

Miloslav Duda a kolektiv

Historie chirurgie

Vybrané statě olomoucké
a moravské chirurgie

Univerzita Palackého v Olomouci
Lékařská fakulta

Historie chirurgie

Vybrané statě olomoucké a moravské chirurgie

Miloslav Duda a kolektiv

Olomouc 2012

Oponenti: prof. MUDr. Miloslav Zeman, DrSc.
doc. MUDr. Jiří Herman, CSc.

Obrázky: 1 – 13 převzaté z internetu – obrázková databáze Google.
14 – 15 publikované se svolením Vědecké knihovny v Olomouci.
16 – 141 převzaty z osobního archivu hlavního autora a autorů
jednotlivých kapitol.

Na obálce použity fotografie z archivu hlavního autora:
první pneumonektomie a ezofagektomie v Olomouci v roce 1946 (obr. 37),
nový operační sál a první operace v nově vybudovaném chirurgickém komplexu
FN Olomouc v roce 2002.

- 1. vydání (tištěné) 2008
- 2. vydání (tištěné) 2009
- 1. vydání (on-line), 2012

© Miloslav Duda a kol., 2008, 2009 (tištěné)
© Miloslav Duda a kol., 2012 (on-line)
© Univerzita Palackého v Olomouci, 2012

ISBN 978-80-244-3230-4

Na vzniku publikace se podíleli:

prof. MUDr. Miloslav Duda, DrSc. – hlavní autor a vedoucí autorského kolektivu

MUDr. Josef Adamík
doc. MUDr. Petr Bachleda, CSc.
MUDr. Aleš Bařinka
MUDr. Antonín Bělař
MUDr. Ladislav Březina
MUDr. Stanislav Czudek, CSc.
doc. MUDr. Jan Dostálík, CSc.
MUDr. Alfréd Drmela
MUDr. Dalibor Dvořák
MUDr. Bronislav Firla
MUDr. Adolf Gryga, CSc.
MUDr. Jiří Hájek
MUDr. Antonín Hamřík
prof. MUDr. Dagmar Hauftová, CSc.
doc. MUDr. Pavol Holeczy, CSc.
doc. MUDr. Emil Holub, CSc.
MUDr. Bohumil Hruban, CSc.
MUDr. Jozef Chmelo
MUDr. Václav Kameníček
MUDr. Lubomír Kirchmann
MUDr. Valentin Klíma
MUDr. Alois Knobloch
MUDr. Viliam Kokavec
doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc.
MUDr. Jan Korger
MUDr. Petr Krátký
MUDr. Dušan Kratochvíl
MUDr. Kazimír Mahel

MUDr. Tomáš Malý, Ph.D.
doc. MUDr. Pavel Maňák, CSc.
prof. MUDr. Jaroslav Mayzlík, CSc.
MUDr. Tomáš Mrázek, Ph.D.
prof. Dr. Heinz Neef
doc. MUDr. Čestmír Neoral, CSc.
MUDr. Miloslava Nováková
MUDr. Jiří Novotný
MUDr. Ilja Piños
MUDr. Karel Piš
MUDr. Miroslav Pospíšil
MUDr. Mořic Remeš
MUDr. Alois Rozsípál
MUDr. Daniel Říha
MUDr. Jaroslav Sankot
MUDr. Bronislav Sedláček
MUDr. Ivo Stavěl
MUDr. Jiří Šatník
MUDr. Karel Šimek
MUDr. Vladimír Štěpán
MUDr. Ladislav Václavec
MUDr. Petr Venháč
MUDr. Václav Vlček
MUDr. Petr Vojáček, CSc.
MUDr. Miroslav Zajiček
prof. MUDr. Miroslav Zeman, DrSc.
MUDr. Vojtěch Žoch

Poděkování

Za pomoc při shromažďování a uspořádání podkladů pro tuto publikaci děkuji doc. MUDr. Jiřímu Hermanovi, CSc., MUDr. Ivo Klementovi, MUDr. Pavlu Skalickému a MUDr. Pavlu Zbořilovi. Za pomoc při administrativních pracích děkuji paní Romaně Koblavské a Drahomíře Kláskové.

Zvláštní poděkování patří doc. MUDr. Josefu Kopeckému, DrSc., a prim. MUDr. Tomáši Malému, Ph.D., za pomoc při uspořádání a doplnění údajů z ostravského regionu.

Předmluva

Miloslav Duda

V této publikaci chceme čtenáře seznámit s kořeny vzniku chirurgie, stručně s její světovou historií a podrobněji pak s historií českou, a zejména moravskou a olomouckou. Podařilo se nám shromáždit údaje z chirurgických pracovišť střední a severní Moravy díky pochopení velkého okruhu kolegů, kteří údaje za svá pracoviště zpracovali. Může se samozřejmě naskytnout otázka, nakolik je v současné době, plné odborných a organizačních změn, aktuální zabývat se historií chirurgie. Domnívám se, že i v tomto oboru platí stará pravda „Historie je učitelkou národů“ a při znalosti historie se můžeme často vyvarovat zbytečných chyb a omylů. Snad to dokresluje i následující citáty:

Motto:

„Stojíme totiž na intelektuálních ramenou svých předchůdců a jsme schopni vidět dále, než oni viděli jen proto, že nám k tomu pomohli.“

Claude Bernard (1813–1878)

„Šťastná bude česká chirurgie, dovede-li si uchovat povždy odkaz svých otců!“

Rudolf Jedlička (1925)

„Vzpomínky na naše učitele a vlastní životní zkušenost nás utvrzují v tom, že každá doba i věk má své úkoly, cíle, a tedy i půvaby inspirující nás pro budoucnost.“

Miloslav Duda (2008)

Obsah

1	Definice a historie světové chirurgie	11
2	Historie onkochirurgie. Miloslav Duda	14
3	Základní fakta z historie české, moravské a slovenské chirurgie Miroslav Zeman, Miloslav Duda	17
4	Historie olomoucké a moravské chirurgie Miloslav Duda	21
5	Z dějin olomoucké chirurgie do roku 1945 Mořic Remeš	22
6	O Mořici Remešovi Miloslav Duda	36
7	Historie I. chirurgické kliniky v Olomouci Čestmír Neoral	38
8	Historie II. chirurgické kliniky v Olomouci Miloslav Duda	43
9	Současnost II. chirurgické kliniky Petr Bachleda	50
10	Vzpomínky pamětníků na olomouckou chirurgii	52
10.1	Vzpomínky na I. chirurgickou kliniku v Olomouci Emil Holub	52
10.2	Vzpomínky na spolupráci s olomouckými chirurgy Dagmar Hauftová	62
10.3	Spolupráce mezi univerzitními klinikami v Halle/Saale a Olomouci Heinz Neef	65

10.4	Vzpomínky na mé začátky na I. chirurgické klinice v Olomouci a na vznik II. chirurgické kliniky v Olomouci-Řepčíně.	68
	Miloslav Duda	
11	Významní představitelé olomoucké chirurgie na obnovené univerzitě. .	75
	Miloslav Duda	
12	Historie chirurgického oddělení Vojenské nemocnice v Olomouci. . .	80
	Petr Venháč	
13	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Bílovci	82
	Václav Kameníček	
14	Historie chirurgického oddělení NsP v Bohumíně	83
	Vojtěch Žoch a podklady ředitelství nemocnice	
15	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Bruntále.	85
	Kazimír Mahel	
16	Historie chirurgického oddělení Městské nemocnice v Českém Těšíně. .	95
	Jiří Novotný, Tomáš Malý	
17	Historie chirurgického oddělení ve Frýdku-Místku	100
	Josef Kopecký	
18	Historie chirurgického oddělení NsP Havířov	113
	Bronislav Firla	
19	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Hranicích.	115
	Jiří Šatník	
20	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Jeseníku.	117
	Petr Krátký ml.	
21	Historie chirurgického oddělení Karvinské hornické nemocnice, a. s. .	121
	(dřívějším názvem Hornické nemocnice v Karvině) Tomáš Malý, Antonín Hamřík	
22	Historie chirurgického oddělení NsP v Karviné-Ráji.	124
	Alois Knobloch	
23	Historie chirurgického oddělení nemocnice Krnov	128
	Ladislav Václavec, Bronislav Sedláček	

24	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Novém Jičíně.	135
	Stanislav Czudek, Viliam Kokavec, Miloslava Nováková	
25	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Opavě.	139
	Valentin Klíma, Václav Vlček, Jiří Hájek	
26	Historie chirurgického oddělení Nemocnice Orlová	143
27	Historie Chirurgické kliniky FN Ostrava	145
	Jan Dostálík, Jaroslav Mayzlík	
28	Historie chirurgického oddělení nemocnice Ostrava-Jih	151
	(původní název závodní nemocnice Nové Huti K. Gottwalda, součásti ZÚNZ Ostrava) Miroslav Pospíšil, Tomáš Malý, Alfréd Drmela	
29	Historie chirurgického oddělení MN Ostrava-Fifejdy	155
	Tomáš Malý, Tomáš Mrázek	
30	Historie chirurgického oddělení nemocnice Ostrava-Vítkovice	165
	Antonín Bělař, Karel Piš, Jozef Chmelo, Pavol Holéczy	
31	Vzpomínky na ostravskou chirurgii.	173
	Josef Kopecký	
32	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Prostějově	185
	Bohumil Hruban	
33	Historie chirurgického oddělení nemocnice v Přerově.	193
	Ladislav Březina, Adolf Gryga, Petr Vojáček	
34	Historie chirurgického oddělení v Rýmařově	198
	Alois Rosípal	
35	Historie chirurgického oddělení ve Šternberku	200
	Ivo Stavěl, Adolf Gryga, Miloslav Duda	
36	Historie chirurgického oddělení v Šumperku	204
	Lubomír Kirchmann, Dušan Kratochvíl, Jan Korger, Vladimír Štěpán	
37	Historie chirurgického oddělení Nemocnice Podlesí v Třinci	209
	Stanislav Czudek, Daniel Říha	

38	Historie chirurgického oddělení Nemocnice Třinec-Sosna	214
	Ilja Piňos, Josef Adamík	
39	Historie Soukromého chirurgického zdravotnického sanatoria Area Medica ve Valašském Meziříčí	219
	Ladislav Březina	
40	Historie chirurgického oddělení nemocnice ve Valašském Meziříčí . .	222
	Ladislav Březina, Aleš Bařinka, Dalibor Dvořák	
41	Historie chirurgického oddělení státní nemocnice ve Vítkově.	225
	Karel Šimek	
42	Historie chirurgického oddělení nemocnice ve Vsetíně	226
	Jaroslav Sankot	

1 Definice a historie světové chirurgie

Převzato z Wikipedie, otevřené encyklopedie – chirurgie (<http://cs.wikipedia.org>)

Chirurgie je pojem pocházející ze starořeckého termínu cheirurgia, vzniklého kombinací slov cheir (ruka) a ergein (pracovat) – doslova tedy „ruční práce“. Je to lékařský obor, který léčí nemoce a úrazy operativně manuálním a instrumentálním ošetřením. Profesionálové chirurgie se nazývají chirurgové.

Jiné významy

Chirurgie může být místo, kde se konají chirurgické úkony, nebo jednoduše pracovní lékař-chirurga, dentisty nebo veterináře, zpravidla takto ale označujeme chirurgické pracoviště jako celek. V britské angličtině pojem chirurgie (surgery) značí i pravidelný čas stanovený členem parlamentu na setkání se svými voliči a diskuzi o jejich zájmech.

Historie chirurgie

Nejstarším prováděným chirurgickým výkonem je patrně trepanace. Nejznámější nález trepanované lebky z oblasti Kyjeva na Ukrajině je datován do období 7300–6220 př. n. l. V pravém slova smyslu se však chirurgie rozvinula poprvé patrně ve starém Egyptě. Nález dolní čelisti s dvěma otvory pod kořeny první stoličky, datované přibližně do roku 2750 př. n. l., ukazuje na cílenou drenáž abscedovaného zubu. Tzv. papyrus Edwina Smithe, datovaný kolem roku 1600 př. n. l., je nejstarším známým chirurgickým textem. Obsahuje také informace, datovatelné zpět až do r. 3000 př. n. l. Jde o staroegyptskou učebnici chirurgie, popisující do detailu diagnostiku, léčbu a prognózu u řady onemocnění.

Susrutha (kolem 400 př. n. l.), také přepisován jako Susruta nebo Sushruta, představuje významnou postavu v dějinách chirurgie. Žil, vyučoval a praktikoval chirurgii na březích Gangy v místech dnešního Benaresu v severozápadní Indii. Pro své četné a zásadní příspěvky k chirurgické vědě bývá také označován za otce chirurgie. Poznatky o tomto chirurgovi jsou založeny především na jeho pracích, obsažených ve svazcích zvaných souhrnně Susruta Samhita.

I když chirurgové jsou nyní považováni za lékaře-specialisty, profese chirurga a lékaře má různé historické kořeny. Klíč k tomuto dočasnému oddělení chirurgie od ostatní medicíny je třeba hledat již ve starověku v starořecké a římské medicíně. Např. Hippokratova přísaha varuje lékaře před praktikováním

chirurgie (zvlášť chirurgie na odlehčení od ledvinových kamenů), což měli dělat specializovaní řemeslníci. V období středověku byla praktická (tj. manuální, instrumentální) medicína provozována především lazebníky (lázeňskými, holiči) a ranhojiči, tedy profesemi řemeslnými, a to i v době, kdy lékaři již získávali univerzitní vzdělání. Tito lékaři však byli zaměřeni pouze na snahu o diagnostikování chorob podle tehdejšího stupně poznání a předpis příslušných léků, praktickou chirurgii považovali tehdejší lékaři za práci podřadnou.

Obr. 1 Ambroise Paré (1510–1590), francouzský lékař a chirurg

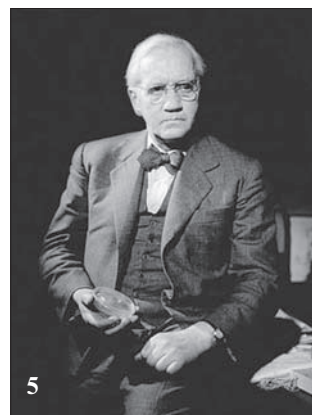
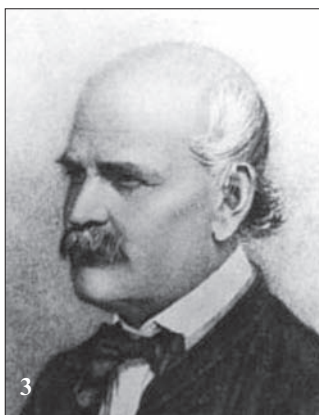
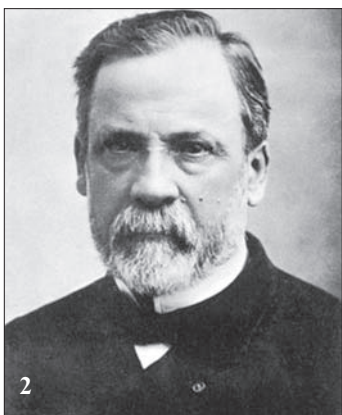
Prvními opravdovými chirurgy se stávali ranhojiči z četných válek, které se odehrávaly v tehdejší Evropě. Mezi nimi vyčnívá jméno Ambroise Parého (1510–1590), muže, který se stal jakýmsi znovuoobnovitelem slávy chirurgie z dob starověku. Tento ranhojič, který se stal posléze královským ranhojičem francouzských králů Karla IX. a Jindřicha III., si získal proslulost především znovuoobjevením staroegyptské metody podvazování krvácejících cév u amputovaných končetin, kterou nahradil nesmírně bolestivé vypalování rány žhavým olejem či plamenem, způsobujícím často větší bolest a šok u poraněných než vlastní zranění. Paré rozpracoval také léčbu řady dalších poranění, o svých zkušenostech napsal několik svazků, které ve své době vzbudily pohoršení mezi lékaři, dotčenými odvahou tohoto ranhojiče prezentovat své zkušenosti vědeckou metodou i v oblastech, jež tehdejší lékaři považovali za své výsostné území (obr. 1).

Určitý rozvoj válečné chirurgie znamenaly bezesporu napoleonské války, jakkoliv i v této době platilo, že hlavní metodou válečné chirurgie zůstávala amputace postižené končetiny. Určitým dokladem této fáze vývoje chirurgie z období před zavedením anestezie a aseptické chirurgie je tzv. Muzeum Starého operačního sálu v Londýně v Southwarku v podkroví kostela svatého Tomáše, kde probíhaly operace od r. 1822.

Od poloviny 19. století dochází v chirurgii k zásadním změnám. Především je to zavedení anestezie do klinické praxe, k němuž docházelo postupně kolem roku 1846 s využitím prchavých chemických látek s tlumivým účinkem na centrální nervovou soustavu jako oxid dusný, éter a chloroform. To umožnilo provádění i rozsáhlejších operačních výkonů, časově náročnějších, které byly do té doby jen stěží proveditelné pro bolest nemocného při výkonu. Dalším pokrokem, který umožnil vznik chirurgie, tak jak ji známe dnes, bylo zavedení opatření, zabráňujících vzniku pooperačních infekcí, které dnes shrnujeme pod pojmy

asepsy a antisepsy, spojené se jmény Ignaz Philips Semmelweis, resp. Louis Pasteur a Joseph Lister (obr. 2, 3, 4).

Posledním zásadním objevem, na němž dnešní chirurgie stojí, byl objev antibiotika penicilinu Alexandrem Flemingem v roce 1928. Zavedení antibiotik do klinické praxe umožnilo konečně do značné míry zamezit či léčit obávané infekční komplikace operačních výkonů s relativně minimálními vedlejšími účinky (obr. 5).

Obr. 2 Louis Pasteur (1822–1895),

francouzský mikrobiolog a chemik, objevitel asepsy

Obr. 3 Ignaz Philips Semmelweis (1819–1865), maďarský lékař, zvaný „zachránce matek“, objevil příčiny puerperální sepsy u rodiček

Obr. 4 Joseph Lister (1827–1912), britský chirurg, objevitel antisepsy (na obrázku uprostřed)

Obr. 5 Sir Alexander Fleming (1881–1955), skotský lékař, objevitel penicilinu (objev v roce 1928, začátek užívání v klinické medicíně 1941, Nobelova cena 1945)

Vývoj moderní chirurgie

Ve Velké Británii a některých jiných místech jsou chirurgové-muži odlišeni od lékařů oslovením Mister – Mr. (pan). Tato tradice má svůj původ v 18. století, kdy chirurgové byli i holiči a neměli akademický titul (nebo skutečnou formální kvalifikaci), na rozdíl od lékařů, kteří měli univerzitní titul doktora. Začátkem 19. století chirurgové získali vysoké postavení, a v roce 1800 Královská akademie chirurgů (Royal College of Surgeons – RCS) v Londýně začala nabízet chirurgům formální status přes členství v akademii. Titul Mister se stal znakem hodnosti a dnes jen chirurgové, kteří mají členství v jedné z královských akademií chirurgie, se mohou nechat titulovat Mister, Miss, Mrs. nebo Ms. Na rozdíl od Británie lékaři a chirurgové v Americe jsou vždy titulováni „Doctor.“

2 Historie onkochirurgie

Miloslav Duda

Historicky stála chirurgie v první linii boje se zhoubnými nádory. Již v egyptských papyrosech z r. 1700 př. n. l. je popisována destrukce rakoviny prsu kaute-rem. John Hunter (1728–1793), který je považován za otce moderní chirurgie, popsal mnohé principy onkochirurgie a poukázal např. na nutnost totálního odstranění nádoru spolu s lymfatickým povodím. Za jednoho z prvních onkochirurgů je možné považovat Theodora Billrotha z Vídně, který je znám především provedením parciální resekce žaludku pro karcinom v roce 1881, ale už v roce 1873 popsal první totální laryngektomii (obr. 6). Teprve v roce 1896 Roentgen objevem „X“ paprsků položil základy radiační onkologie. Chirurgovi Jiřímu Divišovi z Prahy patří priorita v provedení první plicní resekce pro metastázu v roce 1927 (obr. 7). Éra chemoterapie a hormonální terapie pak byla započata až objevy počátkem čtyřicátých let minulého století.

Obr. 6 Prof. Theodor Billroth provedl první parciální resekci žaludku pro karcinom v roce 1881

Obr. 7 Prof. Jiří Diviš z Prahy jako první na světě resekoval plíci pro metastázu v roce 1927

Výraz „chirurgická onkologie“ se začal užívat v šedesátých letech minulého století, ne však aby odlišil všeobecné chirurgy od onkochirurgů, nýbrž chirurgy od onkologů. Zatímco interní a radiační onkologie se rychle formovaly jako samostatné specializace, chirurgická onkologie se jen obtížně oddělovala od všeobecné chirurgie. Zkušení všeobecní chirurgové prováděli a dodnes provádějí většinu onkochirurgických operací a subspecializace, chirurgická onkologie, se omezila jen na velké, většinou univerzitní nemocnice. V USA vznikla první specializovaná univerzitní onkochirurgická klinika v polovině šedesátých let ve Virginii, vedená dr. Waltrem Lawrencem (Division of Surgical

Oncology at the Medical College of Virginia). Do roku 1986 vznikla obdobná oddělení na 38 procentech univerzit v USA. Tento vývoj vedl v roce 1975 k založení onkochirurgické společnosti (The Society of Surgical Oncology – SSO). V roce 1978 pak tato společnost spolu s National Cancer Institute (NCI) definovala termín onkochirurg (surgical oncologist) a byly formulovány směrnice pro postgraduální výcvik v chirurgické onkologii. Později pak byly založeny další odborné společnosti s tímto zaměřením. The American Board of Surgery ustavil v roce 1998 Advisory Council for Surgical Oncology a ve stejném roce vznikla The American College of Surgeons Oncology Group (ACOSOG) [1].

Obdobný vývoj probíhal a probíhá i v Evropě, i když s jistým zpožděním. Evropská společnost pro chirurgickou onkologii byla založena v roce 1981 (European Society of Surgical Oncology – ESSO) [2, 3].

Na valné hromadě Spolku českých lékařů v Praze vznikl v roce 1903 návrh na ustanovení spolku, který by usiloval o zřízení sanatoria pro nemocné se zhoubnými nádory. V čele přípravného výboru stáli prof. V. Rubeška (gynekolog), prof. K. Maydl (chirurg) a doc. L. Syllaba (internista). Dne 18. 11. 1904 pak byl ustanoven „Spolek pro zkoumání a potírání rakoviny v Praze“ a do jeho čela byl zvolen prof. V. Rubeška. Později ho ve vedení spolku vystřídali prof. J. Hlava (patolog) a po roce 1918 chirurg prof. R. Jedlička. Z iniciativy spolku byl v roce 1936 otevřen v Praze první specializovaný onkologický ústav (dnešní Ústav radiační onkologie Na Bulovce). Odbočky tohoto spolku vznikaly i v dalších městech. V Brně existoval od roku 1928 obdobný spolek pod ná-

zvem „Dům útěchy“, který z iniciativy chirurga prim. J. Bakeše usiloval o zřízení specializovaného vědeckého a léčebného ústavu pro nemocné se zhoubnými nádory v Brně. Zařízení, které dnes nese jméno Masarykův onkologický ústav, se podařilo vybudovat v letech 1933–1935. Slibně se rozvíjející onkologické aktivity po druhé světové válce byly přerušeny politickými událostmi v roce 1948. V roce 1952 došlo k transformaci spolku na Kancerologickou sekci nově vzniklé Československé společnosti J. E. Purkyně. Společnost se postupně profilovala jako radiologická a v roce 1969 se rozdělila na radioterapeutickou a onkologickou. I když byl trvale proklamován komplexní pohled na onkologii, chirurgové se z těžko pochopitelných důvodů ani v následujících desetiletích na činnosti onkologické společnosti významněji nepodíleli a tato situace s malými výjimkami trvá do dnešních dnů [2].

Skutečnost, že postavení chirurgických oborů v rámci onkologie u nás až do současnosti neodpovídá proporcím zastoupení chirurgické péče o onkologicky nemocné, vedla k založení sekce onkochirurgie při České onkologické společnosti. Svou činnost zahájila 27. 3. 2002 a řídil ji výbor, v jehož čele stáli: předseda prof. MUDr. Miloslav Duda, DrSc. (Olomouc), místopředseda: prof. MUDr. Jan Žaloudík, CSc. (Brno) a jednatel: prof. MUDr. Miroslav Ryska, CSc. (Praha).

V současnosti existuje několik desítek národních a mezinárodních společností sdružujících zájemce o problematiku onkochirurgie. Sekce onkochirurgie při České onkologické společnosti (Czech Section of Surgical Oncology) se od svého vzniku v roce 2002 stala členem Světové federace onkochirurgických společností (World Federation of Surgical Oncology Societies), t. č. se sídlem v Rio de Janeiru v Brazílii. V Evropě existují různá specializovaná onkochirurgická pracoviště a řada klinik, zejména v Německu, které ve svém názvu uvádí např. Klinika pro chirurgii a chirurgickou onkologii. V ČR existuje prakticky jediný specializovaný ústav s dlouholetou tradicí se zaměřením na onkologii a onkochirurgii – Masarykův onkologický ústav Brno. Jinak se onkochirurgické operace v různém rozsahu provádějí prakticky na všech chirurgických pracovištích, aniž by to bylo deklarováno v jejich názvu.

Koncepce hodnocení kvality v chirurgii dnes vychází z předpokladu, že se zvyšujícím se počtem výkonů (operací) stoupá i kvalita výsledků (tzv. koncepce „high-volum center“). To vede i u nás ke snaze péči o onkologické nemocné více koncentrovat. Z iniciativy České onkologické společnosti došlo k ustanovení 18 komplexních onkologických center, resp. skupin v ČR (Věstník MZ ČR částka 6, srpen 2006), a je nutno do nich v budoucnu soustředit vybrané onkochirurgické operace a ve spolupracující oblasti jednotlivých center koordinovat práci spádových chirurgických oddělení s přihlédnutím k místním podmínkám, a to zejména personálním a materiálním.

Odborná literatura

- [1] Americká chirurgická společnost, sekce pro onkochirurgii (*American College of Surgeons Oncology Group - ACOSOG*) www.fasc.org
- [2] Klener, P. *Klinická onkologie, Galen, Karolinum, Praha 2002, 686 s.*
- [3] Sabel, M. S., Diehl, K. M., Chang, A. E. *Principles of Surgical Therapy in Oncology* v knize: Chang, A. E., Ganz, P. A., Hayes, D. F., Kinsella, T., Pass, H. I., Schiller, J. H., Stone, R. M., Strecher, V. (eds.) *Oncology An evidence - Based Approach* Springer Berlin Heidelberg New York 2006, 2022 s.

3 Základní fakta z historie české, moravské a slovenské chirurgie

Miroslav Zeman, Miloslav Duda

Počátek historie a rozvoj samostatné české chirurgie lze datovat od r. 1882 v souvislosti s rozdělením pražské univerzity na českou a německou část a tím vznikem první české chirurgické kliniky v Praze. Již předtím však pracovala na našem území řada významných lékařů, kteří se podíleli na rozvoji chirurgie. Z nich je třeba jmenovat Křišťana z Prachatic († 1439), který působil na pražské univerzitě a pořídil český překlad chirurgické příručky Rogeria Fugarda z 12. století a příručky ranného lékařství Viléma Slicety ze 13. století a Jana Jesenského († 1621), který provedl v Praze první veřejnou pitvu člověka. Dalšími významnými osobnostmi byli Marcus Marci z Kronlandu († 1527), první profesor na Lékařské fakultě v Praze, který sice nebyl chirurg, ale ve svých fyzikálních pracích se zabýval příčinami zlomenin.

Chirurgickou pomoc obyvatelstvu obstarávali jako jinde lazebníci a bradýři, ranhojiči, kočující chirurgové, bývalí felčáři a od druhé poloviny 18. století magistři a doktoři chirurgie. V první polovině 19. století byla zakázána lazebníkům a bradýřům chirurgická činnost, v roce 1848 byla zrušena na pražské univerzitě výchova ranhojičů a v roce 1874 byla také zrušena ranhojičská škola v Olomouci, která tam existovala od roku 1713. Až do roku 1873 byl oddělen doktorát chirurgie od doktorátu lékařství. Učilištěm chirurgů se staly chirurgické kliniky při lékařských fakultách.

Z českých chirurgů konce 18. století je třeba jmenovat Joachima Vrabce († 1805) z Českého Brodu, který měl v Praze chirurgickou ordinaci. Z první poloviny 19. století Josefa Trávníčka, který působil ve Vyškově, Františka Kukulu z Jičína, otce pozdějšího přednosty I. chirurgické kliniky v Praze, který založil soukromou nemocnici v Jičíně, Josefa Temeleho, který působil v Poličce, Františka Skuherského, který operoval v Opočně, a Jana Špotta, který se v roce 1848 habilitoval pro zdravotědu, hydroterapii a ortopedii.

Z českých univerzitních učitelů působil přechodně na německé chirurgické klinice v Praze František Pitha († 1878), než byl ustanoven profesorem chirurgie ve Vídni. Jeho nástupcem v Praze se stal jeho žák, rovněž Čech, Josef Blažina († 1885). Jeho žáky na klinice byli Filip Matějovský, August Herrmann, Vilém Weiss, Karel Kavalír, Antonín Erpek a Gustav Kukula. K českému lékařskému písemnictví v oboru chirurgie přispívali také někteří mimopražští praktičtí, nemocniční a městští lékaři z Čech a Moravy. Byli to zejména J. Štross z Kutné Hory, A. Tomsa z Dvora Králové, P. Molnár z Nymburka, F. Bouček z Poděbrad aj. Pozornost zasluhuje dále české sdělení Dr. Pajkrta z Trnavy o resekci loketního kloubu a F. Groha, profesora ranlékařské školy v Olomouci, o léčení zlomenin a vymknutí.

Výsledkem boje za národní rovnoprávnost bylo zřízení první české chirurgické kliniky v Praze v roce 1882, jejímž prvním přednostou se stal prof. Dr. Vilém Weiss (1835–1891) (obr. 8). Jeho následovník byl prof. Karel Maydl (1853

8

9

10

Obr. 8 Prof. Vilém Weiss (1835–1891), první přednosta první české chirurgické kliniky v Praze (1882–1891)

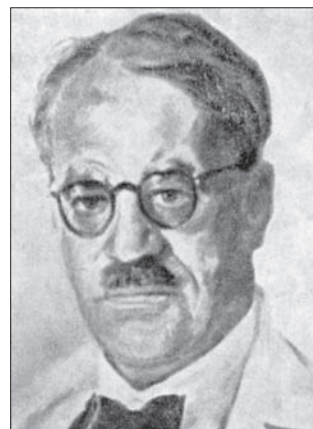
Obr. 9 Prof. Karel Maydl (1853–1903), přednosta I. chirurgické kliniky v Praze v letech 1891–1903

Obr. 10 Prof. Otakar Kukula (1867–1925), přednosta I. chirurgické kliniky v Praze v letech 1904–1925

až 1903), který zavedl do praxe dvouhlavňovou kolostomii, rozvinul operace břišních kýl a byl velmi činný i na poli literárním. Publikoval řadu monografií a článků a byl průkopníkem v oblasti výzkumu v chirurgii (obr. 9). Jeho nástupcem se stal Otakar Kukula (1867–1925), jehož zásluhy na rozvoj chirurgie stále nejsou doceněny (obr. 10). Kromě řady publikací prosadil, oproti názoru mnohých tehdy věhlasných internistů (Thomayer), že akutní zánět červu a ileus jsou chirurgická onemocnění, a začal je s úspěchem operovat. Z jeho školy vyšla řada dalších renomovaných chirurgů, mezi jinými Julius Petřivalský, zakladatel brněnské chirurgické školy (obr. 11), Josef Znojemský (léčení zlomenin), Stanislav Tobiašek, Stanislav Kostlivý (chirurgie v Bratislavě), František Burian (zakladatel plastické chirurgie), Jan Zahradníček (ortoped světového jména). Dalším žákem Maydlovým byl Rudolf Jedlička (drenáž žlučových cest, pankreatogastrostomie). Jeho žákem byl Jiří Diviš (chirurgie hrudníku). Dalšími významnými osobnostmi naší chirurgie byli v Brně Josef Podlaha, Vladimír Novák (zakladatel brněnského traumatologického ústavu), Karel Neuwirth (urologie), Jan Bedrna v Hradci Králové, Vladislav Rapant v Olomouci.

Následníkem O. Kukuly na I. chirurgii v Praze byl Arnold Jirásek (1887 až 1960), nesmírně pracovitý chirurg, zakladatel naší neurochirurgie a válečné chirurgie, autor řady ve světě průkopnických prací (panaricia, poranění měkkého kolena, náhlé příhody břišní) (obr. 12).

Přednostou chirurgické kliniky v Bratislavě se stal od roku 1919 Stanislav Kostlivý (1877–1945). V roce 1912 byl habilitován a z Kukulovy kliniky odešel

Obr. 11 Prof. MUDr. Julius Petřivalský (1873–1945), žák Kukulův, zakladatel a přednosta chirurgické kliniky v Brně, kterou vedl 1919–1939. Je považován za zakladatele moravské chirurgické školy

Obr. 12 Prof. Arnold Jirásek (1887–1960), přednosta I. chirurgické kliniky v Praze v letech 1927–1958

Obr. 13 Prof. Stanislav Kostlivý (1877–1945), přednosta chirurgické kliniky v Bratislavě v letech 1919–1941

nejprve jako primář do Třebíče a po vzniku Československa se stal zakladatelem samostatné slovenské chirurgické školy. Až do vzniku Československa byla totiž chirurgie na Slovensku pod maďarským a německým vlivem (obr. 13).

Po rozšíření počtu fakult a fakultních nemocnic počátkem druhé poloviny 20. století do dalších měst v Československu se výrazně rozhojnil i počet významných osobností naší chirurgie. Ale nebyli a nejsou to pouze chirurgové fakultních nemocnic, ale ve velkém počtu i velmi vzdělaní a neobyčejně pracovití, a své práci skutečně oddaní chirurgové na chirurgických pracovištích bývalých krajských a okresních nemocnic, které by bylo třeba uvést. Právě oni se stali trvalými nositeli práce a pokroku v chirurgii. Jejich výčet by však přesahoval možnosti této stati.

Podrobnější informace z dějin české a slovenské chirurgie je možno čerpat z řady publikací, z nichž jmenujeme alespoň některé:

- [1] Vilém Weis: *Dějiny chirurgie v Čechách*, tiskem Dr. Ed. Grégra, nákladem vlastním, v Praze 1891. Nové vydání Univerzita Karlova, Praha 2007
- [2] Otakar Kukula: *Rozvoj chirurgie české v letech 1848–1898*, Spolek č. mediků, Al. Wiesner, Praha 1898
- [3] Arnold Jirásek: *Česká a slovenská chirurgie v letech 1898–1945*, Státní zdravotnické nakladatelství, Praha 1956
- [4] František Choc, Jaroslav Lichtenberg, Marie Pešková (ed. sborníku): *100 let I. chirurgické kliniky Univerzity Karlovy*, Univerzita Karlova, Praha 1988
- [5] Petr Kothaj a spol.: *Momenty z dějin slovenskej chirurgie*, Patria I, spol. s. r. o., Prievidza 1999

4 Historie olomoucké a moravské chirurgie

Miloslav Duda

Úvod

O historii chirurgie v Olomouci a celém moravském regionu existuje celá řada různých, převážně časopiseckých, publikací. Souborné pojednání, které by umožňovalo snadněji a přehledněji se o historii chirurgie v tomto regionu informovat a poučit, však neexistuje. Naši snahou proto bylo shromáždit zde alespoň některé údaje a doplnit je o vzpomínky a pojednání současníků a pamětníků této bohaté historie.

Tuto kapitolu považujeme za otevřenou a budeme vděční všem čtenářům, kteří si najdou čas a po přečtení této stati budou moci něco k historii olomouckého a moravského regionu doplnit. Veškeré tyto informace můžete zaslat na adresu koordinátora tohoto projektu (MiloslavDuda@klikni.cz). Bude naší snahou důležité informace o historii do této kapitoly doplnit a po určité době, bude-li o tuto problematiku zájem, pokusit se i o nové elektronické i písemné vydání historie moravské chirurgie. Je samozřejmé, že zpracování tak rozsáhlé problematiky je dílem kolektivním a u jednotlivých kapitol a podkapitol jsou proto uvedeni autoři jednotlivých částí této historické stati. Podklady, které se nám podařilo získat z jednotlivých pracovišť, jsou zpracovány různorodě, někdy jsou uvedeny velmi podrobné historické údaje s bohatou obrazovou dokumentací, jindy jde jen o heslovité shrnutí nejdůležitějších údajů z historie pracoviště. Snahou koordinátora bylo co nejméně do textu zasahovat a úpravy se týkaly výhradně formální stránky a obsah s historickými daty byl ponechán, jak je autoři jednotlivých kapitol dodali. Všem jim za jejich práci děkujeme. Řazení kapitol je upraveno tak, že nejprve uvádíme historii olomoucké chirurgie a jejich pracovišť a dále pak v abecedním pořadí údaje ze všech pracovišť střední a severní Moravy, odkud se nám podařilo údaje získat. Jak jsme již uvedli, tento projekt umožňuje dodatečně zařadit i další doplňky, pokud je od čtenářů získáme.

5 Z dějin olomoucké chirurgie do roku 1945

Mořic Remeš

Poznámka hlavního autora: Založení vysokého školství v Olomouci je spjato se jménem biskupa Viliama Prusinovského z Vichova. Ten v roce 1566 povolal do Olomouce jezuity, aby zde vybudovali univerzitní kolej. Tak začala historie staré olomoucké univerzity v letech 1573 až 1860, kdy byla císařským dekretem zrušena. Zpočátku mělo vysoké učení jen filozofickou a teologickou fakultu a lyceum (nižší forma vysokoškolského studia). S medicínskou výukou bylo započato kolem roku 1778. Jednalo se o lékařsko-chirurgické studium, které bylo dvouleté, zaměřené k praktické výuce ranhojičů a porodních babiček. Tato výuka přetrvala uzavření univerzity až do roku 1875. K plnému obnovení univerzity v Olomouci pak došlo v roce 1947. Bližší informace o historii univerzity je možno získat v těchto publikacích:

- [1] Šantavý F., Hložek E.: *Organizace/pečeti a insignie olomoucké univerzity*. Vydala Univerzita Palackého v Olomouci 1980.
- [2] *Padesát let z dějin obnovené univerzity*. Vydavatelství Univerzity Palackého Olomouc 1996.
- [3] *Zakladatelé a pokračovatelé*. Vydavatelství Univerzity Palackého Olomouc 1996.

Prvním profesorem chirurgie v Olomouci byl **Gottlieb Feichter** (též Feichter) (Amadeus), od r. 1797 Edler von Feichtenthal. Co jsem o něm bližšího zjistil, uveřejněno v ČVSMO (časopis vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci). Zde jen podotýkám, že nejdříve přednášel chirurgii, anatomii a porodnictví, ve školním roce 1787/8 poprvé přednášel anatomii.

Friedrich Gottlieb Wezel (též Wetzel), o němž jsem také bližší zprávy uveřejnil v uvedeném časopise. Za zmínku stojí, že Wezel v r. 1787 žádal, aby směl studujícím chirurgům přednáseti o způsobu léčení očních nemocí. Gubernium 30. 10. 1787 nařídilo, nechť dříve předloží vysvědčení o tom, že se důkladně naučil léčbě očních chorob a vad, také doklady dostatečné o praktickém výcviku. Nic dalšího jsem v listinách archivu lycea nenašel. Wezel byl také asistentem při chirurgických operacích. Feichter i Wezel zemřeli r. 1801, první 27. 7., druhý 14. 12., oba na střevní tyf. Wezel žádal 5. srpna o uprázdněnou profesuru chirurgie, kromě něho ucházel se o ni také Josef Bayer, doktor medicíny, chirurgie a oční lékař z Opavy. Ve školním roce 1802 zůstala obě místa neobsazena. Teprve dvorním dekretem z 27. srpna 1802 ustanovení pro chirurgii a porodnictví **Dominik Waidele**, pro anatomii **Johann Nep. Rust**, kterému připomenuto, že

se může ucházeti o uprázdněné místo teoretického a praktického ranhojičství v Krakově. Podrobnější zprávy o obou jsou také v časopise VSMO. Od Rusta, profesora v Krakově, je v archivu žádost (*o atest nejen pro anatomii, ale i chirurgii a porodnictví spolu s platem do doby nástupu v Krakově*) na rektorát následujícího znění: Unterfertiger bedarf zu seinem Gebrauche ein Atest, dass er bei dem dortigen K. K. Liceum nicht nur die Anatomie, Chirurgie und Geburtshilfe provisorisch versehen, sondern auch als denn vermög höchsten Dekrete die Anatomie ordentlich und öffentlich docirt und den diessfälligen normalmässigen Gehalt per 400 fl. jährlich bis den 6ten Februar 1803 als dem Tage seiner anstellung als Lehrer der Chyrurgie in Krakau bezogen habe. Gefertiger bittet daher ein löbl. Liceums Rectorat ihm dieses Attest auszufolgen. – Atest vystaven 31. 12. 1803 a v něm uvedeno podle žádosti, že mu byla stolice anatomie udělena dekretem z 27. srpna 1802.

Dva žáci olomouckého medicinsko-chirurgického učiliště z konce 18. století zasluhují zde býti uvedeni.

V časopise Patriotisches Tageblatt z r. 1803, str. 119, byl dotaz: Anfrage wegen Stein-Beschwerden. Na str. 253–255 odpovědi: V první odpovědi nepodepsaný autor píše o **Josefu Mestenhauserovi** ve Spachendorfu (Leskovci), ranhojiči a šťastném operatérovi močových kamenů. Na jaře roku 1802 měl už více než 30 případů úplně vyhojených, operuje děti, muže, starce s nejšťastnějšími výsledky. V Braunseifen operoval třicetiletého muže, jehož kámen vážil 3 loty, v Raudenberku velmi starého dědu, v jehož měchýři byla celá sbírka kamenů. Operoval v Bruntále, Benešově, Bílovci, Dvorci, u Uničova na více místech, a vůbec v celém horním Slezsku a na východní Moravě. Dvakrát povolán do Rakous, kde v Baumgartenu a okolí tři osoby zachránil.

O něm mám zmínku v pojednání „K dějinám medicinského chirurgického studia a staré nemocnice v Olomouci (Časopis lékařů českých, 1946, roč. 35, č. 22, str. 1202), že podepsal r. 1788 s jinými ještě chirurgy protokol o prosektoru Wezelovi. Druhá odpověď zní: Močové kameny měchýře možno léčiti jenom řezem měchýře. Nedávno vyléčil jsem v c. k. olomouckém chudobinci operací nemocného, který koncem 4. týdne opustil úplně zdravý ústav. Jsem ranhojič, na něhož možno v tomto ohledu se obrátit. Olomouc 7. 2. 1803. Podepsán Dr. Waidele, profesor chirurgie a porodnictví, bytem „auf der Post, 2ten Stock, Zimmer n. 3“.

K tomu připojena poznámka vydavatele časopisu: Při té příležitosti oznamuji trpícímu lidstvu, že se p. Waidele zabývá zvláště očními chorobami a po příkladu lidumilného Dr. Beera ve Vídni všechny chudé stížené zákalem (Staarblinde) a nemocemi očními zdarma léčí.

Josef Trávníček, chirurg, nar. v Kyjově 18. března 1779 jako syn hostinského. Studoval 6 tříd gymnasia v Olomouci, pak tamtéž na medicinském chirurgickém

učilišti. V archivu olomouckého lycea je záznam (*osvědčení o získané kvalifikaci*):

„Dass Herr Joseph Trawniczek untern date 31. July 1798 in der vorgenommene Prüfung aus der Wund-Arzneikunde ordentlich examinirt und approbirt worden bezeugen.

Olmütz den 31. July 1898 Feichter, Beuttl, Wezel, Hecht senior

Unter nemlichen Date ist Herr Joseph Trawniczek aus der Gabursthülfe ordentlich examinirt und approbirt worden. Olmütz den 31. July 1798. Feichter Beuttl.

O něm dočítám se ve Wurzbachově Biographisehes Lexikon: Roku 1805 usadil se ve Vyškově, kdež si záhy získal zvučné jméno jako chirurg a okulista. Prováděl četné operace ve svém domě a nestačilo-li místo, v domech soukromých. U vévody z Arenberga provedl s úspěchem amputaci pravé nohy, když vynikající lékaři ve Vídni, Paříži a Bruselu o jeho uzdravení pochybovali. Za operaci dal mu vévoda honorář 2000 zl. a doživotní penzi 400 zl. – Trávníček provedl asi 900 operací močových kamenů a četné operace šedého zákalu. Slavný Josef Quarin (1733–1814), vynikající lékař, rektor vídeňské univerzity a tělesný lékař císaře Františka, poslal mu darem jako projev obdivu drahocenný prsten a dopis tohoto znění: „Milý příteli, kdyby bylo možno přání na světě uskutečniti, přál bych Vám nesmrtelnost, abyste mohl stále mezi lidmi působiti.“ Vynikající klinik Jan Petr Frank (1745–1821), který působil ve Vídni a pak od r. 1804–1808 v Rusku, nabízel mu místo na univerzitě v Kyjevě, Trávníček je odmítl. Roku 1816 zvolen měšťanostou ve Vyškově a zastával tento úřad do roku 1832. Zemřel ve Vyškově 18. listopadu 1860 a pochován byl v Drnovicích u Vyškova.

V Olomouci dostal místo prosektora 11. června 1803 **Leopold Kellner**, magister chirurgie a porodnictví. Waidele a Kellner podali 10. září 1803 rektorátu žádost: Koncem března končí se přednášky o anatomii a obvazování po chirurgických operacích (podle úředního nařízení), materiálu mrtvol z chudobince je málo, žáci tedy málo vidí, proto žádají, aby gubernium zakročilo, aby byly lyceu dodávány mrtvolky vojáků od šikovatele dolů z garnisonní nemocnice.

O doplnění chirurgických nástrojů žádá Waidele 3. října 1803, mnohé jsou už neupotřebitelné a také je třeba opatřití nově vynalezené nástroje, neboť nelze popírat, „dass die Wundarzneikunde auf einen sehr hohen Grad und Vollkommenheit gebracht worden ist“ (*Že se léčení ran dostalo na vysokou úroveň*).

V příloze na gubernium z téhož dne píše rektor, že z civilní nemocnice jsou dodávány lyceu sotva 1–2 mrtvolky ročně. Gubernium odpovídá, že opatření vyžádaných chirurgických nástrojů není tak jednoduché, ať se Waidele nejdříve zeptá, co by stály, a podá rozpočet. „Generalmilitärkommando“ odpovídá, že mrtvolky vojáků nemohou být dodány, poněvadž je potřebují k poučování niž-

ších chirurgů (25. 11. 1803). 28. prosince podává Waidele rozpočet na nástroje a v témže svazku listin (v archivu) je uložen docela pěkný plán posluchárny anatomie a chirurgie i pitevny.

Roku 1804 přednášeli pro 1. ročník: Prosektor L. Kellner „die Zergliederungs Kunst“ podle Lebera („Umění pitvat“). Prof. Dr. Waidele: Všechny části ranhojičství podle vlastních spisů a theoretické porodnictví podle učebnice Steideleovy.

Pro ročník druhý: Praktické ranhojičství a porodnictví u lože nemocného. Profesorem theoretické a praktické chirurgie jmenován Waidele roku 1802, při tom suploval porodnictví a zvěrolékařství. Porodnictví převzal **Jan Jahn** roku 1808, kdy jmenován byl profesorem tohoto předmětu, před tím byl asistentem porodnické kliniky. Profesura zvěrolékařství zřízena teprve roku 1813, prvním profesorem jmenován **Anton Hayne**. Waidele zemřel v Olomouci 6. dubna 1830.

Jeho nástupcem se stal **František Hausner**, jmenovaný r. 1831 profesorem chirurgie a okulistiky. Narodil se r. 1800 ve Vídni, tam vystudoval medicínu a působil čtyři léta jako asistent chirurgie. V Olomouci zůstal celý ostatní život až do své smrti (26. července 1857). Měl pěkné jméno velmi dobrého chirurga, vynikajícího operátora, ochotného lidumila. O jeho třech samostatně vydaných pracích je zpráva v mém uvedeném pojednání, jeden z jeho životopisců zaznamenává na 34 pojednání uveřejněných v lékařských časopisech. Dostalo se mu diplomů učených společností v Halle, Budíně, Pešti, Erlangenu, Vratislavi aj., roku 1847 zlaté medaile pro vědy a umění od císaře Ferdinanda I. (Nekrolog v „Neue Zeit“ čís. 170, 29. 7. 1857).

Zajímavé zprávy o prvních operacích v etherové narkose, provedených na Moravě, podávám zde podrobněji (viz Moravia 1847). První operaci v etherové narkose vůbec provedl 30. září 1845 zubní lékař Morton na popud Ch. Th. Jacksona, amerického lékaře a geologa, který objevil narkotické působení sirného etheru na člověka. Tento objev způsobil sensaci také na Moravě. Narkosa se rozšířila po Evropě vlivem Dieffenbachovým roku 1847.

V brněnské nemocnici provedl 4. února 1847 sekundář Med. et chir. Dr. Göttinger u nádenice Anny Dlouhé amputaci paže v narkose za sotva tři minuty. Probudivši se pacientka prohlásila, že necítila při operaci vůbec nic. Přítomni byli: Ředitel ústavu Med. Dr. Krocak, 1. městský fysik Med. Dr. Klehs a více jiných lékařů (Moravia 1847, č. 16). Dne 8. února Mag. chir. Stock, zubní lékař brněnský extrahoval v etherové narkose u čtyř žen a jednoho mladého muže zuby (ib. č. 17).

V čísle 26 z 2. III. je článek: Olmütz, Verwendung des Schwefeläthers beim Blasenschnitt. Obsah: Operaci provedl prof. Dr. Hauser, výtečný operátor, 9. února o 10. hodině dopolední v olomoucké všeobecné nemocnici za přítomnosti

všech tamějších civilních i vojenských lékařů a několika hodnostářů nelékařů. Narkotisoval Dr. Med. Heller pomocí nástroje, došlého k tomu účelu z Vídně 8. t. m. Před tím již 7. t. m. zkoušena úspěšně narkosa s náhražkovým přístrojem (Surrogat-Apparat), pořízeným Dr. Ehrmannem, na několika zdravých lidech i na pacientu, jenž měl být operován. Podle pozorování Dr. Jeittelesa, který převzal sledování fyziologických změn, nastala narkosa ve 2 minutách, načež provedena operace Dr. Hauserem za asistence Dr. Hellera a mladého chirurga podle jednohlasného úsudku všech přítomných tak mistrnou rukou, že dříve než uplynulo 5 minut, mohl býti dosti velký kámen hostům ukázán. Nemocný byl během operace ve velmi veselé náladě. Později vypravoval, že se mu zdálo o velké výhře v loterii. Hojení rychle postupovalo, již 5. dne byla vnitřní rána zahojena a moč odtékala přirozenou cestou. Rána se zhojila, jak se říká, per primam intentionem, což bývá nejvýznamnější a nejpriznivější událostí. Hned po této první operaci provedena druhá u ženy s bolestivým nádorem (Markschwanom-Fungus) mezi šlachami ohýbače levé nohy. Odstranění trvalo něco více než jednu vteřinu. Také zde nastala narkosa velmi rychle a pacientka obveselovala při ní projevy své veselé mysli přítomné.

Vdechování etheru osvědčilo se i při očních operacích. 1. března provedl s úspěchem asistent olomoucké kliniky Josef Keller dvě oční operace, a to: při pterygium crassum a částečném srůstu bulbu s horním víčkem – symblepharon. V narkose pohyboval se bulbus jako při spaní dovnitř a nahoru, musel býti proto fixován. Profesor Hauser při tom podotknul, že krvácení bylo mnohem menší než bývá při takových operacích bez vdechování etheru. 9. března provedl v Ivančicích tamní praktický ranhojič J. Wechsler extrakci zubů v etherové narkose.

Dne 12. března provedl Hauser zase v narkose dvě operace v olomoucké nemocnici. První byl řez na kámen u 5letého chlapce, úplně bezbolestný, operace trvala sotva několik vteřin. V druhém případě šlo o rozšíření bodné rány u myslivce, kterého v říjnu minulého roku poranil pytlák jeho vlastním nožem. Došlo k poškození žebra na prsou nad žaludeční jamkou, poranění mohlo se zhojit jen exfoliací. Pacient prohlásil, že necítil žádnou bolest. Přítomni byli: profesori učiliště, posluchači chirurgie, několik domácích i cizích lékařů civilních i vojenských a velký počet vědychtivých laiků (Moravia, č. 33).

V Krnově extirpovali tamní lékaři v etherové narkose u 52leté ženy velký atherom na hlavě. Bezbolestná operace se sešitím rány trvala 4 minuty. (Moravia, č. 35, z 23. 3.).

Také v Opavě zkoušena éterová narkosa. Zvláště sensačně působila amputace nohy v bérce pro karies u muže, nemocného již 3 roky. Žena s hlízou na krku nechťela se nechati ani řezati ani narkotisovati. Téměř násilím nechali ji

asi jeden a půl minuty ether vdechovati, načež v narkose provedena operace. (Moravia, str. 148).

Podotýkám zde, že anglický porodník a gynekolog Simpson James **Young** (1810–1870) byl první, který použil v roce 1847 etherové narkosy podle Mortona při těžkém porodu. Po mnohých zkouškách užil však ještě koncem téhož roku k narkose chloroformu.

Po smrti Hauserově suploval v prvním běhu roku 1857/8 v Olomouci chirurgii **Ignác Josef Neudörfer**, nar. 1825 v Hliníku (Trenčanská stolice). Medicínu studoval ve Vídni, po odchodu z Olomouce byl docentem v Praze a ve Vídni, provázal jako vojenský lékař sbor císaře Maxmiliána do Mexika, posléze stal se generálním štábním lékařem a vynikl jako vojenský chirurg. Z jeho spisů uvádím: Handbuch der Kriegschirurgie und der Operationslehre (1864–76), Aus der chirurgischen Klinik für Militärärzte (1879), Die Endresultate der Gelenkresectionen (1881), Die moderne Chirurgie in ihrer Theorie und Praxis (1885), pak menší pojednání o transfusi krve, narkose, antisepsi, léčení tuberkulosy aj. Zemřel v Opatii r. 1898.

František Groh, nar. 7. 1. 1823 v Kouřimi v Čechách, zemřel 3. 6. 1899 v Olomouci. Podrobnější životopisná data a jeho publikace jsou zaznamenány v opětovně už uvedené mé práci ČVSMO. V olomouckých zemských ústavech byl činným 36 let od r. 1858–1894, v době svého působení na olomoucké lékařské škole dospěl nepochybně jako chirurg i okultista výše své doby, po zrušení školy (1874/5) přirozeně ve své činnosti ochabl, ač ještě r. 1888 uveřejnil ve Wiener Medizinische Blätter pojednání: Über den Abfluss der Cerebro-spinal flüssigkeit durch die Nase, Über Creosottherapie, Fibroma molluseum. Kde vyšla stať: Über einen neuen Frakturverband (*Nové fixace zlomenin*) – jsem nezjistil.

V městském archivu olomouckém uložen je pěkně vázaný Grohův rukopis, podle kterého možno si představit, jaký byl rozsah Grohovy činnosti v nemocnici a na lékařské škole. Obsahuje tři části:

1. Zpráva o činnosti chirurgické kliniky v Olomouci od 1. 3. 1858–31. 7. 1874.
2. Přehled operací provedených na chirurgické klinice od 1. 3. 1858 – (konec července) 1874.
3. Přehled elektrolytických operací provedených do konce července 1871

V první části je uveden počet nemocných podle nemocí: očních, kožních, syfilis, chirurgické případy – hlavně novotvary, poranění, také gynekologické, jako ovariální cysty, polypy uteru apod.

Z druhé části stojí za zmínku: trepanace lebky – r. 1872, částečná rhinoplastika (5 případů), částečná resekce horní i dolní čelisti, transplantace kousků kůže na vředy, laryngotomie, odstranění různých polypů a novotvarů vůbec,

exstirpace sarkomu, amputatio mamme, amputace končetin, operace uskřínutých kýl (38), vysoký řez na kámen (14 případů v letech 1858–1860), pak jen boční řezy (Seitensteinschnitt) 62, lithotripsie 39, také gynekologické operace provedeny.

V třetí části píše o: a) Katalyse se silnými a slabými proudy. b) Pokusech proniknout léky do ložiska choroby pomocí galvanického proudu. – Klasická pozorování tohoto způsobu léčení uveřejnil Groh v samostatném spisu „Die Elektrolyse in der Chirurgie“ (Wien 1871 – Verlag von Eduard Hölzel). K rukopisu je připojeno 36 dobrých, zřetelných fotografií různých chirurgických případů, většinou nádorů, některých zvlášť velkých.

Roku 1886 vydal Groh v Olomouci spis „Die Olmützer Lendesanstalten vom Jahre 1786–1886“, v němž o externím oddělení píše: Případy nemocí byly velmi rozmanité, avšak velmi málo bylo zlomenin a luxací. Začalo jich přibývat po nastoupení Grohově, který právě takové případy s oblibou léčil a následkem zjednodušeného a zlepšeného způsobu léčení i v nejtěžších případech nejlepších výsledků docílil, dnes tvoří ročně značné procento všech léčených. Bohužel není žádných záznamů o tom, kolik a jaké operace byly v dřívějších dobách provedeny, je jenom známo, že bylo hodně operací kamenů močových, olomoucké okolí bylo známo jako kraj kamenů (Steingegend). Ačkoliv se takové případy v novější době následkem zlepšených bytových poměrů (Wohnungsverhältnisse) stále řidčeji stávají, provedl Groh mezi asi 3000 většími operacemi v olomoucké nemocnici 130 operací kamene. Groh zavedl dosud zde málo známou a zřídka prováděnou elektrolysu a zdokonalil ji tak, že ji ve velmi mnohých, docela desperátních případech, docílil překvapujících výsledků, dokonce i trvalého vyléčení, zvláště při zhoubných novotvarech, které už nebylo možno operovati. Jeho zmíněná brožura došla i v odborných kruzích zahraničí zvláštního uznání.

Poznal jsem ředitele Groha ještě osobně a zachytil o něm některé drobné zprávy ve svém rukopise „Starý lékař vzpomíná“. Zde z nich jen opakuji, jak jsem byl přítomen jeho poslední operaci: Šlo o uskřínutou kýlu u hospodyně kanovníka, u něhož byl Groh domácím lékařem. V olomoucké operační místnosti měli umývadlo podobné, jako bývalo dříve ve školách. Skříňka s mísou, nad ní plechová nádoba s kohoutkem, v ní slabý roztok karbolové vody. V misce se ruce umyly a opláchly karbolovou vodou, potom si je lékaři utřeli ručníkem a začali operovati. K operaci přistoupil Groh v dlouhém šosatém kabátě, odložil manžety, rukávy nad rukou podvázaly sestry tkanicí, aby nepadaly dolů na ruce, pod kohoutkem nádobky umyvadla si omočil ruce a potom se slovy „Taky zasej s Pánem Bohem do toho“ začal operovati. Vidím ještě, jak vytáhl střeva, ležela na misce, které se říkalo „Eiterschale“. Operace sama provedena s úspěchem a nemocná nedlouho po ní zemřela.

Roku 1888 stal se sekundářem olomouckých ústavů **Karel Mudrych**, rodák z Litomyšle, kde vystudoval gymnázium, pak medicínu v Praze. Do Olomouce přišel jako asistent k prof. Vyšínovi do porodnice, potom působil hlavně na oddělení externím, na interním snad ani nebyl. Byl odchovancem staré chirurgické školy profesora Weisse. Groh tenkrát asi ještě trochu na svém oddělení pracoval, ale v posledních letech svého primářství, kdy mu mnoho do sedmdesátky nescházelo, už velmi málo. Zdůrazňuji to proto, poněvadž za mé doby už jen občas do nemocnice docházel a oddělení jeho vedl vlastně sekundář Mudrych. Roku 1892, snad už 1891, byl v olomoucké nemocnici externistou **František Strava**, (nar. v Bystročicích 1859, zemřel náhle r. 1938), přidělený na oddělení externí. Na interním oddělení nebýval ani externista, ani hospitant, v porodnici občas nějaký hospitant. Mudrych byl dosti odvážný, nebál se operovati a měl na tu dobu při operacích slušné výsledky. Významnější operace byly: amputace, odstranění močových kamenů, herniotomie, exstirpace nádorů (exstirpoval i carcinoma mamme). O antisepsi neměl jasný pojem. Strava promován 1891, kdy prof. Maydl přišel do Prahy, tam ještě leccos z novější chirurgie pochytil a snažil se to na oddělení uplatnit. Groh odešel v lednu 1894 do pense, brzy po něm opustil nemocnici též Mudrych, který se usadil v Olomouci, ale zemřel již 25. srpna 1895 ve svém rodišti na tuberkulosu plic.

Po odchodu Mudrychově zůstal na externím oddělení Strava sám. Já jsem mu občas už dříve v nepřítomnosti Mudrychově pomáhal. Před příchodem do Olomouce byl jsem několik měsíců zaměstnán v brněnské nemocnici u primáře Katholického, měl jsem tedy i já nějaké chirurgické zkušenosti. Oddělení vedl Strava až do příchodu nového primáře chirurga. Z té krátké doby naší spolupráce utkvěl mi v paměti jeden případ. Na interním oddělení ležel už dlouho mezi souchotináři mladík, u kterého se s vyléčením nebo aspoň vydatnějším zlepšením vůbec nepočítalo. Na podrobnosti se už nepamatuji, ani jak jsem dospěl k diagnóze, že tu jde o zastaralý případ hnisavého zánětu pohrudnice po poranění. Se Stravou provedli jsme resekci žebra a nemocný se potom docela uzdravil.

O uprázdněné místo chirurgického primáře byl značný zájem. Pokud vím, ucházel se o ně také Dr. Václav Michl, bývalý asistent Weissův a Maydlův, pozdější dlouholetý primář Vinohradské nemocnice. Kdo poměry tehdejší neznal, věděl předem, že je vyloučeno, aby byl jmenován český lékař. Němci považovali místa primářů v moravských zemských ústavech za svoji državu. Čech se mohl stát jen sekundářem. Ve vypsané soutěži o místo primáře požadováno mimo jiné znalost obou zemských jazyků, ale poněvadž němectví bylo důležitější než všechno ostatní, nerozpakoval se moravský zemský výbor dáti místo uchazeči, který znal opravdu jenom dvě česká slova. Tak jmenován 28. 5. 1894 primářem externího oddělení olomoucké nemocnice syn vídeňského notáře **Dr. Vilém Reich**

von Rohrwig, nar. 1864 v Melku, pravý typ německého buršáka, člověk nevelký, poněkud zavalitý, kulaté, plnokrevné tváře s malým knírkem, úplně holohlavý. Pro dorozumívání s nemocnými, ze tří čtvrtin českými, znal jen slova „Vokaž jazyk!“ S ním zahájil jsem v Olomouci nové období chirurgie.

Reich vyžádal si především důkladnou renovaci operační místnosti, vyházел stará umyvadla a staré nástroje, opatřil velké mísy k umývání, k desinfekci užívali jsme výhradně roztoku sublimátu, pro nástroje vyvařování a lihu, obstaral přiměřené operační pláště a docela nové nástroje. Těch starých rozmanitých nástrojů bylo mi později velmi líto, bylyť mezi nimi zajímavé věci, vzácné to památky pro lékařské muzeum. Ještě před druhou světovou válkou pokoušel jsem se něco z nich získati pro Vlastenecký musejní spolek, ale marně, nemám ani zdání, kam se poděly.

Primář Reich neznal velkou chirurgii, za mé doby neprovedl ani jednu laparotomii, ale co dělal, uměl dokonale. Byl žákem Gussenbauerovým a zvláště Gersuniho z vídeňského Rudolfinerhausu. Vycházeli jsme spolu velmi dobře.

K externímu oddělení patřili také nemocní venerickými chorobami. Muže ošetřoval náš sluha „Honza“ Dostalík, ženy milosrdné sestry, lékařská visita nekonala se u nich denně, nýbrž jen asi dvakrát v týdnu, leda že byla naše návštěva zvláště vyžádána. Většina nemocných žen byly prostitutky, přísně oddělené od ostatních nemocných, jen některých děvčat, zvláště vybraných, se používalo k umývání podlahy a čištění chodeb, ta chodila také pro jídlo do kuchyně. Bylo třeba udržovat přísnou kázeň a to dovedla sestra Augustina, velká, statná žena růžových tváří, vzbuzující už svým zevnějškem úctu.

Reich interní medicínu přehlížel, chirurgie mu byla nade všecko ostatní. Operativní činnost na jeho oddělení se v nové nemocnici mnoho nezměnila. Dělal se operace většinou zevní, na končetinách amputace a resekce, nádory na trupu extirpovány. Konány resekce žeber, operovány strumy, močové kameny v měchýři močovém apod. Laparotomie se nedělaly. (Sdělení Dr. Frant. Libigera, který byl tam sekundářem r. 1902.)

V Olomouci se Reich oženil s dcerou velkého předáka olomouckých Němců Theodora Knauteho, ředitele měšťanské školy. První dítě jim zemřelo na tuberkulosu a Reich onemocněl tuberkulosou hrtanu. Vzdal se proto svého místa a odstěhoval se 31. 7. 1903 do Meranu, kdež působil řadu let jako specialista na tuberkulosu. Po první světové válce, když připadly jižní Tyroly Itálii, neměl jeho vídeňský diplom tam platnost a Reich musil se proto podrobovati novým zkouškám v Modeně, kde 4. 7. 1924 dosáhl 60letý podruhé doktorátu. Reich zemřel v Meranu 12. 7. 1928.

Po Reichově odchodu vedl chirurgické oddělení prozatímne sekundář **Ferdinand Kopp**, rodák ze Svinova (Schweins). Novým primářem – vlastně dříve

substitutem – jmenován ještě roku 1903 **Felix Smoler**. Jen s obtížemi podařilo se mi zjistiti nějaká jeho životopisná data. Narodil se 26. 8. 1873 v Praze, kde působil jeho otec Dr. Moriz Smoler, původem lužický Srb, jako lékař. Roku 1861 ucházel se o uprázdněné místo profesora medicíny v Olomouci s řadou jiných uchazečů, místo dostal **František Pissling**, který v Olomouci působil 1861–1875. Otec Smoler byl pak primářem ústavu choromyslných v Praze, posléze místo-držitelským radou. Syn vykonal všechna svoje studia v Praze. Byl žákem a pak asistentem prof. Wölflera spolu s Dr. Schlofferem, později Wölflerovým nástupcem. Delší dobu se vzdělával také u prof. E. Alberta a prof. Rubritia ve Vídni. Pokud od Smolera samého vím, podnikl studijní cestu do Francie, jejíž chirurgy vysoko cenil. V úředních záznamech veden Smoler jako příslušný do Olomouce-Nová Ulice od 4. 11. 1902, také jeho matka, vdova Karolína Smolerová, nar. 1843 v Neu-Strelitz (Mecklenburg).

V Olomouci působil jako primář do 1. 10. 1935, kdy odešel do pense. Podle jiné zprávy pensionován roku 1935 šedesátipětiletý, do Olomouce přišel 32letý. Svůj život ukončil sebevraždou, zastřeliv se začátkem května 1945 před příchodem Rusů v Domašově u Frývaldova na cestě k Červenému kopci. Podle jiné verze otrávil se i se svou paní, roz. Elhotzkou, na útěku před Rusy v autu někde blízko Jeseníku. Podle další verze oběsil prý se ve Vídni, kam se mu podařilo uprchnout. Zůstavil dva syny, prý oba lékaře, jejich bydliště se mi nepodařilo zjistiti.

Smoler za svého působení olomoucké chirurgické oddělení rozšířil a přivedl na vyšší tehdejší chirurgie. Z prvních jeho spolupracovníků budiž především uveden **Rudolf Bacher**, syn lékaře, narozený 1877 v Zábřehu. Do olomoucké nemocnice přišel r. 1902 a zabýval se röntgenologií, jejíž práce řídil, samostatným röntgenologem se stal teprve 1910. Byl žákem vídeňského röntgenologa Holzknechta a dosáhl světového jména, bohužel stal se obětí röntgenového záření. Od roku 1917 měl röntgenové vředy, které se zvrhly v rakovinu, roku 1922 přišel o pravou ruku. Zemřel na metastasy carcinomu 9. 9. 1925. Jeho jméno je vyryto na pomníku, který byl v Hamburku postaven na památku obětem povolání.

V červnu 1920 přišel na chirurgické oddělení **Robert Pospíšil**, nar. 26. 3. 1892 v Tučapech, prom. 1920, jako externista, poněvadž ještě sloužil na vojně. Po propuštění z vojenské služby jmenován 1. 12. 1920 sekundářem a od 1. 1. 1922 prvním asistentem, do té doby žádných asistentů tam nebylo. Činnost jeho byla velmi horlivá a trvala až do listopadu 1927. Vděčím mu za následující stručnou, ale výstižnou zprávu o tehdejšímu chirurgickém oddělení: Primář Smoler byl skvělým chefem a učitelem, který dbal na pořádek, staral se vzorně o své oddělení a snažil se, aby také lékaři na oddělení něčemu se naučili. Za jeho vedení

měla chirurgie v Olomouci nejlepší pověst a skvělé operativní výsledky. Práce na oddělení bylo velmi mnoho. Kromě primáře byli na oddělení čtyři lékaři, a to asistent a tři sekundáři, kteří se vždy po čtyřech měsících střídali, takže veškerá operativní činnost spočívala na primáři a asistentovi. Pospíšil sděluje, že bylo málo nocí, které prospal celé, neboť měl službu stále, a vyskytl-li se nějaký těžší případ nebo neodkladná operace, byl volán vždy. Velmi rád vzpomíná na tu dobu, na spolupráci všech na oddělení, jak pracoval s chutí a láskou. Za dlouhou dobu své činnosti vykonal přes 12 000 větších operací, jako zvláštní uvádí totální exstirpaci žaludku, provedenou v r. 1926. Výsledek operace byl velmi dobrý, neboť pacient neměl žádných obtíží a snášel všechno.

Smoler uveřejnil některé své práce v *Zentralblatt für Chirurgie und Urologie*, v témže časopise uveřejněny také menší příspěvky Pospíšilovy a od r. 1923 druhého asistenta Smoleroва. Byl to **Zdeněk Berka**, nar. 1893, prom. 1921, jenž se stal po odchodu z oddělení primářem v Ivančicích a později ve Šternberku. Pospíšil uveřejnil další práce: Cizí tělesa v jícnu (Rozhledy v chirurgii a gynekol. 1923). Dva případy peptického vředu jejunu s píštělí jejunokolickou (tamtéž ročník III., seš. 4). *Pancreatitis haemorrhagica acuta* (tamtéž 1926).

Smoler byl lehce vznětlivý, málo trpělivý a hned lehce vzplanul i při operaci, ale tu na něj blahodárně působil Pospíšilův naprostý klid a trpělivost, proto si jej tak oblíbil, že byli vždy nejlepšími přáteli. Sám říkával, že si připadá, když s ním operuje, jako honící pes na šňůře a že mu to jde na nervy. Provedl-li někdy něco nevhodného, prohodil: „Nedivte se, já jsem se narodil v blázinci.“ Smoler jezdil na chirurgické kongresy do Berlína. Pospíšil se též některých zúčastnil a zůstal při té příležitosti vždy několik dní na tamních klinikách, jezdil také občas do Prahy na kliniku svého učitele prof. Kukuly a profesora Schollera, i kliniky vídeňské navštívil.

Teprve po ukončení této své práce se mi podařilo zjistit v *Prager medizinische Wochenschrift* roč. XXXI, 1906, dvě Smolerovy publikace: 1. *Zur Apendizitis-Behandlung* (č. 1). 2. *Über die Leistungen der chirurg. Abtheilung des mähr. Landeskrankenanstalten in Olmütz* (str. 393, 405, 419, 432, 445).

Na oddělení Smolerově byl činným také **Bohumil Buriánek**, nar. 1884 v Blatci, promoval r. 1910 a stal se tam sekundářem, v r. 1923 primářem zemské nemocnice v Opavě, r. 1938 ředitelem olomouckých zemských ústavů, zemřel již 29. 9. 1939.

Pospíšil s uznáním vzpomíná na milosrdné sestry, spolupracovnice chirurgického oddělení, pracovnice obětavé a přesné. Vzpomíná na sestru Karolu, instrumentárku na aseptickém sále, (byla ještě za mé doby v roce 1894 na chirurgickém oddělení), sestru Henrietu, instrumentárku na septickeém sále, sestry:

Veneriu, Blandu a Samuelu a ostatní. Byly to pracovnice, které neznaly únavu a na něž bylo dokonalé spolehnutí, že svoji práci vykonají řádně.

Pospíšil odešel z chirurgického oddělení v listopadu 1927 a usadil se v Olomouci jako odborný lékař pro chirurgii a urologii a svoji operativní činnost přenesl do sanatoria Dr. Koutného.

Začátkem tohoto století stálo mezi Michalským výpadem a sousedními kasárnami několik domků, v nichž jsem měl také pacienty. V těch místech byl v dávných dobách špitál Sv. Joba a Lazara. Domky ty roku 1906 strženy a bohatý olomoucký měšťan Primavesi vystavěl si tam vilu, v níž bydlel se svou rodinou až do konce první světové války r. 1918, kdy vilu prodal Spolku moravských cukrovarů. Po likvidaci toho spolku koupil ji Dr. František Koutný, praktický lékař v Litovli, r. 1926 a za finanční podpory svého tchána Václava Sochy, ředitele litovelského cukrovaru, adaptoval ji na sanatorium. Přestavbu provedl architekt Ing. Schmatz z Olomouce, přistaveny dva operační sály a pokoje upraveny pro ležící pacienty. Sanatorium otevřeno v únoru 1927. První operaci, a to žaludečního vředu, provedl za Pospíšilovy asistence primář Smoler. Od té doby operoval Smoler s Pospíšilem v sanatoriu častěji. Po odchodu z nemocnice operoval Pospíšil výhradně v sanatoriu. Koutný zemřel r. 1936, za jeho života byl tam sekundářem **Milan Kürschner**, nar. 1899, promován 1926. Po smrti Koutného pověřil Moravský zemský výbor Pospíšila, aby sanatorium vedl po stránce lékařské, vdova paní Koutná vedla ústav po stránce administrativní a zůstala jeho majitelkou. Kromě Pospíšila operovali a vedli porody i jiní olomoučtí lékaři, ročně bývalo tam asi 650 porodů a asi 700 operací. Roku 1939 koupil Pospíšil od paní Koutné sanatorium a vedl je až do roku 1948, kdy byl ústav dán pod národní správu a pak znárodněn. V březnu 1950 bylo v sanatoriu zrušeno lůžkové oddělení a sanatorium přeměněno v ambulatorium.

Na chirurgickém oddělení zastával po odchodu Smolerově místo primáře krátce **Zdeněk Berka**. Primářem jmenován univ. prof. **Josef Podlaha**, nar. 1893, prom. 1918, z Brna. V té době byl jedním z nejpřednějších našich chirurgů a to se projevovalo i na úrovni oddělení, které patřilo k nejlépe vedeným, mělo všeobecně výbornou pověst, bylo vedeno téměř jako klinika a profesor prováděl zde skutečně špičkové výkony klinické chirurgie. Jako jeden z prvních zaváděl v Olomouci thorakální chirurgii (extrapleurální pneumolysy, thorakoplastiky apod.). Za něho vystavěno nové křídlo chirurgického oddělení.

Po jeho odchodu nastoupil na jeho místo ředitel **Buriánek**, chirurg velmi vzdělaný, mající velmi dobrou pověst, ovládající dokonale jemnou chirurgickou techniku. Vedl oddělení asi do 15. května 1939, kdy onemocněl. Od 20. června 1939 byl pověřen vedením oddělení dřívější asistent Podlahův **Josef Škvařil**,

nar. 1901, prom. 1930, který je vedl asi měsíc, načež odešel jako chirurg do Teheranu.

Roku 1938/39 bylo zřízeno při chirurgii orthopedické oddělení, jehož vedením pověřen asistent profesora Frejky na brněnské univerzitě **Arnold Pavlík**. Habilitoval se r. 1945 na brněnské univerzitě, r. 1946 pověřen vedením olomoucké orthopedické kliniky, profesorem UP jmenován téhož roku a jeho klinika se odloučila od kliniky chirurgické do samostatné budovy, domu bývalých německých cukrovarníků na Nové Ulici.

Místo primáře chirurgického oddělení nastoupil asi 20. července 1939 **Ferdinand Marcoll**, narozený kol. r. 1902 v Karvině z matky Češky, otec byl Němec. Medicinu studoval v Praze na německé univerzitě, kde i promoval, byl asi 11 roků asistentem kliniky Scheofterovy, v Olomouci byl jeho asistentem **Oswald Kania**, rovněž rodák z Karviné.

Jaké byly poměry na olomouckých zemských ústavech za Marcolla, výstižně objasňuje zpráva, uvedená v mé práci „Z dějin olomouckých zemských ústavů od r. 1900–1950“, kterou mi dodal **Jan Burian**. Narodil se v Březsku (okr. Litovel) 17. 3. 1909, promoval v Brně r. 1934, působil v Opavě do r. 1938, pak v Olomouci za Podlahy a Buriánka, kterého v době nemoci zastupoval. Po obnovení olomoucké univerzity převzat jako první klinický asistent. Po osvobození Olomouce r. 1945 byl Marcoll sesazen a vedením oddělení pověřen Burian, jemuž vděčím za následující dodatek k první jeho zprávě. Marcoll nebyl tak špatný chirurg, jak se všeobecně za to má. Měl jistě slušnou klinickou erudici, ovládal bezvadně hlavně traumatologii a septickou chirurgii, ale i běžnou urgentní chirurgii. Nestačil ovšem na špičkové výkony. Jeho technika operační nebyla rovněž nejhorší, bohužel si ji kazil svou nešťastnou povahou, jakmile propadl citovému afektu, a to bylo téměř denně, pak jeho výkon značně klesal. Oddělení pod jeho vedením značně upadalo. Příčin bylo několik: 1. Bojkotování oddělení se strany českých nemocných, 2. se strany českých primářů ostatních oddělení, kteří raději své nemocné posílali do jiných ústavů, 3. podstatné omezení přijímání nemocných s chronickými chirurgickými chorobami, kteří nesměli být vytrhováni z pracovního nasazení, 4. neuspokojivé a rozhárané pracovní poměry na oddělení, zaviněné řáděním primáře Marcolla, 5. konečně i neschopnost primáře provádět velké chirurgické výkony z důvodů, o nichž jsem se již zmínil.

Burian vedl po Marcollovi oddělení asi tři měsíce až do příchodu doc. Rapanta, který oddělení převzal jako řádně jmenovaný primář.

Zbývá mi doplnit svoje zprávy ještě jmény některých lékařů, kteří v Olomouci působili nebo dosud působí jako odborníci-chirurgové.

Ve vojenské nemocnici Kláštera Hradisko byl od roku 1900 řadu let činným chirurg **Alois Karschulin**, nar. r. 1867 v Přerově, příslušný do Telče, promoval

ve Vídni 1891. V nemocnici zemské obrany zastával stejnou funkci. **Stanislav Řičánek**, nar. 1888, prom. 1913 v Praze. Za Rakouska byli ve vojenských nemocnicích léčení jenom příslušníci armády, byla proto činnost chirurgů omezena na užší obor případů. V Olomouci začali za první republiky přijímatí též civilisty, a tak se činnost Řičánkova značně rozšířila. Jeho asistentem se stal **Josef Kazda**, nadporučík zdravotnictví, nar. 1908, prom. 1933, jenž se tam u Řičánka v chirurgii mnoho naučil. Za protektorátu byl Kazda z nemocnice vypuzen, odešel do sanatoria, kdež přes celou dobu protektorátu pracoval a se pod vedením Pospíšilovým velmi v chirurgii vzdělával. Po našem osvobození se vrátil do nemocnice a provádí tam i velké operace v dutině břišní (na žaludku, ledvinách apod.).

V Olomouci působí dosud jako chirurgové **Vladimír Tošnar**, urolog, nar. 1901, prom. 1926, a **Bedřich Válek**, nar. 1901, prom. 1927.

V Lidové demokracii, roč. XI, 28. 12. 1955, je článku: Olomoucká chirurgie včera a dnes. (Olomouc/ms). Ještě před půlstoletím byly u nás neutěšené zdravotnické poměry. Právem si na ně r. 1900 stěžoval vrchní štábní lékař Dr. Alois Karschulin, chirurg vojenské nemocnice v Olomouci. Za operační sál sloužila místnost, kde měla zajišťovat dostatek světla 3 zamřížovaná okna a petrolejová lampa nad viklavým dřevěným operačním stolem. Nástroje byly ukládány do kuchyňského kredence a k uložení obvazů používána obyčejná skříň. Dva nože, 6 ostrých lžiček, 2 nůžky a několik pinzet, to byla výzbroj chirurga! Musíme ještě připojit láhev karbolu a sublimátu. Dlouhý byl boj Dr. Karschulina za důstojnou operační síň a její vybavení, až konečně se nemocní vojáci dočkali moderní aseptické operační síně.**

Ukončeno v prosinci 1955

Dodatek:

** Práce o tom: „Ohlas nových medicin. proudů a učení na přelomu 19. a 20. stol. v olomoucké vojenské nemocnici.“ *Zprávy, Vlastiv. ústavu, Olomouc, č. 94, 1961, str. 14–16, autor Dr. Milan Slavětínský.*

6 O Mořici Remešovi

Miloslav Duda

Kapitola z dějin olomoucké chirurgie byla sepsána Mořicem Remešem a je uložena jako strojepis v pozůstalosti autora ve Vědecké knihovně v Olomouci. Zveřejňujeme ji s laskavým svolením této instituce, v čele s paní ředitelkou Ing. Hanou Šudentovou.

Z prací Lubomíra Novotného a Jiřího Glonka, které mně laskavě poskytli, si dovoluji uvést základní životopisné údaje Mořice Remeše. Vycházím přitom z těchto pramenů:

- [1] Novotný, Lubomír: *Konzervativce po 2. světové válce – Olomouc a Československo očima Mořice Remeše*. In: *České, slovenské a československé dějiny 20. století II*. Hradec Králové 2007, s. 168–177.
- [2] Novotný Lubomír: *Svědék umírajícího času. Pozůstalost Mořice Remeše ve fondech VKOL*. In: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 2006*. Olomouc 2007, s. 201–214.
- [3] Novotný, Lubomír – Glonek, Jiří: *Pozůstalost Mořice Remeše ve Vědecké knihovně v Olomouci*. *Střední Morava*, 2008, č. 26, s. 69–83.

Mořic Remeš (1867–1959), lékař, který strávil víc než půl století v Olomouci, je významným představitelem vědecké a kulturní elity konce devatenáctého a první poloviny dvacátého století v olomouckém regionu. Stýkal se se všemi vrstvami obyvatel, mnoho pozoroval, zažil a zaznamenal pro budoucí generace. Narodil se v Příboru a do Olomouce přišel v roce 1892 a zůstává s tímto městem spjat až do své smrti v roce 1959. Patřil ke generaci české inteligence, která v posledních desetiletích habsburské monarchie přispěla k tomu, že český národ byl připraven na prahu 20. století vytvořit vlastní stát. Medicínu studoval ve Vídni v letech 1885–1891, ale již tehdy věděl, že to nebude jediná náplň jeho života. Vedle medicíny se věnoval celoživotně svým koníčkům, především geologii a paleontologii. Po promoci v roce 1891 nastoupil nejprve v Moravských všeobecných zemských ústavech v Olomouci a od roku 1895 si zřídil soukromou praxi. Do olomoucké měšťanské společnosti se včlenil sňatkem s Marií, dcerou hudebního skladatele Josefa Nešvery (1842–1914). V roce 1900 se v Olomouci stává železničním lékařem a později šéflékařem a na této pozici zůstal až do odchodu do důchodu v roce 1931. Vedle jistoty fixního platu mu toto místo napomáhalo naplňovat i jeho oblíbenou zálibu v cestování. Byl činný v olomouckém společenském a vědeckém životě, především ve Vlastivědném spolku musejním a ve spolku Botanická zahrada. M. Remeš a jeho dílo představují myšlenkový

svět člověka s kořeny ve staré monarchii, jenž dosáhl největších profesních úspěchů v době první republiky, pro něhož období po roce 1945 a zejména po roce 1948 představovalo cizí svět, se kterým se těžko smířoval. Přesto byl jeho život naplněn do poslední chvíle zájmem o okolní dění a zaznamenáváním cenných faktů a postřehů pro budoucí generace. Jeho široký kulturní rozhled a zájmy dosvědčuje i zde zveřejněná historická studie z dějin olomoucké chirurgie (obr. 14, 15).

Obr. 14 Mořic Remeš (1867-1959), olomoucký lékař a polyhistor: portrét z roku 1934

Obr. 15 Mořic Remeš (1867-1959), před Univerzitní, nyní Vědeckou knihovnou v Olomouci 1955

7 Historie I. chirurgické kliniky v Olomouci

Čestmír Neoral

(Převzato z Almanachu ke 110. výročí nemocničního areálu na Tabulovém vrchu v Olomouci (1896–2006))

První historické chirurgické pracoviště bylo v Olomouci v tzv. Špitále sv. Joba a Lazara, který v r. 1755 zabíral dva domy v ulici Božího těla nad Michalským výpadem (místo, kde dnes stojí vila Primavesi). V r. 1767 bylo toto pracoviště upraveno na Medicinsko-chirurgické učiliště, které bylo součástí jezuitské Akademie (vznikla v r. 1566 a byla r. 1576 dekretem Maxmiliána II. postavena na úroveň tehdejších univerzit) a sloužilo k praktické výchově studentů lékařství. Po zrušení špitálů byl zřízen jako nemocnice Státní zaopatřovací ústav. Tento ústav byl od roku 1850 podřízen olomouckému magistrátu a r. 1862 byl převeden do zemské správy jako tzv. Moravské zemské ústavy. Bylo zde oddělení medicinské, oční, chirurgické, oddělení pro choroby chronické a oddělení syfilitiků. V roce 1896 byla vybudována nová Zemská nemocnice, která měla v roce 1935 už 593 lůžek, z čehož 112 patřilo chirurgii.

Prvním chirurgickým primářem byl Dr. Rudolf Reich, který měl k dispozici 4 sekundáře. V roce 1903 byl primářem jmenován Dr. Felix Smoler, který chirurgii vedl až do r. 1935. Po něm následoval Dr. Zdeněk Berka a poté na krátký čas i Dr. Josef Podlaha (pozdější brněnský profesor), za kterého bylo přistaveno nové křídlo chirurgické budovy. V průběhu války byl primářem Němec Dr. Ferdinand Marzoll, který současně zastával funkci ředitele nemocnice. Po osvobození se stal v roce 1945 primářem doc. Jan Burian (pozdější přednosta II. chirurg. kliniky) a po obnovení olomoucké univerzity dekretem prezidenta Beneše z roku 1946 byl jmenován přednostou nově ustanovené chirurgické kliniky doc. Vladislav Rapant (1948 jmenován profesorem), žák prof. Petřivalského z Brna.

Nástupem prof. Rapanta byla zahájena éra moderní chirurgie v Olomouci. Prof. Rapant se zasloužil v 50. letech 20. století o vybudování schopného a výkonného týmu chirurgů, z nichž se mnozí stali později garanty nově vznikajících oborů a tím i samostatných klinik. Patřil mezi ně prof. Kučera (pozdější přednosta urologické kliniky) a doc. Zapletal (pozdější přednosta neurochirurgické

kliniky), který v roce 1968 emigroval. V témže roce opustil republiku i zástupce prof. Rapanta doc. Bittman a několik dalších lékařů. V rámci I. chirurgické kliniky zůstal prof. Šerý, který se vedle břišní chirurgie zabýval zejména chirurgií hrudní, a dále prof. Fischer a prof. Tomšů, kteří rozpracovali problematiku cévní chirurgie a kardiochirurgie, která pro nedostatečné přístrojové vybavení ukončila svůj program v roce 1970, aby po více než 30 letech byla opět v Olomouci obnovena již v nových prostorách a s novým týmem. Dále na I. chirurgické klinice dlouhodobě působil i doc. Fargaš, zabývající se dětskou chirurgií, který se stal v 90. letech přednostou II. chirurgické kliniky. Na I. chirurgické klinice se úspěšně rozvíjela i anesteziologie, a to v dobách, kdy se ještě zdaleka nepomýšlelo na její osamostatnění. Mnoho vynikajících asistentů, kteří působili na klinice, odešlo do tehdejších okresních nemocnic, kde se stali primáři. Byl to zejména doc. Kamil Typovský, který se věnoval traumatologii a odešel do Ostravy, kde vybudoval pozdější kliniku. Dále to byli MUDr. Miloslav Čermák (Šternberk) a MUDr. Břetislav Brázda (Vsetín).

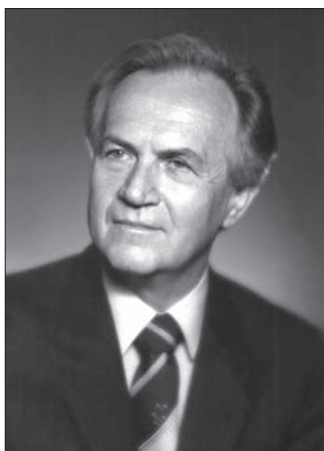
V prvních letech svého trvání měla klinika 12 asistentů a 12 sekundářů, kteří pracovali na přibližně 120 lůžkách. Pracovní disciplína byla vysoká, uvědomovali si, že tito lékaři museli ošetřit jak na lůžkovém oddělení, tak i v ambulancích nemocné ze všech oborů, které ještě tehdy klinika měla pod svou gescí. O této

Obr. 16 Někteří pracovníci I. chirurgické kliniky na počátku 80. let minulého století
první řada zleva: H. Zhořová, vrchní sestra operačních sálů, prof. MUDr. Z. Šerý, přednosta kliniky, B. Schnapková, vrchní sestra kliniky, druhá řada zleva: doc. MUDr. E. Holub, as. MUDr. T. Grosmanová, sekretářka M. Špačková, doc. MUDr. E. Wondrák, doc. MUDr. J. Fischer, doc. MUDr. J. Mareš

pracovní morálce a disciplíně svědčí i to, že dvakrát týdně prováděl prof. Rapant „velkou vizitu“, která končila kolem 19. hodiny. Navíc při tomto pracovním zatížení vycházelo z kliniky kolem 30 publikací ročně.

Koncem 50. let se oddělila urologie a neurochirurgie a v roce 1961 pak odešla část lékařů v čele s doc. Burianem do Řepčína, kde byla vytvořena II. chirurgická klinika. Ta byla zprvu míněna jako dočasné a detašované pracoviště, které mělo ulehčit rozmáhajícímu se provozu na I. chirurgické klinice. Tato „dočasnost“ trvala více než 40 let, a teprve v roce 2001 byla II. chirurgická klinika přestěhována do nových prostor v areálu FNO.

Obr. 17 Prof. MUDr. Miroslav Tomšů – foto z roku 1986, přednosta kliniky v letech 1983–1991

Obr. 18 Fotografie z Purkyňovy společnosti v roce 2002 ke stému výročí narození prof. Rapanta, přednáší prof. MUDr. Jiří Králík, DrSc., přednosta kliniky v letech 1991–1993

Obr. 19 Fotografie z Purkyňovy společnosti v roce 2002 ke stému výročí narození prof. Rapanta, první řada zleva: prof. MUDr. V. Král, CSc. (přednosta I. chirurgické kliniky 1993–2005), prof. MUDr. M. Duda, DrSc. (přednosta II. chirurgické kliniky v letech 1986–2006), druhá řada zleva: prof. MUDr. J. Fischer, doc. MUDr. P. Bachleda, CSc., třetí řada zleva: prof. I. Krč, čtvrtá řada zleva: prof. MUDr. J. Klein, pátá řada zleva: doc. MUDr. Č. Neoral, MUDr. L. Mezníková

Prof. Rapant odešel do důchodu v roce 1970 (zemřel v r. 1989) a byl vystřídán prof. Šerým, který vedl kliniku do r. 1983 (obr. 16). Byl důstojným nástupcem prof. Rapanta, snažil se udržet úroveň kliniky, což se mu dařilo, zejména díky jeho vzdělanosti jak po stránce odborné, tak i všeobecné. Pokračoval také zdárně v tradici celostátních chirurgických konferencí založené v roce 1963 jako Petřivalského dny (později Petřivalského-Rapantovy dny). V roce 1983, po odchodu prof. Šerého do důchodu, nastoupil jako přednosta kliniky prof. Tomšů (obr. 17). Ten odešel ze zdravotních důvodů v roce 1991. V tomto období po roce

1989 nebylo zcela jednoduché obsadit místo přednosta, neboť došlo k mnoha změnám. To vysvětluje i relativně krátké působení prof. Králíka v roli přednosta kliniky (1991–93) (obr. 18). Prof. Králík byl ještě žákem prof. Rapanta, a v roce 1971 odešel do Ostravy jako zástupce přednosta kliniky. Později se stal primářem v Přerově. Prof. Králík nastartoval přes své krátké působení takovou činnost, která odpovídala zcela novým požadavkům. Odešel do důchodu v roce 1993 a byl vystřídán prof. Králem, který se v té době vrátil ze svého půlročního studijního pobytu v Anglii. Ten se snažil pokračovat v nastoupeném trendu a splnit nároky, které kladl nový styl práce, a to jak po stránce odborné, tak i organizační a ekonomické (obr. 19).

K velké změně došlo za jeho působení v roce 2003, kdy se klinika přestěhovala do nových prostor (obr. 20). Vzhledem k obrovskému objemu práce

Obr. 20 Kolektiv I. chirurgické kliniky před stěhováním do nové budovy v roce 2003: první řada zleva sedící: s. J. Otásková, A. Holá – staniční sestra, L. Konšacká – vrchní sestra, V. Smolíková – sekretářka, R. Koblovská – sekretářka transplantačního centra, s. M. Zapletalová, MUDr. M. Hrabalová, MUDr. N. Zlámalová, MUDr. L. Mezníková, prof. MUDr. V. Král, CSc. – přednosta kliniky, R. Musilová – sekretářka, L. Vencová – sekretářka, s. R. Horáčková; druhá řada zleva: sestry – B. Ježková, J. Běhalová, N. Oborná, J. Pospíšilová, M. Niklová, M. Stuchlová, J. Palistá, V. Macková, S. Richterová, E. Šánová, P. Bögiová – staniční sestra, I. Brandová, B. Svobodová – staniční sestra, Z. Marešová, V. Kozáková, P. Šubíková; 3. řada zleva: MUDr. P. Utíkal, MUDr. P. Dráč, MUDr. R. Vrba, M. M. Szkorupa, MUDr. R. Havlík, doc. MUDr. P. Bachleda, MUDr. Z. Sekanina, MUDr. J. Halama, MUDr. R. Aujeský, MUDr. R. Horáček, doc. MUDr. J. Klein, sestry: R. Švorcová, M. Rufferová, A. Ševčíková, MUDr. Z. Kojecký, MUDr. T. Bohanes, MUDr. F. Skopal

bylo však nutné vzdát se cévní a transplantační chirurgie, která byla předána II. chirurgické klinice. Byl to první krok k následné reprofilizaci klinik. V roce 2005 odešel prof. Král do důchodu a z konkurzu vyšel vítězně doc. Neoral (obr. 21). Je dosud posledním přednostou I. chirurgické kliniky, o jejíž současné úrovni svědčí její výsledky, spočívající především v objemu, a zejména kvalitě práce, a samozřejmě i v počtu publikací a grantů. Za jeho působení v roce 2007 byla dokončena reprofilizace klinik. I. chirurgická klinika na třech standardních odděleních o 78 lůžkách a jednom oddělení JIP s 8 lůžky poskytuje veškerý chirurgický servis vyjma cévně-transplantační chirurgie a chirurgie štítné žlázy, prováděné na II. chirurgické klinice.

Obr. 21 Vedení I. chirurgické kliniky v roce 2007: sedící: doc. MUDr. Čestmír Neoral, CSc., přednosta kliniky, stojící: vrchní sestra L. Konšťáková, primář MUDr. Tomáš Malý, Ph.D., zástupce přednosta pro LP

8 Historie II. chirurgické kliniky v Olomouci

Miloslav Duda

(Převzato z Almanachu ke 110. výročí nemocničního areálu na Tabulovém vrchu v Olomouci (1896–2006))

V prosinci 2006 oslavila II. chirurgická klinika 45. výročí svého založení. Je pracovištěm Fakultní nemocnice Olomouc (FNO) a Lékařské fakulty Univerzity Palackého Olomouc (LF UP), která poskytuje ústavní a ambulantní léčebnou péči ve všeobecné chirurgii a dalších specializovaných oborech. Pro město Olomouc a přilehlé okolí plní funkci chirurgie městské nemocnice. Ve specializovaných oborech chirurgie poskytuje konzultační služby regionálním nemocnicím Olomouckého kraje, ale i dalším regionům ČR.

II. chirurgická klinika v letech 1961–2001

S rozvojem chirurgie po II. světové válce bylo i ve Fakultní nemocnici Olomouc nutné rozšířit kapacitu chirurgických lůžek. To vedlo na počátku šedesátých let minulého století k otevření dalšího chirurgického pracoviště. V prosinci 1961 byla v objektu bývalého kláštera v Olomouci-Řepčíně otevřena II. chirurgická klinika, původně nazývána klinika propedeutické chirurgie (obr. 22). Jejím prvním přednostou byl ustanoven doc. MUDr. Jan Burian. Vedle celého rozsahu obecné chirurgie a traumatologie byla práce kliniky zaměřena především na chirurgii břišní a chirurgii štítné žlázy. Doc. Burian byl vyhledávaným operátorem, jenž se svými spolupracovníky vybudoval pracoviště, které bylo v těchto oblastech vyhledáváno velkým počtem nemocných. Jeho spolupracovníci se specializovali i na další oblasti chirurgie (obr. 23).

Problematika osteomyelitid náleží především do náplně ortopedie. Přesto bylo těmto nemocným především díky as. MUDr. J. Schnapkovi věnováno na II.

Obr. 22 Budova II. chirurgické kliniky v Olomouci-Řepčíně v letech 1961–2001

Obr. 23 Doc. MUDr. Jan Burian (1909–2000), zakladatel a první přednosta II. chirurgické kliniky v Olomouci

Obr. 24 Doc. MUDr. Eduard Fargaš, CSc. (26. 1. 1920–28. 1. 2001)

Obr. 25 MUDr. M. Podhorská v přestávce mezi operacemi s prof. Dudou v roce 1987

chirurgické klinice mnoho péče. Významnou součástí práce kliniky byla plastická chirurgie. Rozvoj tohoto oboru si vyžádal i ve Fakultní nemocnici v Olomouci vznik poradny pro plastickou chirurgii. Byla založena v roce 1957 pod patronací a za velké pomoci brněnské kliniky plastické chirurgie, která po dlouhá léta přebírala i část nemocných k léčení. Vedoucím poradny byl nejdříve prof. MUDr. V. Karfik, DrSc., a od roku 1963 prof. MUDr. L. Bařinka, DrSc., který do Olomouce dojížděl až do roku 1983. Od počátku v poradně pracovala MUDr. D. Šerá, CSc., která byla v roce 1965 jmenována ordinářem pro plastickou chirurgii. Od roku 1985 převzal vedení ordinariátu plastické chirurgie MUDr. P. Hartl.

Po odchodu doc. MUDr. J. Buriana do důchodu na tyto tradice úspěšně navázal v roce 1976 doc. MUDr. Eduard Fargaš, CSc., který pak vedl pracoviště až do ledna 1986 (obr. 24). Jeho životní láskou byla dětská chirurgie, k jejímž průkopníkům u nás patřil, a kterou na II. chirurgické klinice rozvinul. Jako všestranný chirurg dal však svému pracovišti podněty pro rozvoj i v jiných směrech, např. v traumatologii.

Dlouholetým zástupcem přednosta kliniky pro léčebnou péči byl MUDr. J. Lukáš, který se specializoval na chirurgii štítné žlázy a od roku 1981 se stal primářem chirurgického oddělení nemocnice ve Šternberku. Jeho funkci pak převzala MUDr. M. Podhorská, neobyčejně obětavá a u nemocných oblíbená lékařka, která se po roce 1989 stala zástupkyní ředitele FNO a v letech 1992–1993 až do svého předčasného úmrtí byla ředitelkou nemocnice. Významně se zasloužila o zahájení přípravy výstavby nového chirurgického monobloku v naší nemocnici (obr. 25).

Obr. 26 Setkání prvních tří přednostů II. chirurgické kliniky v březnu 1986
zleva: doc. Duda, doc. Burian, doc. Fargaš, v pozadí vrchní sestra M. Velišková

Obr. 27 Kolektiv II. chirurgické kliniky v Olomouci-Řepčíně v roce 1986
zleva sedící: MUDr. J. Lovečková, MUDr. V. Skácel, MUDr. D. Šerá, doc. MUDr. E. Fargaš, doc. MUDr. M. Duda (přednosta kliniky), prim. MUDr. M. Podhorská (zástupce přednosta), s. M. Veličková (vrchní sestra), MUDr. J. Schnapka, MUDr. L. Novák zleva stojící: MUDr. R. Mařák, s. E. Vernerová, sekretářka J. Mikešková, MUDr. P. Hartl, s. M. Pavlíková, MUDr. J. Vyhnaněk, MUDr. M. Dlouhý, MUDr. M. Blažková-Hándlová, MUDr. J. Látal, MUDr. A. Gryga, MUDr. A. Pavlík, s. H. Svobodová

Obr. 28 Fotografie z roku 1986: zleva: MUDr. D. Šerá – ordinářka pro plastickou chirurgii (1965–1985), s. Blažková, MUDr. M. Hándlová

Obr. 29 MUDr. P. Hartl, ordinář pro plastickou chirurgii od roku 1985 a přednosta samostatného oddělení plastické a estetické chirurgie od roku 1996 s přednostou chirurgie doc. Dudou (fotografováno v roce 1986)

Od února 1986 byl jmenován novým přednostou kliniky doc. MUDr. Milošlav Duda, CSc. (obr. 26, 27). Ve druhé polovině tohoto roku proběhla generální oprava kliniky, a to spolu s organizačními změnami umožnilo rozšířit a zkvalitnit práci. Lůžková kapacita vzrostla o 20 procent, zvýšil se počet příjmových dnů pro akutní stavy v tehdejší okrese. Postupně byly vybudovány dvě jednotky intenzivní péče o kapacitě 10 lůžek. Na klinice byla zavedena hrudní a jícnová chirurgie, rozšířila se paleta operací o specializované výkony v oblasti gastroenterologie. Klinika zachytila mezi prvními pracovišti v České republice nástup nového směru – takzvanou minimálně invazivní chirurgii. Jen v letech 1992–1995 bylo provedeno více než 1500 endoskopických operací.

Měníci se charakter chirurgie a celkové změny v českém zdravotnictví se odrazily i v pracovní náplni a organizaci kliniky. V roce 1996 se vyčlenila plastická chirurgie a vzniklo samostatné oddělení plastické a estetické chirurgie vedené prim. MUDr. P. Hartlem (obr. 28, 29). Od stejného roku došlo i k reorganizaci traumatologické péče ve FNO a vzniklo samostatné oddělení traumatologie. Ošetření úrazů se na II. chirurgické klinice přestalo provádět. Zástupcem přednosta tohoto nového oddělení se stal MUDr. A. Pavlík, který se této problematice na II. chirurgické klinice dlouhá léta věnoval a v letech 1990–1995 zastával i funkci zástupce přednosta kliniky. Od roku 1995 se zástupcem přednosta stal prim. MUDr. A. Gryga, CSc. V chirurgii se stále více uplatňovaly miniinvazivní metody a některé z nich, např. intervenční radiologické, sonografické či endoskopické, nahrazovaly dříve prováděné operace. Klinika se zaměřila na rozvoj tohoto

nového směru a od poloviny 90. let vznikla na klinice samostatná laboratoř pro funkční a sonografická vyšetření u chirurgických nemocných a také endoskopické pracoviště. Začaly se provádět některé, u nás v té době málo rozšířené, výkony z této oblasti, jako např. 3D-sonografie, endorektální a laparoskopická sonografie, jícnová pH-metrie a manometrie a rektální manometrie.

II. chirurgická klinika v letech 2001–2006

Od 17. 12. 2001 se přestěhovala II. chirurgická klinika do nových prostor v moderním monobloku chirurgických oborů, který byl dokončen přímo v areálu FNO a stal se páteří celé nemocnice (obr. 30, 31). Vybavení kliniky včetně operačních sálů a jednotek intenzivní péče (JIP) patří mezi nejmodernější nejen v České republice a splňuje nejnáročnější kritéria. Klinika disponovala 60 lůžky,

Obr. 30 Kolektiv II. chirurgické kliniky v Olomouci na podzim roku 2001 před stěhováním z Olomouce-Řepčína do nové budovy chirurgie FN Olomouc: zleva – 1. Řada: Lenka Komzáková, Hana Skřivánková, Vlasta Pospíšilová, Jaroslav Vyhnaněk, Adolf Gryga, Miloslav Duda, Jana Kuldová, Michal Dlouhý, Zuzana Wilnerová, Mirka Konečná, Jitka Bezděková, Michal Konupčík, Jiří Kysučan, 2. Řada: Michaela Melicharová, ?, Zuzana Dokládálová, Marta Fryčerová, Petr Janda, Marienka Koutná, Dáša Gruntová, Milan Kubiček, Eva Kristenová, Jiří Herman, Martin Loveček, Lubomír Starý, Václav Růžička, Petr Šantavý, Pavel Zbořil, Daniel Stehlík, Radek Uvzl, 3. řada: Jana Keprtová, Věra Holubková, ?, Zdena Niklová, Jana Drbohlavová, Dušan Mareš, Roman Šamu, Jitka Zatloukalová, Aleš Jílek, Lenka Dostálová, Vladimíra Stružová, Marta Špačková, Miluše Treutnerová, Lenka Jehličková, Jitka Demlová, Eva Wernerová

Obr. 31 Nový moderní chirurgický monoblok, ve kterém byl postupně zahájen provoz od prosince roku 2001

z toho 7 na vlastních jednotkách intenzivní péče. Mimo to jsou využívána lůžka na centrální JIP chirurgických oborů. Oddělení i JIP jsou rozděleny na septický a aseptický provoz, což umožňuje separovanou péči o pacienty s různými diagnózami. II. chirurgická klinika je základnou pro výuku studentů UP v oboru chirurgie ve všeobecném, stomatologickém a bakalářském směru studia a účastní se i na postgraduální výuce.

Těžištěm práce kliniky je v tomto období všeobecná chirurgie, chirurgie zažívacího traktu, štítné žlázy a cévně transplantační chirurgie, kterou v rámci profilace chirurgických klinik provádí II. chirurgická klinika od 1. 1. 2004 jako jediná ve FNO. Klinika tradičně rozvíjela mezinárodní spolupráci zejména v oblasti laparoskopické chirurgie (obr. 32, 33). V roce 2003 bylo na klinice v ambulancích ošetřeno 19 626 nemocných, hospitalizováno bylo 2806 pacientů a bylo provedeno 2168 velkých operací (879 operací na zažívacím traktu – 40,5 %, 902 – cévních – 41,8 % a ostatních operací včetně výkonů na štítné žláze bylo 377 – 17,4 %). Průměrná ošetrovací doba byla 5,9 dne, obloženost 76 % a obrat

Obr. 32 Ranní porada na II. chirurgické klinice (2003). Zleva: MUDr. J. Vyhnaněk, prof. MUDr. M. Dlouhý, vrchní sestra J. Kuldová, prof. MUDr. M. Duda, prim. MUDr. A. Gryga, doc. MUDr. J. Herman, doc. MUDr. K. Výsloužil

Obr. 33 Návštěva prezidenta Evropské endoskopické společnosti prof. Wayanda v roce 2002 na II. chirurgické klinice v Olomouci

hospitalizovaných na lůžku byl 46,8. Bohatá je i vědecko-výzkumná činnost kliniky. Je zaměřená na problematiku miniinvasivní a laparoskopické chirurgie. Byli jsme např. průkopníky v zavádění jícnových stentů, v roce 1996 jsme se podíleli na vydání první monografie o miniinvasivní chirurgii v ČR. V oblasti onkochirurgie vyhodnocujeme význam minimální reziduální choroby u kolo- rektálního karcinomu a propracováváme moderní metody v léčbě nádorů jater. Zkoumáme význam neurostimulace v prevenci komplikací při operaci štítné žlázy. Výzkumná činnost v oblasti cévní a transplantační chirurgie se soustřeďuje na endovaskulární léčbu vydutí aorty a v této oblasti patří olomoučtí cévní chirurgové k průkopníkům nové metody v ČR. U transplantací ledvin je výzkum zaměřen na monitoraci a léčbu chronické rejekční nefropatie. V chirurgii venózního systému dolních končetin byly propracovány moderní miniinvasivní postupy.

V letech 2003–2008 jsme řešili a řešíme čtyři granty IGA – Ministerstva zdravotnictví ČR zaměřené na onkochirurgii a neurostimulaci, a v letech 2002–2006 pět grantových projektů z Fondu rozvoje vysokých škol zaměřených na využití multimediálních programů ve výuce a využití telemedicíny v chirurgii. V roce 2004 se naše pracoviště podílelo i na řešení výzkumného záměru týkajícího se transplantačního programu ve FNO. V posledních pěti letech (2001–2005) bylo z naší kliniky publikováno 30 odborných prací a podíleli jsme se jako autoři a spoluautoři na pěti monografiích a dvou učebních textech. Ve stejném období jsme přednesli 45 odborných přednášek na kongresech a konferencích u nás a v zahraničí. K 31. 12. 2006 odešel po více jak 20 letech z funkce přednosty kliniky prof. MUDr. Miloslav Duda, DrSc.

9 Současnost II. chirurgické kliniky

Petr Bachleda

K 1. lednu 2007 dokončilo vedení Fakultní nemocnice v Olomouci své představy a realizovalo transformaci chirurgických klinik. Nosným programem II. chirurgické kliniky se stala cévní a transplantační chirurgie. Tento proces byl spojen s personálními změnami a 9 lékařů přešlo na I. chirurgickou kliniku. Přednostou II. chirurgické kliniky byl po výběrovém řízení v prosinci 2006 jmenován doc. MUDr. Petr Bachleda, CSc. (obr. 34, 35).

II. chirurgická klinika má 29 standardních lůžek a 4 lůžka JIP. Pracoviště poskytuje nejen celému regionu, ale i „velkému spádu“ trvale komplexní péči v cévní a transplantační chirurgii. Tvoří zázemí pro radiologická vyšetření a endovaskulární výkony.

Obr. 34 Kolektiv II. chirurgické kliniky v roce 2008 po profilaci pracoviště na cévně-transplantační kliniku: první řada zleva: prof. MUDr. M. Duda, DrSc., MUDr. M. Mocňáková, vrchní sestra H. Skřivánková, staniční sestra S. Rokytová, sekretářka A. Pospíšilová; druhá řada zleva: MUDr. Z. Kojecký, Ph.D., MUDr. P. Dráč, Ph.D., MUDr. J. Vyhnánek, CSc., přednosta kliniky doc. MUDr. Petr Bachleda, CSc., MUDr. Zdeněk Sekanina, doc. MUDr. J. Herman, Ph.D., MUDr. L. Kalinová

V roce 2007 došlo k nárůstu cévních výkonů. Bylo provedeno 10 183 ambulantních vyšetření u 3963 nemocných, 1550 hospitalizací a 2031 operačních výkonů u 1400 nemocných. Také transplantační program zaregistroval nejvyšší odběrovou aktivitu v historii centra (34 dárců na jeden milion obyvatel, při ČR průměru 20) a bylo provedeno 30 transplantací ledvin.

Nezanedbatelnou náplní práce vyplývající z historie II. chirurgické kliniky a koncentrace personálu je endokrinochirurgie krku. V poradně pro onemocnění

štítné žlázy bylo vyšetřeno 721 nemocných (1237 vyšetření) a bylo provedeno 269 operací štítné žlázy a příštítných tělísek. Peroperační péče o tyto nemocné využívá neurostimulace, a tím se zařadila mezi nejmodernější v ČR.

Změna náplně práce vyžaduje personální restrukturalizaci pracoviště, která se dokončí v prvním pololetí 2008. Pracoviště bude poskytovat moderní komplexní péči cévním nemocným s důrazem na kombinovanou terapii cévních onemocnění. Centralizace péče je spojena s vytvořením odborných cévních poraden pod vedením pracovníků II. chirurgické kliniky v Prostějově a Bruntále. Je plánováno otevření dalších poraden.

Výhled II. chirurgické kliniky je spojen s rozvojem pregraduální a postgraduální výchovy. V pregraduální výuce se II. chirurgická klinika podílí na výuce všeobecného a stomatologického směru LF UP, dále na výuce ošetrovatelství (všeobecné sestry, porodní asistentky, radiologický asistent, fyzioterapeutický asistent). V postgraduální výchově je pracoviště akreditováno pro výuku cévní chirurgie. II. chirurgická klinika má v současné době v „přípravě na dizertaci“ 3 studenty – doc. MUDr. Petr Bachleda, CSc., a 4 studenty prof. MUDr. Miloš Duda, DrSc.

Obr. 35 Zástupce přednosta II. chirurgické kliniky doc. MUDr. Petr Utíkal, Ph.D., při sestavování operačního programu s R. Koblouškovou, sekretářkou Transplantačního centra (vlevo), a sekretářkou II. chirurgické kliniky D. Kláskovou

10 Vzpomínky pamětníků na olomouckou chirurgii

10.1 Vzpomínky na I. chirurgickou kliniku v Olomouci

Emil Holub

Před klinikou

Pocházím z Brna, kde jsem se v roce 1920 narodil a kde jsem začal studovat medicínu v roce 1938. Zavření vysokých škol po německé okupaci jsem poznal, když jsem šel ve třetím semestru na přednášky a před vchodem do budovy mě srazil ozbrojený německý voják na zem ránou do hlavy. Po krátkém čase jsem byl jedním z prvních, pro které si přišlo v prosinci 1939 Gestapo do bytu a poslalo mě do koncentračního tábora Sachsenhausen (na udání spolužáka o mé činnosti). V té době byl můj otec – známý moravský malíř – těžce nemocný a následujícího roku zemřel. Má matka jela do Prahy poprosit gen. Eliáše (byl později popraven), zda by nemohl dosáhnout moje kratší propuštění na pohřeb. Stalo se, ale bohužel až po pohřbu. V době propuštění byla v táboře epidemie spály a já jsem se vracel domů v teplotách. V Brně se 40 stupni horečky mě odvezla sanitka na infekční oddělení, kde mě tři měsíce snažili se udržet při životě. Po propuštění jsem se hned hlásil na Gestapu s německy psanou zprávou, kterou jsem dal vedoucímu Gestapa, jenž si dal vysvětlit význam diagnózy „Scharlach“. Když se od podřízeného dozvěděl, že je to „...eine sehr ansteckende Krankheit“ (velmi nakažlivá nemoc), hodil zprávu na zem a začal na mě rvát, ať okamžitě vypadnu a v životě ať se tam neukážu. Věřu, nikdy jsem sladší slova neslyšel.

Moje sestřenice pracovala v Praze u německé firmy Maizena (kukuřice) a psala mi, že bych tam mohl nastoupit v účtárně. Uměl jsem dokonale němčinu a dobře ovládal těsnopis (český i německý Gabelsberger), a tak za 14 dní jsem se trochu naučil psát na stroji všemi deseti. Z otcovy strany byla moje babička Židovka, ale Herr Müller v Maizeně nechtěl papíry a řekl mi: „Herr Holub sie sehen so arisch aus“ (vypadáte arijsky). Dojížděl jsem do Prahy vlakem z Roztok u Prahy, odkud pocházela moje matka a kde jsem bydlel u babičky a matčiny sestry. V roce 1942 mi hrozilo nasazení do Říše, tak jsem se pokusil přemístit se do karlínské továrny Siemens & Halske (vojenské dodávky, po válce Tesla), kde

mě přijal do účtárny vedoucí, kterému se zjevně líbili mladí chlapci. Opravdu nevím, čím jsem byl odjakživa pro tyto lidi tak přitažlivý. Po několika dnech při návratu z kantýny od oběda jsem viděl před Siemensem dva hasičské vozy, které hasily požár v účtárně, stalo se to od mé špatně uhašené cigarety. Bylo mi jasné, že půjdu zpět do koncentráku, nebo že bude ještě něco horšího. Téměř polovina účtárny vyhořela, ale duplikáty byly mimo Prahu, ale hlavně díky mému šéfovi – velký straník NSDAP – jsem se z toho dostal bez trestu, a ještě navíc mi poslal zabalený skleněný popelník.

Po válce jsem v Brně dostudoval medicínu, u některých zkoušek jsem překvapoval, protože jsem studoval z anglo-amerických učebnic (UNRA), angličtinu jsem velmi dobře ovládal. Promoval jsem v roce 1948 a začínal jsem pracovat na chirurgii v Hranicích na Moravě a od prosince roku 1949 jsem byl přijat prof. Rapantem do jeho týmu v Olomouci (obr. 36).

Na klinice

Jako každý nově přijatý začátečník jsem se musel minimálně jeden rok věnovat anesteziologii jako spolupracovník tam již zkušeného kolegy Hirsche, který dokonale ovládal endotracheální narkózu. Na olomouckou kliniku přijeli

Obr. 36 Lékaři I. chirurgické kliniky (fotografováno kolem roku 1955): zleva 1. řada: B. Zapletal, E. Mazochová, D. Hiklová-Šerá, V. Koutný – ředitel nemocnice, V. Rapant – přednosta kliniky, J. Burian, J. Kučera, A. Švěbišová-Scheinarová, M. Podhorská, 2. řada: Z. Šerý, E. Fargaš, E. Bittman, J. Fischer, M. Tomšů, J. Scheinar, Z. Fišer, E. Wondrák, 3. řada: M. Poledna, E. Holub, V. Váňa, J. Mareš, J. Lukáš, M. Dvořák, A. Hirsch

po válce tři význační američtí lékaři, z nichž jeden byl anesteziolog, druzí dva hrudní chirurgové, kteří zasvětili prof. Rapanta do výkonů na jícnu a na plicích. Zvláště vynikal prof. Brunswick, s kterým jsem se setkal později v New Yorku. Před mým příchodem na kliniku se nitrohruční výkony začaly již běžně provádět. Anesteziologie mě bavila, ale nejvíc mě přitahovala chirurgie hrudní. Během mé anesteziologické praxe jsme s kolegou Hirschem uspořádali několik celostátních anesteziologických kurzů, kterých se účastnila řada českých i slovenských lékařů. I přesto mi prof. Rapant řekl, ať si najdu za sebe náhradu, že mě přeřadí mezi operatéry (obr. 37, 38, 39).

Obr. 37 První pneumonektomie a ezofagektomie 2. 8. 1946 v Olomouci (zleva): Dr. Šerý, prof. Brunswick (USA), prof. Rapant, anestezie: prof. Rovenstin (USA)

Obr. 38 První pneumonektomie a ezofagektomie 2. 8. 1946 v Olomouci (zleva): prof. Rapant, Dr. Šerý, prof. Brunswick (USA), anestezie: prof. Rovenstin (USA)

Chirurgie pro mě v té době znamenala nekonečné hodiny držení háků a asistenci u dlouhé řady nitrohručních výkonů u pana profesora, což bylo neobyčejně poučné, protože šéf operoval velmi fyziologicky, čistě, účelně a rychle a bylo stále co obdivovat. Na klinice byly tři operační sály, a na všech se denně operovalo, a každý týden byla i řada operací plic, mediastina nebo jícnu. Záhy jsem začal spolu s doc. Šerým vyšetřovat bronchoskopicky pacienty z plicního oddělení naší nemocnice (tam se skopie ještě nedělaly) i ze Šumperka a dalších moravských nemocnic. Vždy ve středu a v sobotu, týdně více než 20 pacientů. Měli jsme v prvním poschodí i vlastní rentgen, kde jsme kontrolovali hrudníky po torakotomiích, zda jsou plice správně rozvinuty. Když jsem začal já s touto chirurgií, tak jsem po konzultaci s profesorem začal spolu s kolegou Šimečkem (plicní) a kolegou z patologie jednou měsíčně pořádat v přednáškové síni pneumologicko-patologické semináře, hojně navštěvované pneumology, kteří nám posílali nemocné, ale i internisty, protože se tam ukazovaly předoperační rentgeny, byl probrán operační výkon a demonstrovaly se operační preparáty. Tyto semináře

byly velmi úspěšné (obr. 40).

Přihlásil jsem se také do dvou celostátních výzkumů, které se týkaly lymfatického systému. Provedl jsem řadu lymfografií dolních končetin pro detekci metastáz v pánevní oblasti a dále u karcinomu plic spolu s kolegou Šimečkem z plicního oddělení. Přípravovali jsme přednášky pro spolek lékařů (J. E. P.) a pro sjezdy a kongresy (celkem asi 100) a dále publikace do našich a zahraničních časopisů (Polsko, Německo, Anglie i Amerika), celkem asi 70. Největší úspěch měla jedna publikace v prestižním londýnském časopise THORAX psaná s kolegou Šimečkem. Šlo o možnost snadné a současně včasné diagnózy karcinomu jícnu pomocí pneumomediastina, což byla v té době metoda, která vylepšila dosavadní tomografii tím, že instilovaný vzduch do mediastinální tkáně obklopil všechny tam se nalézající orgány včetně lymfatických uzlin, takže bylo možno odhalit event. metastázy, prorůstání tumoru a i tloušťku nádoru jícnu. Šimeček instiloval 100 ml plynu při bronchoskopii dlouhou, na konci lehce zahnutou jehlou přes tracheu, a měl těchto vyšetření na plicní klinice nejvíc na světě (1500 snímků), hlavně u plicních onemocnění a u tumorů mediastina a karcinomů jícnu, které byly odeslány z chirurgické kliniky. Publikaci o diagnostice karcinomu jícnu pneumomediastinografií jsem poslal nejprve do USA do Journal of Roentgenology, kde byl odmítnut jako nepublikovatelný, pak do zmíněného THORAXU, kde vyšel do tří měsíců, a evidentně vzbudil zájem, protože mi přišla dlouhá řada žádostí o separátky z Evropy, Ameriky i z Austrálie, a z Bostonu nabídka do ročenky YEAR BOOK OF CANCER, kde každoročně zveřejnili 10 nejlepších publikací o rakovině. (Thorax 23, January 68).

V roce 1967 jsem habilitoval práci o tumorech mediastina a pracoval jsem již běžně v hrudní chirurgii. O prázdninách jsem měl na starosti studenty ze

Obr. 39 Prim. MUDr. Alfred Hirsch od roku 1960 ordinář pro anestezii na I. chirurgické klinice, od roku 1965 primář nelůžkového oddělení anestezie a od roku 1975 první přednosta lůžkového Anesteziologicko-resuscitačního oddělení ve FN Olomouc

Obr. 40 MUDr. Zdeněk Šerý - počátkem padesátých let minulého století při přípravě k bronchoskopii

zahraničí (Německo, Anglie, Francie, Švédsko), kteří přijeli k nám hlavně na chirurgii seznámit se s naším zdravotnictvím. Měl jsem je na starosti, protože jsem plynně hovořil anglicky, německy i francouzsky. Ve svých zemích nemohli na operační sály, tak jsem je učil umývat se, držet háky, sešívát roušky a hlavně držet háky jako druzí asistenti při operacích, což se jim neobyčejně líbilo. Když do naší republiky emigroval z Bagdadu kurdský lékař před Hussainem, dostal jsem tohoto arabského lékaře na starost a tři roky jsem ho zaučoval do chirurgie, hlavně hrudní. Byl šikovný, hovořili jsme anglicky, ale i česky, měl za sebou i kurz češtiny.

Moje jazykové znalosti mi dovolily jezdit do Prahy pro zahraniční návštěvy naší kliniky a současně jim ukázat krásy Prahy. Vzpomínám na jednoho velikána, prof. Belseyho z Anglie, hrudního chirurga, který byl současně vyznavačem myslivosti a velmi obdivoval obchod na Malostranském náměstí, který byl zvenku ověšen asi třicítkou bažantů. Musel jsem ho odvézt zpět do hotelu pro fotoaparát, aby si obchod několikrát vyfotografoval. Ptal se mne, zda máme u nás tolik bažantů, a moc tomu nevěřil. Při návštěvě Olomouce pak viděl stovky bažantů v litovelské bažantnici a byl šťastný, když jako host prof. Šerého a místních myslivců jich sestřelil pěknou řádku.

V roce 1964 jsem byl už mnoho let ženatý s dcerou profesora germanistiky na UK v Praze, která byla sólistkou v olomoucké opeře. Její bratr žil v New Yorku a do USA se dostal v roce 1938 na dvouleté stipendium. Po vypuknutí války vstoupil do armády, účastnil se invaze a byl prvním americkým vojákem, který přijel do Prahy s džípem plným potravin. Díky své erudici a znalosti pěti jazyků si ho později vybral pan Guggenheim, aby se stal ředitelem slavného Guggenheimova Muzea moderního umění v New Yorku. Jeho existenci moje paní s politických důvodů zpočátku tajila, ale po mírném uvolnění poměrů jsme v roce 1964 byli mým švagrem pozváni na prázdniny do N. Y. Měli jsme řadu neobyčejných zážitků, a já jsem měl příležitost navštívit profesora Brunschwiga v Metropolitan Hospital (17 operačních sálů), který učil našeho profesora operovat jicny. Byl jsem pozván na shromáždění lékařů, kde jsem děkoval prof. Brunschwigovi za jeho pobyt v Olomouci, a oba jsme sklidili velký aplaus. Když jsem se ho ptal, jak nyní operuje jicny, usmál se jen a řekl: „Bad results.“ (V té době se už věnoval finančně výhodnější chirurgii.)

Naše klinika měla delší dobu družbu s chirurgickým oddělením v žilinské nemocnici, jejíž primář, výborný chirurg, byl přítelem prof. Rapanta. Nebyl ale jen odborník, ale i vynikající humorista. Nezapomenutelný je jeho příběh, kdy oblékl svoji kočku do dokonale vypracované tenké kůže zajíce, nerozeznatelnou od tohoto zvířete, a pozval (jako vedoucí místních myslivců) své přátele na hon zajíců, maje tajně onu kočku v batohu. Před lesem ji nepozorovaně vypustil,

volaje zajíc, zajíc! a než všichni stačili připravit pušky, zajíc vylezl na strom. Účinek na myslivce byl nepopsatelný.

Tento vzácný člověk zemřel a po něm nastoupil mladý, daleko méně vzdělaný chirurg, zato člen strany, známý i náchylností k alkoholu, a to se projevilo i na výsledcích práce. Nemocnice i vedení Žiliny napsalo prof. Rapantovi, zda by tam neposlal na jeden rok některého svého docenta, než si onen lékař doplní erudici v Bratislavě. Šéf si mne zavolal, zda bych tam na jeden rok nechtěl zajet. Souhlasil jsem a koncem roku 1967 jsem tam nastoupil a moje paní odjela do Zlína na tříměsíční kurz kosmetiky (později dostala v Žilině salon). Oddělení mělo 160 lůžek, největší spádovou oblast v republice a tři operační sály.

Snažil jsem se vést oddělení v duchu prof. Rapanta. V nemocnici byla velmi slušně vybavená knihovna časopisů, nutil jsem lékaře nejen číst, ale i referovat na poradách, a zahájil jsem pro všechny kurzy lékařské angličtiny. Mezi lékaři byl i vynikající anesteziolog, kolega Váňa, který před Žilinou pracoval na naší olomoucké klinice. Nový primář se vždy musí dobře uvést, a já jsem tam měl v tomto štěstí. Po 14 dnech přivezli na ambulanci z jedné továrny po výbuchu klinicky mrtvého dělníka se srdeční zástavou a já jsem ho na ambulanci po torakotomii a masáži srdce přivedl k životu. Pro nemocnici to byla událost, ale ještě větší pozornost vyvolala po dvou měsících další příhoda: z dětského oddělení dopoledne doslova přiběhli lékaři s měsíčním novorozencem, který byl cyanotický se zástavou srdeční. Hned jsem si všiml vpadlého břicha, a protože jsem mohl v Olomouci podobné případy operovat, tak jsem na jednom sále doslova „na židli“ (všechny sály byly obsazené) bez umývání otevřel levou subkostální laparotomií břicho a reponoval střeva z levého hrudníku zpět do dutiny břišní. Šlo, jak jsem předpokládal, o vrozený otvor v nedokonale uzavřené levé bránici (vzadu v tzv. trigonum lumbocostale Bochdaleki). Po narození se značně zvýší tlak v břišku a střeva se pomalu začnou přesunovat do levého hemithoraxu a odtlačují srdce a stlačují levou i pravou plíci doprava, což vede ke smrti. V Žilině to byl první výkon tohoto druhu, a tak později přišli i novináři, a byly i články v místních novinách.

Mimo kolegu Váňu byli na oddělení i další šikovní anesteziologové, a tak jsem začal rozšiřovat operační výkony o hrudní chirurgii a začali jsme operovat plicní tumory i vzácnější choroby, jako např. achalasii vnitřního análního svěrače. Této pubertální dívky se musela poslední dva roky stolice jednou měsíčně v narkóze manuálně vybavovat. Byla to pro mne novinka, dobře jsem znal jen jícnovou achalasii, ale ověřil jsem si způsob výkonu v anglické literatuře a dívka se uzdravila.

Invaze vojsk Sovětského svazu v říjnu postihla Žilinu velmi brzy, kde byly ihned přejmenovány ulice a ukazatele směrů a už prvního dne obsazení mne

v noci vzbudila služba, že mají na chirurgii sovětského vojáčka s apendicitidou a že se ho bojí operovat. Hned jsem tam zajel a operoval ho, byl to asi vůbec první výkon na invazivním vojákovi. Dva ruští vojáci – doprovod – se mi hrozně omlouvali, že vůbec nevěděli, kam jedou, jejich sanitka bloudila 6 hodin hledáním nemocnice, protože jim vždy byl ukázán opačný směr.

V následujících dnech jsem měl několik telefonátů, zřejmě od protičeských nacionalistů (oblast Ružomberok a Žilina), že by Čech na takovém místě neměl co dělat, tak jsme se po několika dnech rozhodli s paní odjet přes Vídeň do Německa. Ve Vídni šla paní na německé velvyslanectví poprosit o vízum, které jsme dostali a odjeli do Německa. Tam jsem si našel místo v nemocnici v Lingen (Niedersachsen) jako zástupce šéfa na chirurgii. Nemocnice stejně velká jako naše v Olomouci, ale jaké rozdíly: V Olomouci bylo na ředitelství 80 lidí, v Lingen jen 5, na chirurgii bylo sedm sekretářek, osmou si platil šéf osobně, byli tam tři lékaři, každý jsme měli v kapse diktafon a veškerou práci na strojích obstarávaly sekretářky. Bohaté svačiny v jídelně se spoustou jižního ovoce zdarma. V Německu byl velký nedostatek anesteziologů, a tak si každý chirurg musel svého pacienta endotracheálně uspat a předat ho sestře. Moje paní pracovala na rehabilitačním oddělení a bylo jí velmi smutno po domově („heimweh“). Psal jsem si s prof. Rapantem, a když mi napsal, abych se vrátil na kliniku, tak jsme se dlouho nerozmýšleli a spojili to s procestováním Německa v tam zakoupeném volkswagenu od severu na jih.

V Olomouci byla řada výslechů na StB, ale na klinice mne opět velmi dobře přijali, jenom členové strany byli rezervovaní. A zase mne potkalo jakési štěstí. V Olomouci byla velká sovětská okupační nemocnice s chirurgickým oddělením, jehož šéf odoperoval apendix mladému vojákovi a odjel do vojenské sovětské centrály. Po několika dnech se začal stav vojáka zhoršovat a jejich šéf byl nedosažitelný. Ředitel sovětské nemocnice sháněl našeho profesora, který byl mimo Olomouc, a tak já, máje ten víkend službu, jsem byl odvezen sovětskou sanitkou na ruskou chirurgii na konzilium. Vojáček byl věru velmi špatný, a tak po kratší přípravě jsem ho odoperoval a potvrdilo se mé podezření na volvulus. Následujících 6 dní přijížděla pro mne večer vždy sovětská sanitka a odvezla mne na kontrolu operovaného pacienta. Hojil se velmi dobře, ale vždy to bylo provázáno mohutným pohoštěním a množstvím vodky, takže když mne sanitka opět odvážela pozdě večer domů, tak obyvatelé našeho domu to komentovali: „No tohle, Rusáci zase přivázejí toho namazaného docenta domů.“ Vojáček se ale uzdravil a když se šéf ruské chirurgie vrátil, ocenil mé aktivity tak, že přiměl ředitele naší fakultní nemocnice, aby svolal celonemocniční slavnostní schůzi, kde mne vedení sovětské nemocnice ocení a odmění. Stalo se, přišli vysocí sovětské důstojníci, bylo veliké líbání a objímání, gramota, medaile, no moc

jsem se styděl „ale najednou naši rezervovaní straníci houfně za mnou chodili a poplácávali mne se slovy: „No vidíš, soudruhu, tak se to dělá!“ I pak jsem operoval pár manželek sovětských důstojníků, hlavně na žlučníky. V roce 1983 se mé téměř dvouleté trápení s oboustrannou gonarthrosou tak vystupňovalo, že jsem odešel v 63 letech do důchodu o dvou francouzských berlích, a protože paní byla Pražačka, vyměnili jsme olomoucký byt za velmi dobrou dvougaronku v Praze 8.

Jaký byl profesor Rapant?

Musím přiznat, že jsem v životě nepoznal lepšího odborníka, pedagoga, chirurga, ani lepšího člověka. Přišel do Olomouce z Brna, z kliniky prof. Podlahy, žáka velkého učitele Petřivalského, jehož jiný žák, prof. Rapant, založil v Olomouci tzv. Petřivalského den, konaný vždy na podzim, věnovaný novinkám olomoucké chirurgie, na který byli zváni nejen mimo-olomoučtí chirurgové, ale i hosté ze zahraničí (prof. Belsey z Anglie, prof. Grasi z Říma a mnoho jiných). Některé z nich jsem měl tu čest přivážet z Prahy do Olomouce díky svým znalostem jazyků. A prof. Rapant měl vždy příležitost překvapit posluchače novinkami, které se na klinice zaváděly nebo už byly běžnými výkony (obr. 41).

Na klinice měl obrovský respekt. Byl přísný, ale vždy spravedlivý, přinutil nás povinně studovat řadu našich i zahraničních časopisů, kterými byla knihovna v areálu nemocnice bohatě zásobována, a vždy na čtvrtčním odpoledním zasedání jsme museli každý referovat, co jsme se nového v oboru dočetli. Účastnil-li se někdo nějakého sjezdu nebo kongresu, musel o všem odborně pohovořit. Měl-li někdo za sebou komplikovanější výkon, musel ostatním vylíčit, jak si s ním poradil. Nesnášel nevzdělanost, když se jednou ptal jistého kolegy ohledně diagnózy: „A není to iatrogenní?“ (výraz pro poškození nemocného lékařem) a ten mu hbitě odpověděl: „Ne, pane profesore, játra má úplně v pořádku,“ tak za hrobového ticha mu po chvíli řekl: „Si tacuisti.“

Obr. 41 *Oficiální portrét prof. MUDr. Vladislava Rapanta, DrSc.*

Všichni jsme ho uctívali a měli rádi, i když v soukromí jsme ho často nazývali „vetus“ (Už je vetus na klinice? Už vetus odešel?) Měl ale rád i legraci a dovedl se radovat. V padesátých letech slavil padesátiny a uspořádali jsme velkou oslavu v jídelně jedné školy. Já – maje odedávna kousek básnického střeva – jsem na padesáti poštovních telegramových formulářích vymyslel a na stroji napsal 50 fiktivních gratulací od různých světových celebrit a skutečná listonoška je osobně přinesla na oslavu v 9 hodin večer, aby to vypadalo věrohodně. Vzpomínám si ještě na několik: „Solte ich kriegten einen Bruch, so komm ich nach Olmütz! Sauerbruch,“ nebo: „Dass Olmütz der beste ist, weisst heute schon auch Gott im Himmel! Gratulieren: Bier, Braun, Kümmel.“ Mladý, dosti dubiózní doktor na klinice (jménem Pupík) se též dostal do seznamu: „Jak to šlo, tak jsem to ufk. Vše nejlepší přeje Pupík.“ Šéfovi se to všechno líbilo.

Díky profesoru Rapantovi naše klinika doháněla, co bylo válkou v chirurgii odloženo, a aktivně se účastnila dalšího rozvoje chirurgie. Například chirurgie jícnu se již v Olomouci prováděla, ale v Praze ještě ne. Tak se stalo, že k nám poslali slovenského předválečného ministra zdravotnictví doktora Vavro Šrobára, lékaře s karcinomem jícnu, kterého profesor operoval. Ležel u mne na odd. 26 a hlídali ho ve dne v noci dva příslušníci StB, kteří si vynutili přístup na sál (aby se snad něco „nevhodného“ nestalo). Výkon se zdařil, bohužel pacient byl dlouholetý silný kuřák (a to i v době nemoci na klinice) a kardiak, a po několika dnech zemřel.

Díky publikacím a přednáškám na sjezdech k nám začali jezdit gastroenterologové, ale později i kardiologové z IKEMu (když se u nás začala provádět kardiochirurgie, které se věnoval velmi dobře kolega Fischer). Další kolega Zapletal se věnoval úspěšně neurochirurgii a doc. Kučera byl vedoucí urologie. Já jsem se věnoval převážně hrudní chirurgii a habilitoval jsem se prací o mediastinálních tumorech.

Přednostům některých klinik, mimo jisté závislosti, hlavně však z politických důvodů, byla naše klinika, dá se říci, trnem v oku. Od jednoho z nich pocházel výrok „Ryba smrdí od hlavy, a klinika od Rapanta“. Prof. Rapant neobvykle rád diskutoval na sjezdech a hájil svoje názory se sobě rovnými kolegy, v první řadě s prof. Bedrnou z Hradce Králového. Tyto diskuse byly nejen očekávané, ale i velmi populární pro svou úroveň a věcnost.

Prof. Rapant začal trpět kataraktou a v sedmdesátých letech ho operoval olomoucký přednosta oční kliniky prof. Vejdovský, který měl pověst špičkového operatéra. Bohužel po svém penzionování v roce 1970 postupně na obě oči takřka oslepl. Profesor pak ležel nějaký čas u mne na odd. 26. Často jsem za ním chodil posedět a popovídat si, ptal se mne, jaké to bylo v Německu, a hovořili jsme o všem možném. I já jsem se ho jednou ptal, jestli viděl operovat velikána

německé chirurgie Sauerbrucha. Byl na jeho klinice jako mladý chirurg a na otázku, jak operoval, řekl doslova: Jako prase. Nedivím se, viděl jsem operovat řadu našich chirurgů, ale nikdo si nepočínal tak fyziologicky, šetrně a elegantně jako náš pan profesor. Po jeho smrti převzal kliniku prof. Šerý.

Po klinice

Od roku 1983 žiji v Praze. V letech 1984 a 1985 mi provedl doc. Sosna z I. ortopedické kliniky bilaterální vysokou osteotomii pro genua vara i valga a pak v letech 1995–96 už jako profesor Sosna mi implantoval bilaterálně kolenní endoprotézy. Začal jsem chodit normálně a dodnes jezdím na kole. Spřátelil jsem se s prof. Sosnou, jehož otec za protektorátu – jako medik těsně před promocí – byl nahnán spolu s další skupinou mediků do olomouckého Farmakonu, který koupil Hitlerův osobní lékař Dr. Morell, a museli vyrábět pro armádu prášek proti vším. Těto skupině mediků říkali „Laborhunde“. Začátkem roku 1943 se Morell dozvěděl o penicilinu ze západních dokumentů a o něco později získal z Belgie penicilinum notatum, a „laboratorní psi“ pod vedením nejstaršího, otce prof. Sosny, dostali příkaz co nejdříve penicilin vyrobit. Pracovali tam i dva švýcarští lékaři, v roce 1944 se jim to skutečně podařilo a úspěšně ho vyzkoušeli na několika pacientech. Po atentátu na Hitlera Morell přesvědčil vůdce a do Olomouce bylo odesláno letadlo pro penicilin a Hitlerovi byl sypán do ran. I koncem roku 1944 Hitler dostával tento penicilin i před operací hlásivek. O této málo známé příhodě už stručně publikoval můj kolega – traumatolog kliniky – Dr. Wondrák, a protože já jsem získal od prof. Sosny další informace a snímky, měl jsem o tom v r. 1997 sdělení v rozhlase, ve vědeckém programu Meteor.

Měli jsme v Praze řadu přátel, já se svými vrstevníky (profesoři Řehák, Pařko, Sosna, doc. Šetka a jiní), paní s řadou herců a zpěváků z Olomouce, kteří přešli do Prahy, ale hlavně s rodinou skladatele a pianisty Ilji Hurníka. Koncem osmdesátých let dostala moje paní, bohužel, neobyčejně agresivní typ karcinomu tlustého střeva, kterému v devadesátých letech, vzdor špičkové terapii, podlehl. O několik let později jsem se znovu oženil s bývalou chirurgickou sestrou z Olomouce, mnohem mladší než já, která má celou svou rodinu v okolí Prahy, a dosud, i když je v důchodu, pracuje jako kustod v zámku Trója. Já mám už 87 let, ale snažím se cvičit, jezdím na kole a mám několik koníčků, profesionální klávesnici Yamaha a počítač, kde mám i americké hudební programy, jimiž se dá komponovat. Hodně čtu a sleduji pokroky v medicíně.

Závěrem bych chtěl říci, že na všechno, co jsem v životě prožil, měl obrovský vliv můj milovaný šéf, pan profesor Rapant.

(zpracováno v roce 2007)

10.2 Vzpomínky na spolupráci s olomouckými chirurgy

Dagmar Hauftová

(nar. 2. 6. 1927, přední česká hepatoložka, dlouholetá pracovnice I. interní kliniky v Olomouci)

I. interní klinika chovala k chirurgii přátelské vztahy. Týkalo se to i přednostů obou klinik, prof. Lukla a prof. Rapanta, kteří si rozuměli. Oba čelili stejným politickým tlakům. Byli jsme zvaní jako internisté na chirurgii na specializovaná konzilia a zvali jsme si chirurgy, když se u nás u našeho nemocného objevila chirurgická příhoda. Musím se dnes usmát, když chirurgové si nechtěli našeho pacienta přeložit k nim na oddělení, ale přímo na sál, a my trnuli hrůzou, že se něco promešká. Chirurgické malé naléhavosti jsme pochopitelně moc nerozuměli. Říkali jsme si: „Oni by nejraději ten apendix nechali u nás prasknout.“ Chirurgové raději běhali k nám, třeba i po hodinách.

Přednostou kliniky byl pan profesor Rapan. Byla to velká osobnost a také velký chirurg. Přišel z Brna. Kliniku vedl moderním způsobem. Záhy poznal, že se musí odštěpit urologie a neurochirurgie a „doma“ zůstala chirurgie břišní, hrudní a traumatologie. Založil v Olomouci skvělou chirurgickou školu a vchoval řadu žáků. Chirurgové budou jistě znát celou paletu jeho prací, včetně monografií, které byly více než na republikové úrovni. Protože mi byla na interně svěřena hepatologie, poznala jsem pana profesora i trochu blíže. Byl obeznámen s pracemi slavných chirurgů amerických např. Warrena. Jako první ve státě zaváděl portokavální spojky u portální hypertenze do léčebné praxe.

Jsem mu vděčná za to, že jsem poznala na chirurgii řadu chorob s hepatologickou problematikou, které bych jinak neviděla nebo v takové míře (např. různá stadia jaterních cirhóz, prehepatické portální hypertenze, kongenitální fibrózy jater s portální hypertenzí a další). Tito nemocní se zde totiž koncentrovali ze širokého okolí včetně Slovenska a měla jsem zde možnost vidět i další méně časté příznaky jaterních chorob, např. ascites pankreatického původu s obsahem vysokých hodnot amyláz, diferenciální diagnostiku chylozního ascitu, intrahepatické cholestázy různé etiologie apod.

Byla jsem přítomna, když pan profesor jako první ve státě prováděl na rtg transhepatickou cholangiografii a podařilo se mu rychle nabodnout žlučové cesty, které nebyly dilatované. Ještě dnes mi mrazí v zádech. Byla jsem také

přítomna, když na sále prováděl portokavální anastomozy. I jako chirurgický laik jsem viděla, jak se šetrně choval ke tkáním a orgánům. Živě vzpomínám na případ nemocného s prehepatickou portální hypertenzí, u kterého široká kolaterála probíhala v kontaktu s pankreatem. Preparaci žíly prováděl pan profesor s takovou ohleduplností, že i mně internistovi to vyráželo dech a současně vzbuzovalo i hluboký obdiv.

Jednou také chtěl zkusit léčit portální hypertenzi s krvácením podvazem arterie hepatica. Operace byla prováděna experimentálně na psech, kterým po operaci byla podávána antibiotika a psi přežívali. Prostudovala jsem literaturu k této problematice a také variabilitu anatomického větvení jaterní tepny u člověka a dospěla jsem k názoru, že by to bylo riskantní a že by nemocný mohl zemřít na nekrózu jater. Zobrazovací metody arterie hepaticae nebyly na výši... Dodala jsem si odvahu a zašla za panem profesorem a v jeho pracovně mu vyjevila svoje obavy. Pan profesor od operace upustil a můj obdiv a úcta k němu vzrostly.

Také jsem s ním spolupracovala na vědecké práci o zkušenostech chirurgického ho léčení portální hypertenze z hlediska indikace a ev. kontraindikace interního rázu. Pan profesor mi dal klíče od své pracovny, kam se přenesly chorobopisy všech nemocných, a ve večerních hodinách jsem zde pracovala. Jeho důvěra mě ohromila. Vždyť jsem byla nezkušeným sekundářem pár roků po promoci. Vděčím mu za to, že tak zásadně přispěl k mé hepatologické výchově.

Pan profesor měl také hluboký vztah k nemocným tím, že jim sloužil, ať to byl pán nebo král. Jednou u nás na interně ležel nemocný s chirurgickou komplikací. Nebyla jasná diagnóza a volali jsme chirurgy. Střídali se u nás jako cestující v tramvaji, ale diagnóza žádná. Sebrala jsem odvahu a šla za panem profesorem. Ihned šel se mnou, nemocného vyšetřil a poručil, aby byl přeložen na chirurgickou kliniku a byl hned operován. Už si bohužel nepamatuji, o jakou chirurgickou komplikaci šlo.

Šla jsem ho navštívit, když sám vážně nemocný ležel na chirurgickém oddělení. Náhle přišel za ním profesor Šerý. Byla jsem svědkem, jak pan profesor se s ním loučil, jakoby naposled. Rychle jsem se tehdy vytratila z pokoje.

Dotklo se mě, když nepříliš dávno na vědecké radě obhajoval chirurg z Brna svoji kandidátskou práci o sklerotizaci jícnových varixů u portální hypertenze. Stále jsem čekala, že se o prof. Rapantovi alespoň zmíní. Ale kdepak. Mladé nezajímá, jaké stavební kameny klinik stavěli staří, na kterých vyrostla celá škola. O chirurgii portální hypertenze se v Olomouci vědělo dříve než v Praze a v Brně. Vznikla zde škola, ve které žáci pokračovali v započatém díle svého učitele, ať už se zmíním např. o profesoru Královi. Nástupce profesora Rapanta se stal živiální profesor Šerý, který se zabýval chirurgií jícnu a založil zde také tradici diagnózy a léčení chirurgie karcinomu mamy.

V roce 1961 se chirurgie rozštěpila na první a druhou chirurgii, která se odstěhovala do Olomouce-Řepčína. Vedl ji doc. Burián, který zde založil tradici chirurgické léčby štítné žlázy. Vystřídal jej doc. Fargaš, který se specializoval na I. chirurgii na dětskou chirurgii, a posléze profesor Duda, který vyšel ze školy prof. Šerého a zabýval se hlavně chirurgii jícnu a žlučových cest. Zavedl zde řadu moderních metod, např. laparoskopickou cholecystektomii, dále endoskopií, vyšetřování motoriky a acidity v jícnu. Vzal si s sebou docenta, později profesora, Dlouhého.

Když jsem opouštěla klinickou práci (v důchodě), zatoužila jsem znovu pracovat u nemocných. Profesor Duda se mě laskavě ujal, a mohla jsem na této klinice pracovat jako interní konziliář. Poznala jsem toto oddělení blíže. Odluka Řepčína od fakultní nemocnice přinášela řadu problémů, ale na druhé straně přispěla k vytvoření zvláštního rodinného klimatu, které jsem pocítila nejen já, ale i nemocní. Přitom úroveň medicíny zde byla obdivuhodně vysoká – poznala jsem zde profesora Dudu jako chirurga širokého rozhledu. Ocenila jsem, jak bylo patrné na ranních sezeních, jak se snažil pomoci těžkým a i beznadějným nemocným. Rozhodně zde ovlivňoval ovzduší mezi lékaři. Rychle rozpoznal, kdo se z lékařů nehodí pro klinickou dráhu. Pracovalo se zde intenzivně. Zvlášť nutno zmínit i práci sester, jejich profesionalitu, také jejich laskavé chování k nemocným. Jako internista jsem měla i možnost poznat interní problémy u nemocných chirurgické povahy. Při významných dnech nás pan profesor všechny (lékaře, sestry, laborantky i zřízence) pozval na posezení mimo kliniku a královsky nás pohostil. Vzpomínám na II. chirurgickou kliniku jako na moji milou poslední štaci (obr. 42, 43).

(zpracováno v roce 2007)

Obr. 42 Prof. MUDr. Dagmar Hauftová, CSc., na semináři

Obr. 43 Prof. MUDr. Dagmar Hauftová, CSc., při práci na oddělení II. chirurgické kliniky
zleva: prof. Hauftová, s. Kočová, s. Bezděková, s. Hrudníková

10.3 Spolupráce mezi univerzitními klinikami v Halle/Saale a Olomouci

Heinz Neff

(nar. 1933, dlouholetý vedoucí oddělení hrudní chirurgie univerzitní kliniky v Halle)

Prátelská spolupráce mezi chirurgickými univerzitními klinikami v Halle/Saale a Olomouci začala v sedmdesátých letech minulého století. Přednosta chirurgické kliniky v Olomouci prof. MUDr. Zdeněk Šerý, DrSc., se pravidelně účastnil kongresů Chirurgické společnosti NDR (Německá demokratická republika) v Berlíně. Prof. Šerý byl nejen čestným členem naší společnosti, ale i dlouholetý člen vědecké redakční rady časopisu Zentralblatt für chirurgie. Byl známý především svými vysoce fundovanými klinickými přednáškami z oblasti jícnové chirurgie. Velkého uznání se mu také dostalo za vytvoření filmů s touto tematikou, kde prezentoval brilantní operační techniku. Tyto filmy vznikly ve spolupráci s filmovými studii – Krátký film Praha-Barrandov. V Halle byla v té době chirurgie jícnu provozována převážně pod mým vedením na oddělení hrudní chirurgie. Na základě těchto společných zájmů vznikly rychle vědecké kontakty mezi klinikami v Halle a Olomouci. V centru našeho společného zájmu byla diagnostika a terapie onemocnění jícnu, především funkčních poruch jícnu, zejména refluxní nemoci jícnu. Obě kliniky měly svoji vlastní funkční laboratoř, protože diagnostika těchto stavů byla tehdy plně v rukou chirurgů. Výsledkem trvalé výměny zkušeností byl vědecký přínos v této oblasti.

Místem našich častých vzájemných setkání byly vědecké konference. V Halle jsme pořádali v letech 1973, 1978 a 1987 Vědecká pracovní symposia sekce hrudní chirurgie Chirurgické společnosti NDR s mezinárodní účastí. Konference se konaly v posluchárně naší kliniky, ve které již přednášel a operoval Richard von Volkmann, jehož památník v nemocnici připomíná jeho odkaz. Na konferenci v roce 1973 měl prof. Šerý hlavní referát o karcinomu ezofagu. Na pracovní konferenci v roce 1978 jsem koordinoval hlavní téma o funkčních poruchách jícnu. Této konferenci se na mé pozvání zúčastnila řada expertů z východní a západní Evropy. Byli mezi nimi Ronald Belsey z Bristolu (Velká Británie), Zdeněk Šerý z Olomouce (Československo), Josef Imre ze Segedu (Maďarsko), Rüdiger Siewert z Göttingenu, pozdější přednosta univerzitní kliniky Rechts der Isar v Mnichově, a další. Bylo to období standardizace diagnostiky a léčby funkčních poruch ezofagu, především reflexní nemoci jícnu. Prof. Šerý zde pre-

zentoval sestavu 359 operovaných pro reflexní nemoc jícnu, což byl v té době velký počet pacientů. Celková úmrtnost v této sestavě byla jen 5 %, nejmladší operovaný měl 8 dní a nejstarší 80 let. Spoluautorem byl Miloslav Duda, pozdější přednosta II. chirurgické kliniky v Olomouci. Profesor Šerý o této konferenci obsírně referoval v českém odborném tisku a vysoce hodnotil účast předních evropských chirurgů na tomto setkání (Čas. Lék. Čes., 117, 1978, č. 40, s. 1265). Tato konference byla příležitostí pro setkání předních hrudních chirurgů, dlouholetých přátel prof. Šerého, doc. Bardoše z Košic, mého učitele prof. Schobera z Halle, prof. Kulku z Budapešti a prof. Belseiho z Bristolu.

V roce 1981 se v Olomouci konal 10. Petřivalského den, kam jsem byl prof. Šerým pozván k přednášce o mediastinálních nádorech (obr. 44). Živě si vzpomínám na přátelskou a kolegiální atmosféru, ve které se pod jeho vedením konference konala ve velké posluchárně lékařské fakulty. Obdržel jsem z jeho rukou pamětní medaili olomoucké univerzity a při této příležitosti mi prof. Šerý daroval Rochardův rozvěrač, který významně ulehčuje operace v horní části dutiny břišní. Nástroj byl zhotoven v jedné olomoucké továrně, protože dovoz takových nástrojů ze západních států byl v té době nemožný. Na této konferenci jsem se také seznámil s Miloslavem Dudou, zástupcem přednosta, a s Michalem Dlouhým, vedoucím manometrické laboratoře. V Halle jsme také v sedmdesátých letech vybudovali vlastní iniciativou a z vlastních prostředků manometrickou laboratoř pro funkční diagnostiku onemocnění jícnu, a tak se mezi námi vyvinula na tomto poli dlouholetá intenzivní výměna zkušeností.

Obr. 44 Prof. H. Neef při návštěvě Petřivalského dne v Olomouci v roce 1981: zleva prof. Herzog z Drážďan, prof. Czarnecki z Rostocku a prof. Neef

Z toho vyplynula skutečnost, že jsem měl tu čest zpracovat mezinárodní odborný posudek na dizertační práci Miloslava Dudy na téma funkční poruchy jícnu. Tato práce vyšla i jako německá monografie a v Halle nám poskytla mnoho užitečných informací.

V rámci spolupráce východoevropských hrudních chirurgů měla dlouhá léta velký význam společná Trilaterální symposia ČSSR, NDR a Maďarska. Byla to příležitost pro přátelskou a vědeckou spolupráci těchto zemí. Významným setkáním bylo Symposium Československé hrudní chirurgie v roce 1983 v Praze pod vedením prof. F. Řeháka, prof. M. Hájka a prof. Z. Šerého. Hlavní přednáškou bylo sdělení prof. Šerého spolu se spolupracovníky M. Dudou a M. Dlouhým o zkušenostech s 1136! operacemi pro funkční onemocnění jícnu, které byly provedeny v letech 1948 až 1983 na chirurgické klinice v Olomouci, což představovalo pro posluchače ohromující zkušenosti. Z Halle jsme referovali o chirurgické léčbě jícnových divertiklů. Mimo vědeckého programu jsme měli pěkné zážitky z koncertů Pražského jara, jehož vyvrcholením byl večerní koncert v sále Rudolfiny. Z tohoto setkání jsem si pořídil vzpomínkovou fotografii prof. Šerého s jeho nejbližším spolupracovníkem, pozdějším nástupcem doc. Miloslavem Dudou. Také později zůstaly funkční onemocnění jícnu středem pozornosti naší vzájemné spolupráce. Jako čestný člen Československé chirurgické společnosti jsem v roce 1989 přednesl na 25. československém chirurgickém kongresu v Brně přednášku na téma: Funkční poruchy jícnu – indikace a výsledky chirurgické léčby.

Naše společná práce zahrnovala zajímavou etapu v pionýrských dobách jícnové chirurgie. Bohužel personální a generační, stejně jako politické změny ve společnosti a otevření Evropy vedly i k ochlazení našich starých kontaktů. Doufejme, že v přátelské atmosféře bude v této spolupráci pokračovat i mladá generace našich univerzit.

10.4 Vzpomínky na mé začátky na I. chirurgické klinice v Olomouci a na vznik II. chirurgické kliniky v Olomouci-Řepčíně

Miloslav Duda

Ve vzpomínkách na rané dětství obvykle uvážnou jen některé silné zážitky. Mezi ty mé patří vzpomínky na konec 2. světové války, kdy mně byly čtyři roky, a ty pozdější pak na to, že už jako malý chlapec jsem si hrával na doktory. Jak mně to potvrdila i moje matka, shromažďoval jsem do malého dětského kufříku tzv. „ordiny“, převážně to byly krabičky od použitých léků, a to, co se podobalo lékařským nástrojům. Když jsem se rozhodoval, kam po maturitě, vcelku spontánně padla moje volba na medicínu. Snad to bylo i pod dojmem toho, že můj otec v posledních letech svého života vážně stonal a častým hostem byl u nás praktický, tehdy se říkalo obvodní, lékař. S velkou pozorností jsem rovněž poslouchal vyprávění spolužáka mého o devět let staršího bratra Vojmíra Kubička, který již tehdy studoval lékařství a pak začínal jako mladý chirurg v Humpolci. I to asi ovlivnilo, že jsem již od druhého ročníku medicíny začal docházet jako volontér na I. chirurgickou kliniku vedenou prof. Rapantem. Pravděpodobně mně byl i geneticky dán nějaký sklon k manuální činnosti, protože jsem již od dětství rád doma pomáhal při nejrůznějších opravách. Vzpomínám, jak jsem již jako student medicíny pomáhal zednickému mistrovi při opravě našeho domku. Ten si chválil mou zručnost a tázal se, na co se učím. Když jsem mu odpověděl, s nehranou upřímností mně řekl: „Když máš tak šikovné ruce, to je tě na ta studia škoda.“

S I. chirurgickou klinikou v Olomouci jsem spojil takřka polovinu svého profesního života, plných 21 let. Pět let jako student a šestnáct let jako lékař. Bez nadsázky lze říci, že to byla léta chirurgické mladosti a rozletu, na která nelze zapomenout. Když jsem od školního roku 1959–60 začal chodit převážně do chirurgických služeb, bylo tehdy poměrně dost zájemců z řad studentů o toto „fiškusování“, a tak jako nejmladší jsem pochopitelně začal s prací na ambulanci. Tehdy pro mě bylo zážitkem i šití ran a pomoc při repozici zlomenin. K povinnostem mediků tehdy patřilo i vyšetřování hladiny leukocytů počítáním v tzv. Bürkerově komůrce pod mikroskopem v příruční laboratoři ambulance spolu s vyšetřením chemickým i mikroskopickým vyšetřením moče u všech podezření na náhlou příhodu břišní. S napětím jsme vždy čekali, bude-li vyšší počet

leukocytů, protože to zvyšovalo pravděpodobnost, že se při bolestech břicha jedná o apendicitidu a že bude příležitost jít na operační sál. To byl další stupeň v medicke kariéře, začít asistovat při operacích. Ze začátku to bylo převážně večer, a hlavně v noci, kdy zájem starších mediků, a zejména mladších lékařů ve službě, již polevil a příležitost tak dostali nejmladší adepti, kterým nebylo zatěžko trávit na chirurgii noci i sváteční dny. Vrcholem medicke kariéry na klinice bylo dostat od sloužícího lékaře takovou důvěru, že za své asistence a na svou zodpovědnost nechal medika samostatně provést operaci slepého střeva. Pro nás, kteří jsme v chirurgii začali vidět smysl svého života, to bylo něco jako vstoupit zlatou bránou do zaslíbené země. Asi po dvouletém získávání zkušeností na I. chirurgické klinice se mi podařilo této mety dosáhnout. Jako student čtvrtého ročku medicíny jsem na počátku prosince 1961 za asistence as. MUDr. O. Bittmana provedl svou první apendektomii. K této pro mě tehdy přímo posvátné události se váže i první vzpomínka na II. chirurgickou kliniku, která právě v té době vznikla. Operace mladého muže s mírným zánětem appendixu skončila krátce před půlnocí a po krátké symbolické oslavě, která k takové příležitosti patřila, jsem odešel domů. Druhý den jsem se šel před polednem na pacienta podívat na oddělení 20A, kde jsem ho v noci po operaci opustil. Když jsem přišel k jeho posteli, byla čerstvě zastlaná a mně by se v té chvíli nikdo „krve nedořezal“. S hrůzou jsem šel za staniční sestrou M. Stádníkovou. Ta byla jako vždy rozběhaná a měla málo času na zbytečné rozhovory, a tak mi jen letmo přes rameno odpověděla: Dnes se otevírá II. chirurgická klinika v Řepčíně, tak jsme tam přeložili lehké pacienty, aby tam neměli prázdno. Asi už neslyšela, jaký kámen mi v tom okamžiku spadl ze srdce – můj první operovaný přežil. Jako medik jsem měl samozřejmě blíže k mladším lékařům, kteří v době mých studií na klinice působili. Někteří z nich později zvolili chirurgickou dráhu v zahraničí, kde se velmi dobře uplatnili. MUDr. Josef Krätschmer působil později v Německu velmi úspěšně v privátní chirurgické praxi. MUDr. Vladimír Valníček (nar. 10. srpna 1931) působil na chirurgické klinice prof. Rapanta v letech 1960–1962 a později se v Německu specializoval na plastickou chirurgii a vedl úspěšnou privátní kliniku plastické chirurgie v Bad Neuheimu v letech

Obr. 45 MUDr. Vladimír Valníček ve své ordinaci Bad Nauheim, SRN, koncem 70. let min. století

1980–1994. Pak se vrátil do vlasti a podílel se na rozvoji vzájemných styků České lékařské komory se Zemskou lékařskou komorou se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem až do své smrti v Praze 20. 2. 2006 (obr. 45).

Jako demonstrátor a „starší“ medik jsem měl možnost ještě více proniknout do života kliniky. Pod vedením doc. MUDr. Emila Holuba, CSc., jsem v roce 1962 zpracoval spolu s K. Janíkem (později úspěšný praktický lékař na Horní Bečvě) svou první studentskou vědeckou práci na téma Crohnova nemoc a přednesl jsem ji na studentské vědecké konferenci. Byla to problematika, o kterou se tehdy zajímal i prof. Rapant, protože operační léčba této choroby u nás patřila v té době spíše k výjimkám (obr. 46). Šedesátá léta minulého století patřila k období velkého rozvoje nadstavbových oborů a prof. Rapant

Obr. 46 Doc. MUDr. Emil Holub, CSc., byl nejen vynikající hrudní chirurg, ale i mimořádně oblíbený společník, vybraného chování. Snímek ho zachycuje na plesu FN Olomouc v roce 1977

Obr. 47 Prof. MUDr. J. Králík, DrSc. (29. 12. 1927) při přednášce na Petřivalských dní v roce 1971, pozdější přednosta I. chirurgické kliniky (1991–1993)

na ně postupně směřoval své spolupracovníky. Již od roku 1959 se z chirurgické kliniky vyčlenilo samostatné oddělení neurochirurgie pod vedením B. Zapletala. Urologie – J. Kučera, J. Scheinar (od r. 1964 samostatná klinika vedená J. Kučerou), anesteziologie – A. Hirsch, A. Švébišová-Scheinarová, M. Poledna (od roku 1965 samostatné odd. nelůžkové a od roku 1975 lůžkové ARO vedené A. Hirschem), cévní a chirurgie a kardiochirurgie – J. Fischer, M. Tomšů, hrudní chirurgie – Z. Šerý, E. Holub, J. Králík (obr. 47), břišní chirurgie, zejména se zaměřením na hepatobiliární problematiku – O. Bittman, K. Turek, J. Mareš, dětská chirurgie – E. Fargaš, traumatologie – E. Wondrák, plastická chirurgie – D. Hiklová-Šerá. Ke jmenovaným by bylo možno zmínit ještě řadu další mladších kolegů postupně přicházejících na kliniku. Už jako medik po dobu studia a stážování na klinice v letech 1959–64 jsem poznal ve

většině spolupracovníků prof. Rapanta vynikající odborníky s vysokým stupněm pracovního nasazení a snahou posunout svou odbornost kupředu. Sám profesor Rapant se věnoval chirurgii v celé šíři, ale k jeho nejoblíbenějším oblastem patřila chirurgie jícnu a portální hypertenze, kde dosáhl největší proslulosti. Jeho nejoblíbenějšími žáky a spolupracovníky byli O. Bittman a J. Králík. V jisté době k nim patřil i Z. Šerý, i když jejich vztah prošel v rovině osobní a odborné složitými peripetemiemi, které bohužel nejsou mezi chirurgy a spíše vůbec mezi výraznými osobnostmi bez ohledu na odbornost nijak výjimečné. I pro nestranné pozorovatele je obtížné být v tomto ohledu soudcem, ale není pochyb o tom, že oba patří mezi velké osobnosti olomoucké i české chirurgie.

Prof. Rapant prováděl po příchodu z Brna do Olomouce i kardiochirurgické operace na zavřeném srdci a se svými spolupracovníky chtěl v tomto programu pokračovat. Byl jsem jako student po příchodu na kliniku svědkem závěrečných experimentů na psech se zde vyvinutým extrakorporálním přístrojem, se kterým se pak až do začátku sedmdesátých let prováděly i operace na lidech. Program pak musel být ukončen, protože mezitím byly ve světě sestrojeny dokonalejší přístroje pro mimotělní oběh, na jejichž zakoupení se však tehdy pro Olomouc nenašly prostředky, protože v rámci republiky již tehdy pracovalo několik pracovišť vybavených na úrovni doby. Po mnoha letech si mně prof. Šerý posteskl, že na počátku šedesátých let mu prof. Rapant nedovolil více se v kardiochirurgii angažovat, aby se tento obor v Olomouci rozvíjel obdobně jako v Praze či Brně, s odůvodněním, že má velké ruce. Možná tato zdánlivá malichernost byla začátkem nesouladu obou osobností.

Po promoci v roce 1964 jsem s velkým štěstím získal místo na chirurgickém oddělení v nemocnici ve Šternberku, kde jsem absolvoval i prázdninovou praxi

Obr. 48 Operační skupina na chirurgickém oddělení ve Šternberku v roce 1966, zleva: primář Dr. M. Čermák, Dr. J. Opluštil (anestezie), Dr. M. Duda a instrumentářka M. Šabatová-Vrbová

Obr. 49 Přestávka mezi operacemi, zleva: vrchní sestra V. Vítková, prim. M. Čermák, Dr. M. Duda a stojící Dr. B. Velcl

po pátém ročníku a kam jsem již rok před promocí dojížděl bez nároku na odměnu. Byla to neocenitelná škola života a příležitost získat rozsáhlé praktické zkušenosti na oddělení vedené žákem prof. Rapanta, prim. M. Čermákem, který byl mimořádně široce erudovaným chirurgem a vedle břišních a traumatologických operací, příslušejícím okresní nemocnici, prováděl i resekce plic, urologické operace a operace plotének. Mnoho zkušeností jsem získal i od jeho spolupracovníků, zejména J. Opluštla, B. Žižkové a A. Utíkalové (obr. 48, 49 a další obrázky v kap. 35).

Na počátku roku 1970 jsem se vrátil na I. chirurgickou kliniku nejprve jako sekundární lékař a od roku 1973 jako zástupce přednosta kliniky pro léčeb-

nou (zdravotnickou) péči. Prof. Šerý vystřídal v čele kliniky prof. Rapanta na jaře roku 1970 a já jsem měl čest být jeho spolupracovníkem až do jeho odchodu do důchodu 31. 8. 1983. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let minulého století byla klinika posílena novými mladými chirurgy, z nichž tři se později stali přednosty klinik ve FN (obr. 50). Ambicí prof. Šerého bylo udržet vysoko nastavenou odbornou laťku po svém předchůdci a přidat ještě něco navíc. Sedmdesátá léta minulého století byla poznamenána „normalizací“ všech oblastí života

Obr. 50 Fotografie u příležitosti oslavy šedesátých narozenin prof. Šerého na koleji B. Václavka v roce 1977, zleva: Dr. V. Král, pozdější přednosta I. chirurgické kliniky, Dr. P. Maňák, první přednosta samostatného traumatologického oddělení ve FN Olomouc, Dr. M. Duda, pozdější přednosta II. chirurgické kliniky a Dr. D. Ponižil

v tehdejší Československu po euforických letech kolem roku 1968. Bylo to znát i v nemocnici a na univerzitní půdě.

Opět byla cítit „tvrdá pěst dělnické třídy“ vůči nespolehlivé inteligenci. Součástí toho byly např. povinné pravidelné sobotní brigády zdravotníků při budování nemocnice či účast na různých manifestacích, kde bylo třeba demonstrovat spontánní radost nad současnou politikou (obr. 51, 52). Naštěstí jsme to hlavně my mladší pojali jako jistou formu recese, se kterou jsme se snažili

Obr. 51 Fotografie z pravidelné sobotní brigády zachycuje prof. Šerého, doc. Fischera a doc. Tomšů (zleva doprava) při práci před I. chirurgickou klinikou v roce 1974

Obr. 52 Oslavy 1. máje v roce 1970 narušil déšť, pracovníci I. chirurgické kliniky zleva: Dr. K. Turek, doc. J. Fischer, Dr. M. Entner (emigroval do SRN), doc. Tomšů, Dr. M. Duda a Dr. J. Králík

vyrovnat s humorem. Přispívala k tomu i pravidelná společenská setkání při různých příležitostech (obr. 53). Atmosféra na klinice byla jistě i díky prof. Šerému převážně pracovní, s minimálními vlivy politiky. Oslovení „soudruhu profesore“ u nás přes opakované výtky nikdy nezdomácnělo a všichni, kdo měli zájem a měli k tomu předpoklady, se mohli odborně angažovat v přednáškové i publikační činnosti, na kterou prof. Šerý kladl velký důraz. Samozřejmě že existovaly kádrové limity pro získávání vědeckých a pedagogických titulů, které již šéf ovlivnit nemohl, protože o tom, komu bude povolena obhajoba vědeckého titulu či docentury, se rozhodovalo na stranických sekretariátech. Tam byly cesty rozhodování nevyzpytatelné. Já jsem čekal na povolení obhajoby kandidátské práce a pak na povolení docentury vždy asi čtyři roky od doby, kdy jsem k tomu splnil požadované podmínky, a to jsem neměl žádný zjevný kádrový škraloup.

Když byly po roce 1989 zpřístupněny kádrové spisy, našel jsem v nich k tomu krátkou poznámku ... zatím nepovolovat, společensky se dostatečně neangažu-

Obr. 53 Setkání u příležitosti šedesátých narozenin doc. MUDr. J. Mareše v roce 1981, zleva: vrchní sestra B. Schnapková, doc. MUDr. J. Mareš, doc. MUDr. J. Fischer, instrumentárka V. Krejčí a doc. MUDr. E. Holub

je a hodnost... dosud nemá... bylo uvedeno jméno jednoho mého spolupracovníka... Jistě svérázné zdůvodnění, které však odpovídalo době a nebylo proti němu odvolání, zbývalo jen trpělivě čekat. Samozřejmě že tato politika umrtvovala akti-

vitě publikovat a přednášet, protože bylo možno propadnout nihilismu a u mnohých mých vrstevníků se tomu tak stalo, že tato práce nebude mít možná nikdy žádný efekt pro budoucí kariéru. Přesto jsme v sedmdesátých a osmdesátých letech publikovali velký počet prací včetně dvou monografií z oblasti jícnové chirurgie, a tak důstojně navázali na tradici založenou prof. Rapantem. Přes existující omezení rozvinul prof. Šerý rozsáhlou mezinárodní spolupráci, a to nejen se socialistickými zeměmi, a na Petřivalského dni, který organizoval, přednášela řada

předních světových chirurgů a s řadou z nich jsme pak udržovali dlouhodobé odborné a přátelské kontakty (např. R. Belsey, M. Rossetti a další) (obr. 54, 55, 56). Vzhledem ke své mezinárodní proslulosti mohl prof. Šerý přednášet i na řadě světových kongresů ve všech částech světa a šířil tak věhlas olomoucké a české chirurgie. Po jeho odchodu do důchodu v roce 1983 převzal vedení kliniky prof. MUDr. Miroslav Tomšů, CSc., orientovaný především na cévní a transplantační chirurgii. Osmdesátá léta přinesla v nemocnici a na univerzitě jistou liberalizaci poměrů, která se týkala např. i možnosti zahraničních cest. V roce 1985 se mi tak podařilo získat půlroční stipendium na amerických univerzitách. Ještě před odjezdem jsem vyhrál konkurz na místo přednosta II. chirurgické kliniky v Olomouci, a tak po návratu z USA začala další kapitola mé profesní dráhy.

Obr. 55 Setkání během studijního pobytu v roce 1985 v Chicagu, zleva: prof. R. Belsey, prof. D. Skinner, doc. M. Duda a nositel Nobelovy ceny v roce 1966 za objev hormonální dependence karcinomu prostaty, urolog Ch. B. Huggins

Obr. 56 Setkání na kongresu v Lucemburku v roce 1995 zleva: prof. M. Duda, prof. R. Belsey a prim. Dr. S. Czudek

Obr. 54 Prof. R. Belsey (vpravo) přednášel na Petřivalského dnu v roce 1973 a zúčastnil se pak lovu na bažanty v Litovli (na snímku spolu s rektorem UP prof. MUDr. F. Gazárkem)

11 Významní představitelé olomoucké chirurgie na obnovené univerzitě

Miloslav Duda

**Prof. MUDr. Vladislav Rapant, DrSc.
Zakladatel a přednosta I. chirurgické kliniky
v letech 1945–1970**

Narodil se 6. června 1902 v Uherském Hradišti, kde vystudoval klasické gymnázium a poté lékařskou fakultu brněnské univerzity, kde promoval 21. 12. 1925. Po promoci nastoupil na interní kliniku prof. Vanýska v Brně a svůj původní úmysl stát se gynekologem změnil po půlroční stáži na chirurgické klinice prof. Petřivalského a tento obor se mu stal životním osudem. Brzy se stává výrazným představitelem moravské chirurgické školy prof. Petřivalského. V roce 1935 habilituje na brněnské klinice práci o insuficienci jater po operaci na žlučových cestách. V době války musel převzít nelehký úkol vedení brněnské kliniky a po osvobození v roce 1945 odchází jako přednosta chirurgického oddělení Zemských ústavů v Olomouci. Po obnovení univerzity se stává prvním přednostou chirurgické kliniky a vysokoškolským učitelem. Po první světové válce se stal průkopníkem všech směrů moderní chirurgie. Každoročně vycházela z pera prof. Rapanta řada prací věnovaných nejožehavějším problémům chirurgie. Zvláštní zájem věnoval mnoho let hrudní a jícnové chirurgii, chirurgii žaludku, portální hypertenzi a endokrinochirurgii. Průkopnický řešil problematiku onkochirurgie a příkladem toho je na svou dobu ojedinělá monografie Rakovina žaludku a kardie. Výsledkem schopnosti rozsáhlé interdisciplinární spolupráce pak byla kolektivní monografie Chirurgie velkých krvácení. V Olomouci založil tradici Petřivalského dne, každoročního setkání chirurgů,

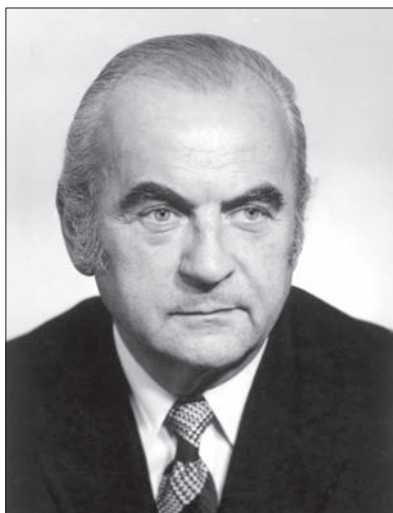
Obr. 57 Prof. MUDr. V. Rapant při obhajobě kandidátské práce Dr. M. Dudy v roce 1980

kde jsou prezentovány aktuální problémy chirurgie. Byl vynikajícím sjezdovým referentem, a zejména pověstné byly jeho vysoce temperamentní a poutavé debaty s ostatními vedoucími chirurgy, zejména však s akademikem Bedrnou. Chirurgie mu byla po celý život nejen povoláním, ale posláním, a životní náplní jak na pracovišti, tak i ve chvílích volna. Teprve po padesátce si popřál nečetné chvíle volna v přírodě a při myslivosti, v níž nalézal odpočinek a klid pro další pracovní dny. V čele kliniky stál až do počátku roku 1970 a i pak ještě řadu let publikoval a zajímal se o práci kliniky. Právě po odchodu prof. Rapanta z čela kliniky jsem měl vzácnou příležitost s ním často hovořit o své připravované kandidátské práci o jeho oblíbeném tématu hiátových hernií. Setkával jsem se s ním na jeho podvečerních procházkách, na které chodíval v ulicích klidné čtvrti, kde jsme oba bydleli. Bohužel tuto příležitost k setkávání postupně zhatil jeho zhoršující se zdravotní stav. Poslední léta života byl sužován zhoršující se oční chorobou, se kterou statečně bojoval do své smrti v roce 1989 (obr. 57).

Zpracováno dle publikací

[1] Wondrák, E.: *K sedmdesátým narozeninám prof. MUDr. Vladislava Rapanta, DrSc. Rozhl. Chir.*, 51, 1972, 6, 253–257

[2] Šerý, Z.: *Prof. MUDr. Vladislav Rapant, DrSc. – 80letým. Rozhl. Chir.*, 61, 1982, 6, 369–372

Obr. 58 Prof. MUDr. Z. Šerý, fotografie z poloviny osmdesátých let minulého století

Prof. MUDr. Zdeněk Šerý, DrSc.

Přednosta I. chirurgické kliniky v letech 1970–1983

Narodil se 23. 9. 1917 ve Věžkách na Hané. Jeho studium na LF v Brně přerušila fašistická okupace. Již během války však pracoval a vzdělával se na chirurgické klinice v Brně a po promoci v r. 1945 odešel na vyzvání prof. Rapanta na nově zřízenou chirurgickou kliniku v Olomouci.

Pod vedením svého učitele vyrostl ve všestranně erudovaného chirurga, k jehož širokým zájmům patřila zejména hrudní chirurgie, chirurgie zažívacího traktu a chirurgie prsu. Velmi významně však napomohl v počátcích své kariéry i rozvoji moderní anesteziologie. Mezinárodního věhlasu získal především svými pracemi z oblasti hrudní chirurgie, kde se podílel např. na popisu a úspěšné léčbě nové plicní choroby – adiaspiromykózy plic u dětí a dále pak pracemi z jícnové chirurgie. Jeho vynikající

jazykové znalosti mu umožnily proslavit jméno olomoucké chirurgie na chirurgických kongresech v celé Evropě. Na jeho pozvání přijela do Olomouce řada

předních světových chirurgů, zejména při příležitosti Petřivalských dnů v Olomouci, kterých celkem šest organizoval. Pro jeho vynikající řečnické schopnosti v několika světových jazycích mu jeho nejbližší přátelé a ctitelé dali přezdívku „Zdeněk zlatoústý“. Vychoval řadu odborníků a vedl vědeckou přípravu mnoha chirurgů. Vždy působil především svým osobním příkladem a pro mnohé z nás zůstává nedostižným vzorem píle a vytrvalosti ve vědecké práci, obětavosti a laskavosti k nemocnému. Poslední léta jeho života byla poznamenána postupně se zhoršujícími obtížemi z komplikací lupénky, kterou dlouho trpěl. Často jsme, když snaha pomoci byla málo účinná, vzpomínali citátu pod jeho oblíbeným slavným Rembrandtovým obrazem: Anatomická pitva Dr. Tulpa – „Ve službách jiných stravuji sebe“. Prof. MUDr. Zdeněk Šerý, DrSc., zemřel ve věku nedožitých 77 let 14. 8. 1994 ve Šternberku (obr. 58).

Doc. MUDr. Jan Burian

Zakladatel a přednosta II. chirurgické kliniky v letech 1961–1976

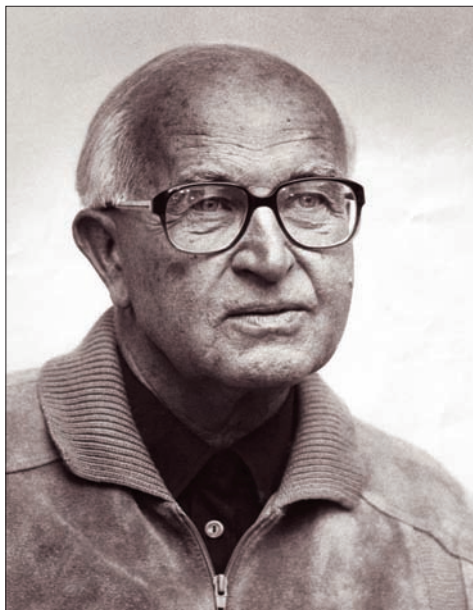
Narodil se 17. 3. 1909 v Březsku na Moravě a po studiu LF v Brně pracoval nejprve na chirurgickém oddělení v Opavě a od r. 1938 na chirurgickém oddělení tehdejších Zemských ústavů v Olomouci. Toto oddělení po skončení války krátce vedl až do příchodu prof. MUDr. Rapanta. Po obnovení univerzity se stává jeho zástupcem na I. chirurgické klinice a po zřízení II. chirurgické kliniky v Olomouci-Řepčíně v roce 1961 byl jmenován přednostou tohoto nového pracoviště, které vedl až do r. 1976. Byl vyhledávaným chirurgem, zejména v oblasti zažívacího traktu, štítné žlázy, ale i traumatologie, a takto byla směřována i jeho vědecko-výzkumná činnost. S ohromným kusem práce, kterou v Olomouci vykonal, kontrastovala jeho velká skromnost. Před lety ho charakterizoval prof. MUDr. Rapant slovy: „Doc. Burian nejevil ani stopy jakési chirurgické agresivity,“ v určité dávce tak vlastní všem chirurgům. Burianovým heslem vždy bylo: „Lépe v hledišti než na jevišti.“ Jak skromně žil, tak tiše dva dny po dovršení 91. narozenin zemřel v kruhu své rodiny 19. 3. 2000 (viz obr. 23).

Prof. MUDr. Eduard Wondrák, CSc.

P. Maňák

(Převzato z publikace: Zakladatelé a pokračovatelé – památník osobností obnovené univerzity, Vydavatelství UP Olomouc, 1996).

Vzpomínka na profesora MUDr. Eduarda Wondráka (27. 10. 1919–10. 4. 1996) je jednou z posledních v této galerii zvěčnělých významných osobností olomoucké univerzity. Nejen pro nezvyklé počáteční písmeno jeho ryze českého jména, které jej řadí na konec abecedy. Zpráva o jeho náhlém úmrtí bolestně zasáhla široký okruh jeho přátel právě po dokončení tohoto sborníku, jehož je spolutvůrcem (obr. 59).

Obr. 59 Prof. MUDr. E. Wondrák, CSc.

Byl výjimečnou, všestranně vzdělanou osobností, která přitahovala studenty i mladé adepty chirurgie šíří svých medicínských, historických i literárních vědomostí. Předával je svým posluchačům neokázale, bez sebemenšího náznaku jakékoliv intelektuální převahy. Profesor Wondrák je nepoučoval, ale učil.

Narodil se v Žatci, ale mládí a studentská léta prožil v Praze. Ještě před maturitou na libeňském gymnáziu publikoval své první verše a polemiky – podobně jako jeho generační vrstevníci Jiří Hájek a Jiří Orten – v časopisu „Mladá kultura“. Dvojazyčnost rodinného prostředí jej přivedla nejdříve ke studiu germanistiky na Karlově univerzitě. Brzy však přešel na lékařskou fakultu, aby se po promoci věnoval chirurgické praxi v Litoměřicích a Lovosicích. V roce 1956

nastoupil na chirurgickou kliniku v Olomouci, kde pracoval jako úrazový chirurg až do svého odchodu do důchodu v roce 1984.

Svou pilí a badatelskou invencí se prof. Wondrák zařadil mezi významné představitele české a československé traumatologie. Neztotožňoval se s terapeutickým fatalismem konzervativní léčby některých zlomenin a byl zastáncem aktivního chirurgického přístupu dříve, než se to stalo všeobecně uznávanou doktrínou. Problematika vnitřní fixace zlomenin byla i tématem jeho habilitační práce.

Monograficky zpracoval „Zlomeniny kosti patní“ (1964) a pro posluchače lékařské fakulty napsal skripta „Traumatologie“, která se dočkala tří vydání. Až do konce života se zúčastňoval odborných sympozií a pracoval v redakční radě časopisu České společnosti úrazové chirurgie. Byl čestným členem Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně a České společnosti úrazové chirurgie, řádným členem Rakouské společnosti úrazové chirurgie a německé společnosti Gerhard Küntscher Kreis.

Ve volném čase se prof. Wondrák zabýval historií lékařství. Výsledky této neprofesionální činnosti daleko přesáhly hranice soukromého bádání a významně obohatily regionální i širší kulturní historii. Zpracoval a časopisecky publikoval články o významných lékařských osobnostech, řadu námětů čerpal i z bohaté olomoucké historie. Pro knižní vydání připravil životopis brněnského rodáka, lékaře a spisovatele Ernsta Weisse („Einiges über den Artzt und Schriftsteller

Ernst Weiss“, Icking und München 1968). Zájem úrazového chirurga o historické události dokládají i jeho studie o nemocnicích v době napoleonských válek, a zejména kniha „Krev smyly deště“ (1989), kde líčí útrapy prusko-rakouské války v roce 1866. Podstatná část z více než 360 publikací byla otištěna v zahraničí.

Nepochybně největší zásluhou profesora Wondráka byl jeho přínos k poznání života a odkazu Alberta Schweitzera. Byl spoluorganizátorem schweitzerovských sympozií v Holicích a mezinárodně uznávanou osobností mezi schweitzerovskými badateli. O velkém humanistovi 20. století napsal první českou monografii („Albert Schweitzer“, 1968; rozšířená reedice vyšla pod názvem „Albert Schweitzer a Lambaréné“ v roce 1995).

Olomoucká kulturní veřejnost znala prof. Wondráka jako dlouholetého pracovníka Vlastivědné společnosti muzejní a pravidelného návštěvníka koncertů, divadla a výstav výtvarného umění. Byl znalcem světové literatury, zejména z německé jazykové oblasti. Užší okruh jeho přátel však věděl i o jeho literární tvorbě: byl autorem filmového scénáře, dvou svazečků básní a povídky o carovi Petru Velikém.

Byl úzkostlivě svědomitým lékařem a seriózním vědeckým pracovníkem ale i vyhledávaným společníkem se smyslem pro humor. Přispíval k odbornému lesku lékařských sympozií i k radostně přátelské atmosféře jejich společenských večerů. Měl dar udržovat stará a navazovat nová přátelství.

Charakteristika profesora Wondráka by nebyla úplná bez zmínky o jeho podílu na životě olomoucké univerzity. Jeho bohatá publikační a přednášková činnost doma i v zahraničí je dostatečně známá a byla již zmíněna. Málokdo však ví, že byl jedním ze zakladatelů tradice Chirurgických dnů Petřivalského. Mimo účast na vědeckém programu na nich obvykle plnil i funkci tlumočníka a nezastupitelného průvodce zahraničních návštěvníků po krásách staré Olomouce. Charismatem své osobnosti nepoznamenal jen generace budoucích lékařů. Šíře jeho zájmů přesahovala daleko hranice jediné fakulty. Spolupracoval s historiky i germanisty. Posluchačům práv přednášel zásady lékařské etiky. Významnou měrou se zasloužil také o poznání historie olomoucké univerzity, aby nakonec – po zásluze – sám do ní vstoupil.

12 Historie chirurgického oddělení Vojenské nemocnice v Olomouci

Petr Venháč

Vojenská nemocnice v Olomouci byla založena v roce 1748, byla umístěna v tehdejší špitále sv. Ducha, v místě, kde je nyní Divadlo hudby. V roce 1802 byla pak přemístěna do již dříve zrušeného premonstrátského kláštera na Hradisku. Chirurgické oddělení bylo umístěno v bývalé zeměbrance nemocnici na nynější Pasteurově ulici. V meziválečném období měla nemocnice spíše lazaretní charakter.

Novodobá historie se datuje dnem 8. 6. 1945, kdy byla obnovena činnost nemocnice, která v období druhé světové války sloužila k potřebám wehrmachtu. Prvním poválečným primářem-náčelníkem chirurgického oddělení byl MUDr. Josef Kazda, a to v letech 1945 až 1958. Po odchodu do zálohy působil ještě na I. chirurgické klinice ve Fakultní nemocnici v Olomouci. V období 1958 až 1983 byl náčelníkem oddělení MUDr. Viktor Polívka, který pracoval na tomto oddělení od roku 1953 po návratu z korejské války.

V tomto období dochází k výraznému rozvoji chirurgie – jsou zaváděny moderní léčebné metody (1969 – AO osteosyntéza, 1973 – cévní chirurgie, náhrada umělým štěpem i rozvoji popáleninové a plastické medicíny). Vyrůstají zde odborně zdatní chirurgové, kteří po odchodu do zálohy našli uplatnění na vedoucích místech civilních zařízení. V roce 1973 odchází MUDr. Katzer na primariát do Příbrami, v roce 1975 MUDr. Zdeněk Štěpán na primariát v Šumperku.

Na oddělení pracovali další civilní pracovníci, kteří v jeho historii zanechali výraznou stopu: MUDr. Charousková, MUDr. Pavel Hartl – pozdější přednosta oddělení plastické a estetické chirurgie FN Olomouc, oba se angažovali na poli plastické a zvláště popáleninové medicíny a v určitém období se chirurgické oddělení Vojenské nemocnice stalo centrem popáleninové medicíny pro oblast Olomouc. Základy v popáleninové medicíně zde získal i doc. MUDr. Leo Klein, který nyní v hodnosti generála působí ve vedoucích zdravotnických funkcích naší armády.

Po odchodu MUDr. Polívky do důchodu byl náčelníkem oddělení v letech 1983–1988 MUDr. Zdeněk Nejezchleb, který dále působil na ambulanci I. chirurgické kliniky Fakultní nemocnice Olomouc. Ve vedoucí funkci jej vystřídal MUDr. Miloslav Grunda, a to až do roku 1993, kdy do funkce primáře nastoupil MUDr. Petr Venháč.

Z dalších delší dobu pracujících lékařů na chirurgickém oddělení Vojenské nemocnice Olomouc můžeme jmenovat: MUDr. Václav Čermák – věnoval se traumatologii, MUDr. Bedřich Schubert – pracoval později na poliklinice v Olomouci, MUDr. Miloš Konečný – věnoval se urologii a pracuje dosud ve Vojenské nemocnici v Brně, MUDr. František Valinčíč s všestranným zaměřením, věnoval se především kolorektální chirurgii a po odchodu z vojenské nemocnice pracoval ve SPEA Olomouc. Nutno vzpomenout i MUDr. Jiřího Petra, zakladatele prvního lůžkového ARO v armádě a pozdějšího zaměstnance Fakultní nemocnice Olomouc a posléze i ředitele této instituce.

Řadu let v minulosti se chirurgické oddělení podílelo na zajištění chirurgické péče o obyvatelstvo Olomouce tzv. příjmovými čtvrtky, později pondělky. Z této činnosti bylo ne vlastní vinou odsunuto, což má za následek omezení některých programů nutných pro rozvoj vojenské medicíny – traumatologie. Přesto jsou postupně zaváděny nové léčebné operační metody. Je rozvíjena chirurgie kolorektální, laparoskopická, chirurgie prsní žlázy, štítné žlázy, cévní rekonstrukční chirurgie a urologie. Oddělení se podílí jak na výchově mladých absolventů Vojenské lékařské akademie, tak i studentů civilních fakult (obr. 60).

Obr. 60 Renovovaná budova Vojenské chirurgie v Olomouci v roce 2008

13 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Bílovci

Václav Kameníček

Poválečná historie chirurgického oddělení Nemocnice v Bílovci začala působením primáře MUDr. Miroslava Pahuty, kdy v této době ještě sesterskou práci zde vykonávaly řádové sestry. S nástupem do funkce primáře MUDr. Ladislava Šíra začala éra budování novodobé chirurgie, kdy sesterská práce byla již postupně saturována zdravotními sestrami, jež absolvovaly střední zdravotnickou školu. V této době bylo chirurgické oddělení rozděleno na dvě lůžkové části, čistou a septickou. Toto období bylo v duchu zavádění moderních chirurgických operačních metod, které primář Šír přinesl na nové pracoviště ze svého předcházejícího ještě v Ostravě. Za jeho působení a pod jeho odborným vedením se zde erudují další osobnosti, působící pak v následujících obdobích ve vedení chirurgického oddělení. Primář Šír vynikal zvláště bravurní operační technikou, a to i v gynekologických operacích, obdivuhodnou diagnostikou a nesmírným lidským přístupem, ať už k pacientům, tak i personálu. S velkým zaujetím pomáhal v erudici mladším kolegům a rád předával své chirurgické zkušenosti, které nebylo možné najít v odborných knihách a které chirurgovi dává až samotná praxe.

Po jeho odchodu do důchodu převzal vedení chirurgického oddělení primář MUDr. Jan Šeděnka, jeden z jeho dvou nejvýznamnějších žáků. MUDr. Petr Krátký, druhý z nich, pak odchází na své nové působiště do nemocnice v Jeseníku, kde se stává primářem zdejšího chirurgického oddělení. V tomto období pak dochází k restrukturalizaci bíloveckého chirurgického oddělení a ke sloučení obou lůžkových jednotek. Za vedení primáře Šeděnky, který byl taktéž vynikající operatér, dochází k dalšímu odbornému rozvoji celého oddělení. Byly zavedeny především moderní metody traumatologické operativy, zvláště podle skupiny AO.

Za působení primáře MUDr. Rudolfa Vrkoče od roku 1998 pak dochází k přestěhování chirurgického oddělení do nových prostor spojovacího traktu mezi hlavní budovou nemocnice a novým lůžkovým traktem. I on byl velkým

propagátorem nových chirurgických metod. Jeho přičiněním začíná chirurgické oddělení provádět jako jedno z prvních chirurgických pracovišť na severní Moravě laparoskopickou operativu.

Od dubna 2002 pak vede chirurgické oddělení Nemocnice v Bílovci primář MUDr. Václav Kameníček. Rozvíjí se dále škála operačních metod, zvláště laparoskopických a moderní osteosyntetické operace.

14 Historie chirurgického oddělení NsP v Bohumíně

Vojtěch Žoch a podklady ředitelství nemocnice

První zmínky o bohumínské nemocnici pocházejí z roku 1896, ale teprve po rozpadu Rakouska-Uherska byla nemocnice rekonstruována a v roce 1920 zde bylo zřízeno chirurgické oddělení, jehož prvním primářem byl MUDr. Hugo Königstein. V roce 1928 ho vystřídal MUDr. Jindřich Mourek. Kapacita byla 17–20 lůžek. Přelomem v historii nemocnice bylo založení Spolku veřejné nemocnice a ten v sousedství staré nemocnice postavil nový chirurgický pavilon, který byl předán veřejnosti u příležitosti 10. výročí vzniku Československa v roce 1928 a provoz zde byl zahájen v roce 1929. Na chirurgickém oddělení vedle primáře Mourka, který působil i jako ředitel nemocnice, pracovali ještě MUDr. Luftig, MUDr. Hlaváček a MUDr. Mokros. Slibný vývoj Okresní veřejné jubilejní nemocnice v Bohumíně narušily pohnuté události v letech 1938–45. Již v roce 1938 musel odejít primář Mourek a s ním většina českých lékařů. Na chirurgii byl během války primářem MUDr. Goler. Poválečná obnova nemocnice trvala až do počátku roku 1947, kdy byl opět zahájen částečný provoz chirurgického oddělení, který zajišťoval MUDr. Fajkus, a v průběhu roku 1947 nastoupil jako primář MUDr. Jan Sekanina, který se stal i ředitelem nemocnice. V roce 1949 ho vystřídal ve funkci primáře chirurgie MUDr. František Matis. Toho pak vystřídal v roce 1950 MUDr. Milan Aujeský. Po něm se stal primářem chirurgie v roce 1951 MUDr. Josef Klekner. Delší dobu ve své funkci setrval až MUDr. Rudolf Horák, který nastoupil jako primář chirurgie v roce 1955 a působil zde až do roku 1972. I v těchto letech pokračovala přestavba a modernizace celého nemocničního areálu. Adaptace operačního traktu začala v roce 1972 již

za nového primáře MUDr. Jaromíra Miklíčka a zmodernizované operační sály a pooperační pokoje byly veřejnosti představeny v prosinci 1975.

Po odchodu MUDr. Miklíčka do důchodu je na základě konkurzního řízení v březnu 1986 jmenován primářem chirurgického oddělení MUDr. Vojtěch Žoch, dosud ordinář JIP chirurgického oddělení MěNsP Ostrava-Fifejdy. Ze svého původního pracoviště přenáší a dále rozšiřuje staplerovou operační techniku šití anastomóz u nízkých resekcí konečniku a tlustého střeva a totálních gastrektomií. U nemocných před a po těchto rozsáhlých operačních výkonech je na JIP zajištěna enterální a parenterální výživa s profylaktickým podáváním ATB ve dvou, maximálně třech dávkách. V oblasti traumatologie zavádí operační techniku zevní fixace dle Ilizareva-MCD, úhlové a kondylární dlahy u zlomenin horního konce stehenní kosti a posléze Enderovu techniku hřebování a CKP u mediálních zlomenin krčku stehna.

Od roku 1989 do roku 1993 prodělává celý pavilon A rozsáhlou rekonstrukci s přístavbou. Po tuto dobu je chirurgické oddělení přestěhováno do Hornické nemocnice v Karvině 6. Má k dispozici tamní operační sály a 30 lůžek na samostatné aseptické jednotce a 2 lůžka na JIP. V tomto období se provádí jen traumatologické a aseptické výkony.

Po otevření chirurgického pavilonu v roce 1994 dochází ke snížení počtu lůžek na smíšených aseptických a septických dvou jednotkách z 86 na 45. Pokoje jsou pouze dvou, maximálně třílůžkové. Navíc jsou 4 jednolůžkové nadstandardní pokoje s příslušnou maximální vybaveností. Přístrojově a personálně je dovybavena i 4lůžková JIP. Provoz oddělení je zajištěn 7 lékaři, z toho 4 s druhou atestací, 2 s první atestací a jeden v přípravě k atestaci I. stupně. Dále oddělení využívá především na ÚPS dalších 8 externích chirurgů převážně s druhou atestací.

Po rekonstrukci má oddělení k dispozici tři operační sály – septický na podlaží septické jednotky, kostní a mesoseptický na podlaží aseptické st. jednotky a JIP. Všechny operační sály jsou klimatizovány. Od roku 1994 jsou prováděny základní laparoskopické operace – žlučník, kýla, slepé střevo s 2–5% počtem konverzí. Ve stejnou dobu v prevenci TEN je rutinně zavedeno u indikovaných nemocných podávání nízkomolekulárních heparinů. V traumatologii u laterálních zlomenin krčku stehna a zlomenin horního konce stehna nahrazujeme Enderovu a dlahovou techniku PFN hřebem. Technika zajištěného hřebování dlouhých kostí je samozřejmostí.

Ve spolupráci s endokrinologickými ambulancemi v Ostravě od roku 1998 dochází k trvalému rozšiřování počtu operací na štítné žláze jak pro benigní, tak i pro maligní onemocnění. V naprosté většině převládají totální strumectomie s 2% frekvencí pares zvrtného nervu. Od roku 2000 je ročně operováno kolem 120 nemocných. Zprovozněním vlastního mamografického přístroje

a organizačním zvládnutím preventivních vyšetření mléčné žlázy rozvíjíme i nové operační techniky. V indikovaných případech upřednostníme techniku a taktiku prs zachovávajících výkonů.

V roce 1997 postihla město Bohumín ničivá povodeň, celá nemocnice byla evakuována a provoz chirurgického oddělení na dobu 2 měsíců zastaven. V říjnu 1997 byl pro koncepční neshody s ředitelem NsP odvolán z funkce primáře MUDr. Žoch a vedením pověřen jeho zástupce MUDr. Justin Chudoba. V prosinci 1999 po výběrovém řízení byl do funkce primáře opět jmenován MUDr. Vojtěch Žoch a jeho zástupcem MUDr. Justin Chudoba.

Od roku 2001 se stává chirurgické oddělení regionálním pracovištěm v léčbě prolapsu anu a hemoroidů s počtem 20 výkonů za rok (samoplátci). V posledních letech se počty operovaných nemocných na všech 3 operačních sálech ustálily na 1400. Počty chirurgů kolísají mezi 6–8.

K lůžkové části patří ještě 2 ambulance, které dohromady ošetří kolem 2500 nemocných. Spádová oblast našeho chirurgického oddělení je kolem 40 000 občanů.

15 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Bruntále

Kazimír Mahel

Péče lidské společnosti o přestárlé, postižené a nemocné jedince je starého data a její počátky můžeme vypátrat již v dávné minulosti.

První zmínka o založení špitálu v Bruntále pánů z Vrbna se datuje do roku 1584, na tehdejší Nisském předměstí. Myšlenka zřídit v Bruntále nemocnici vzniká ale až počátkem 19. století. Aktuální potřeba nemocničního zařízení v městě byla umocněna i skuteností, že nejbližší nemocnice, olomoucká, byla 50 km vzdálená. [1]

Základ fondu pro vybudování nemocnice byl zřízen již v roce 1848 a po celých 35 let se shromažďovaly peníze na stavbu z odkazů závětí a darů bruntálských občanů. Po zamítnutí původního návrhu, postavit nemocnici vedle farské

zahrady na okružní ulici, byl pro stavbu posléze vybrán pozemek na krnovském předměstí, k jehož přednosti patřila i blízkost železniční stanice a zemské silnice. Nový návrh budovy nemocnice byl posouzen znalci ve Vídni, kteří navrhli zlepšení plánu po stránce hygienické. Po desítky let trvajících přípravách byla vlastní stavba zahájena 2. května 1883 a již 11. května 1885 byla budova předána do užívání města Bruntál. Byla to jednoposchodová budova pro 26 nemocných.

Výnosem zemského úřadu ze dne 18. srpna 1886, číslo 9744, bylo této nemocnici propůjčeno „právo veřejnosti“, čímž se stala první veřejnou nemocnicí v českém Slezsku. Lékařskou službu zde zajišťovali dva ústavní lékaři a šest řádových sester III. řádu Františka z Assisi. *„Se zřízením nemocnice v Bruntále ustoupily ve městě a v okrese jisté nemoci (tyfus a neštovice), a od zřízení jatek, vodovodů a kanalizace klesl počet úmrtí v našem městě na polovinu.“* [2]

Nemocniční provoz byl postupně rozšiřován a nemocnice se rozrůstala přestavbami a přístavbami. V roce 1888 byla ve dvoře nemocnice postavena nemocniční prádelna, v roce 1897 byla přistavěna obytná budova pro ošetřovatelky. V této době mohla nemocnice poskytnout péči již 40 nemocným (obr. 61, 62).

V roce 1901 byl pro nemocnici zakoupen sterilizační přístroj, v roce 1902 pak první rentgenový přístroj. Byla postavena márnice. Postupným rozšiřováním nemocnice se počet lůžek zvýšil na 50 a vzrůstal počet ošetřovaných nemocných. V letech 1885–1897 bylo v nemocnici ošetřeno 371 nemocných, v roce 1900 už 441 nemocných, v roce 1901 to bylo 629 a v roce 1902 bylo ošetřeno celkem 699 nemocných.

V roce 1907 došlo k přístavbě dvou místností pro 30 lůžek, byly vybudovány koupelny a umývárny u operačních sálů, zavedeno parní topení a horká voda. Pro ambulantní ošetření, prováděná do té doby v uzavřené části chodby, byly

Obr. 61 První ředitel bruntálské nemocnice Dr. Oskar Wurst v letech 1888–1908, kdy zemřel

Obr. 62 Bruntálská nemocnice po přestavbách patrně v letech 1887–1907

zřízeny zvláštní ambulantní prostory. Ambulantní léčení chudých poskytovali lékaři dobrovolně a zdarma.

Při velkých epidemiích, záškrtu v roce 1911, spály v roce 1913, neexistovaly ještě izolační prostory, umožňující oddělit infekčně nemocné od ostatních pacientů. Až v roce 1914 byl vybudován izolační pavilon, který byl v průběhu první světové války velice využíván a podstatně snížil možnost zavlečení infekčních nemocí mezi ostatní pacienty nemocnice.

V období předmnichovské republiky byla nemocnice dále rozšiřována a upravována. V letech 1922–1923 byl přebudován chirurgický operační sál, byly vybudovány a moderně vybaveny sterilizační prostory a nové místnosti pro 4–5 lůžek. Nemocnice byla vybavena novým rentgenovým aparátem Heliotan a novým sterilizačním přístrojem. Pro přepravu nemocných byl zakoupen nový sanitní vůz. Byl zřízen výtah, postranní schodiště, koupeno parní topení pro kuchyni a strojní elektrické zařízení pro prádelnu.

Pacienti byli v nemocnici přijímáni ve třech třídách: v I. třídě byla ošetrovací taxa na osobu a den 60 korun, ve II. třídě 40 korun a ve III. třídě 20 korun. [3]

V letech 1935–1937 byla nemocnice velkým nákladem přebudována. Bylo přistavěno druhé poschodí hlavní budovy. Později pak byly v podkrovním prostoru hlavní budovy zřízeny malé podkrovní pokoje pro služební personál. Došlo k přebudování aseptického operačního prostoru s přílehlými místnostmi, starý a nový operační sál byly spojeny.

U vchodu do nemocnice byla upravena místnost pro vrátnici a zřízeny kanceláře. Byla vybudována laboratoř, několik pokojů pro všechny tři třídy pacientů, vyšetřovací místnost, tři pokoje pro sekundární lékaře a rozšířena klauzura sester. Nákladná byla instalace vodovodního potrubí pro studenou a horkou vodu, vybavení koupelen a sprch na operačním sále. Současně byl zřízen elektrický jídelní výtah.

Z bývalého mezoseptického operačního prostoru byla zřízena laboratoř. Naproti ní byla místnost pro elektroléčbu, diatermii, faradizaci, galvanizaci a léčbu horským sluncem a soluxem. Touto přestavbou byla zlepšena péče o nemocné a modernizován provoz. Nemocnice byla rozšířena na 200 postelí a stala se jednou z nejmodernějších nemocnic v pohraničí. Přesto jevila mnohé nedostatky. K nejzávažnějším patřil nedostatek míst pro nemocné s vnitřními chorobami, kteří byli umisťováni buď na pokojích společně s pacienty chirurgickými nebo v izolačním pavilonu.

Rozšíření nemocnice a zdravotnické péče se odrazilo i na počtu ošetřovaných nemocných. V roce 1907 bylo v nemocnici ošetřeno 898 nemocných, v roce 1927 už 2426 nemocných a v roce 1937 celkem 3389 nemocných.

Uprostřed srpna 1941 byl zřízen v Bruntále v bývalém špitále Řádu německých rytířů a v divčí škole, která s ním souvisela, rezervní lazaret pro 400 zraněných. [4] Podle pamětníků se zde léčili zranění němečtí vojáci s vnitřním poraněním, „neboť jim pekaři pekli vánočky“.

Historická poznámka: v pamětní knize města Bruntálu 1921–1923, na s. 162 až 165 se lze dozvědět, že nemocnice Řádu německých rytířů – do roku 1922 Civilní nemocnice německého rytířského řádu [9] – byla zřízena v nově postaveném klášteře sester německého řádu v roce 1847, pouze pro ženy. V roce 1873 byla rozšířena pro muže. I toto rozšíření se ukázalo jako nedostatečné a v roce 1898 byla postavena nová budova. Od září 1914 až do ledna 1919 byla tato nemocnice použita jako vojenská a bylo zde ošetřeno 2630 vojenských osob s celkem 103 261 zaopatřených dnů. [10]

Obr. 63 *Nemocnice Řádu německých rytířů ve Vrbně pod Pradědem, v současné době budova slouží jako Dětský domov u Speciální školy*

Další nemocnice v bruntálské oblasti, ve Vrbně ve Slezsku, byla zřízena v roce 1897 jako nemocnice Řádu německých rytířů. Zpráva o činnosti chirurgického oddělení, jakož i jiných není. Pouze celkové náklady z let 1924–1928 [11] (obr. 63).

První zmínky o jejím zrušení jsou ze dne 7. ledna 1946, kdy měla být z nařízení okresní správní komise zrušena, a ředitel, MUDr. Arnošt Baruch, měl nastoupit ihned do nemocnice v Bruntále. Proti tomuto rozhodnutí

se postavila místní správní komise ve Vrbně a vypracovala na záchranu Pamětní spis. V bodě 4 se uvádí: „Nemocnice je sice poměrně malá, 42 lůžek, ale má veškeré potřebné vybavení pro poskytnutí rychlé pomoci – operační sál, rentgen, horské slunce, relax, diatermii, přístroj na galvanizaci a faradizaci. Má zvláštní infekční zařízení.“ Dále je v Pamětním spise zdůrazněno: „Denně, opakujeme, denně, jsou zde ošetřovány úrazy rukou.“ Úrazy byly způsobovány tím, že ve Vrbně ve Slezsku byl rozsáhlý dřevařský průmysl a další obyvatelé pracovali v lese. Nemocnice byla zrušena v roce 1947 a péči o pacienty převzala nemocnice v Bruntále. [12]

Nemocnice Řádu německých rytířů v Brunzeufu (dnešní Rýžoviště) – zprávy o ni jsou pouze z let 1924–1929, kdy zde byl pouze jeden lékař a 10 postelí. Již zmíněná publikace zdůrazňuje: „Lékaři německého řádu, zvláště operátoři a rentgenologové, požívají skvělé pověsti.“ [13]

Rychlým postupem sovětských vojsk v květnu 1945 byla nemocnice v Bruntále uchráněna vážnějšího poškození budov, přesto škody na vnitřním vybavení

a zařízení byly značné. Situace ve zdravotní péči byla kritická. Na území bruntálského okresu prakticky české zdravotnictví neexistovalo a po odsunu Němců zde nebyl ani ošetrovatelský a správní personál.

Dne 29. 5. 1945 byl na poradě ministerstva zdravotnictví projednán rámcový plán na zavedení nouzové zdravotní služby v pohraničí.

První lékaři a zdravotní sestry přicházeli do obcí našeho okresu z vnitrozemí v letních měsících roku 1945. Správy nemocnice se ujal v červenci 1945 český chirurg. Bruntálská nemocnice byla 18. července 1945 výnosem expozitury Zemského národního výboru v Moravské Ostravě zařazena do II. stupně veřejných nemocnic. Dne 1. listopadu 1945 převzala nemocnici v Bruntále okresní správní komise a nemocnice byla přejmenována na Okresní veřejnou nemocnici v Bruntále. Prvním ředitelem Okresní veřejné nemocnice v Bruntále se stal 1. listopadu 1945 MUDr. Alfréd Černojevič. V této době byla chirurgie spojena s oddělením gynekologicko-porodnickým a společně zde bylo 155 lůžek. Dále zde byla oddělení interní a infekční. Nemocnice měla tehdy celkem 265 lůžek. Gynekologicko-porodnické oddělení se osamostatnilo dne 2. listopadu 1945. Významným úkolem bylo zřízení dětského oddělení, tento úkol byl realizován až v roce 1948, dětské oddělení bylo umístěno do tzv. Berlový vily, po nezbytných úpravách pak oficiálně otevřeno až 15. března 1949.

V letech 1946–1961 vedl chirurgické oddělení prim. MUDr. Oldřich Konečný, který do Bruntálu přišel z Kroměříže. Tento oblíbený chirurg rozvíjel zejména břišní chirurgii a pod jeho vedením působila na chirurgickém oddělení celá řada schopných lékařů, kteří se později stali vedoucími pracovníky na jiných pracovištích. Mezi ně patřil např. MUDr. Kalenda, patřící mezi průkopníky anestezie u nás, nebo MUDr. Tomšů, pozdější přednosta I. chirurgické kliniky FN v Olomouci, a mnozí další (obr. 64).

Po odchodu primáře MUDr. Konečného se ujímá funkce přednosta chirurgického oddělení MUDr. Přemysl Macků, vynikající chirurg a schopný organizátor, lékař hluboce a široce vzdělaný i mimomedicínsky. Za jeho vedení dosáhla vysoké úrovně břišní a úrazová chirurgie, chirurgie štítné žlázy a urologie. Do

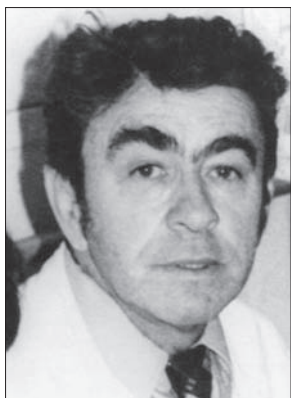
Obr. 64 Prim. MUDr. Oldřich Konečný

Obr. 65 Prim. MUDr. Přemysl Macků

chirurgické péče byly vneseny i prvky plastické chirurgie. Velká pozornost byla věnována výchově SZP. Chirurgické oddělení se mohlo tehdy chlubit vynikajícími instrumentářkami, které všechny měly atestace a mnohé se uplatnily ve vedoucích funkcích na jiných pracovištích, včetně klinických. Chirurgie měla v této době 65 lůžek v jednom podlaží (obr. 65).

Od roku 1974, po odchodu primáře MUDr. Macků do důchodu, nastoupil do funkce primáře chirurgického oddělení MUDr. Rudolf Žák, který přišel z Kyjova. V době jeho působení se realizovala oprava chirurgického oddělení – lůžkové části, zavedení nového signalizačního zařízení a další stavební úpravy. V době jeho působení se v roce 1977 osamostatnila anesteziologie a vedoucím nelůžkového ARO byla později pověřena bývalá sekundární lékařka chirurgického oddělení MUDr. Eva Lienerthová (obr. 66).

Obr. 66 Prim. MUDr. Rudolf Žák

Obr. 67 Prim. MUDr. Oldřich Slováček

Obr. 68 Prim. MUDr. Miloslav Procházka

V roce 1978 se stal primářem chirurgického oddělení MUDr. Oldřich Slováček. Za jeho působení byla dokončena oprava operačních sálů, došlo ke konsolidaci chirurgického kolektivu. Byla rozvíjena zejména abdominální chirurgie, stejně tak chirurgie štítné žlázy a traumatologie. Pod vedením primáře MUDr. Slováčka pracoval dobře konsolidovaný chirurgický tým, využívající jeho schopností předávat své chirurgické zkušenosti jiným. Byl zřízen ordinariát pro traumatologii. Inicioval zavedení laparoskopie jako novou operační metodu (obr. 67).

Od 4. 3. 1993 přebírá funkci primáře chirurgického oddělení MUDr. Miloslav Procházka. Pokračuje v dobrých tradicích chirurgického oddělení. Za jeho působení je do širokého spektra operačních výkonů zařazena laparoskopie. Chirurgové postupně získávají první manuální zkušenosti na fantomu, později

zahájena vlastní operativa za garance II. chirurgické kliniky FN v Olomouci, jmenovitě prof. MUDr. M. Dudy, DrSc., který se osobně účastní prvních operací na pacientech v bruntálské nemocnici. Primář MUDr. Procházka končí svou činnost jako přednosta chirurgického oddělení v roce 1996 a odchází do soukromé praxe (obr. 68, 69).

Od 1. 10. 1996 se stává primářem chirurgického oddělení MUDr. Jan Vlach, který přichází z Boskovic. Jako excelentní laparoskopista rozvíjí tuto metodu dále a předává své zkušenosti mladším kolegům, zvláště připravujícím se k atestacím. Za jeho vedení mají všichni mladí lékaři širokou možnost rozvíjet se teoreticky a zvláště pak prakticky na operačních sálech pod vedením zkušených chirurgů. Chirurgický kolektiv má velmi dobrou odbornou základnu, kromě primáře jsou zde tři druhoatestovaní chirurgové, z nichž dva mají další atestace z traumatologie a jeden z dětské chirurgie a kvalitní erudici v endoskopii (obr. 70).

Primář MUDr. Jan Vlach dával odborný prostor kolegům-chirurgům, kteří mají soukromé praxe, a z nichž někteří jsou bývalými pracovníky chirurgického oddělení, umožňuje částečný úvazek ortopedům. Jeden z externistů, právě bývalý člen týmu bruntálské chirurgie, MUDr. Yifru Assefa, zde provádí první operace hemeroidů dle Longa.

Za působení prim. MUDr. J. Vlacha se otevírá ambulance plastické a estetické chirurgie v prostorách chirurgické ambulance, jako detašovaného pracoviště FN v Olomouci, na které jednou za 14 dnů dojíždí primář MUDr. Pavel Hartl střídavě s MUDr. Sylvou Pallovou.

Z geografické polohy města Bruntálu v podhůří Jeseníků přímo vyplývá potřeba rozvíjení traumatologie, zvláště v zimních měsících, při plné lyžařské sezóně. O zájmu o tento obor svědčí i aktivní činnost pracovníků chirurgie, kteří se všichni účastní organizace Bruntálských traumatologických dnů s mezinárodní účastí, vždy s bohatým odborným programem, na kterém se podílí většina renomovaných traumatologických pracovišť a které probíhají za garance České

Obr. 69 První laparoskopická cholecystektomie na chirurgickém oddělení v Bruntále, zleva: prof. MUDr. M. Duda, DrSc., prim. MUDr. M. Procházka, MUDr. R. Havlík, prim. MUDr. O. Slováček

traumatologické společnosti. Vynikající spolupráce v tomto směru je s našimi nejbližšími traumatologickými centry v Ostravě a Olomouci (obr. 71, 72).

V květnu 2005 prim. MUDr. Jan Vlach odchází z chirurgického oddělení. Po úspěšném konkurzu na primariát v nemocnici v Břeclavi se ujímá vedení chirurgického oddělení na tomto novém postu.

Obr. 70 Prim. MUDr. Jan Vlach

Obr. 71 Diskuse během III. traumatologické konference pořádané prim. Vlachem, zleva: Dr. Maňák, prim. Tesar

Od 1. 6. 2005 se ujímá postu primáře chirurgického oddělení MUDr. Jiří Sedláček, který přišel do Bruntálu z krnovské nemocnice. Bruntálská nemocnice byla tehdy dána do konkurzu, do kterého ji dal Euromednet, který ji koupil jako součást Vítkovické nemocnice. Od 1. 6. 2005 se pak stává provozovatelem zařízení Nemocnice Rýmařov, a. s., která se k 1. 4. 2006 transformuje a mění název na Podhorská nemocnice, a. s., jako součást holdingu AGEL. Současně pak, od roku 2004, začíná první etapa výstavby nových prostor pro chirurgii, včetně operačních sálů a ARO. V této nelehké situaci, plné řady změn a stresujících momentů, snaží se prim. MUDr. Jiří Sedláček, aby nebyla v ničem porušena kontinuita úrovně péče z předcházejících období. Rozšiřuje postupně působnost mamologické poradny, která na sebe stahuje klientelu z celé oblasti, a kterou sám vede. Zavádí cévní, gastroenterologickou a proktologickou poradnu při chirurgické ambulanci. Funkci primáře vykonává do 31. 1. 2007.

Od 1. 2. 2007 se stává primářem chirurgického oddělení MUDr. Dalibor Petráš, Ph.D., který přišel z Kroměříže, s bohatou chirurgickou praxí z minulého pracoviště, ze Zlína i II. chirurgické kliniky FN v Olomouci. Vtiskuje chirurgickému oddělení novou koncepci. Daří se mu postupně získat další, erudované chirurgy do svého týmu. Získává i další specialisty, kteří začínají pracovat jako externisté,

jeden den v týdnu flebolog, dojíždějící ze Zlína, jeden den angiolog, který jednou týdně dojíždí z I. chirurgické kliniky FN v Olomouci. Prim. MUDr. Petráš, jako dobře erudovaný chirurg jak v abdominální, především laparoskopické chirurgii, tak v traumatologii, rozvíjí oba tyto obory a dává zelenou všem moderním trendům, které se obou problematik týkají. Navazuje přínosné odborné kontakty s pracovišti ve FN Ostrava, FN v Olomouci a chirurgickým a onkologickým pracovištěm v Novém Jičíně. Po převzetí funkce přednosty chirurgického oddělení se podílí na připomínkových řízeních týkajících se výstavby nového

Obr. 72 Diskuse během konference, zleva: Dr. Mahel a prim. Nestrojil

Obr. 73 Prim. MUDr. Dalibor Petráš, Ph.D., (vpravo) při prohlídce nových JIP a operačních sálů s prof. MUDr. M. Dudou, DrSc.

chirurgického oddělení a operačních sálů. Tato výstavba končí dne 31. 5. 2007, dnem 1. 6. 2007 začíná pak plně fungovat nové chirurgické oddělení, nové ARO. Dnem 31. 5. 2007 byla definitivně ukončena činnost chirurgického oddělení, a dnem 31. 12. 2007 činnost gynekologického oddělení, ve staré, historické budově, s výhledem přestěhování léčby bolesti do konce února 2008 a sterilizace do června 2008, s tím, že pak bude stará, historická budova vrácena městu (obr. 73, 74).

Stavební investice dosáhly téměř 100 milionů korun, technologické a přístrojové vybavení, které hradila Podhorská nemocnice, bylo za více než 10 milionů korun. Tím ale investice nekončí, od února 2008 je zahájena stavba nadstandardních pokojů, zákrovového sálu pro gynekologii a zázemí pro lékaře chirurgie a gynekologie, to vše v prostorách bývalého zubního oddělení (informace od ředitele Podhorské nemocnice MUDr. M. Olejníka).

V novodobé historii bruntálské chirurgie se na tomto pracovišti vyskytla řada významných osobností, které okusily tvrdou práci v pohraničí, aby pak odešly, obohaceny těmito zkušenostmi, na jiná pracoviště, včetně klinických, kde zaujímaly významné posty. Jistě zde nelze vyjmenovat úplně všechny. Z některých alespoň namátkou: prof. MUDr. Miroslav Tomšů, DrSc., přednosta I. chirurgické kliniky FN v Olomouci (po promoci nastoupil na chirurgii v Bruntále v r. 1952, kde pracoval do r. 1956). Doc. MUDr. Taťána Grosmanová, CSc. (anesteziolog), nastoupila po promoci v r. 1964 na chirurgii a pracovala zde do r. 1965, později se stala vedoucí lékařkou JIP I. chirurgické

kliniky FN v Olomouci. MUDr. Zdeněk Zlámal, CSc., nastoupil po promoci v 1966 na bruntálskou chirurgii, kde pracoval do r. 1969. V současnosti významný dětský chirurg, zabývající se především řešením vrozených vad na GIT na I. chirurgické klinice FN v Olomouci. Doc. MUDr. Richard Reif, CSc. – Urologická klinika FN v Olomouci, doc. MUDr. Unger, I. chirurgická klinika FN v Olomouci, prim. MUDr. Petr Messner, CSc., Ortopedická klinika Brno-Bohunice (v Bruntále pracoval v letech 1964–1968), prim. MUDr. Jiří Kazda – nerochirurgie Švýcarsko, doc. MUDr. Roman Havlík, Ph.D. – I. chirurgická klinika FN v Olomouci, doc. MUDr. Roman Liščák, CSc., prim. odd. stereo-taktické neurochirurgie Praha-Homolka.

Obr. 74 Nedávný obraz bruntálské nemocnice s částí polikliniky a novým chirurgickým oddělením vpravo

V současnosti je bruntálská nemocnice nestátním zdravotnickým zařízením, které si muselo vydobýt svou pozici v období výběrových řízení, a které díky kvalitě i rozsahu své práce a koneckonců i vzhledem ke geografické poloze v regionu má nepochybně právo na „místo na slunci“. Chirurgické oddělení disponuje dvěma operačními sály v operačním traktu a dalším operačním sálem v prostorách chirurgické ambulance. Má

aseptickou a septickou jednotku po 20 lůžkách a JIP o 4 lůžkách. Chirurgické oddělení Podhorské nemocnice je schopno plně zabezpečit péči o chirurgické nemocné v dané oblasti.

Závěrem děkuji těm, kteří mají zásluhu na vzniku této práce, panu Josefu Cepkovi, pracovníku bruntálského zámku, a panu Pavlu Rapušákoví, předsedovi Klubu za starý Bruntál, za poskytnutí dobových fotografií a cenných informací. Dále Mgr. Richardu Mahelovi za pomoc při počítačovém a grafickém zpracování.

Práce není odborným historickým příspěvkem, ale ilustrativním pohledem do historie a současnosti bruntálského zdravotnictví.

Literatura

- [1] MUDr. Jana Svobodová, MUDr. Hana Valentová – 100 let nemocnice s poliklinikou v Bruntále.
- [2] Pamětní kniha města Bruntálu 1921–1923, str. 161, překlad.
- [3] MUDr. Jana Svobodová, MUDr. Hana Valentová – 100 let nemocnice s poliklinikou v Bruntále 1885–1985.

- [4] PhDr. Václav Štěpán - *Situační zprávy bývalého okresního vedení NSDAP v Bruntále z let 1941-1943, str. 52, vydání první, vydal: Státní okresní archiv v Bruntále 2002.*
- [5] MUDr. Otakar Volný - *Vývoj zdravotnictví okresu Bruntál 1948-1978. str. 7.*
- [6] MUDr. Jana Svobodová, MUDr. Hana Valentová, *dtto.*
- [7] *Tamtéž.*
- [8] *Tamtéž.*
- [9] *Pamětní kniha města Bruntálu 1921-1923, str. 162-165, překlad.*
- [10] *Tamtéž, str. 164-165, překlad.*
- [11] *Stručný přehled činnosti Německého řádu v Československé republice za poslední léta - Bruntál 1929.*
- [12] *Státní okresní archiv Bruntál, fond ONV Bruntál I.*
- [13] *Stručný přehled činnosti Německého řádu v Československé republice za poslední léta - Bruntál 1929, str. 1.*
- [**] *Freudenthal und seine Kreisgemeinden - Bruno Langer Verlag D 7300 Esslingen 1990.*

16 Historie chirurgického oddělení Městské nemocnice v Českém Těšíně

Jiří Novotný, Tomáš Malý

Město Český Těšín vděčí za svůj zrod rozhodnutí Velvyslanecké konference mocností dohody ze dne 28. července 1920, která se konala ve Spa v Belgii. Tímto dnem začalo město psát první stránky svého již 80letého vývoje, v němž má neodmyslitelné místo zdravotnictví.

Zdravotní péče se vlastně až do roku 1920 zajišťovala v nemocnici v Cieszyně a rozdělením tohoto města po první světové válce zůstal Český Těšín bez vlastní nemocniční péče. Stále sice pokračovalo hospitalizování nemocných v polském Cieszyně, ale přinášelo to mnoho problémů. Stejně tak převoz nemocných do vzdálených měst Karviná, Orlová, Jablunkov nebyl konečným řešením a dal podnět k výstavbě vlastní městské nemocnice. Základní kámen byl položen 1. října 1930 a 5. června 1937 byla nemocnice uvedena do provozu.

Zde také začíná historie chirurgického oddělení, neboť prvním ředitelem Městské nemocnice byl chirurg MUDr. Štěpán Brož, který vyhrál konkurz ze sedmi kandidátů. MUDr. Štěpán Brož byl ředitelem nemocnice a přednostou chirurgického oddělení. Do Českého Těšína přišel z nemocnice z Hranic na Moravě a přivedl si svého zástupce MUDr. Radima Tesaře, rovněž chirurga.

Ošetrovatelskou péči a sálovou instrumentaci zajišťovaly řádové sestry Boromejky. V září 1938 po okupaci Těšínska odešel primář MUDr. Štěpán Brož z Městské nemocnice v Českém Těšíně a chirurgické oddělení bylo zrušeno, zařízení bylo převezeno do polského Cieszyna. Po osvobození města Rudou armádou byla nemocnice úplně vydrancována a neschopná provozu, stejně jako celá řada zdravotnických zařízení na Těšínsku. Dne 8. 10. 1945 se opět vrací MUDr. Štěpán Brož a s ním plicní chirurg MUDr. Radim Tesař, který posléze odchází na primariát do Městské nemocnice v Opavě. Na jeho místo přichází chirurg MUDr. Pachtl a na oddělení pracuje rovněž lékařka-chirurg MUDr. Blanka Poláková. Do konce roku 1945 bylo uvedeno do provozu 56 lůžek a přijato 449 pacientů. Byla to stále Městská veřejná nemocnice.

K podstatnému zlepšení došlo, když v roce 1946 převzal do své správy jako Okresní veřejnou nemocnici Okresní národní výbor v Českém Těšíně. Bylo zakoupeno vnitřní vybavení za 2 148 205 Kč. V roce 1947 bylo zakoupeno vnitřní vybavení za 1 000 000 Kč a nemocnice měla 162 lůžek, čtyři základní oddělení a oddělení infekční. Chirurgické oddělení mělo 54 lůžek a operativa se rozšířila o gynekologické a porodnické operace. Gynekologicko-porodnickou operativu zajišťoval již nově nastoupivší primář MUDr. Pavel Pavlinec, který přišel z Uherského Hradiště. Dne 1. 1. 1950 odešel na chirurgii do Opavy MUDr. Štěpán Brož a na jeho místo do funkce ředitele nemocnice a přednosty chirurgického oddělení nastoupil z Poděbrad MUDr. František Matis.

V nemocnici v té době pracovaly na chirurgickém oddělení dvě kvalifikované zdravotní sestry z Prahy, z nichž staniční sestra Marína měla za sebou praxi v Americe. Tyto sestry již v padesátých letech odešly zpět do Prahy a na oddělení přichází diplomovaná sestra Marta-Helena Knězková, která až do 60 let vykonává funkci vrchní sestry chirurgického oddělení.

Vrchní sálovou sestrou se stává Ludmila Valchařová, která celý svůj ošetrovatelský život zasvěcuje práci na sále v Českém Těšíně a vychovává nové instrumentářky. Velkou posilou se stává další zdatná chirurgická instrumentářka a porodní asistentka Helena Kieslingová, která po praxi na vídeňské klinice přichází do Českého Těšína a vede jako vrchní sestra gynekologicko-porodnické oddělení a instrumentuje u všech gynekologických operací.

Ze vzpomínek vrchní sestry Marty-Heleny Knězkové lze uvést, jak těžkými cestami se chirurgie ubírala. Veškeré roztoky se musely připravovat na oddělení,

sterilizovalo se varem a párou a nedostatek materiálu, léků i personálu vyžadoval vysoké lidské hodnoty při péči o nemocné.

Přiliv již odborně školeného personálu z prvních zdravotnických škol pomohl lékařům v jejich práci. V 50. letech přichází na chirurgii do Českého Těšína MUDr. Alfréd Hottový, MUDr. Tadeáš Piegza, MUDr. Zdeněk Paukert. Na sále instrumentují Anna Fízková, Eliška Brudná, Markéta Hippmanová. V roce 1959 přichází na oddělení zdravotní sestra Helena Szczerbová, která dlouhodobě vykonávala funkci staniční sestry a později vrchní sestry. Staniční sestrou na mužské chirurgii se stala Vlasta Slouková. Nutno vzpomenout i nepostradatelného ošetřovatele Karla Benatzkého, Leopolda Kufa a pana Hájka. Novými posilami se stávají lékaři, nastupují MUDr. Josef Swaczyna a MUDr. Marian Palowski, z nichž oba po určitou dobu vykonávají funkce zástupce přednosta oddělení.

Dne 1. 6. 1962 odešel do důchodu primář MUDr. František Matis a odstěhoval se do svého rodiště v Poděbradech, kde vlastnil rodinný dům. S primářem Matisem odešla chirurgická legenda, neboť jeho osobnost se výrazně zapsala do vědomí občanů města i pacientů z okolí. Primář MUDr. Matis byl přesný jako hodinky, vždy v 5.45 hodin kráčel do nemocnice, zdravil mladé i starší sestřičky a cestou vyučoval chirurgii. Byl to společenský pán a byl všemi velmi vážený. Ve svém oboru při chirurgických operacích pracoval perfektně, s velkým chirurgickým umem přistupoval k nemocným.

Po jeho odchodu přichází 1. 6. 1962 do Českého Těšína z Bohumína primář MUDr. Jan Fiala. Přivedl si svého zástupce MUDr. Miklíka, který později odešel do funkce přednosta chirurgického oddělení v Bohumíně. Na jeho místo nastoupil MUDr. Jaroslav Chrobáček, který také po čase odchází do funkce přednosta chirurgického oddělení Okresní nemocnice v Karvině-Ráji. Zástupcem primáře MUDr. Fialy se stal MUDr. Marian Palowski.

Nelze nezmínit chirurgickou tragédii, která se stala v začátku šedesátých let. Po nástupu MUDr. Fialy do funkce primáře je jeho zástupcem MUDr. Alfréd Hottový. Na oddělení pracuje MUDr. Piegza a ošetřovatel Karel Benatzký. Ač dosud výzkumy jednoznačně neprokazují infekčnost rakoviny, ve velmi krátkém časovém sledu náhle po sobě onemocněli a na zhoubnou chorobu zemřeli MUDr. Alfréd Hottový, MUDr. Tadeáš Piegza a ošetřovatel Karel Benatzký. Pak hledal MUDr. Fiala nové spolupracovníky, a jak již uvedeno, přicházejí chirurgové MUDr. Jaromír Miklík a později MUDr. Chrobáček.

Po odchodu prim. MUDr. Jana Fialy nastupuje do funkce primáře MUDr. Karel Charvát, který přichází z chirurgického oddělení v Karvině-Ráji a s sebou přivádí na oddělení MUDr. Tadeusze Gacha, rodáka z Českého Těšína. V tuto dobu pracuje jako zástupce primáře MUDr. Josef Swaczyna. Po rezig-

naci na místo primáře se v roce 1993 prim. MUDr. Karel Charvát vrací na své mateřské pracoviště – chirurgické oddělení v Karviné-Ráji.

Osud chirurgického oddělení a potažmo fungování celé nemocnice je nejisté. V posledních 20 letech se na oddělení provádělo maximálně 600 operací s postupným snižováním jejich počtů, až stav dospěl do počtu 350 operací za rok. Tato situace byla neudržitelnou a městští patrioti měli upřímný zájem na zachování chirurgie. K nejvýznamnějším zastáncům zachování chirurgického oddělení patřili internista prim. MUDr. Radoslav Goldmann a v té době zastupující ředitel nemocnice ing. Jan Kapias. Z konkurzního řízení na místo primáře chirurgického oddělení vyšel vítězně MUDr. Tomáš Malý, tehdy 36letý chirurg s atestací ze všeobecné a dětské chirurgie, který pracoval dosud 11 let na chirurgické klinice Krajské a posléze Fakultní nemocnice v Ostravě-Zábřehu (jeho curriculum vitae viz kap. 29) ... Nastoupil do funkce 1. 6. 1993. Od 1. 1. 1994 přišel na místo zástupce primáře MUDr. Rudolf Vronský z Městské nemocnice Ostrava-Fifejdy. V té době na chirurgickém oddělení pracovali: kromě primáře a zástupce MUDr. Tadeusz Gach, MUDr. Kristina Klimszová, MUDr. Tomáš Nykel, na poloviční úvazek MUDr. Januszc Walach a od září 1994 přichází MUDr. Daniel Worek jako čerstvý absolvent LF UP a FN v Olomouci. Na jaře 1994 odchází MUDr. Josef Swaczyna do privátní chirurgické praxe. Posléze ještě po nějakou dobu pracuje na oddělení MUDr. Bogdan Kufa. Z původních 65 lůžek oddělení po rekonstrukci zbylo nejprve 52 lůžek a posléze 37 lůžek. Rekonstrukce maximálně podporoval tehdejší správce, problémy chirurgie plně chápající, ing. Jan Kapias. Původní 8lůžkové pokoje byly rekonstruovány, takže maximum nemocných na pokojích bylo od 2 do 4. Byla vybudována aseptická 6lůžková a septická 2lůžková JIP, kde byly 2 ventilátory a rovněž tryskový ventilátor. Nemocnice neměla lůžkové ARO oddělení, takže chirurgická JIP suplovala ARO. Z původních 350 operací bylo do konce roku 1993 operováno 620 nemocných. Celkově narůstal počet operací. V roce 1994 na 962, v roce 1995 na 1248 a v roce 1995 na 1458 operací. Spektrum operací se zásadně změnilo. Ročně bylo operováno kolem 300 dětí a byly úspěšně provedeny i tak náročné výkony jako operace atresie anorektální u 2denní holčičky či operace třítýdenního novorozence pro paraesofageální hiátovou hernii. Děti však musely být přivázeny z odesílajícího novorozeneckého oddělení v inkubátoru, což bránilo většímu rozvoji tohoto programu. U dospělých byla prováděna rozsáhlá paleta náročných výkonů pro refluxní choroby jícnu, revize žlučových cest gastrektomie, resekce kolorekta pro benigní i maligní onemocnění, sfinkter záchovné výkony při tumorech v dolní polovině rekta. Byly provedeny i takové výkony jako pravostranná hemihepatektomie pro solitární metastázu, resekce jícnu s gastroplastikou, duodenohepatektomie a resekce plic. Od roku

1994 byly prováděny i laparoskopické cholecystektomie. V plném rozsahu byly prováděny i traumatologické operace, náhrady CKP. V neposlední řadě se oddělení věnovalo rekonstrukční cévní chirurgii v aorto-iliko-femorální oblasti. Toto vysoké tempo chirurgického oddělení s výše uvedeným pro nemocnici zcela novým spekterem operačních výkonů co do počtu i rozsahu bylo umožněno obětavostí veškerého zúčastněného personálu včetně sester pod vedením vynikající vrchní sestry Heleny Szczerbové. Tým ARO pracoval pod vedením prim. MUDr. Mendreka. Další kolegové ARO – Dr. Helan, Dr. Skálová, Dr. Olšáková, Dr. Ondra, prim. Dr. Dluhoš, prim. Dr. Juchelka, Dr. Kubiena do služeb dojížděli z blízkého i vzdáleného okolí. Je zde nutno vyzvednout tu dnes ne zcela samozřejmou skutečnost, že mezi chirurgy a anesteziology prakticky neexistovaly spory a vše směřovalo ke společnému cíli – prospěchu nemocných. V polovině roku 1996 odchází na vyzvání tehdejších majitelů primář MUDr. Tomáš Malý na primariát do Karvinské hornické nemocnice, a. s., která měla v té době nejmoderněji vybavené ARO v okrese Karviná s vynikajícím komplementem a 24hodinovou činností CT a AG i dalšího komplementu. Spolu s ním přecházejí na nové pracoviště MUDr. Rudolf Vronský, MUDr. Kristina Klimszová (věnující se velmi pečlivě kromě JIP také mamologii), MUDr. Janusz Walach a MUDr. Daniel Worek. Jako staniční sestra operačních sálů s týmem přechází na nové pracoviště Anna Pustowková a rovněž jako staronová vrchní sestra paní Helena Szczerbová.

Na místo MUDr. T. Malého přichází se svým týmem z Hornické nemocnice v Karvině MUDr. Jiří Novotný a zástupce primáře MUDr. Jaroslav Šilberský. Na oddělení pracují další chirurgové – MUDr. Tomáš Nykel, od roku 1996 ředitel MNsP v Českém Těšíně, MUDr. Tadeáš Gach, MUDr. Janusz Walach, MUDr. Bohdan Kufa, který ještě před atestací z chirurgie odchází do Státních lázní Darkov.

Po příchodu primáře MUDr. Novotného se výrazně rozšířila operativa laparoskopických cholecystectomií, rozšířila se paleta výkonů úrazové chirurgie při traumatologické erudici primáře. S dobrými výsledky se prováděla chirurgie ruky a pokračovalo se i v rozšíření operací standardní chirurgie. Oddělení si získalo velmi dobré jméno odbornými výsledky i přístupem k nemocným. Potvrzením toho bylo i značné množství pacientů z jiných lokalit, kteří zdejší chirurgii vyhledávali.

Velikost oddělení se ustálila na 32 standardních lůžkách a 6 lůžkách chirurgické JIP, která zčásti nahrazovaly chybějící lůžkové ARO. Na oddělení pracovalo celkem 5 lékařů a jeden na poloviční úvazek.

Na dobu pěti let převzalo nemocnici město, které se tak postaralo o zachování tohoto zdravotnického zařízení v době, kdy byly tlaky na jeho zrušení.

Péči města Český Těšín byla renovována oddělení na moderní prostory. Za značnou finanční částku byly zrekonstruovány a zmodernizovány dva operační sály s moderní výbavou, s klimatizací a prostředím, které vyhovuje nejpřísnějším hygienickým požadavkům. Bylo zakoupeno nové rtg C rameno, které umožnilo zlepšit kvalitu traumatologie kostí.

V roce 2003 došlo k privatizaci nemocnice a začlenění do skupiny Agel. V rámci reorganizace zdravotnické péče v regionu bylo lůžkové chirurgické oddělení zrušeno a byl zachován pouze provoz chirurgických ambulancí. Lůžková chirurgická péče byla přesunuta do okolních nemocnic.

17 Historie chirurgického oddělení ve Frýdku-Místku

Josef Kopecký

Chirurgickou péči o obyvatelstvo správního okresu Frýdku po vzniku samostatného Československa zajišťovala ve Frýdku „Stará nemocnice“ na Hasičské ulici, která byla zřízena ještě v době Rakousko-Uherska v roce 1856. S počátečními 10 a později na přelomu let 1886/87 se 30 lůžky zajišťovala veškerou nemocniční péči o obyvatelstvo celé oblasti Podbeskydí. V roce 1906 jediný lékař Dr. Moritz Spitzer stačil ještě vykonávat soukromou zdravotnickou praxi a mimoto zastával úřad zdravotního rady. Za jeho zástupce MUDr. Richarda Hradetschného se o pacienty začaly starat milosrdné sestry boromejky. MUDr. Hradetschny zřídil v nemocnici i operační sál a pro svou zručnost a lékařské znalosti byl

Obr. 75 *Nemocnice ve Frýdku-Místku v roce 1937, pohled na nejstarší pavilon a vstupní bránu*

velmi oblíben. Za jeho působení ve Frýdku byl 1. 12. 1907 zřízen oddíl rychlé zdravotní pomoci (Rettungsabteilung). Nemocnice byla záhy přeplněna pacienty a v roce 1920 ošetřovala kolem jednoho tisíce nemocných. Protože nemocnice nestačila narůstajícímu počtu nemocných, město požádalo Slezskou zemskou správní komisi o změnu statutu nemocnice na veřejnoprávní, a tím i o získání podpory zemské a státní. Později po opakovaném schválení stavby nové, moderní nemocnice byla její stavba zahájena v roce 1932.

Zásadní změnu představovalo otevření „Nové nemocnice“ ve Frýdku 1. srpna 1935, která získala Statut veřejné okresní nemocnice a svými 154 lůžky zabezpečovala nemocniční péči na výrazně vyšší kvantitativní i kvalitativní úrovni (obr. 75).

Prvním primářem monoprimaryátu se stal chirurg MUDr. Vladimír Mazal (1902–1971), který velmi aktivně a obětavě vedl pracoviště až do roku 1939, kdy za okupace byl nucen odejít. Odchází do Brna a od roku 1949 do svého předčasného úmrtí v roce 1971 se stává primářem chirurgického oddělení Dětské nemocnice v Brně a jedním ze zakladatelů moderní dětské chirurgie na Moravě (obr. 76).

Zástupcem prim. MUDr. Vladimíra Mazala se stal MUDr. Miroslav Quitt, o nemocné pečovalo 15 ošetřovatelek Milosrdných sester vincentinek (řád sv. Vincence z Pauly). Nemocnice mimo 2 úředníků měla 3 zřízence a 10 technických pracovníků.

Novým primářem byl v roce 1939 jmenován MUDr. Werner, (německé národnosti), který během 2. světové války v této funkci působil do dubna 1945, kdy emigroval před blížící se Rudou armádou. Během okupace se část pracoviště, stejně jako v jiných zdravotnických zařízeních, stává vojenským lazaretem wehrmachtu.

Oddělení pak dočasně vedl MUDr. Miroslav Pahuta až do jmenování nového primáře.

Od 17. 9. 1945 se stal primářem chirurgického oddělení MUDr. Stanislav Slamečka (* 1906). Oddělení v této době zajišťovalo všeobecnou chirurgickou péči včetně ortopedie, urologie a dětské chirurgie nejen pro celou frýdecko-

Obr. 76 MUDr. Vladimír Mazal, primář chirurgického oddělení v letech 1935–1939

Obr. 77 MUDr. Jan Trnka, primář chirurgického oddělení v letech 1953–1972

-místeckou oblast, ale i Frenštátsko a přilehlou část okresu Čadca, celkem asi se 60–70 tisíci obyvateli.

Nároky na chirurgické ošetření byly značné, tlak na lůžka nemalý. Pracovní kolektiv lékařů a sester nevelký. MUDr. Miroslav Pahuta odchází do nemocnice v Bílovci jako primář chirurgického oddělení. Z lékařů dlužno jmenovat alespoň: zástupkyni primáře MUDr. Svobodovou, MUDr. Quitta, MUDr. Postlera, MUDr. Heinricha, MUDr. Pavlicu, MUDr. Febera, MUDr. Aujeského.

MUDr. Stanislav Slamečka odchází 15. 2. 1953 na jiné pracoviště do Ostravy a od 1. 2. 1953 nastupuje do funkce primáře chirurgického oddělení MUDr. Jan Trnka (* 5. 11. 1909). Přichází jako vysoce erudovaný chirurg z Úrazové nemocnice v Brně, žák prof. Nováka. Jako primář chirurgického oddělení pracoval až do odchodu do důchodu 1. 6. 1972. Na pracovišti zůstal i poté a pracoval až do 31. 10. 1981. V paměti spolupracovníků zůstal jako zručný operátor s širokým rozhledem, dobrý diagnostik, těšící důvěře široké veřejnosti (obr. 77).

Pod jeho odborným vedením vyrůstala řada kvalifikovaných chirurgů, rozšiřovala se náplň nejen všeobecné chirurgie a traumatologie, ale i ostatních operačních oborů. Zlepšovaly se prostorové podmínky i přístrojové vybavení pracoviště. Ve funkci okresního odborníka zajišťoval metodické vedení oboru v rámci okresu. Publikoval 8 prací s převážně kazuistickou tematikou v Časopisu lékařů českých a Lékařských listech.

V této době na 166 lůžkách zajišťovalo chirurgické oddělení nejen lůžkovou, ale i ambulantní chirurgickou péči pro tehdejší Frýdecko-Místecký okres s 80–90 tisíci obyvateli, část Frenštátského okresu s přibližně 10 000 obyvateli a přilehlou část slovenského okresu Čadca s asi 30 000 obyvateli, tedy asi celkem pro 120–130 tisíc obyvatel. Zástupcem primáře chirurgického oddělení byl v roce 1968 MUDr. Vítězslav Hladík. Na oddělení pracovala řada lékařů, z nichž někteří později zastávali funkce primářů nově vznikajících oddělení: MUDr. Miloslav Aujeský (* 8. 5. 1913), později primář urologického oddělení, MUDr. Jaromír Kozák, později primář anesteziologicko-resuscitačního oddělení, z dalších alespoň MUDr. Marian Horanský, MUDr. Dušan Koval, MUDr. Josef Jelínek, MUDr. Boh. Jobánek, MUDr. Zdeněk Závěšický, MUDr. Jiří Hansel, MUDr. Josef Gruna, MUDr. Jiří Vlkojan a řada dalších.

Otevření nového pavilonu nemocnice ve Frýdku-Místku umožnilo v roce 1954 zřízení samostatného oddělení ortopedie a traumatologie s prvním primářem MUDr. Janem Střelcem (* 26. 6. 1916), ve funkci primáře od 15. 7. 1954 do 31. 12. 1980. Z části chirurgického oddělení se stává ordinariát pro urologii a od 1. 2. 1969 oddělení urologické, které vedl primář Miloslav Aujeský (* 8. 5. 1913) ve funkci primáře od 1. 2. 1969 do 31. 12. 1978.

Po zřízení nového okresu Frýdek-Místek 1. 7. 1960, který vznikl z části bývalého okresu Český Těšín, Frenštát a Frýdku-Místku, vzrostl počet obyvatel okresu na 193 200 a tím i požadavky na ambulantní i lůžkovou péči a operační výkony (obr. 78).

Současně s rozvojem všeobecné chirurgie postupně v Nemocnici ve Frýdku-Místku vznikají i další operační obory. Jak už bylo uvedeno, otevření nového pavilonu v roce 1954 umožnilo vznik oddělení ortopedie a traumatologie. Prvním primářem ortopedie a traumatologie byl MUDr. Jan Střelec (* 6. 6. 1916), který působil v této funkci do 16. 6. 1980.

Jeho nástupcem ve funkci primáře byl MUDr. Jiří Šobora (* 13. 12. 1942), který vedl ortopedické oddělení od 1. ledna 1981 do 30. září 2002. Od této doby jako primář ortopedie a traumatologie působí MUDr. Petr Kozák (* 1961). Zástupcem primáře je MUDr. Lubomír Onderka (* 13. 12. 1956). V současnosti má oddělení 27 lůžek a ortopedickou ambulanci. Hlavním programem se stávají kloubní náhrady.

Z původního urologického ordinariátu na chirurgickém oddělení vzniká 1. 2. 1969 urologické oddělení. Prvním primářem urologického oddělení byl MUDr. Miloš Aujeský (* 8. 5. 1913). Ve funkci primáře působil od začátku vzniku oddělení do 31. 12. 1978. Jeho nástupcem se stává jeho dřívější zástupce primář MUDr. Antonín Leder (* 27. 7. 1940). Ve funkci primáře působí od 1. 1. 1979 do 31. 8. 1998. Poté přechází do privátní urologické ambulance ve Frýdku-Místku. Jeho zástupcem byl MUDr. Ladislav Carbol (* 22. 2. 1951). Od 1. 9. 1998 do funkce primáře urologického oddělení je jmenován MUDr. Petr Plasgura (* 21. 7. 1961), který přichází z urologického oddělení Vítkovické nemocnice, a. s. Jeho zástupcem zůstává MUDr. Ladislav Carbol. Lůžkové oddělení v redukováném provozu má 8 lůžek. Na lůžkovém oddělení a v urologické ambulanci pracuje 6 lékařů.

Po odchodu prim. MUDr. J. Trnky do důchodu byl primářem chirurgického oddělení jmenován MUDr. Vítězslav Hladík (3. 11. 1919–28. 1. 1987), který vykonával funkci od 1. 7. 1972 do 18. 5. 1977 (obr. 79).

Obr. 78 Pohled na nemocnici ve Frýdku-Místku z jižní strany asi v roce 1965

Po promoci v roce 1948 na Masarykově univerzitě v Brně nastoupil na chirurgické oddělení v závodní nemocnici Ostravě-Vítkovicích. Pod vedením prim. MUDr. Drašnara získal atestaci z chirurgie II. st. v roce 1957. Po nástupu na chirurgické oddělení se věnoval zejména traumatologii a na novém pracovišti zavedl moderní metody osteosyntézy podle AO. Pracoviště dále rozšiřovalo rozsah chirurgické léčby v oblasti gastroenterochirurgie a chirurgie žlučových cest. V roce 1972 byla zřízená mamologická ambulance, kterou vedl MUDr. Josef Gruna.

Obr. 79 MUDr. Vítězslav Hladík, primář chirurgického oddělení v letech 1972–1977

Obr. 80 MUDr. Dušan Koval, dlouholetý zástupce primáře

Obr. 81 MUDr. Jiří Holek, primář chirurgického oddělení v letech 1977–1991

Prim. MUDr. Hladík disponoval obsáhlou znalostí cizích jazyků, měl neustávající zájem o historii, zejména antiku, a jeho oblibou byla královská hra – šachy. Ze zdravotních důvodů byl nucen opustit náročnou práci v chirurgii a od 15. 2. 1979 do 31. 3. 1981 ještě přechodně pracoval v oboru posudkového lékařství ve Valašském Meziříčí.

Prim. MUDr. V. Hladík byl dlouhodobě nepřítomen pro vážné onemocnění a velká část odpovědnosti spočívala na zástupci primáře, kterým byl MUDr. Dušan Koval (23. 1. 1929–28. 9. 2006). I za této ztížené situace tým zkušených chirurgů i pracovní iniciativa nových nadaných pracovníků umožnily udržet velmi dobrou odbornou úroveň pracoviště (obr. 80).

V roce 1975 bylo zřízeno oddělení pro anesteziologii a resuscitaci, dočasně v provizorních podmínkách na chirurgickém oddělení. V roce 1977 bylo přestěhováno do moderního nově vybudovaného oddělení. Primářem byl jmenován MUDr. Jaromír Kozák (21. 7. 1925–6. 7. 1993), s dlouhodobou chirurgickou erudicí, a počet lékařů se z původního ústavního anesteziologa zvýšil na 6 pra-

covníků. Funkci primářky ARO od 1. 7. 1987 přebírá MUDr. Jaromíra Volná (* 13. 4. 1945), zástupcem byl MUDr. Dušan Vrána.

Rychlá záchranná služba jako samostatné pracoviště v areálu nemocnice vznikla 1. 7. 1996, provoz byl zahájen 1. 9. 1996. Ředitelem se stal MUDr. Jiří Stuchlík. Od 17. 6. 1998 dosud vykonává funkci primáře ARO MUDr. Josef Chalupa (* 4. 1. 1960) a zástupcem primáře je MUDr. Vít Konopáč.

V současnosti je na oddělení ARO 9 resuscitačních lůžek a specializovaná ambulance. Anesteziologickou péči v nemocnici zabezpečuje 16 lékařů. V roce 1976 na oddělení nastoupil do funkce zástupce primáře MUDr. Jiří Holek (31. 1. 1934–21. 11. 2007). Od roku 1958 pracoval na chirurgickém oddělení v Městské nemocnici v Ostravě pod vedením doc. MUDr. Vohnouta a poté doc. MUDr. Ševčíka, CSc. Od roku 1963 na tomto pracovišti deset let pracoval jako ordinář pro hyperbaroxii a cévní chirurgii (obr. 81).

15. 11. 1977 byl jmenován primářem chirurgického oddělení a okresním odborníkem pro obor chirurgie. V této funkci úspěšně pracoval do 7. 1. 1991. Zástupcem primáře byl jmenován MUDr. Dušan Koval. Záhy se primáři MUDr. J. Holkoví podařilo prosadit zřízení 4 ordinariátů: pro cévní chirurgii (MUDr. J. Hansel), pro traumatologii (MUDr. Z. Závěšický), pro onkologii a mamologii (MUDr. J. Gruna) a později pro intenzivní chirurgickou péči (MUDr. J. Vlkójan).

Byla zřízená koloproktologická ambulance, kterou vedl od roku 1989 MUDr. Alois Hájek. Na oddělení dále pracovali MUDr. Pavla Hanselová, MUDr. Miroslav Malchar, MUDr. Pavel Novosad, MUDr. Jan Cielecký, MUDr. Libor Polák MUDr. Jana Hajdušková, MUDr. Ivana Volná, MUDr. Milan Giertl, MUDr. Karel Klos a další. Podařilo se zavést integrovanou ošetrovatelskou péči a zahájit výstavbu a přestavbu chirurgického oddělení, která probíhala za ztížených podmínek plného provozu.

V roce 1986 došlo ke zřízení jednotky intenzivní péče, výrazně zkvalitňující pooperační péči a péči o chirurgické nemocné a polytraumata s ohrožením nebo selháváním vitálních funkcí.

Byl schválen plán na generální přestavbu operačních sálů, jeho realizace probíhala do roku 1992. Byly zavedeny nové operační postupy v traumatologii podle systému AO, cévní operace v periferním cévním řečišti a cévní shuntů pro hemodialýzu. Byla zavedena peroperační cholangiografie a manometrie a další operační metody. Vzhledem k vysokému počtu pracovních a dopravních úrazů byla zřízena i druhá samostatná traumatologická ambulance. Prim. MUDr. Jiří Holek se plně soustředil na zajištění prostorových a přístrojových podmínek pro chirurgickou činnost, velkou péči věnoval i odborné erudici spolupracovníků.

Stejně aktivní byl i v metodické činnosti okresního odborníka. Jen málo času mu zbývalo pro přednáškovou a publikační činnost. Více času pro osobní záliby a rodinu až v závěru chirurgické praxe.

Poliklinika v Místku byla otevřena v roce 1980 (obr. 82). Její součástí byla nově zřízená chirurgická ambulance jako detašované pracoviště chirurgického oddělení Nemocnice ve Frýdku-Místku, na které se střídali lékaři chirurgického oddělení. Vedením byla pověřena MUDr. Ivana Volná (* 2. 2. 1942), která po 4leté praxi na chirurgickém oddělení ve Vsetíně přichází 2. 5. 1969 na chirurgické oddělení ve Frýdku-Místku. Na chirurgické ambulanci Polikliniky v Místku pracovala do 1. 3. 1989, poté přešla jako posudkový lékař na ONV ve Frýdku-Místku. Prim. MUDr. J. Holec 7. 1. 1991 odchází na chirurgickou ambulanci Polikliniky v Místku, s. r. o., kde v plné pohodě a na vysoké odborné úrovni, dané dlouholetou úspěšnou praxí, poskytuje chirurgickou ambulantní péči až do roku 2004, kdy v 70 letech odchází do důchodu.

Po jeho odchodu vedoucím lékařem chirurgické ambulance se stává MUDr. František Hampl (* 29. 10. 1945), který od roku 1970 po absolvování LF UP v Olomouci pracoval na chirurgických odděleních ve Šternberku, ZÚNZ Třinec a na chirurgickém oddělení Třinec Sosna. Na ambulanci pracuje na plný úvazek MUDr. Milan Giertel. Na Poliklinice v Místku, s. r. o., je v r. 2000 zřízena mamologická ambulance, na které pracuje na částečný úvazek MUDr. Josef Gruna a od r. 2008 na úvazek plný.

Od 8. 1. 1991 je primářem chirurgického oddělení jmenován MUDr. Jiří Hansel (* 3. 7. 1941). Po absolvování Lékařské fakulty Palackého univerzity v Olomouci v roce 1965 nastupuje na chirurgické oddělení Nemocnice ve Frýdku-Místku jako sekundární lékař. Pod vedením prim. MUDr. J. Trnky, prim. MUDr. V. Hladíka a prim. J. Holka získává odbornou praxi a atestační kvalifikaci z oboru chirurgie (obr. 83).

Obr. 82 Poliklinika ve Frýdku-Místku, fotografie z roku 1985

Obr. 83 MUDr. Jiří Hansel, primář chirurgického oddělení v letech 1991–1992

V letech 1979–1988 pracuje jako ordinář pro cévní chirurgii a v letech 1988–1991 je jmenován zástupcem primáře chirurgického oddělení ve Frýdku-Místku. Po jmenování primářem chirurgického oddělení pokračuje v zavádění nových operačních metod zejména v cévní chirurgii a výchově další cévních chirurgů (MUDr. Martin Kalenda, MUDr. Bořivoj Berský). Jeho zástupcem je jmenován MUDr. Josef Gruna, který současně dále vede mammologickou ambulanci. Nastupují noví lékaři MUDr. Petr Tancer, MUDr. Karel Volný, MUDr. Julius Örhalmi. Od 31. 8. 1992 odchází MUDr. Jiří Hansel z pracoviště a dále pracuje jako revizní lékař VZP – pobočky ve Frýdku-Místku. Od roku 1993 dosud pracuje jako lékař soukromé cévní ambulance ve Frýdku-Místku. Od 1. 1. 1992 vzniká samostatné Traumatologické oddělení vyčleněním lůžkové části 30 lůžek a traumatologická ambulance. Primářem oddělení je jmenován MUDr. Zdeněk Závěšický (* 21. 4. 1945), (obr. 84).

Obr. 84 MUDr. Zdeněk Závěšický, primář samostatného traumatologického oddělení v letech 1992–1994

Obr. 85 MUDr. Jiří Vlkojan, primář chirurgického oddělení v letech 1992–2005

Obr. 86 MUDr. Alois Hájek, primář chirurgického oddělení od roku 2006

Po absolvování Lékařské fakulty Palackého univerzity v Olomouci nastupuje na chirurgické oddělení nemocnice ve Frýdku-Místku v roce 1968 jako sekundární lékař. Chirurgickou erudici a astestační kvalifikaci získává pod vedením primářů MUDr. J. Trnky, MUDr. V. Hladíka a později MUDr. J. Holka, kdy pracoval na chirurgickém oddělení jako ordinář pro traumatologii. Zavádí nové operační postupy podle AO, zevní fixaci zlomenin, mezioborovou spolupráci v péči o sdružená poranění a polytraumata. Vychovává další spolupracovníky v oboru traumatologie. Zástupcem primáře byl jmenován MUDr. Alois Hájek. Díky dobré organizační činnosti, zajištění dobré mezioborové spolupráce a v ne-

poslední řadě i operační taktice a technice dosahuje pracoviště velmi dobrých výsledků.

Od 1. 11. 1992 je jmenován primářem chirurgického oddělení MUDr. Jiří Vlkójan (* 2. 3. 1945). Po absolvování Lékařské fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně v roce 1969 nastupuje na chirurgické oddělení ve Frýdku-Místku jako sekundární lékař 1. 9. 1969. Získal širokou odbornou erudici na vlastním pracovišti, stejně jako odbornou specializaci (obr. 85). Od roku 1986 po zřízení jednotky intenzivní péče zastává funkci ordináře a zaměřuje se na problematiku intenzivní péče v chirurgii. Zavádění nových diagnostických a léčebných postupů, prevence šokových stavů, parenterální výživa, prevence nosokomiálních infekcí, intenzivní péče u septických šokových stavů umožňují na pracovišti dosahování dobrých léčebných výsledků. Na těchto výsledcích se podílí i pracovní tým středně zdravotnických pracovníků a dobrá spolupráce s ARO.

Chirurgické oddělení se zaměřuje především na rozvoj gastroenterochirurgie včetně operací jícnu, hepatopankreatobiliární chirurgii včetně rekonstrukcí žlučových cest, komplexní léčbu portální hypertenze, koloproktologické záchovné operace, sdružené operace i operace vícedutinové. Zavádí se široké používání staplerové operační techniky a miniinvazivní výkony. Proktologickou ambulanci vede MUDr. Anna Kovářová-Krzyszková. Ve spolupráci s dětským oddělením a ARO dochází k zavedení dětské chirurgie, s výjimkou chirurgie neonatální. Uplatňují se více i záchovné operace pro nádory prsů, předoperační aspirační cytologie, core cut biopsie a imunohistochemické vyšetřovací metody u nádorových onemocnění ve spolupráci s oddělením patologie. U paliativních výkonů pak plastické rekonstrukce. Diagnostika sentinelové uzliny. Na oddělení se zavádějí klinické semináře, podporuje se účast na seminářích, sjezdech a publikační aktivity.

Prim. MUDr. Jiří Vlkójan měl velmi dobré teoretické znalosti nejen oboru chirurgie, ale také intenzivní medicíny. Byl dlouhodobě vyučujícím chirurgie na Střední zdravotnické škole ve Frýdku-Místku. Jeho velikou zálibou byla hudba a jako hudebník profesionálně působil v lidovém souboru Ostravica.

Zástupcem primáře se od 1. 11. 1992 stává doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc. (* 7. 5. 1935), který pracoval od roku 1977 do roku 1990 jako přednosta Chirurgické kliniky ILF, Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu a krajský chirurg Severomoravského kraje. V letech 1987–1990 byl vedoucím klinické praxe na I. chirurgické klinice LF UP Olomouc. Byl dlouholetým členem poradního sboru hlavního odborníka pro chirurgii ČSR a poradního sboru ministra zdravotnictví ČR. Členem výboru Československé chirurgické společnosti a výboru Československé pediatricko-chirurgické společnosti. Je čestným členem ČLS J. E. Purkyně, byl členem výboru a v letech 1986–1990 předsedou Spolku lékařů

v Ostravě. Je nositelem státního vyznamenání za vynikající práci, pamětní medaile J. E. Purkyně, stříbrné pamětní medaile LF Univerzity J. E. Purkyně v Brně, pamětní medaile Fakultní nemocnice v Olomouci, pamětní medaile Towarzystwa Chirurgów Polskich a dalších ocenění. Byl členem vědecké rady Výzkumného ústavu traumatologického v Brně a Vědecké rady Zdravotně sociální fakulty Ostravské univerzity. Členem zkušební komise pro atestační zkoušky z oboru chirurgie ILF Praha, členem komise pro státní zkoušky z chirurgie na Lékařské fakultě Palackého univerzity v Olomouci a Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Vedle členství v České chirurgické společnosti, České pediatricko-chirurgické společnosti a Spolku lékařů v Ostravě, byl členem International Association of the HPB Surgery a je členem České spol. pro HPB chirurgii. Byl dlouholetým členem redakční rady Časopisu lékařů Českých, Bulletinu HPB chirurgie a The Annual of Pediatric Traumatic Surgery. O jeho odborné praxi svědčí více než 10 000 úspěšně provedených operací, rozsáhlá vědecká a publikační činnost – 130 publikací doma i v zahraničí, 350 přednášek, z toho 27 na sjezdech s mezinárodní účastí a 10 v zahraničí, 24 oponentních posudků habilitačních disertací, organizace celostátních sjezdů a konferencí, organizační aktivity ve funkci krajského odborníka a také skutečnost, že i v důchodovém věku byl znovu v letech 1999–2001 jmenován přednostou Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice v Ostravě.

Koncem roku 1992 je ukončena rekonstrukce operačních sálů a chirurgické obory mají k dispozici pět moderně vybavených operačních sálů. Je zřízená ambulance pro dětskou chirurgii, kterou vedl doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc., který v roce 1965 pracoval na půlroční stáži na Klinice dětské chirurgie Univerzity Karlovy v Praze (přednosta prof. MUDr. Václav Kafka, DrSc., prim. prof. MUDr. Václav Tošovský, DrSc.) a získal nástavbovou atestaci z dětské chirurgie v roce 1967. Poté do roku 1975 pracoval jako ordinář pro dětskou chirurgii Krajské nemocnice v Ostravě. Pracovní tým doplňuje v roce 1993 MUDr. Jiří Nikel, který po atestaci z chirurgie získává i nástavbovou atestaci z dětské chirurgie v roce 2003. V roce 1995 odchází z chirurgického oddělení MUDr. Jan Cielecký (12. 9. 1955–12. 9. 2005), který v areálu Polikliniky ve Frýdlantu n/O (otevřena v roce 1977) buduje moderní soukromou chirurgickou ambulanci, kterou uvádí do provozu. Na částečné úvazky spolu s ním pracují i další lékaři.

K 1. 3. 1994 dochází ke sloučení chirurgického a traumatologického oddělení s novelizovaným názvem Chirurgicko-traumatologické oddělení. Primářem oddělení je jmenován MUDr. Zdeněk Závěšický, zástupcem primáře doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc. Cílem sloučení je integrované využívání lůžkové kapacity i kapacity operačních sálů, lůžkového fondu, možnost pružnějšího zastupování

a výhodnější zajišťování pohotovostních služeb navíc ve spolupráci s ortopedickým oddělením. Na oddělení nastupují noví absolventi LF MUDr. Petra Kopecká (1994), MUDr. Ivo Klus (1994), MUDr. Martin Chrostek (1995), MUDr. David Jurenka (1995), MUDr. David Baier (1996), MUDr. Karel Klos (2000), MUDr. Petr Sitek (2000), MUDr. Jerzy Szkatula (2001), MUDr. Vlastimil Karlík (2001), MUDr. Viktor Hladík (2003), MUDr. Tomáš Mazgaj (2004). Z chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdách přichází po čtyřleté praxi a atestaci MUDr. Juraj Bencúr (2004).

Po zřízení centrálních operačních sálů 1. 5. 1997 se zástupcem primáře stává MUDr. Alois Hájek. 1. 5. 1997 vzniká pracoviště Centrálních operačních sálů (COS), jehož cílem bylo lepší využívání stávajících kapacit, možnosti zabezpečení urgentních operačních výkonů a zlepšení organizace služeb operačních sálů v pohotovostních službách. Vedoucím lékařem byl jmenován doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc. Problém rozšíření operačních výkonů operačních oborů v nemocnici a dostatečných kapacit COS se podařilo jen částečně řešit novým operačním sálem pro oční oddělení v rámci I. etapy rekonstrukce hlavního pavilonu. Pružnější organizaci bylo možné zajistit postupným zaváděním počítačové sítě a intranetovou komunikací. Přesto nebylo reálné zabezpečit ve stávajících podmínkách program jednodenní chirurgie. Proto byl vypracován program dostavby kapacit pro urgentní medicínu a nové operační sály.

Po odchodu doc. MUDr. J. Kopeckého, DrSc., a jeho jmenování přednostou Chirurgické kliniky FN v Ostravě-Porubě (30. 1. 1999) se vedoucím lékařem operačních sálů stává MUDr. Josef Adamík (* 23. 6. 1938), který přichází 1. 3. 1997 z chirurgického odd. Nemocnice Trinec-Sosna, kde pracoval jako primář chirurgického oddělení. Po jeho odchodu do důchodu 28. 2. 2003 byl vedoucím lékařem COS jmenován MUDr. Karel Piš (* 19. 6. 1953), který přichází z Vítkovické nemocnice, kde byl primářem chirurgického oddělení. V této funkci pracoval od 2. 1. 2003 do 18. 11. 2003, kdy odchází na chirurgické oddělení Městské nemocnice v Ostravě. Po jeho odchodu do funkce primáře chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě funkce vedoucího lékaře COS zaniká, organizací provozu operační sálů je pověřen primář chirurgicko-traumatologického oddělení a zůstává jen funkce vrchní sestry centrálních operačních sálů a centrální sterilizace.

V rámci akreditačního řízení v Nemocnici ve Frýdku-Místku pracoviště získává akreditaci pro traumatologii. Pro druhou etapu rekonstrukce nemocnice je připraven projekt pro dostavbu centrálních operačních sálů a urgentního příjmu.

Primář MUDr. Zdeněk Závěšický odchází 31. 12. 2005 na chirurgickou ambulanci ve Frýdlantu n/O.

Od 1. 1. 2006 je primářem chirurgicko-traumatologického oddělení jmenován MUDr. Alois Hájek (* 10. 5. 1955), který je pověřen i vedením provozu COS a centrální sterilizace (obr. 86). Po absolvování Lékařské fakulty Palackého univerzity v Olomouci v roce 1980 nastoupil na chirurgické oddělení v Českém Těšíně a jeho prvním učitelem chirurgie byl prim. MUDr. Jan Fiala. Po příchodu na chirurgické oddělení ve Frýdku-Místku v roce 1984 pokračovala jeho chirurgická erudice pod vedením prim. MUDr. J. Holka, prim. MUDr. J. Hansela, prim. MUDr. Z. Závěšického a doc. MUDr. J. Kopeckého, DrSc. Po získání kvalifikační atestace I. st. a atestace z chirurgie II. st. v roce 1990 byl vedoucím koloproktologické ambulance. Po atestaci z traumatologie v roce 1993 a 6týdenní stáži v LKH Freistadt v Rakousku se stává zástupcem primáře traumatologického oddělení, vedoucím traumatologického lůžkového oddělení a úrazové ambulance a posléze zástupcem primáře chirurgicko-traumatologického oddělení. Široká odborná praxe, organizační zkušenosti, studijní pobyty, studium literatury, snaha zavádět nové poznatky a miniinvazivní operační výkony přímo předurčovaly jeho další působení ve vedoucí funkci. Zástupcem primáře se stává MUDr. Martin Chrostek (* 28. 4. 1971).

Chirurgicko-traumatologické oddělení v rámci určité koordinace práce krajských nemocnic připravuje rozvoj nosných programů, a to traumatologie, miniinvazivní chirurgie, onkochirurgie-mamologie a kolorektální chirurgie, pediatrické chirurgie a případně dětské chirurgie. Cílem je vytvořit týmy spolupracovníků diagnostického komplementu a klinických oborů úzce spolupracujících na jednotlivých programech komplexní diagnostické a léčebné péče.

Zcela neočekávaně při přípravě II. etapy rekonstrukce je zjištěn havarijní stav budovy týkající se právě ambulancí, lůžkových oddělení, jednotky intenzivní péče hlavních chirurgických oborů a centrálních operačních sálů. V jediném měsíci dochází 17. 10. 2006 k přemístění všech těchto pracovišť do náhradních prostorů vzniklých dočasnou reprofilizací a redukcí lůžkového fondu, adaptací prostorů pro ambulance a operační sály. Je až neuvěřitelné, že za takových podmínek, při plném, třebaže stísněném provozu, nedošlo k závažnějším problémům v zajišťování léčebné péče. Nebylo by tomu tak, kdyby naprostá většina zdravotnických pracovníků neprokázala vysokou profesionalitu, obětavost a mimořádné pracovní nasazení.

V současnosti se připravuje projektová dokumentace novostavby. Po demolici stávajícího pavilonu bude probíhat výstavba novostavby v etapách.

Před současnou generací chirurgů stojí výzva a také příležitost. Bude ale záležet na společnosti, nakolik si uvědomí, že zdraví je nejvyšší lidskou hodnotou. Dosavadní historie ukazuje, že Nemocnice ve Frýdku-Místku, a chirurgic-

ké obory zvláště mají ve stávající i budoucí síti zdravotnických zařízení svoje nepostradatelné místo.

Literatura:

- [1] Mgr. Polášek Jaromír: *Jak se ve Frýdku léčovalo...* <http://www.emfm.cz/historie.php=Historie> 25 let socialistického zdravotnictví okresu Frýdek-Místek 1952-1977, ONV – odbor kultury ve Frýdku-Místku, 1977
- [2] Zdravotnictví v okrese Frýdek-Místek v letech 1977-1981. OÚNZ Frýdek-Místek, 1982
- [3] Aujeská Libuše: *Bibliografie vědeckých prací lékařů a ostatních odborných pracovníků v OÚNZ ve Frýdku-Místku 1951-1975*, OÚNZ Frýdek-Místek, 1975
- [4] Aujeská Libuše: *Bibliografie vědeckých prací lékařů a ostatních odborných pracovníků v OÚNZ ve Frýdku-Místku, II. díl, 1975-1981*, OÚNZ ve Frýdku-Místku 1982
- [5] MUDr. Koval Dušan: *Osobní sdělení*, 2004
- [6] Tobolová Věra: *Archiv zaměstnanců Nemocnice ve Frýdku-Místku*, 2008
Státní okresní archiv Frýdek-Místek
- [7] MUDr. Kohlíček Jarmír, CSc.: *Urologie v českých zemích. Edice UROLOG č. 3/1999 StudiaGeo*, spol. s r. o., Praha 1999, ISSN 1211-0795
- [8] Hübners blues *Who is...?, Who is who*, Verlag für Personenenzyklopädie AG, Zug, Schweiz 2002, I. vydání, 368-369, ISBN 3-7290-0035-7.
- [9] Tošovský V. V.: *Padesát let chirurgem, Univerzita Karlova, Karolinum, Praha, 1990*

Kapitolu 17 recenzovali MUDr. Zdeněk Závěšický a MUDr. Alois Hájek

18 Historie chirurgického oddělení NsP Havířov

Bronislav Firla

Nemocnice s poliklinikou v Havířově vznikla dne 1. 10. 1966 jako součást tehdejšího OÚNZ Karviná. Provoz nové nemocnice byl zahájen nejdříve v plicním a infekčním pavilonu. V létě 1969 proběhlo konkurzní řízení na místo primáře chirurgického oddělení. Bylo to v době, kdy se provoz chirurgického oddělení teprve připravoval. V konkurzu mezi 5 účastníky se na prvním místě umístil Dr. Ivan Románek, tehdejší zástupce primáře chirurgického oddělení v Karviné. Dr. Ivan Románek byl žákem Dr. Josefa Grygara, zakladatele moderní chirurgické školy v okrese Karviná. Do funkce primáře byl Dr. Ivan Románek jmenován od 1. ledna 1969. Provoz chirurgického oddělení byl zahájen dne 1. prosince 1969. Do doby zahájení byl primář jediným zaměstnancem oddělení a měl dostatek času na výběr spolupracovníků a na dohled nad dokončovaným oddělením. Jako svého zástupce si zvolil Dr. Jaromíra Pšeničku, v té době pracovníka chirurgického oddělení NHKG Ostrava. Jako vrchní sestra oddělení byla vybrána s. Ludmila Modlitbová, dosavadní vedoucí sestra chirurgické ambulance v Havířově (obr. 87).

Plný provoz oddělení s postupným otevíráním lůžkových jednotek byl zahájen v lednu 1970. Oddělení mělo k dispozici 3 operační sály (přísně aseptický, aseptický a septicý). Celková lůžková kapacita oddělení tehdy byla 118 postelí, dislokovaných do 4 jednotek a 2 pooperačních pokojů. Součástí chirurgického oddělení byl ordinariát urologie. Ordinářem byl jmenován Dr. Jaroslav Konečný – do té doby asistent urologické kliniky v Hradci Králové.

Pokud jde o vlastní obsah chirurgické, a zejména operační, práce, soustředilo se úsilí především na dosažení vysoké úrovně zejména v oblasti tzv. velké chirurgie břicha, včetně spolehlivé diagnostiky ná-

Obr. 87 Obrázek nemocnice v Havířově

hlých břišních příhod, a o kvalitní traumatologickou péči s postupným zaváděním nových operačních metod. Postupně se rozšiřovaly operační metody na periferních cévách. Počátkem 70. let, kdy to ještě koncepce chirurgie neomezovala, provádělo oddělení také akutní novorozeneckou chirurgii u vrozených vad zažívacího traktu či rozštěpů páteře s meningokelou. Aktivita v oblasti kranio-cerebrálních poranění byla v té době rovněž velmi vysoká. Včasnost operačního výkonu měla přednost před mnohdy komplikovaným transportem pacientů na oddělení vyššího typu. V 80. letech byli postupně jmenováni ordináři pro cévní chirurgii, traumatologii a klinickou onkologii.

Primář Dr. Ivan Románek byl jmenován okresním chirurgem a členem užšího kolegia krajského chirurga, takže měl určitou možnost uplatnit některé své názory organizační, etické i medicínské v rámci celého karvinského okresu.

Zástupce primáře Dr. Jaromír Pšenička odešel k 31. 3. 1985 na primariát do Orlové. Na jeho místo nastoupil dne 1. 4. 1985 MUDr. Stanislav Zobač. Tento byl jmenován primářem oddělení dne 1. 1. 1988 a v této funkci pracoval do 28. 2. 1997. V době jeho působení došlo k dalšímu rozvoji traumatologie (zevní fixace, hřebování, DHS, CKP). Od roku 1993 se na oddělení provádějí laparoskopické operace. První laparoskopická operace byla provedena v dubnu 1993. Jednalo se o operaci žlučníku a provedl ji MUDr. Stanislav Zobač.

V době od 1. 3. 1997 do 31. 12. 1997 byl primářem oddělení MUDr. Josef Penjak. Od 1. 1. 1998 doposud je primářem oddělení MUDr. Bronislav Firla.

V roce 1983 došlo v nemocnici k centralizaci operačních sálů pro obory chirurgie, urologie a gynekologie. V roce 2002 proběhla výstavba nové budovy centrálních operačních sálů a centrální sterilizace. Komplex byl zprovozněn v roce 2003. V současné době mají operační obory k dispozici 8 špičkově vybavených operačních sálů.

Přehled vedoucích pracovníků chirurgického oddělení NsP Havířov

primář	MUDr. Ivan Románek	1. 12. 1969–31. 12. 1987
	MUDr. Stanislav Zobač	1. 1. 1988–28. 2. 1997
	MUDr. Josef Penjak	1. 3. 1997–31. 12. 1997
	MUDr. Bronislav Firla	1. 1. 1998 – dosud
zástupce	MUDr. Jaromír Pšenička	1. 12. 1969–31. 3. 1985
	MUDr. Stanislav Zobač	1. 4. 1985–31. 12. 1987
	MUDr. Bronislav Firla	1. 1. 1988–31. 12. 1997
	MUDr. Eduard Janík	1. 1. 1998–31. 12. 2007
	MUDr. Martin Sedláček	1. 1. 2008 – dosud

vrchní sestra	p. Ludmila Modlitbová	1. 12. 1969–9. 3. 1990
	p. Hana Kučoková	10. 3. 1990–30. 9. 1993
	p. Zdislava Bailotti	1. 10. 1993–31. 5. 1995
	p. Marie Hargašová	1. 6. 1995 – dosud

19 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Hranicích

Jiří Šatník

Historie hranické chirurgie sahá do roku 1939, kdy byla dána do provozu současná hranická nemocnice. Prvním primářem a současně ředitelem nemocnice byl MUDr. Oto Slováček, který přišel z Opavy. Chirurgie měla 156 lůžek a prováděly se zde i gynekologické operace a porody. Nemocnice byla dvou-primariátová. První desetiletí po roce 1945 bylo poznamenáno nedostatečným personálním obsazením a špatným technickým vybavením. Odpovědnost za anestezii měl chirurg a i operace žaludku a žlučníku se prováděly v místním znecitlivění. Až do roku 1960 nebyl v nemocnici rentgenolog a rtg vyšetření i pro interní oddělení prováděl chirurg.

Dalšími primáři byli MUDr. Pospíšilík (1945–46), který přišel z Brna, MUDr. František Matis (1946–1948) a MUDr. Jaroslav Pištecký (1948–1955), za jehož působení dochází k osamostatnění gynekologicko-porodnického oddělení a redukcí lůžek ze 156 na 126. V té době zde bylo hospitalizováno asi 4000 pacientů ročně.

V roce 1955 se stal primářem MUDr. Antonín Pupík, původem z Hané, a působil zde až do roku 1977. Proškolil jednoho chirurga v Brně u prof. Navrátila v podávání anestezie. Od roku 1960 začal v nemocnici pracovat rentgenolog, který prováděl skiaskopii i kontrastní vyšetření, došlo k dalšímu snížení počtu chirurgických lůžek na 104, osamostatnila se anesteziologie a rehabilitace.

V roce 1978 byl chirurgický primariát nově obsazen MUDr. Aloisem Knoblochem (nar. 1941 na Hané). Za jeho působení do roku 1990 došlo k rozvoji

traumatologie a vybudování chirurgické JIP a vyčlenění ARO v roce 1978. Do roku 1982 se prováděly i urologické operace.

V roce 1990 se stal primářem MUDr. Jiří Šatník, který zavedl laparoskopické operace, které byly prováděny na samostatném operačním sále. Ve zvýšené míře se začaly využívat miniinvazivní techniky i v traumatologii. Došlo ke zkrácení průměrné ošetrovací doby na 5 dnů a k redukci standardních lůžek na 28 a lůžek JIP na čtyři.

Za nejvýraznější osobnost hranické medicíny lze považovat doc. MUDr. Stanislava Kuthana (1907–1983), který byl prvním, kdo v Československu začal provádět laparoskopie. Laparoskopovat se naučil sám a po pobytu v nemocnici Charité – Berlín u prof. Kalka od roku 1936 bez vážnější komplikace provedl 3600 laparoskopií. Primářem interního oddělení v Hranicích byl od roku 1946 do roku 1972, po předchozím působení na klinice v Brně. Ovládal techniku vpichové biopsie jater a klišťové biopsie nádorů břišní dutiny. V práci z roku 1939 uvedl u dvou případů také použití laparoskopické cholecystografie a v roce 1941 začal s laparoskopickou cholecystografií. Při nedostatku kontrastních látek provedl však do roku 1957 jen 40 těchto vyšetření s cennými diagnostickými výsledky. Kontrastní látku aplikoval buď přímou punkcí žlučníku nebo vpichem přes játra. Kuthanova světová priorita provedení laparoskopické cholecystocholangiografie je nesporná. Dosud je přičítáno prvenství M. Royerovi z Buenos Aires – publikováno v r. 1941. Profesor Rapant nazval doc. Kuthana na setkání gastroenterologů „chirurgickým internistou“. Měl jsem možnost setkat se doc. Kuthanem jako se skvělým diskutérem na spolecích lékařů, kdy byl vždy perfektně orientován v otázkách patofyziologie a patologické anatomie daného problému. Velmi zajímavé je jeho curriculum, které mám k dispozici, kde popisuje studijní pobyt u prof. Kalka v Berlíně.

20 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Jeseníku

Petr Krátký ml.

Chirurgické oddělení a prakticky celá nemocnice byla již před rokem 1945 přemístěna do staré, rozsáhlé budovy, kterou jako nemocníci nechal postavit bohatý návštěvník místních lázní. Od roku 1945 bylo pracoviště umístěno ve dvou podlažích budovy a je již děleno na část septickou, umístěnou v přízemí, a část čistou, umístěnou na podlaží. Chirurgické oddělení mělo k dispozici pouze jeden operační sál, kde se střídaly jak výkony čisté, tak od počátku infikované, a jejich oddělení bylo pouze časové. Navíc sálu využívalo též gynekologické oddělení pro veškeré operace.

Oddělení mělo 54 lůžek a prováděly se všechny základní operační výkony v rozsahu chirurgického oddělení nemocnice I. typu, v oblasti úrazové chirurgie otevřené osteosyntézy dlouhých kostí a krčků stehenní kosti. Vzhledem k původnímu urologickému zaměření přednosti oddělení byl prováděn kompletní rozsah urologických operací. Počet výkonů za rok nepřesáhl 600.

Ambulantní provoz zajišťovala v průběhu pracovní doby chirurgická ambulance polikliniky, mimo pracovní dobu ambulance nemocnice v návaznosti na rtg vedle ambulance.

Tento stav trval prakticky do roku 1972, kdy narůstal s rozvojem průmyslové výroby v rámci Rudných dolů (RD) a zvýšené turistiky v naší oblasti tlak na počet plánovaných, ale i akutních výkonů a nutnosti odlišit výkony na operačním sále. V letech 1972–1974 za výrazné spolupráce s RD Jeseník byl k stávajícímu zařízení vybudován nový moderní operační trakt s rozdělenými sály a v návaznosti na něj lůžkové ARO oddělení. V návaznosti na toto bylo po deseti letech dosaženo vybudování lůžkového pavilonu s pokoji pro nemocné s maximálně třemi lůžky, v celkovém počtu 60 lůžek.

To vše umožnilo, jak plně saturovat požadavky plánovaných operací na území nemocnice I. typu, ale současně i zavádění nových moderních metod jak v klasické chirurgii, tak v traumatologii. Počet výkonů se zdvojnásobil.

Pro nepřítomnost erudovaného urologa byla veškerá urologická problematika předána do péče urologického odd. Albrechtice (později Krnov) a v Jeseníku zůstává odborná ambulance.

V současné době má oddělení 34 lůžek a provádí veškeré úkony spadající do oblasti všeobecné chirurgie na úrovni okresní nemocnice, rutinně výkon z oblasti břišní chirurgie včetně laparoskopických, plánované operace periferních cév, v akutních případech výkony z hrudní chirurgie. Traumatologické operace, zejména operace končetinových poranění, tvoří asi 30 % veškeré operativy. Vzhledem k četnosti těchto poranění je pracoviště vybaveno moderním instrumentariem a relativně hojnými zkušenostmi. Ročně operováno cca 1000 nemocných. Na oddělení pracuje 6 lékařů.

Při léčení závažných stavů, překračujících svou náročností technické a personální možnosti nemocnice, spolupracuje oddělení s pracovišti FN v Olomouci a Ostravě (obr. 88).

Obr. 88 Nemocnice Jeseník

Obr. 89 Prim. MUDr. Miroslav Rolenc

Primáři chirurgického oddělení v Jeseníku:

MUDr. Bohuslav Pupík

- narozen 4. 12. 1908 ve Valašském Meziříčí a tamtéž absolvoval reálné gymnázium
- promoval na Lékařské fakultě v Praze 14. 12. 1935
- pracoval v Městské nemocnici v Ostravě 1938–1940, Baťově nemocnici Zlín 1940–1941, Zemské nemocnici Brno 1941–1942, nemocnici Hranice 1942–1945
- od 1. 10. 1945 primářem chirurgického odd. Jeseník
- 1. 10. 1951 rezignuje na funkci primáře chirurgie a současně ředitele, odchází do státní Fakultní nemocnice Olomouc.

MUDr. František Richter

- narozen 27. 8. 1908 v Třešti a tamtéž absolvuje reálné gymnázium
- promuje na LF UK v Praze 15. 10. 1939
- po promoci pracoval na chirurgické klinice v Olomouci, titul odborného lékaře získal 5. 2. 1952
- Výnosem Ministerstva školství byl převeden do funkce přednosta chirurgického oddělení v Jeseníku 4. 2. 1952
- zde pracoval se zaměřením na urologii do 16. 4. 1967, kdy zemřel.

MUDr. Miroslav Rolenc (obr. 89)

- narozen 1. 1. 1922 v Bohuslavicích u Kyjova a tam absolvoval reálné gymnázium
- válečná léta mu neumožňovala vysokoškolské studium medicíny, které začal až po skončení války v Brně a odtud přechází studovat do Olomouce, kde od roku 1948 pracuje jako demonstrátor na chirurgické klinice prof. Rapanta a po promoci v roce 1950 zde zůstává jako sekundární lékař
- v roce 1951 odchází do nemocnice v Červené Vodě a od února 1952 se stává zástupcem primáře chirurgického oddělení v Jeseníku
- po smrti prim. Richtera v roce 1967 nastupuje do funkce primáře jesenické chirurgie. Jeho oblíbenou oblastí práce byla urologie, operace žaludku a žlučových cest. Velice aktivně se zapojil do práce Horské služby v Jeseníkách
- v roce 1982, kdy plánoval odchod na odpočinek s představou vykonávat ještě práci lékaře geologického průzkumu v zahraničí, ho stihl první srdeční infarkt a v průběhu léčení druhý. Zemřel 13. 9. 1990.

MUDr. Petr Krátký (obr. 90)

- narodil se v Ostravě 13. 8. 1931 a zde maturoval na gymnáziu v roce 1949
- na Lékařské fakultě UP v Olomouci promoval v roce 1955
- po promoci krátce působil v Psychiatrické léčebně v Opavě a pak již na chirurgickém oddělení v Bílovci, atestaci z chirurgie I. stupně složil v roce 1958, II. stupně v roce 1965
- od 1. 1. 1968 nastoupil na místo zástupce přednosta chirurgického oddělení v Jeseníku, dále se vzdělával a zasloužil se především o zavádění nových metod v traumatologii

Obr. 90 Prim. MUDr. Petr Krátký

- od 1. 1. 1983 byl jmenován primářem chirurgického oddělení v Jeseníku a pln odhodláním řídit toto pracoviště se dal do práce, aby nadále mohlo být řazeno mezi moderní a kvalitní chirurgická oddělení
- uprostřed započaté práce zemřel náhle ve věku 53 let 10. 10. 1984.

MUDr. Zdeněk Nežádal

- narozen 1. 9. 1945 v Brně
- od r. 1982 ve funkci zástupce přednosta chirurgického oddělení
- po úmrtí prim. MUDr. Krátkého ve funkci primáře oddělení od r. 1985
- všeobecné zaměření se zálibou v operaci žlučových cest a kolorektálních onemocnění
- od 1. 6. 2007 odešel do důchodu, nadále pracuje pro OSSZ a vypomáhá při zajišťování pohotovostních služeb chirurgického oddělení.

MUDr. Petr Krátký ml. (obr. 91)

- narozen 7. 3. 1957 v Ostravě
- promoce 1982 na LF UP v Olomouci
- od roku 1983 do roku 1985 působil na chirurgickém oddělení v Opavě, od roku 1986 dosud na chirurgickém oddělení v Jeseníku. Atestaci I. st. z chirurgie složil v roce 1986, II. st. v roce 1992
- od roku 1996 zástupce přednosta chirurgického oddělení, kromě všeobecné chirurgie se věnuje úrazové chirurgii
- od 1. 6. 2007 jmenován primářem chirurgického oddělení.

Obr. 91 Část pracovníků chirurgického oddělení v Jeseníku v roce 2007
 zleva: Sestra Hustáková, sestra Kargerová, vrchní sestra Chalivopulosová, sestra Kučerová, prim. MUDr. Nežádal, MUDr. Krátký (zástupce primáře a od roku 2008 primář oddělení), MUDr. Nováková, MUDr. Hradecký

21 Historie chirurgického oddělení Karvinské hornické nemocnice, a. s.

(dřívější název Hornická nemocnice v Karviné)

Tomáš Malý, Antonín Hamřík

Samotná nemocnice vznikla v 50. letech minulého století původně jako nemocnice vojenská. K 1. 11. 1958 bylo rozhodnuto o jejím začlenění do ustanoveného ZÚNZ OKD Karviná (Závodní ústav národního zdraví Ostravsko-karvinských dolů) pod názvem Hornická nemocnice Karviná. V této nemocnici již bylo fungující samostatné chirurgické oddělení s lůžky ARO, interní oddělení s JIP, rehabilitační oddělení a pochopitelně oddělení diagnostického komplexu.

Jako primáři chirurgického oddělení v tehdejší Hornické nemocnici Karviná působili prim. MUDr. Harašta, který přišel jako odborný asistent z I. chirurgické kliniky LF UP a FN v Olomouci, tehdy vedené prof. MUDr. Vladimírem Rapantem, DrSc. Poté ve funkci primáře působil prim. MUDr. Staříňák, který tragicky zemřel.

Po prim. MUDr. Staříňákovi působil mnoho let ve funkci primáře MUDr. Franc. Je nutno uvést, že toto oddělení mělo ve své době až 90 lůžek a zajišťovalo kompletní péči o poraněné horníky z karvinské části uhelného revíru, ve kterém nebyla vůbec nouze o i těžká a častá poranění včetně hromadných hornických úrazů, k čemuž byla posléze i vybudovaná Báňská záchranná služba poskytující pomoc lékařskou přímo i v dolech (vlastně specifická odnož Rychlé lékařské záchranné služby – její centrum bylo v Ostravě-Radvanicích). Je si nutno uvědomit, že tehdy pracovalo v uhelném revíru OKD kolem 100 000 horníků a bylo to údobí mnohých rekordů a boření norem, které s sebou neslo i úrazové příhody ve velkém množství. Ještě v letech 1996–1998, kdy se v uhelném revíru těžilo uhlí již jen v karvinských dolech a ostravská část byla již uzavřena a počet horníků byl více než 5násobně menší – kolem 17 000, denně bylo ošetřeno kolem

8 horníků, s tím, že nejméně 2 museli být hospitalizováni denně s různě těžkými poraněními. V průběhu druhé poloviny roku 1997 byla postupně již nejtěžší poranění směřována přímo Báňskou záchrannou službou do traumatologického centra FN v Ostravě-Porubě.

Po primáři MUDr. Francovi nastoupil na toto místo jako další primář MUDr. Jiří Novotný, který měl rovněž atestaci z traumatologie a tato byla, jak vyplývá z výše uvedeného, jednou z nosných částí činnosti chirurgického oddělení. Počet lůžek byl postupně redukován na počet 56 se 6lůžkovou JIP. Pochopitelně se provozovala i obecná chirurgie v běžném rozsahu. Za éry prim. MUDr. Novotného se začaly provádět laparoskopické cholecystektomie a prim. MUDr. Novotný se rovněž věnoval chirurgii ruky. V té době pracoval jako zástupce primáře MUDr. Pasz, posléze vystřídaný MUDr. Šilberským. Počet operací byl mezi 1000–1100 za rok (obr. 92).

Obr. 92 Karvinská hornická nemocnice, a. s.

V roce 1996 prošla Hornická nemocnice v Karvině privatisací a došlo i ke změně názvu na Karvinskou hornickou nemocnici, a. s. (KHN, a. s.). Od 1. 7. 1996 nastoupil jako primář chirurgického oddělení MUDr. Tomáš Malý, se kterým přešli z nemocnice v Českém Těšíně lékaři MUDr. Rudolf Vronský jako zástupce primáře, MUDr. Kristina Klimszová, MUDr. Daniel Worek, MUDr. Janusz

Walach. Primář MUDr. Jiří Novotný přešel na primariát spolu se svým zástupcem MUDr. Jiřím Šilberským na chirurgické oddělení v Českém Těšíně.

V Karvinské hornické nemocnici, a. s., z původního týmu zůstali MUDr. Antonín Hamřík, který se stal v roce 1997 zástupcem primáře, dále zde pracovali MUDr. Kaláb, a ve službách zpočátku MUDr. Pasz. Od září 1996 nastoupil jako čerstvý absolvent LF MU v Brně MUDr. Pavel Zonča a v roce 1997 přešla z chirurgického oddělení v Havířově do KHN, a. s., MUDr. Jiřina Heroková, která rozvinula mamologický program. Oba posledně jmenovaní lékaři přešli s prim. MUDr. Malým od poloviny listopadu 1998 na Chirurgickou kliniku FN v Ostravě-Porubě. Od roku 1996 pracoval na oddělení ještě MUDr. Josef Zdebský.

V té době byla operativa mezi 1200–1300 operací za rok, provozovala se rovněž dětská chirurgie, traumatologie a velká břišní operativa včetně miniinvasivních nitrobřišních i nitrohrudních výkonů (splachniektomie a horní hrud-

ni sympatektomie), cévní chirurgie včetně 20 operací – desobliterací karotid. Tento záběr umožňovalo výborné zázemí nemocnice: šestilůžkové ARO – tehdy nejmodernější v okrese Karviná, a hlavně dodnes vynikající mnohdy až klinickou úroveň splňující Radiodiagnostické oddělení vedené prim. MUDr. Zdenou Cibulkovou, kde bylo k dispozici 24 hodin CT, UZ, AG, dopplerometrické vyšetření a dnes i MR. Je snad vhodné připomenout, že v tehdejší okrese Karviná byla nejpočetnější koncentrace nemocnic v rámci celé ČR – celkem 6 nemocnic: Havířov, Český Těšín, Bohumín, Orlová, Karviná-Ráj a Karvinská hornická nemocnice, a. s. Okres Karviná měl 290 000 obyvatel (dvakrát více, než byl průměrný okres v ČR). Je pochopitelné, že obzvláště mezi oběma karvinskými nemocnicemi panovalo značné pnutí, kdy se očekávalo, že v roce 1997 v rámci probíhajících výběrových řízení na MZ bude KHN, a. s., utlumena. Tehdy přiznali zástupci VZP, že v 80tisícové Karvině zajišťuje nemocnice v Karviné-Ráji péči o 45 000 obyvatel a KHN, a. s., o 35 000 obyvatel. Výsledkem výběrového řízení byla nepatrná redukce lůžkového fondu v obou nemocnicích a KHN, a. s., tehdy obhájila své místo v síti zdravotnických zařízení. Nermalou měrou i na podkladě předložených výsledků práce tehdejšího chirurgického oddělení.

Ke dni 17. 11. 1998 přešel na základě konkurzního řízení prim. MUDr. Malý na své mateřské pracoviště, Chirurgickou kliniku FN v Ostravě-Porubě, jako zástupce přednosty chirurgické kliniky.

Primářem v Karvinské hornické nemocnici, a. s., se stal MUDr. Kaláb a MUDr. Antonín Hamřík dále působil jako zástupce primáře (30 let práce v Hornické nemocnici Karviná). Na chirurgickém oddělení posléze rovněž pracoval a věnoval se cévní chirurgii MUDr. Rudolf Michalský, CSc., později habilitovaný na III. chirurgické klinice I. LF UK v Praze u prof. MUDr. Pavla Pafka, DrSc.

Majitelé nemocnice koncem 90. let neměli jasnou představu o směřování chirurgického oddělení, což vyústilo k jeho uzavření jako všeobecně chirurgického pracoviště ke dni 31. 12. 2000. Na základě tohoto oddělení po rekonstrukci posléze vzniklo centrum pro choroby páteře s ortopedickým pracovištěm.

22 Historie chirurgického oddělení NsP v Karviné-Ráji

Alois Knobloch

Historie nemocnic v našem regionu není představovaná tradicí, alespoň ne tradicí vázanou na místo. Je stejná jako historie samotného karvinského hornického regionu. Je dynamickou historií rozkvětu, stagnace vzniku nového centra života na periferii, krátkého soupeření původního a nového centra, a konečně úpadku a úplného zániku centra původního. Péče o nemocné se měnila tak, jak se měnil dobový pohled společnosti na ni. Ve středověku se na ni pohlíželo jako na charitativní činnost, která byla doménou církve. První známý městský špitál na území Karviné založila piastovská kněžna Anna v r. 1472 při kapli sv. Bartoloměje, přibližně v místech dnešní sportovní haly. Financování jeho provozu zajistila kněžna výnosem z obce Věřňovice. Na území Orlové stával benediktinský klášter, v jehož zdech zřídili mniši malý špitál, kde ošetřovali nemocné.

Industriální éra přinesla našemu regionu velké změny. Těžba uhlí postupně změnila kraj k nepoznání. Na jedné straně prosperita, masivní imigrace, na druhé straně devastace krajiny i zdravotního stavu obyvatelstva. V souvislosti s tím se objevuje nová skupina pacientů – horníci postižení pracovními úrazy či následky práce ve velmi nepříznivém důlním prostředí. V té době vznikají malé nemocnice v blízkosti samotných šachet. Na konci 19. století vznikají různé vzájemné podpůrné spolky dělnictva, vznikají první nemocenské pojišťovny, které pomáhají zdravotní péči financovat.

První závodní nemocnice v Karviné (dnes Karviná 2 – Doly) byla založena v roce 1897 a je spojena s legendární osobou primáře MUDr. Baiera. Od roku 1948 tam byla porodnice, kterou již v roce 1955 bylo nutno vyklidit pro ohrožení z poddolování, a zanedlouho je tato nemocnice srovnána se zemí.

Na druhé straně první veřejná nemocnice na území dnešního okresu Karviná vznikla v Orlové v roce 1902. Tuto nemocnici, která již také dávno nestojí, lze považovat za předchůdkyni dnešní nemocnice s poliklinikou v Karviné-Ráji.

Po roce 1948 se začalo pohlížet na zdraví pracujících jako na statek společnosti, řízení a financování zdravotnictví postupně plně převzal stát. Úroveň zdravotní péče byla měřena kvantitativními ukazateli jako počet lůžek na jednotku obyvatelstva, počet obyvatel na jednoho lékaře atd. Samosebou se rozumělo, že tyto ukazatele hovoří zároveň o kvalitě.

V roce 1951 byl založen jako jeden z prvních v republice Okresní ústav národního zdraví v Karviné. Hned na začátku stál před úkolem zajistit nemocniční péči pro vzrůstající počet obyvatel při stagnujícím lůžkovém fondu, který se nacházel v budovách ohrožených poddolováním. Za takových okolností se stalo nezbytným postavení nové nemocnice.

Pro stavbu nové nemocnice byla vybrána lokalita v terénu, kde se v budoucnu nemělo těžit, za hranici města Fryštátu tvořenou ulicí Vydmuchov (ve zdejší nářečí jako „větrná hůrka“). Areál budoucí nemocnice zasahoval do parku Larischova zámečku, po jedné straně se rozkládal park darkovských lázní a po druhé straně jsou široké lány, na kterých vyrostlo sídliště Karviná-Ráj.

Se stavbou nové nemocnice se začalo ještě v roce 1951 za nepříznivých podmínek. Při nedostatečné stavební kapacitě nejednou brigádnicky vypomáhali úředníci z OÚNZ. Z původně plánovaných pěti let se výstavba prodloužila na deset. Už v roce 1956 se do přízemí a prvního podlaží umísťuje dětské oddělení, evakuované ze zdevastované budovy v Karviné 2, zatímco v hořejších patrech se ještě pilně pracuje. Vytápění oddělení v rozestavěné budově bylo vyřešeno kuriózně: využitím vyražené parní lokomotivy. O rok později, rok před oficiálním otevřením, se otvírá interní oddělení. Zprvu slouží jako jednotka oddělení orlovské interny pro odkládání chronicky nemocných pacientů. Metropolí nemocniční péče v okrese ještě stále zůstávala nemocnice Orlová.

Prvního října 1958 se slavnostně přestřihuje páska a nemocnice v Karviné-Ráji byla otevřena oficiálně (obr. 93). Budova polikliniky byla dokončena na úrovni hrubé stavby a budovy pavilonů byly ještě v základech. Pavilon plicního oddělení byl otevřen v roce 1961 a infekční pavilon v roce 1962. V říjnu 1958 nastalo velké stěhování personálu, vybavení i pacientů, a to za plného provozu. Během pohotovostní služby se ještě operovalo v Orlové, dopolední operační program už probíhal v nové nemocnici v Karviné-Ráji. Orlovská nemocnice osířela, ale jak se ukázalo, ne na dlouho.

Na počátku šedesátých let postupně zaniká stará Karviná a život se přesouvá za řeku Olši, do nových sídlišť Stalingrad (dnes Nové Město) Ráj, Mizerov, obklopujících historické město Fryštát. Tam vzniká

Obr. 93 Nemocnice Karviná-Ráj

nová Karviná. Ta znamená obrovský příliv obyvatelstva, a s tím spojený požadavek na zvýšení počtu lůžek. Nově postavená nemocnice expanduje dokonce do interiéru starého Larischova zámku. V únoru 1968 však dochází ke katastrofě – za plného provozu se propadá chodba Larischova zámku. Jen zázrakem se nikomu nic nestane. Oddělení se evakuuje a okamžitě se uzavírají také oddělení v orlovské nemocnici. Po dočasných peripetiích končí v dalším provizoriu, v adaptovaných budovách brigádnického domova Pod Lipou v Orlové.

V té době se rozhodovalo o stavbě další nemocnice v Orlové. Občané v Orlové se dočkali nové nemocnice až v roce 1979, stavba probíhala velmi pomalu. V nové orlovské nemocnici vzniklo interní, chirurgické, neurologické, ARO oddělení, dále z Karviné bylo přestěhováno ortopedické oddělení. Vznik nové nemocnice v Orlové-Lutyni ovlivnil život nemocnice karvinské. Nastal odliv lékařských kádrů na vedoucí pozice v nové nemocnici. Administrativně tvořila orlovská nemocnice součást karvinské, ředitelství sídlilo v Karviné a v Orlové byla ustanovena funkce vedoucího lékaře. V Karviné-Mizerově byla v letech 1989–1993 postavena nová, velká poliklinika, která se stala součástí NsP Karviná-Ráj.

Primářem na chirurgickém oddělení v Orlové na Zámečku byl od roku 1950 primář MUDr. Grygar. V r. 1958 přechází jako primář chirurgického oddělení do nově postavené nemocnice v Karviné-Ráji (obr. 94). Primář MUDr. Grygar byl velmi vzdělaný, zdatný chirurg, zavedl osteosyntézu dle Küntschera, dále duodenopankreatektomii. Chirurgické oddělení vedl přísně s tvrdou disciplínou. Vychoval mnoho významných chirurgů a jeho žáci se velmi dobře uplatnili v dalších funkcích. Například: MUDr. Jan Fiala – pozdější primář chirurgického oddělení v Českém Těšíně, MUDr. Ivan Románek – první primář chirurgického oddělení v Havířově od r. 1971, MUDr. Milan Juchelka – primář ARO oddělení v Karviné-Ráji, který v r. 1971 přechází jako primář ARO oddělení v Havířově, MUDr. František Kotek – primář rehabilitačního oddělení v Orlové, MUDr. Jaromír Chrobáček – asistent na chirurgickém oddělení v Českém Těšíně, a pak po primáři Grygarovi primář chirurgického oddělení Karviná-Ráj, MUDr. Zdeněk Štunc, CSc. – ředitel Rehabilitačního ústavu Karviná-Darkov. MUDr. Karel Charvát, primář chirurgického oddělení Český Těšín.

V roce 1974 primář MUDr. Josef Grygar odchází do penze a druhým primářem v pořadí se v NsP Karviná-Ráj stává MUDr. Jaromír Chrobáček (obr. 95). Za jeho vedení jsou na chirurgii zavedeny laparoskopie, CKP, AO osteosyntézy, osteosyntéza dle Endera, A-V shunty, zavedena enterální výživa plovoucími sondami. Vychoval další generaci chirurgů, např. MUDr. Michal Vraný – primář chirurgického oddělení v Jablonci n. Nisou, MUDr. Stanislav Drastich – stávající primář chirurgického oddělení NsP Karviná-Ráj. MUDr. Ladislav Skácel – primář chi-

rurgického oddělení v Náchodě. K 30. 9. 1993 primář MUDr. Chrobáček odchází z místa přednosta chirurgického oddělení NsP Karviná-Ráj. Zastupováním a vedením chirurgického oddělení je pověřen MUDr. Stanislav Drastich.

Od 1. 3. 1994 po konkurzním řízení je stanoven MUDr. Stanislav Drastich primářem chirurgického oddělení. Za jeho vedení se rozvíjí na chirurgickém oddělení cévní chirurgie, provádějí se periferní bypassy femoropopliteální, aortofemorální, angioplastika a stentování periferních cév DK. Rozvíjí se hrudní chirurgie, resekce plic, torakoskopie, mediastinoskopie, další laparoskopické výkony v ob-

Obr. 94 Prim. MUDr. Josef Grygar

Obr. 95 Prim. MUDr. Jaromír Chrobáček

lasti GIT, appendectomie, antirefluxní operace, operace jícnu, jeho náhrada žaludkem, event. střevem. Dále je na chirurgickém oddělení zřízena moderní gastroenterologická jednotka. Provádějí se na chirurgickém oddělení akutní a plánovaná endoskopická vyšetření, ERCP, zavádění stentů, kolonoskopie a operace endoskopické. Rovněž je chirurgické oddělení vybaveno 12 lůžky JIP s boxovým systémem, a tím je kvalitativně velmi dobře zajištěna pooperační péče pacientů na našem chirurgickém oddělení. Zástupcem primáře Drasticha byl do roku 2004 MUDr. Alois Knobloch zabývající se všeobecnou chirurgií, hrudní chirurgií a traumatologií a tuto funkci po něm převzal MUDr. Martin Bartoň věnující se traumatologii, břišní chirurgií a mamologii. Všeobecné chirurgii se speciálním zaměřením na gastroenterologii se věnuje MUDr. Radek Sušil, jde o velmi erudovaného lékaře v oblasti endoskopie. Z dalších odborníků na chirurgickém oddělení pracuje ortoped-traumatolog MUDr. Janusz Twardzik a zajišťuje operace složitých nitrokloubních zlomenin, CKP, TEP a artroskopie. Od roku 2003 rozvíjí na oddělení ve větším rozsahu cévní chirurgii doc. MUDr. R. Michalský, CSc. Na chirurgickém oddělení je zřízen urologický ordinariát s urologickou ambulancí, provádějící všechna urologická, endoskopická vyšetření, včetně endoskopických operačních výkonů. Personálně byl ordinariát do roku 2006 veden MUDr. Karlem Látalem a od tohoto roku MUDr. Sturczem.

Za vedení primáře Drasticha došlo k velkému kvalitativnímu rozvoji chirurgie. K tomu velkou měrou přispělo moderní vybudování centrálních operačních sálů. Dále v r. 2003 byl otevřen akutní příjem, nové chirurgické ambulance,

ortopedická ambulance a 2 urgentní operační sály, což je celkem 5 operačních sálů. Tato přístavba je začleněna a vhodně napojena na centrální budovu, ARO oddělení, koronární jednotku chirurgického oddělení JIP a centrální RTG pracoviště včetně CT a USG vyšetření.

23 Historie chirurgického oddělení nemocnice Krnov

Ladislav Václavec, Bronislav Sedláček

První dochované zprávy o krnovském zdravotnictví pocházejí již ze 13. století, kdy jako nemocnice sloužil špitál poblíž kostela svatého Ducha.

V letech 1812–1818 panovala nejen v okolí Krnova velká neúroda, která způsobila drahotu a nedostupnost zemědělských plodin. Lidé hladověli a začaly se šířit nebezpečné choroby. Navíc v roce 1813 bylo město Krnov a okolí postiženo velkou povodní a záplavami, které se opakovaly i v roce 1829. Snahy o lepší nemocnici vzrůstaly a díky obětavým měšťanům byly postupně, i když velmi pomalu, uskutečňovány. Původní 600 let starý špitál poblíž kostela svatého Ducha mohl do té doby poskytovat péči jen 6 mužům a 6 ženám. I přesto, že v něm za války s Pruskem mniši ošetřili spousty měšťanů i vojáků, poskytovali útěchu umírajícím, a na Velikonoce 1. 4. 1779 se mu vyhnul požár, který jinak zničil skoro celé město i s kostely, bylo nutné vybudovat stabilnější zařízení. Za 4225 zlatých byl koupen pozemek na severu od města (dnes na Dvořákově okruhu), tehdy za městskými hradbami, kde lékař Jiří Wolf upravoval v letech 1815–1816 dům pro nemocnici. Po jeho smrti v roce 1816 a další rakousko-pruské válce 1866 se však úpravy domu zastavily. Náléhavost zřízení nové nemocnice, nejen díky šíření cholery, nakonec přispěla k založení fondu, do nějž přispívalo město, duchovenstvo, měšťané i samotní lékaři. Nakonec byla 1. července 1869 slavnostně otevřena městská nemocnice (přestavěný dům Dr. Wolfa) s 12 lůžky. S dalším rozvojem textilního a strojního průmyslu města Krnov byla i kapacita nemocnice v roce 1871 po rekonstrukci rozšířena na 20 lůžek. Hlavně pro staré nemocné sloužila ještě dlouho i po postavení velké nemocnice na I. P. Pavlova

r. 1912 s operačním chirurgickým traktem (obr. 96). S rozvojem chirurgie samozřejmě souviselo i řešení převozu nemocných do zdravotnického zařízení, k čemuž významně přispěl Dobrovolný záchranný spolek, který byl ustanoven jako pobočka Společnosti Červeného kříže, vzniklý v roce 1906. Pacienti byli převáženi pomocí dvoukolového vozíku krytého plachtou, který tlačil samaritán odborně proškolený i pro poskytování první pomoci. V listopadu 1906 byla jako první pacientka, převezená vozíkem taženým koňmi, služebná Marie Krausová po otravě plynem. Za dvacet let bylo uskutečněno 4000 převozů a poskytnuto 14 843 prvních pomocí. V roce 1925 konečně přišla na řadu první motorová sanitka, kterou představoval pořízený ojetý automobil opatřený lůžkem a novou karosérií, jenž usnadnil organizaci transportu pacientů.

Třípatrová budova okresní nemocnice na I. P. Pavlova svým rozsahem už odpovídala tehdejší představě o ústavní zdravotní péči. Původní dvě základní oddělení se do roku 1948 rozrostla na oddělení devět, z nichž hlavní operační trakt chirurgického oddělení se nacházel v přízemí centrální budovy společně s RTG oddělením a centrální laboratoří. Další části chirurgického oddělení byly rozloženy do prvního a dru-

Obr. 96 Nemocnice v Krnově v roce 1912

hého poschodí. I přes improvizovanou vybavenost nemocnice se zde díky snaze a obětavosti všech pracovníků dělala kvalitní medicína.

Nemocnice na I. P. Pavlova každým rokem zkvalitňovala poskytovanou péči i přístrojové vybavení a počet ošetřených pacientů narůstal. Na chirurgii bylo například v roce 1961 ošetřeno na ambulanci 16 911 pacientů, z toho 3133 úrazů. Provedeno bylo 780 operací (o 19 % více než předešlý rok), z toho 155 kýl a 52 nemocných s křečovými žilami. Jako další operace se běžně prováděly apendektomie, cholecystektomie, resekce žaludku, prostatektomie, amputace prsu, operace perforovaných žaludečních vředů, ruptur sleziny a střev či ovariálních cyst. Operační činnost rostla a přibývalo také písemných a slovních poděkování za dobře odvedenou práci. Zima v roce 1962 byla částečně ve znamení přestaveb pokojů nemocných, sprch a záchodů, přičemž se oprav dočkaly i operační sály.

Sál byl navíc vybaven novým narkotizačním přístrojem Chirana N-5 a přednosta oddělení předal Dobrovolnému záchrannému spolku (zmněný výše) oživovací přístroj RK 32. Pokračovalo odborné, v té době i politické, školení lékařů, sester a instrumentárek operačních sálů.

Obr. 97 Nemocnice v Krnově v roce 2008

Nemocnice a její vzhled se s dobou postupně měnily. Jedna z největších modernizací nemocnice, kdy byly zrekonstruovány také operační sály, JIP a budova chirurgického příjmu, proběhla v letech 2001–2005. V současné době jsou tedy všechna chirurgická pracoviště v jedné budově. Chirurgické ambulance, příjmová ambulance a urgentní příjem jsou v přízemí a přímo navazují na ARO a RDG oddělení.

Chirurgická oddělení, JIP a sály jsou na jednom patře. Oddělení využívá 3 operační sály. Chirurgické oddělení zajišťuje spádovou péči pro 70 000 obyvatel a disponuje 59 standardními lůžky a 6 lůžky chirurgické JIP. Je největším chirurgickým zařízením na okrese Bruntál a chirurgickému oddělení byla MZ ČR v roce 2007 udělena odborná akreditace 2. stupně (obr. 97).

Primáři chirurgického oddělení:

Prim. MUDr. Jaroslav Gelnar

(* 14. 5. 1913) funkční období: 16. 7. 1945–22. 5. 1949, 1. 6. 1953–31. 3. 1975
Odchovanec prim. doc. Vohnouta. Mezi oběma funkčními obdobími byl politicky vězněn. Věnoval se chirurgii v plném rozsahu, tak jak se rozvíjela v tehdejší době. Přestože nebyl příznivcem tehdejšího režimu, snažil se vždy získat poznatky k novinkám v chirurgickém oboru a zaváděl je do praxe jak v břišní chirurgii, tak v traumatologii. Vždy prosazoval zásadu, že základem dobré chirurgie je dobrý tým. Kromě odborných znalostí měl také příkladný vztah k pacientům a personálu, se kterými společně trávil například i každou štedrovečerní večeři (obr. 98).

Prim. MUDr. Jan Adámek

(* 21. 5. 1909) funkční období: 1. 6. 1949–31. 5. 1953 – pracoval po dobu nedobrovolné nepřítomnosti primáře Gelnara, bližší informace se však nepodařilo

získat. Za vedení primáře Gelnara v 60. letech pracovali na oddělení lékaři – MUDr. Kolovoz (odešel do Albrechtic), MUDr. Bohumil Vaněk (později primář urologie ve Městě Albrechticích), MUDr. Hladký (v r. 69 odešel do Havířova), MUDr. Müllerová, MUDr. Krahulová (v 70. letech odešla pracovat na traumatologii do Brna, kde krátkou dobu působil MUDr. Jurka a MUDr. Oldřich Rytíř – odešel do Přerova). V té době zde pracovali MUDr. Petr Venháč (nyní primář ve VN Olomouc), MUDr. Alois Němec, MUDr. Pavel Vagner (nyní primář urologie v Opavě), MUDr. Josef Macek (primář urologie v Krnově) a MUDr. Břetislav Polách.

Po odchodu primáře Gelnara z postu šéfa chirurgie vedl oddělení asi půl roku MUDr. Otakar Bulvas, který byl v té době zástupcem primáře (obr. 99).

Prim. doc. MUDr. František Musil, CSc.

(* 11. 3. 1924) funkční období: 1. 9. 1975–31. 3. 1978

Přišel z Traumatologického ústavu z Brna. Zabýval se především traumatologií a i při působení na chirurgickém oddělení v Krnově vynikal svou výzkumnou a teoretickou činností. Po praktické stránce vedl oddělení jeho zástupce MUDr. Josef Šváb (později šéf VN na Hradisku v Olomouci), který v Krnově rozvíjel cévní operativu a vedl cévní ambulanci. Zasloužil se o velký rozvoj krnovské chirurgie. V tomto období zde pracoval i MUDr. Alois Knobloch, pozdější asistent neurochirurgické kliniky a primář chirurgického oddělení v Hranicích na Moravě.

Obr. 98 MUDr. Jaroslav Gelnar, primář chirurgického oddělení v letech 1945–1949. a 1953–1975, Vánoce r. 1961 – primář Gelnar s pacienty a sloužícím personálem chirurgie při štedrovečerní večeři

Prim. MUDr. Zdeněk Navrátil

(* 3. 10. 1924) funkční období: 1. 8. 1978–28. 2. 1986 – nastoupil na primariát po odchodu MUDr. Musila. Předtím pracoval v Ostravě ve Vítkovicích jako zástupce primáře. Zabýval se především břišní chirurgií. Pod jeho vedením pracoval MUDr. Jiří Sedláček, MUDr. Jiří Benedikt, MUDr. Kiculis, MUDr. Rozsypal a MUDr. Lukáš. V roce 1987 nastoupil také MUDr. Karel Šimek.

Prim. MUDr. Bohumil Lukáš

(* 30. 7. 1942) funkční období: 1. 3. 1986–9. 4. 1990. Na oddělení přišel ze Svitav, vzpomíná se na něj pro jeho poměrně drsné chování k podřízeným.

Prim. MUDr. Karel Šimek

(* 23. 1. 1939) funkční období: 10. 4. 1990–14. 4. 1996, 18. 10. 1997–31. 7. 2000. Do Krnova přišel ze svitavské nemocnice v roce 1987, kde působil jako okresní traumatolog. Jako zástupce primáře v Krnově působil do roku 1990. Rozvíjel nejen traumatologii, ale i břišní chirurgii a byl velmi precizním a zručným operátorem. Výsledky své práce publikoval v Chirurgických rozhledech a Úrazové chirurgii. Pod jeho vedením byla pořízena laparoskopická věž, a přestože laparoskopii nebyl zrovna nakloněn, umožnil na oddělení její rychlý rozvoj.

Prim. MUDr. Karel Dupal

(* 23. 7. 1941) funkční období: 15. 4. 1996–17. 10. 1997. Před nástupem do funkce primáře pracoval jako zástupce primáře na chirurgii v bruntálské nemocnici. Byl vychován primářem MUDr. Slováčkem. Kromě břišní chirurgie a traumatologie se zabýval i laparoskopickými operacemi.

Obr. 99 *Obrázek kolektivu chirurgického oddělení z počátku šedesátých let minulého století, zleva: MUDr. B. Vaněk (pozdější primář urologie), MUDr. O. Bulvas, prim. Gelnar, MUDr. Hladký. Sestry zleva – M. Gadasová, Tomanová, Šotkovská.*

Prim. MUDr. Vítězslav Maláč

(* 11. 7. 1957) funkční období: 1. 8. 2000–30. 6. 2001. Byl odchovancem prim. MUDr. Šimka. Zabýval se především laparoskopickými operacemi. Současně působil jako ředitel SZZ Krnov. Po odchodu z funkce ředitele však odešel i z chirurgického oddělení do privátní ambulantní praxe.

Prim. MUDr. Jiří Sedláček

(* 30. 6. 1948) funkční období: 1. 7. 2001–31. 1. 2002. Odchovanec prim. MUDr. Karla Wdóvky v Prostějově. Na chirurgii v Krnově pracoval 10 let jako zástupce primáře. Kromě onkochirurgie a mammologie se zabývá a rozvíjí laparoskopické operace. Odešel do nemocnice v Bruntále na funkční místo primáře chirurgického oddělení. Spolu s ním odešel i MUDr. Tomáš Daněk do FN Ostrava-Poruba na kardiochirurgické oddělení.

Prim. MUDr. Petr Niesner

(* 19. 11. 1946) funkční období: 1. 2. 2002–9. 5. 2007. Na chirurgické oddělení v Krnově přišel z Moravské Třebové. Je odchovancem prof. Navrátila z Brna a primáře Rolence z Jeseníku, kde dlouho působil. Během své profesní kariéry před příchodem do Krnova působil dlouhodobě v zahraničí na misích Červeného kříže. Své poznatky a zkušenosti přenášel do práce na chirurgickém oddělení, které rozvinul v moderní pracoviště s důrazem na pohodu a klid.

Prim. MUDr. Ladislav Václavec

(* 13. 2. 1967) funkční období: 10. 5. 2007–12. 5. 2008. Od nástupu po ukončení studia pracoval na chirurgickém oddělení v Krnově, kde rozvíjel zejména laparoskopickou operativu. Na oddělení zavedl laparoskopické fundoplikace a resekční výkony na tlustém střevě. Zabývá se zejména břišní chirurgií se zaměřením na onkochirurgii, která se oddělení rozvíjí pod metodickým vedením profesora Miloslava Dudy. Za jeho působení byla oddělení udělena plná akreditace MZ. Činnost primáře byla přerušena jmenováním do funkce ředitele SZS Krnov (obr. 100).

Obr. 100 Záběr z operace na nových operačních sálech při zavedení nové metody monitorování funkce zvratného nervu při operaci štítné žlázy – operuje prim. MUDr. Ladislav Václavec (vlevo) za asistence prof. MUDr. Miloslava Dudy, DrSc.

Prim. MUDr. Bronislav Sedláček

(* 1. 6. 1964) funkční období od 12. 5. 2008. Po studiích nastoupil do nemocnice v Bruntále, v roce 2002 začal pracovat v nemocnici v Krnově. Zabývá se zejména traumatologií.

Je pověřen vedením chirurgického oddělení po dobu výkonu funkce ředitele zařízení prim. Václavce.

V současné době je chirurgické oddělení plně stabilizované, na oddělení mimo primáře MUDr. Sedláčka pracují lékaři – MUDr. Petr Niesner (bývalý primář, vede proktologickou poradnu), jeho syn MUDr. Petr Niesner (zabývá se zejména gastroenterologickou problematikou a vede i gastroenterologickou poradnu), MUDr. Rudolf Červenka – zabývá se cévní problematikou, vede cévní ambulanci. MUDr. Pavel Adam a MUDr. Henrich Sendecký zajišťují chod mammologické poradny. Mezi další lékaře patří – MUDr. Abdul Al-ossimi, MUDr. Miloš Procházka a MUDr. Jan Chudoba. Na částečný úvazek na oddělení pracuje ředitel nemocnice MUDr. Ladislav Václavec a ambulantní soukromí chirurgové – MUDr. Jiří Coufal, MUDr. Yfru Assefa a MUDr. Vítězslav Maláč. Poradnu plastické chirurgie zajišťuje MUDr. Ivana Křížová. Vrchní sestrou chirurgického oddělení je Irena Heinrichová (obr. 101).

Obr. 101 Současný kolektiv chirurgického oddělení v roce 2008

zleva Sendecký, R. Červenka, J. Chudoba, M. Procházka, P. Adam, P. Niesner jr., sedící zleva – prim. Sedláček, vrchní sestra I. Heinrichová, bývalý prim. P. Niesner, bývalý prim. a současný ředitel nemocnice L. Václavec a A. Al-ossimi

24 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Novém Jičíně

*Stanislav Czudek, Viliam Kokavec,
Miloslava Nováková*

Historie chirurgického oddělení v Novém Jičíně po roce 1945 začala příchodem primáře MUDr. Ladislava Janovského, nar. 11. 3. 1907. Stal se velkou postavou novojičínské chirurgie nejen jako vynikající chirurg, ale i vzácný člověk, a s jeho jménem je spojeno mnoho krásných legend. Všichni jeho bývalí spolupracovníci i pacienti na něho dodnes vzpomínají s úctou a láskou. Za jeho funkčního období, které trvalo 27 let, se na chirurgickém oddělení vystříдалo mnoho spolupracovníků a vynikajících osobností, jako např. MUDr. Mazal, Molák, Brückner, Podešva, Čagánková, Váně, Zavadová a mnozí další (pozn. autora – pokud nebyl někdo uveden, promine). Nejvýznamnějšími osobnostmi této éry pro další vývoj chirurgie však byli as. MUDr. Václav Hendrych, dlouholetý zástupce i následujících primářů, as. MUDr. Jaroslav Kahánek, zakladatel novojičínské anesteziologie (od roku 1968 nelůžkové a od roku 1973 primář ARO), as. MUDr. Jiří Sklenář, velký učitel moderního pojetí traumatologie, a as. MUDr. Miroslav Valoušek, který se specializoval na urologickou problematiku.

Osobnost primáře Janovského a jeho vzácných asistentů doslova přitahovala mladé chirurgy pro jejich oddanost a lásku k tomuto oboru. Vliv primáře Janovského a jeho asistentů, trpělivých učitelů, se promítá z hlediska výchovy mladé generace do celé historie nejen novojičínské chirurgie, ale i do dalších specializovaných oborů, které se začaly ze základního oboru chirurgie vyčleňovat. Na tomto místě je nutno jmenovat další významné osobnosti novojičínské chirurgie z hlediska výchovy mladé generace, jako byl MUDr. Josef Zábranský, pozdější primář ARO, MUDr. Jan Adamčík, budoucí primář ortopedie (r. 1982), MUDr. Vojtěch Mlčoch, zakladatel cévní chirurgie, MUDr. Tomáš Kaděra, ordinář pro JIP (1982), MUDr. Miloslava Nováková, budoucí zástupkyně primáře (1983) a primářka chirurgického oddělení (1995). V neposlední řadě nutno uvést, že v letech 1971–72 začínal svou medicínskou kariéru na novojičínské

chirurgii i MUDr. Michael Dlouhý, dnes profesor II. chirurgické kliniky Fakultní nemocnice v Olomouci.

Nespornou zásluhu pro další vývoj mladé generace chirurgů novojičínské nemocnice měl příchod MUDr. Jana Pernici, známé osobnosti moravské chirurgie (z Městské nemocnice Ostrava-Fifejdy). Chirurgické oddělení vedl od 1. 1. 1973 do 31. 1. 1981. Mezi mladými chirurgy byl nazýván „náš taťka“. Tento primář dokázal stmelit kolektiv, stejně jako jeho předchůdci vést k precizní práci, vidět pacienta celého i s jeho „duší“ a mladí chirurgové začali pod jeho vedením a vedením asistentů z éry primáře Janovského operovat a připravovat se k atestacím z chirurgie I. i II. stupně. V této etapě vyrostl pod vedením as. MUDr. Jiřího Sklenáře vynikající traumatolog MUDr. Jiří Dybal.

V roce 1981 nastoupil na chirurgické oddělení v Novém Jičíně prim. MUDr. Rudolf Mrázek, vynikající chirurg, odborník – známá osobnost české chirurgie, a tak jako jeho předchůdce i on přichází z Městské nemocnice Ostrava-Fifejdy. Pod jeho vedením vyrostly další osobnosti novojičínské chirurgie jako MUDr. Ludvík Koubek – zakladatel laparoskopické chirurgie a trpělivý učitel další mladé generace, MUDr. Roman Jelínek, pokračovatel moderní traumatologie, MUDr. Viliam Kokavec, zaměřený na intenzivní medicínu, pozdější primář pro chirurgickou JIP, a MUDr. Bohumil Slovák, specializovaný na cévní chirurgii. Pan primář Mrázek odborně vedl mladé lékaře a dohlížel důsledně na jejich přípravu k atestaci. V tomto období přicházejí na chirurgii další mladí lékaři, MUDr. P. Holář, MUDr. L. Adamčík, MUDr. J. Zábranský. Po odchodu prim. MUDr. R. Mrázka koncem roku 1994 do důchodu byl vedením oddělení pověřen do 31. 7. 1995 MUDr. Ludvík Koubek a po něm převzala vedení chirurgického oddělení v Novém Jičíně prim. MUDr. Miloslava Nováková, která pracovala na chirurgickém oddělení od roku 1972 a byla pokračovatelkou školy primáře L. Janovského, J. Pernici a R. Mrázka. V tomto období dochází k odchodu erudovaných atestovaných lékařů do privátní praxe. Počty chirurgů jsou doplněny o nové mladé chirurgy: MUDr. R. Ševela, MUDr. T. Klos, MUDr. H. Turečková a MUDr. J. Jeřábek. Za období primariátu MUDr. M. Novákové úspěšně složilo atestaci šest chirurgů, dva s pochvalou. Po jejím odchodu byl v roce 2002 jmenován do funkce přednosta chirurgického oddělení prim. MUDr. P. Dvořáček. Přichází do Nového Jičína z jižní Moravy, pracoval v Hodoníně a v Brně. V tomto období přichází na oddělení kolegové ze Slovenska, MUDr. P. Rusev a MUDr. R. Vaňko. Působení pana primáře Dvořáčka na jičínské chirurgii bylo neočekávaně tragicky přerušeno, přesto ale zůstává v paměti svých kolegů. V roce 2003 se stává primářem MUDr. J. Bartoš. Jeho působení není ale dlouhé a ve funkci jej střídá od října 2004 primář MUDr. Stanislav Czudek, CSc., který předtím působil 21 let v Nemocnici Podlesí Třinec. Funkci

primáře chirurgie tam zastával již 8 let a spolu s ním přicházejí do Nového Jičína jeho zástupci, MUDr. Lukáš Adamčík a MUDr. Matej Škrovina. Pokračují ve změněném systému práce z Podlesí Trinec. Vytvářejí specializované skupiny hrudní chirurgie, chirurgie horního zažívacího traktu, hepatopankreatobiliární chirurgie, koloproktologické chirurgie, mammární a melanomové chirurgie. Organizačně je oddělena tzv. měkká chirurgie od traumatologie. Primář MUDr. Stanislav Czudek, CSc., je lektorem Evropského institutu telechirurgie ve Štrasburku, kde pravidelně přednáší. Chirurgické oddělení aktivně spolupracuje se světovými centry v Hongkongu, Singapuru, Jokohamě, Houstonu, Štrasburku a Bruselu. Pracoviště se orientuje výrazně na onkochirurgii a jako součást Onkologického centra Johanna Gregora Mendela je jedním z 18 onkologických center v České republice. Chirurgové v posledních čtyřech letech přednášejí na nejvýznamnějších světových chirurgických akcích – Berlín, Atény, Los Angeles, Las Vegas, Hongkong a Benátky. Počet operací se ztrojnásobil, operují se komplikované stavy a je velmi úzká spolupráce s jinými nemocnicemi a externími chirurgy (prof. M. Duda, MUDr. Zábranský, MUDr. Jelínek, MUDr. Dubský a další). Pracoviště je organizátorem četných odborných akcí: Česko-polsko-slovenské laparoskopické sympozium, odborné kurzy zaměřené na laparoskopii a onkochirurgii pro chirurgy z Česka, Slovenska, Polska, Německa, USA, Itálie, Francie a dalších zemí. Prim. Czudek se spolupracovníky byli hlavními organizátory Kongresu Evropské kýlní asociace v Praze 2004 a podílí se i na přípravě Kongresu Evropské asociace endoskopických chirurgů v Praze v roce 2009, kde je primář MUDr. Stanislav Czudek, CSc., prezidentem kongresu (obr. 102, 103).

Obr. 102 Nemocnice v Novém Jičíně (v roce 2008), v pravé části hlavní budovy je umístěno chirurgické oddělení

Obr. 103 Kolektiv chirurgického oddělení v Novém Jičíně v roce 2008
 zleva: MUDr. Martin Straka, MUDr. Lukáš Adamčík (zástupce primáře chirurgického oddělení), MUDr. Stanislav Czudek, CSc (primář chirurgického oddělení), MUDr. Viliam Kokavec, MUDr. Ludvík Koubek, Cecílie Ondryášová (staniční sestra chirurgie 2), Viktoria Riedelová (asistentka), MUDr. Bohumil Slovák, Alena Holubová (asistentka), MUDr. Tomáš Klos, Hana Juříčková (staniční sestra chirurgie 1), Radomíra Kahánková (staniční sestra chirurgické ambulance), Miroslava Březinová (staniční sestra chirurgických operačních sálů), MUDr. Jiří Bartoš

25 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Opavě

Valentin Klíma, Václav Vlček, Jiří Hájek

Historie opavské chirurgie je dlouhá a bohatá na dramatické zvraty osudu města a lidí. Začíná a rozvíjí se od nejstarších dob z praktických potřeb lidí, v první řadě jako traumatologie a v malé míře postupně jako ostatní chirurgické obory medicíny a s rozvojem a zakládáním špitálů, i když tento středověký pojem nelze zdaleka spojovat s dnešní náplní typu zdravotnického zařízení.

Ústavní péče historicky doložená sahá v Opavě do doby Mikuláše II., vévody opavského (1318–1365). Tehdejší nemocnice stála před Ratibořskou bránou na dnešní Ratibořské ulici, přibližně v místech restaurace U Opavice.

Začátkem 19. století se potřeba ústavů, v nichž by bylo prováděno soustavné ošetření a léčba nemocných, začala projevovat velmi naléhavě. V Opavě vznikly tyto instituce:

1. Vojenská nemocnice, umístěna nejdříve v minoritském klášteře, později v Jaktaři.
2. Nemocnice Německého řádu, otevřená kolem r. 1847 v Klášterské ulici (nyní Popská).
3. Heiderichova nemocnice. Její potřeba byla velmi naléhavá.

Úkolu zřídit nemocnici se ujal opavský lékař Dr. Heiderich. Požádal o přidělení opuštěné budovy františkánského řádu a o povolení zřídit tam nemocnici jako léčebný ústav. Cely mnichů byly adaptovány na nemocniční pokoje, chrám na dva prostorné sály. Pro novou nemocnici vypracoval Dr. Heiderich vzorový statut o 446 paragrafech, který je příkladem přesnosti a snaživosti lékaře. Nemocnice byla postupně uváděna do provozu již od roku 1800. Dle listin Městského archivu v Opavě bylo v roce 1811 v opavském kraji celkem 6 chirurgů.

Během let přestala vyhovovat i rozšířená Heiderichova nemocnice a nedostatky byly tak tíživé, že ředitel Dr. A. Freisler podal 1. 12. 1893 návrh na novostavbu nemocnice se 160 lůžky a samostatným infekčním oddělením. Stavba

byla zahájena 10. 1. 1900 a 2. 12. 1900 se ústav otevíral a byl nazván Slezskou nemocnicí.

Chirurgie měla 73 postelí, 45 mužů a 28 žen z celkového počtu 235 postelí. V roce 1926 se oddělilo od chirurgie oddělení porodnické a gynekologické. V roce 1923 byl jmenován prvním českým primářem chirurgie MUDr. Bohuš Buriánek, žák profesora Petřivalského. V roce 1928 mělo chirurgické oddělení 143 lůžek a bylo na něm vykonáno 1653 operací. Dr. Buriánek vedl chirurgii až do mnichovské dohody.

Po osvobození města Rudou armádou byla situace ve městě tragická. Dva týdny po osvobození Opavy přijel jako první lékař na kole z Ostravy do vypálené Opavy MUDr. Hynek Tiefenbach. Začal pracovat s MUDr. Jaroslavem Mrůzkem, tehdy medikem, v provizorně zařízené chirurgické ambulanci na pavilonu 4 PL. Primitivními prostředky ošetřovali těžce raněné, bez tekoucí vody, elektrického světla a instrumentaria. Zahradnickou pilkou za světla svíčky provedli urgentní amputaci končetiny. Koncem května uvolnilo velitelství RA budovy na Popské, kam bylo přeneseno chirurgické oddělení a zůstalo tam až do 30. 9. 1978. Nesmírnou obětavostí lékařů i sester, veřejných činitelů a všech obyvatel, kteří v Opavě byli, vstalo zdravotnictví města a okresu doslova z popela. Vybavení nemocnice a chirurgického oddělení na Popské ulici s adaptací pavilonu „V“ a zřízením oddělení pro plicní a hrudní chirurgii bylo velkým dílem ředitele MUDr. Bohumila Sanetříka.

V únoru 1946 se stal primářem chirurgie doc. MUDr. Antonín Váňa. Pracoval na oddělení dva roky, v roce 1948 odešel do důchodu. Po jeho odchodu zastupoval ve funkci přednosty do konce roku 1949 MUDr. Radim Tesař, od 1. 1. 1950 byl ustanoven do funkce primáře MUDr. Štěpán Brož. Za jeho vedení došlo v roce 1950 ke zřízení samostatného oddělení ortopedického, v roce 1962 byl zřízen urologický ordinariát. Oddělení hrudní chirurgie bylo otevřeno 1. 11. 1950, primářem byl ustanoven MUDr. Radim Tesař, který oddělení vedl až do svého odchodu do důchodu v roce 1973.

Dne 1. 1. 1963 odešel primář Brož do důchodu a přednostou oddělení byl jmenován jeho žák, MUDr. Přemysl Soldán, od 19. 2. 1963 do 31. 12. 1988. Během této doby došlo ke zřízení samostatného oddělení ARO, oddělení urologického, ordinariátu dětské chirurgie, traumatologie, specializovaných ambulančí pro choroby prsu a cév a došlo ke sloučení oddělení pro hrudní chirurgii s oddělením chirurgickým. Byla provedena adaptace pavilonu „V“ a oddělení přemístěno do areálu nemocnice k 30. 9. 1978.

V únoru 1992 se stávající oddělení dělí na dva primariáty: I. chirurgické oddělení vede prim. MUDr. Valentin Klíma a II. chirurgické oddělení prim. MUDr. Václav Vlček. Obě oddělení poskytují náročnou chirurgickou péči jak

ve složce ambulantní, tak i lůžkové, pro nemocné nejen v rámci bývalé okresní nemocnice, ale přebírají nemocné i z vedlejších regionů, zejména v oblasti dětské chirurgie, a pacienty s onemocněním štítné žlázy. Na obou odděleních je celkem 103 lůžek. Pracuje zde 18 lékařů, 84 SZP, 4 NZP, 14 PZP a 2 THP.

Obě oddělení poskytují široké nástavbové činnosti: na odděleních fungují ordinariáty JIP, ordinariát traumatologický, cévní, onkologický a dětské chirurgie. V návaznosti na tyto ordinariáty se v provozu příslušných nástavbových ambulancí výrazně posílila jejich kvalitní služba.

Do listopadu 1989 můžeme hovořit v oboru chirurgie o období tzv. klasické chirurgie, pro které je charakteristická snaha o provádění stále náročnějších a rozsáhlejších výkonů, často i s negativními důsledky operační zátěže na organismus. Listopadem 1989 se otevírají chirurgickým pracovištím v naší republice nové možnosti maximálně šetrného operování při použití nové přístrojové techniky. Na nové léčebné směry, které kladly zvýšené nároky na změnu myšlení a byly spojeny s nácvikem nových technik, reagovali i chirurgové v Opavě. 1. 12. 1992 provedli první laparoskopickou cholecystectomii, v roce 1993 appendectomii a 1. 7. 1994 první laparoskopickou hernioplastiku. Výčet miniinvazivních a pro pacienta šetrných laparoskopických výkonů se rozšiřuje dnes v břišní chirurgii na našich pracovištích i na jiné indikace. Dochází k inovaci v operování s použitím staplerových šicích přístrojů od roku 1991, je používán kvalitní šicí materiál a nové operační postupy, které jsou velkým přínosem pro nemocného, často však za cenu nepříznivého ekonomického dopadu. Nové diagnostické i léčebné metody se prosazují i v ambulantní praxi, nebývalého rozsahu dozrává činnost cévní ambulance, mamární ambulance, ambulance koloproktologická, dětská a traumatologická.

Nároky na poskytování chirurgické péče se zvyšují nejen s narůstajícím počtem komplikovaných onemocnění, ale i s přibývajícím věkem našich nemocných. Na jedné straně se díky novým léčebným metodám výrazně zkracují ošetrovací doby nemocných s běžnými nekomplikovanými chirurgickými onemocněními, na druhé straně se však výrazně zvyšuje podíl operovaných nemocných vyšších věkových kategorií s řadou závažných komplikujících chorob. Tito nemocní vyžadují mnohem náročnější péči.

V roce 2002 byl v Opavě postaven nový blok chirurgických oborů včetně centrálních operačních sálů a multioborové centrální JIP. Ke dni 1. 1. 2006 po dosažení důchodového věku odstoupil na vlastní žádost prim. MUDr. Klíma. Došlo ke sloučení obou chirurgických pracovišť a vzniklo jedno chirurgické oddělení pod vedením primáře MUDr. Václava Vlčka.

Nové operační sály včetně nového vybavení znamenaly další rozvoj chirurgie. Dochází k rozvoji dětské chirurgie, onkochirurgie zažívacího traktu a cévní

chirurgie. Rovněž koloproktologie a chirurgie prsu udržují krok se současnými trendy v této oblasti medicíny.

K 31. 12. 2006 odchází s funkce prim. Vlček v souvislosti se svou činností v Senátu České republiky. Zůstává však i nadále, stejně jako prim. Klíma, členem chirurgického týmu a oba tak mají možnost dále předávat své dlouholeté zkušenosti mladším kolegům. Primář Klíma pracuje na multioborové JIP. Primář Vlček se věnuje především operativě štítné žlázy.

Do funkce primáře chirurgického oddělení nastupuje MUDr. Jiří Hájek, který do té doby vedl centrální operační sály a multioborovou JIP. Dochází k dalšímu rozvoji chirurgie především v oblasti miniinvazivních metod včetně resekčních výkonů na tlustém a tenkém střevě, fundoplikacím, jsou prováděny operace nadledvin a ledvin ve spolupráci s urology, zlepšuje se technika laparoskopické operativy břišních kýl. Oddělení pokračuje v nastoupeném směru a provádí všechny operační zákroky s výjimkou neurochirurgie a hrudní chirurgie. Rozvíjí se traumatologie, chirurgie prsu a dětská chirurgie. Oddělení chirurgie splňuje podmínky akreditace a má tak možnost vychovávat další chirurgy. Zcela je stabilizována personální situace. Chirurgie provádí ročně kolem 2500 operačních výkonů, chirurgie má celkem 91 lůžek, tým tvoří 14 lékařů.

Uvedli jsme několik vybraných čísel a faktů z bohaté historie opavské chirurgie, kterou prošla řada chirurgů, z nichž mnozí pracují dnes i na jiných významných chirurgických pracovištích. Naším přáním je, aby i v budoucích letech opavská chirurgie ve svém regionu zvládla veškeré nároky, které se na naši službu kladou.

26 Historie chirurgického oddělení Nemocnice Orlová

Historie nemocnic na území okresu Karviná úzce souvisí s historií tohoto hornického regionu. První veřejná nemocnice v okrese Karviná vznikla v Orlové v roce 1902, dnes již nestojí a lze ji považovat za předchůdce dnešní nemocnice Karviná-Ráj. S její stavbou bylo započato v roce 1951 a byla otevřena v roce 1958. Po přestěhování orlovské nemocnice za provozu v říjnu 1958 nemocnice osiřela. Pro velký příliv obyvatel do tohoto regionu vzniká hlad po dalších nemocničních lůžkách. Nově postavená nemocnice nestačí. Proto je v roce 1961 obnoven provoz interního a chirurgického oddělení v opuštěné orlovské nemocnici. Interní oddělení rájecké nemocnice expanduje dokonce do interiéru starého Larischova zámku. V únoru 1968 však dochází ke katastrofě – za plného provozu se propadá chodba zámku. Jen zázrakem se nikomu nic nestane. Oddělení se evakuje a okamžitě se uzavírají také oddělení ve staré orlovské nemocnici. Po dočasných peripetiích končí v dalším provizoriu – v adaptovaných budovách brigádnického domova Pod Lipou v Orlové.

Primářem chirurgického oddělení v Orlové na Zámečku byl od roku 1949 MUDr. Grygar, který přešel v roce 1958 do nové nemocnice v Karviné-Ráji.

V té době se rozhodovalo o stavbě další nemocnice, tentokrát v Orlové. Opět, jako v případě karvinské nemocnice před 20 lety, stavba probíhala velmi pomalu. Orlované se nové nemocnice dočkali až v roce 1979. Do nové nemocnice se přesunula oddělení interní a chirurgické, nově bylo vytvořeno oddělení neurologické. Vznik nové nemocnice v Orlové-Lutyni ovlivnil život nemocnice karvinské. Nastal odliv lékařských kádrů na vedoucí pozice v nové nemocnici, na nové místo se přestěhovalo ortopedické a resuscitační. Administrativně však tvořila orlovská nemocnice součást karvinské, ředitelství sídlilo v Karviné a v Orlové byla ustanovena funkce vedoucího lékaře.

Od roku 1988 byl primářem chirurgie MUDr. Jaromír Pšenička, bývalý zástupce prim. MUDr. I. Románka v Havířově.

Převratné společenské změny po revoluci v roce 1989 se projeví také ve zdravotnictví. Nastává období ničení starých struktur a budování nových, hektické období nadšení a velkých nadějí. V atmosféře, kdy se na různých úrovních diskutuje o tom, kdo na koho doplácí, dochází k osamostatnění orlovské

nemocnice (1. 3. 1990). Časem dochází k obrovskému tlaku na zefektivnění poskytování zdravotní péče, a to jak ze strany vlády, tak ze strany pojišťoven. Poukazuje se na to, že v okrese Karviná funguje pět nemocnic a počet lůžek na jednotku obyvatel silně převyšuje republikový i evropský průměr. Na Karvinsku však nikdy nebyla nemocnice, která by kompletně soustředovala medicínské obo-ry, jak tomu bývá v okresech s menší hustotou obyvatel. Bylo zde vždy více nemocnic, které se vzájemně doplňovaly. Tlak na efektivitu fakticky znamená tlak na restrukturalizaci a redukci nemocničních lůžek, případně i na redukci počtu nemocnic. K prvnímu říjnu 2001 vydává přednosta Okresního úřadu v Karviné rozhodnutí o kompletizaci obou nemocnic. Karvinská a orlovská nemocnice se tedy po více jak jedenácti letech opět stávají jedním celkem.

V současnosti (2007) je primářem oddělení MUDr. Miroslav Zajíček a jeho zástupcem MUDr. Stanislav Sikora. Oddělení má 62 lůžek, z toho 8 JIP. Na oddělení se provádí gastroskopie, ERCP, operace štítné žlázy, břišní operace, operace kýl, cévní operace na periferním žilním a arteriálním systému a na periferních nervech, operace prsu a běžné úrazové operace. Preferují se laparoskopické operace žlučníku a tříselných kýl, průměrný počet operací je 1500 ročně.

(Zpracováno v roce 2007 dle www.nspka.cz)

Dodatek při korektuře (listopad 2008):

Prim. MUDr. Miroslavem Zajíčkem byla poskytnuta, se souhlasem autora, pracovní verze připravované publikace:

Po stopách historie

věnované k 50. výročí NsP Karviná-Ráj a 30. výročí NsP Orlová-Lutyně

Autor: Karel Budín

Editor: Hana Jakubková

Vydala: NsP Karviná-Ráj 2008

Zde je uveden chronologický seznam primářů chirurgického oddělení v Orlové:

Josef Kašpar 1943-48

Bohumil Krimel 1948-49

Josef Grygar 1949-58

Jan Fiala 1961-63

Miroslav Harašta 1963-68

Jaromír Pšenička 1988-92

27 Historie Chirurgické kliniky FN Ostrava

Jan Dostalík, Jaroslav Mayzlík

Historie chirurgické kliniky nynější Fakultní nemocnice s poliklinikou v Ostravě začíná uprostřed třicátých let 20. století, kdy v roce 1935 přišel do Ostravy MUDr. Jiří Šejhar, čtyřiatřicetiletý asistent I. chirurgické kliniky v Praze, kde pracoval pod vedením prof. MUDr. Arnolda Jiráska. V Ostravě-Zábřehu se od roku 1929 stavěla nová státní nemocnice, která se měla stát opěrným sloupem zdravotnického zajištění celého regionu. Jejím předchůdcem byla nevelká Epidemická nemocnice, kterou společně vybudovaly a v roce 1912 otevřely obce Vítkovice a Zábřeh, jenž se později staly částmi města Ostravy. Tato nemocnice se zejména za první světové války stala centrem protiepidemického úsilí v celém území, jež bylo ohrožováno úplavicí, neštovicemi, tyfem a jinými nemocemi.

V roce 1935 bylo tedy v nově postavené státní nemocnici otevřeno provizorní chirurgické oddělení, jehož organizací, dobudováním a odbornou garancí byl jako primář pověřen zmíněný MUDr. Šejhar. Za jeho vedení byl pak ve válečném roce 1940 otevřen nový chirurgický pavilon se 160 lůžky. To se však již MUDr. Jiří Šejhar stačil habilitovat. Tématem jeho habilitační práce byla problematika mozkových úrazů a otřesy mozku, jimiž se pak zabýval i ve svých přednáškách na lékařské fakultě v Praze ještě dlouho po válce.

Dalším objektem Šejharova zájmu byla problematika urologická, kterou se také zabýval již na klinice v Praze. Pro své hluboké znalosti získal doc. MUDr. Šejhar v Ostravě pověst vynikajícího odborníka – chirurga a urologa, prvního v tomto kraji. Docent Šejhar během své činnosti v Ostravě hojně publikoval, studoval i přednášel na vědeckých schůzích Slezské lékařské župy.

Krušná léta druhé světové války zasáhla i chirurgické oddělení: v roce 1944 byla nemocnice zasažena při bombardování, které těžce poškodilo především interní a chirurgický pavilon. Jeho rekonstrukce trvala až do roku 1947, kdy byl znovu otevřen.

Komunistický puč v únoru 1948 přinesl zásadní změnu pracovní atmosféry rovněž v zábřežské nemocnici, a to k horšímu. Komunistické stranické struk-

tury, tzv. akční výbory, rozhodovaly o nejdůležitějších provozních i odborných záležitostech. Vytvářely v nemocnici pracovně obtížné a deprimující prostředí, v němž šlo především o uplatňování třídně ideologických zásad, tzv. moci proletariátu. V roce 1956 proto odešel docent Šejhar na uvolněný primariát do Českých Budějovic, kde působil do roku 1961. Dalších čtrnáct let pak pracoval ambulantně, vyučoval na zdravotnické škole a v 75 letech definitivně odešel do důchodu. Zemřel 27. 2. 1996 ve věku 85 let.

Po odchodu docenta Šejhara se ujímá vedení docent MUDr. Kamil Typovský, CSc., který se narodil 13. dubna 1913. Maturoval v roce 1932 v Olomouci, promoval v roce 1938 na Lékařské fakultě Masarykovy Univerzity v Brně. Po krátkém působení v Baťově nemocnici ve Zlíně působil na chirurgickém oddělení Zemské nemocnice v Olomouci a když byla po válce otevřena Univerzita Palackého v Olomouci, stal se asistentem na chirurgické klinice profesora MUDr. Vladimíra Rapanta, DrSc., pod jehož vedením vyrůstal ve špičkového odborníka. Byl na studijním pobytu ve Francii, Rakousku, Německu a Polsku. Docent Typovský byl všestranným chirurgem s významným působením na poli všeobecné chirurgie, traumatologie a kardiochirurgie. Jako první studoval vhojování prolénové sítky, která se dnes pravidelně používá při laparoskopických operacích tříselných kýl a má i jiné uplatnění (obr. 104).

Jako primář chirurgického oddělení tehdejší Krajské nemocnice v Ostravě se stal podle dobové organizační struktury krajským odborníkem pro chirurgii. Pod vedením docenta MUDr. Kamila Typovského, CSc., získává chirurgické oddělení ostravské krajské nemocnice pozici špičkového pracoviště. Doc. Typovský zde zřizuje ordinariáty, jejichž vedením a odpovědností za jejich chod i odbornou způsobilost pověřuje lékaře s odpovídající erudicí. Vznikl tak ordinariát neurochirurgický (MUDr. Fišer, MUDr. Wolný), cévní chirurgie (MUDr. Mayzlík), dětské chirurgie (MUDr. Kopecký), hrudní chirurgie (MUDr. Kaupa), onkologické chirurgie a mammologie (MUDr. Prokopová) a traumatologie (MUDr. Šimeček).

V době působení docenta Typovského v čele chirurgického oddělení se dynamicky rozvíjela a prudce stoupala úroveň chirurgické péče v celém tehdejším Severomoravském kraji. V té době je např. z jeho iniciativy v nemocnici založena stanice pro léčbu popálenin, jedno z prvních pracovišť tohoto druhu v republice. Docent Typovský také hojně publikoval. Bibliografie jeho relevantních prací má více jak 100 položek. Jeho knihy Traumatologie pohybového ústrojí a Traumatologie břicha patří k základním studijním pramenům v oboru chirurgie.

K odborným zájmům docenta Typovského patřila také kardiochirurgie. Provedl více než 300 kardiochirurgických operací bez mimotělního oběhu (201 mitrálních komisurotomí, léčil koronární insuficienci oboustranným

podvazem arteria mammaria interna, operoval srdeční aneurysmata plastikou bránice). Byl také nesmlouvaným examinátorem při atestačních zkouškách, zastával funkci předsedy tiskové komise výboru České chirurgické společnosti J. E. Purkyně a zastupoval vedoucího redaktora Rozhledů v chirurgii. Po odchodu z místa primáře, od roku 1976 do roku 1981, pracoval na chirurgické ambulanci v Ostravě a 3. října 1992 podlehl zákeřné nemoci.

Dlouholetým zástupcem docenta Typovského byl MUDr. Milan Koziel, pozdější primář chirurgického oddělení Městské nemocnice s poliklinikou v Ostravě a městský chirurg. Po jeho odchodu se stal asistentem MUDr. Jiří Králík, CSc., který v roce 1975 odešel na primariát do Přerova a později se stal přednostou I. chirurgické kliniky Univerzity Palackého v Olomouci.

Po odchodu docenta Typovského do důchodu byl r. 1976 jmenován primářem chirurgického oddělení tehdejší Krajské nemocnice s poliklinikou v Ostravě MUDr. Josef Kopecký, narozený roku 1935, který v roce 1959 promoval na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (obr. 105). V roce 1979 získal hodnost kandidáta věd, o dva roky později habilitoval a v roce 1992 získal doktorát věd. K odborným zájmům doc. Kopeckého patřila dětská chirurgie, břišní chirurgie a později chirurgie onemocnění prsu. V době svého působení ve funkci primáře chirurgického oddělení zřídil ordinariát urologický (MUDr. Josef Černý) a v roce 1986 ordinariát koloproktologický (MUDr. Tomáš Posolda). Zástupcem docenta Kopeckého byl MUDr. František Novotný, který v roce 1981 odešel do Prostějova a stal se primářem chirurgického oddělení tamější nemocnice. Asistentem se pak stal MUDr. Oldřich Šimeček. V oboru cévní chirurgie získal prof. MUDr. Jaroslav Mayzlík, CSc., hodnost kandidáta věd v roce 1983, habilitoval v roce 1994 v Olomouci a byl jmenován profesorem roku 1999 v Košicích.

V roce 1984 se chirurgické oddělení ostravské krajské nemocnice stalo výukovým pracovištěm posluchačů VI. ročníku

Obr. 104 Doc. MUDr. Kamil Typovský, CSc.

Obr. 105 Doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc., přednosta chirurgické kliniky Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu v letech 1977–1990 a 1999–2001

Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a od roku 1988 pak postgraduální výukovou základnou Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze.

V srpnu 1990 dochází v souvislosti s politickou proměnou režimu i ke změně ve vedení chirurgického oddělení a primářem se stává MUDr. Tomáš Posolda, narozený roku 1949. Vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, promoval v roce 1973. Během jeho působení vzniklo na oddělení pracoviště chirurgické endoskopie a invazivní gastroenterologie pod vedením MUDr. Jiřího Černocho.

V květnu 1991 bylo ustaveno, jako první pracoviště v republice, z původního traumatologického ordinariátu Traumatologické centrum, jeho vedením byl pověřen docent MUDr. Leopold Pleva, CSc. Hlavním úkolem centra bylo zlepšit úroveň léčebné péče, nejen o běžná poranění, nýbrž hlavně o polytraumata, která jsou sem soustřeďována z celého Severomoravského regionu. Od roku 1993 vydává Traumatologické centrum časopis Úrazová chirurgie. Významné jsou i centrem organizované Ostravské traumatologické dny s mezinárodní účastí, tradičně uskutečňované v Rožnově pod Radhoštěm.

Dlouholetá neutěšená situace nemocných s chronickým selháním ledvin vedla ke zřízení Regionálního transplantačního centra (1. dubna 1992), jeho vedoucím lékařem se stal tehdejší zástupce primáře MUDr. Rudolf Michalský.

Souběžně probíhala dlouhodobá příprava na otevření kardiochirurgického pracoviště. Organizací a vedením příprav byl pověřen prof. MUDr. Jiří Bartoš, DrSc., z I. chirurgické kliniky Univerzity Karlovy v Praze. Nové pracoviště – Kardiochirurgické centrum – vzniklo v roce 1993, jeho primářem byl jmenován doc. MUDr. Jan Tošovský, CSc., který přišel z I. chirurgické kliniky UK z Prahy a během krátké doby došlo k rychlému rozvoji této nové specializace.

Rozhodnutím ministra zdravotnictví získala dne 8. dubna 1992 Krajská nemocnice s poliklinikou v Ostravě statut Fakultní nemocnice s poliklinikou Ostrava, s vazbou na Zdravotně sociální fakultu Ostravské univerzity, jejím sídlem se stal od roku 1994 nový monoblok v Ostravě-Porubě. Dne 1. června 1992 byla ustavena Chirurgická klinika Fakultní nemocnice s poliklinikou (FNsP).

Dne 1. 6. 1997 byl do čela chirurgické kliniky FNsP v Ostravě jmenován prof. MUDr. Anton Pelikán, DrSc., který dříve pracoval v Rooseveltově nemocnici v Banské Bystrici. Narodil se v roce 1945, promoval na lékařské fakultě UK v Bratislavě v roce 1969, hodnost kandidáta věd získal v roce 1981, habilitoval roku 1992, profesorem byl jmenován v roce 1995. Zabýval se kolorektální chirurgií, o které vydal monografii. Jeho zástupcem pro léčebnou péči byl MUDr. Rudolf Michalský, asistentem pro vědu a výzkum v té době byl MUDr. Petr Guziana.

V roce 1998 vznikla na chirurgické klinice Fakultní nemocnice tzv. transplantační aféra. Výsledky jejího mnohostranného šetření nejsou dodnes známy a nejsou dořešeny.

Dne 30. 10. 1999 byl ministrem zdravotnictví do funkce přednosty chirurgické kliniky dočasně znovu povolán doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc. Jeho zástupcem pro léčebnou péči byl MUDr. Tomáš Malý, který se později stal primářem chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě, zástupcem pro vědu a výzkum byl jmenován MUDr. Vladimír Richter.

Dne 2. 4. 2001 se na základě konkurzního řízení stal přednostou chirurgické kliniky docent MUDr. Jan Dostálík, CSc., který působil do té doby jako primář chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě. Narodil se v roce 1944, promoval v roce 1968 na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Roku 1997 získal hodnost kandidáta věd, absolvoval studijní pobyty v Německu, Rakousku, USA, Švédsku a Francii, v roce 2000 se pak habilitoval svou prací Laparoskopické operace kolorektálních malignit.

Doc. MUDr. Dostálík, CSc., je všestranným chirurgem, specializoval se nejprve v cévní chirurgii, od roku 1991 stál u zrodu laparoskopické chirurgie v tomto státě. Mnohé výkony provedl jako první v České republice – roku 1993

Obr. 106 Kolektiv lékařů chirurgické kliniky v r. 2007

sedící zleva: J. Mayzlík, V. Richter, E. Kalužová (vrchní sestra), J. Dostálík (přednosta kliniky), L. Martínek, A. Pelikán, P. Havránek, stojící zleva: I. Guňka, P. Ihnát, P. Guňková, L. Kříž, M. Mazur, P. Gužiana, E. Bednaříková, F. Jalůvka, I. Slívová, O. Kubala, J. Kretek, P. Schwarz, A. Foltys, M. Mitták

laparoskopickou resekci střeva, roku 1997 laparoskopicky asistovaný aortobifemorální by-pass, roku 1998 laparoskopickou resekci žaludku.

Na chirurgické klinice FNsP Ostrava se zasadil o rozvoj moderní miniin vazivní chirurgie, rozšířil škálu operačních výkonů, zřídil výukové postgraduální pracoviště laparoskopické chirurgie. V roce 2002 provedl jako první v České republice laparoskopický odběr ledviny od živého dárce, čímž pozvedl prestiž transplantační medicíny v Ostravě a napomohl k opětovnému rozvoji Regionálního transplantačního centra, jeho vedením je pověřen od ledna 2002 MUDr. Jiří Samlík. Zástupcem přednosta chirurgické kliniky pro léčebnou péči byl jmenován MUDr. Vladimír Richter a zástupcem přednosta pro vědu a výzkum MUDr. Lubomír Martínek, Ph.D.

Nosným programem chirurgické kliniky jsou miniin vazivní přístupy, které zasahují do všech disciplín chirurgie zde prováděných, tj. chirurgie cévní, dětské, hrudní, mamologické a především v chirurgii abdominální. Doc. MUDr. Jan Dostálík, CSc., opakovaně se svými spolupracovníky prováděl v rámci mezinárodních chirurgických konferencí doma i v zahraničí laparoskopické operace střev. V roce 2007 provedl další úspěšný kombinovaný laparoskopický a torakoskopický výkon, a to náhradu jícnu žaludkem pro karcinom (obr. 106).

28 Historie chirurgického oddělení nemocnice Ostrava-Jih

*(původní název závodní nemocnice
Nové Hutě K. Gottwalda, součásti
ZÚNZ Ostrava)*

*Miroslav Pospíšil, Tomáš Malý,
Alfréd Drmela*

V roce 1970 je otevřena nová nemocnice jako Závodní ústav tehdejší Nové Hutě K. Gottwalda. Tehdy ZÚNZ NHKG. Do té doby měl závodní ústav jen ambulantní chirurgickou složku zabezpečovanou třemi chirurgy. (MUDr. Konečný, bývalý primář chirurgie v Bruntále, MUDr. Kolomazník, bývalý zástupce doc. MUDr. Vohnouta z doby jeho vedení chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě a prvoatestovaná lékařka MUDr. Dudková.) Lůžkovou péči do té doby zabezpečovala chirurgie Vítkovických železáren, tehdejší ZÚNZ VŽKG.

S otevřením závodního ústavu pro veřejnost mělo chirurgické oddělení NH v péči 20 000 zaměstnanců Nové hutě a 80 000 obyvatel rostoucích ostravských čtvrtí Výškovice a části Hrabůvky a k tomu ještě 10 000 brigádníků z NH, tedy celkem 110 000 lidí.

Při vzniku mělo oddělení 72 lůžek se třemi základními stanicemi a chirurgickou JIP, která měla 6 lůžek, později 4 lůžka. Septická chirurgie 27 lůžek a aseptická chirurgie rovněž 27 lůžek. Dále existovalo něco jako intermediární pooperační péče s původně 10 a později 12 lůžky. Dva operační sály s centrální klimatizací včetně umývárny, předsálí, sterilizace, přístupových chodeb, kanceláří, a odpočívárny, tedy celého operačního traktu. Na centrální klimatizaci byla napojena i chirurgická JIP. Další dva operační sály – aseptický a septický – byly v ambulantním traktu. Pacientské pokoje byly dvoulůžkové s vlastní sprchou a WC. Pro lidi na vozíku a imobilní byla na každém poschodí koupelna a WC, kam se dalo vjet s lůžkem. Takže nejen koncepčně, technicky, ale i zdravotní

výbavou předešlo chirurgické oddělení dobu svého vzniku a bylo v té době nejmodernějším a pro pacienty vysoce nadstandardně vybaveným chirurgickým oddělením v Ostravě. Co nekoupilo státní zdravotnictví, financoval ocelářský kolos, jakým bezesporu NH byla. Lůžková chirurgie byla dána do plného provozu v červnu 1972.

Prvním primářem chirurgického oddělení byl prim. MUDr. Miroslav Zháněl, s nímž přichází z Vítkovické nemocnice MUDr. Miroslav Pospíšil od prim. MUDr. Staňka. Jako zástupce primáře nastupuje MUDr. Bohumil Šmíd z Městské nemocnice Ostrava-Fifejdy. Ambulanci nemocnice zabezpečovala MUDr. Dudková. Po promoci nastupují v r. 1972 MUDr. Dvořáčková-Novotná a MUDr. Fišková. Další rok přichází z Frýdku-Místku MUDr. Petr Pinkava a z interny ZÚNZ MUDr. Petr Sikora. Takže v létě 1973 má chirurgické oddělení NH již stabilizovaný kádr lékařů. V roce 1975 do stabilního týmu přichází z chirurgického oddělení v Šumperku MUDr. Karel Wagner (syn doc. MUDr. Karla Wagnera, přednosta ortopedické kliniky LF UP a FN v Olomouci) a na ambulanci pracuje MUDr. Černá. Počátkem 80. let stabilní kádr lékařů rozšiřuje MUDr. Michal Hodík. Dlouhodobě od r. 1974, jako zaměstnanec ZÚNZ VŽ pracuje na chirurgickém oddělení MUDr. Jan Dostálík.

Primář MUDr. Zháněl byl zaměřením traumatolog, ale zahájil pod vedením tehdejšího doc. MUDr. Jiřího Bartoše, DrSc., pozdějšího profesora I. chirurgické kliniky I. LF UK v Praze, dráhu cévního chirurga. Nosnými pilíři činnosti chirurgického oddělení NH byla v plném rozsahu břišní chirurgie (totální gastrektomie, resekce střev, hemikolektomie, nízké resekce a abdominoperineální amputace rekta, chirurgie žlučníku a žlučových cest s revizemi a anastomosami biliodigestivními) a kompletní traumatologie včetně operací drobných kostí pomocí KFI, ještě před vznikem instrumentaria Poldi V. Oddělení bylo plně vybaveno traumatologickým instrumentariem včetně originálního švýcarského vybavení AO, rtg C ramenem (Polarix fy Siemens). Významnou částí činnosti byla chirurgie cévní s rekonstrukčními výkony na tepnách dolních končetin až do výše aortobifemorálních by-passů. Dva lékaři (MUDr. Pospíšil a MUDr. Dostálík) byli vysláni na školení v cévní chirurgii na I. chirurgickou kliniku I. LF UK v Praze k prof. MUDr. Lichtenbergovi, DrSc. Další náplní chirurgického oddělení byly drobné chirurgické výkony (varixy, exstirpace, kýly), operace ženského prsu, chirurgie štítné žlázy a drobné ortopedické výkony. V letech 1972–1974 bylo na oddělení prováděno v prvním roce 820 operací, následující rok 1120 operací a v r. 1974 1250 operací.

V roce 1975 odchází primář MUDr. Zháněl na primariát do Vítkovické nemocnice a na jeho místo nastupuje prim. MUDr. Alfréd Drmela (obr. 107).

Od roku 1975 do r. 1977 je pro přestavbu uzavřeno chirurgické oddělení Vítkovické nemocnice a chirurgické oddělení NH přebírá kompletní jeho provoz

i personál pod vedením prim. Dr. Drmely. Kapacitně je oddělení a nemocnice posílena o dalších 68 doléčovacích míst a na práci se podílí část personálu z Vítkovic pod vedením prim. Dr. Zháněla. V těchto třech letech se provádí 3100–3200 operací ročně.

Od roku 1978 je direktivně ukončena činnost cévní chirurgie a v r. 1979 i výkony na štítné žláze. Nosným pilířem činnosti zůstává břišní chirurgie a traumatologie doplňována drobnými ortopedickými výkony. Průměrný počet operací se v těchto letech pohybuje od 1250 do 1350 operací. Prim. Dr. Drmela rozšiřuje břišní operativu o problematiku hiátových hernií a řešení vředové choroby gastroduodena pomocí supraselektivní vagotomie.

V roce 1981 vzniká traumatologický ordinariát, je vyčleněna lůžková traumatologická část s 10 čistými lůžky a 4 lůžky septickými. Ordinářem je jmenován Dr. Pospíšil. Ve spolupráci s doc. MUDr. Kundrátem, CSc., primářem tehdy jediného ortopedického oddělení v Ostravě v MN Ostrava-Fifejdy, je rozvíjena septická traumatologie. Od 90. let s rozvojem traumatologie v tehdejší KÚNZ v Ostravě-Zábřehu a posléze transformovaného ve FN v Ostravě-Porubě se snižuje počet traumatologických výkonů a od r. 1992 se vznikem samostatného traumatologického centra v Ostravě se traumatologické výkony na chirurgii NH výrazně snižují. Od roku 1990 je opět zahájena operační činnost na štítné žláze. Tyto výkony vzrůstají díky úzké spolupráci s endokrinologem.

V r. 1991 po odchodu prim. Dr. Drmely do důchodu vyhrává výběrové řízení na vedení pracoviště prim. MUDr. Šmíd. S nástupem Dr. Šmída do funkce přednosta chirurgického oddělení se jeho zástupcem na krátkou dobu stává MUDr. Karel Wagner. Ten však posléze přechází jako revizní lékař do Hutnické zdravotní pojišťovny. Do funkce zástupce primáře nastupuje MUDr. Pospíšil. Od r. 1992 zavádí po proškolení v IKEM v Praze do břišní chirurgie staplerovou techniku. Narůstá počet výkonů na štítné žláze, takže od r. 1995 je chirurgie NH v té době druhým pracovištěm po chirurgické klinice 2. LF UK v Praze-Motole co do četnosti těchto operací. Ročně se provádí 100–115 operací na štítné žláze. Na podzim 1994 po získání laparoskopické věže a po nácviku operační techniky na vepřích je chirurgie NH druhým pracovištěm v Ostravě po doc. Dr. Dosta-

Obr. 107 Prim. MUDr. Alfréd Drmela

líkovi, CSc., které zahajuje laparoskopické operace žlučníků. Od ledna 1995 rozšiřují Dr. Pospíšil a Dr. Sikora laparoskopický sortiment operací o řešení problematiky tříselné kýly a o laparoskopické apendektomie. V průběhu let dochází k postupné změně kmenových chirurgů. Z původních 8 druhoatestovaných odchází Dr. Wagner do zdravotní pojišťovny, Dr. Hodík k fy Pfizer, Dr. Sikora přechází do privátní chirurgické praxe, Dr. Pinkava na poloviční úvazek do FN v Ostravě, ale poté se vrací. V letech 1998–1999 zůstávají jen dva druhoatestovaní chirurgové – prim. Dr. Šmíd a jeho zástupce Dr. Pospíšil.

Od r. 1994 po promoci nastupuje na oddělení Dr. Martin Bolek a stává se kmenovým pracovníkem. Od roku 1998 přichází Dr. Lukáš Wolgemuth. V letech 2000 přichází Dr. Soňa Krejčová. V letech 1996–2000 se průměrný počet operací snižuje až na 850 za rok. Klesající počty operací odpovídají odchodům lékařů a třem vlnám privatizace, kterými nemocnice prošla. S privatizacemi se současně i mění název nemocnice. Od ZÚNZ NHKG na ZÚNZ NH a dále na NH a na název Nemocnice Ostrava-Jih (NOJ).

Na podzim 2000 je jmenován do funkce primáře MUDr. Tomáš Mrázek. V r. 2002 odchází MUDr. Pospíšil a následně v r. 2003 i MUDr. Pinkava a Dr. Černá na chirurgické oddělení Městské nemocnice Ostrava-Fifejdy (poslední z původních lékařů oddělení). V r. 2003 oddělení zcela opouští traumatologické výkony a následně i urgentní výkony mimo běžnou osmihodinovou pracovní dobu. Specializuje se na laparoskopické operace. V r. 2004 nastupuje do funkce primáře doc. MUDr. Pavol Holéczy, CSc. Přicházejí noví lékaři Dr. Pagačíková a Dr. Židek. V roce 2005 dochází ke sloučení s chirurgií ve Vítkovické nemocnici, která rovněž prodělala několik vln privatizace i změnu názvů. Chirurgické oddělení přechází pod vedením doc. Dr. Holéczyho, CSc., na nové pracoviště do Vítkovické nemocnice a v roce 2006 je ukončena i ambulantní činnost v nemocnici Ostrava-Jih.

Za 34 let existence tohoto chirurgického oddělení kromě stabilních lékařů prošly tímto oddělením desítky lékařů, z nichž toto oddělení mnohé vchovalo k chirurgii.

29 Historie chirurgického oddělení MN Ostrava-Fifejdy

Tomáš Malý, Tomáš Mrázek

Přednostové chirurgického oddělení MN Ostrava

Chronologický přehled:	dobu primariátu:
1. MUDr. Friedrich Neugebauer	1897–1933
2. doc. MUDr. Jan Bedrna	1933–1934
3. doc. MUDr. Antonín Váňa	1934–1945
4. doc. MUDr. Čestmír Vohnout	1945–1960
5. doc. MUDr. Vojmír Ševčík, CSc.	1960–1970
6. MUDr. Milan Koziel	1970–1989
7. doc. MUDr. Jan Dostalík, CSc.	1990–2001
8. MUDr. Tomáš Malý	2001–2004
9. MUDr. Karel Piš	2004–2007
10. MUDr. Tomáš Mrázek, Ph.D.	2007 – dosud

Docent MUDr. Antonín Váňa

Narozen 24. 10. 1888 ve Skaličce u Hranic jako syn venkovského kováře. Po maturitě ve Valašském Meziříčí vystudoval lékařskou univerzitu ve Vídni a po první světové válce a krátkém asistentství na vojenské nemocnici v Brně mohl nastoupit jako asistent v nemocnici u svaté Anny a u profesora Petřivalského na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

V roce 1925 tam předložil svou habilitační práci „O změnách pH v krvi při některých chirurgických chorobách“ a začal jako docent přednášet na této univerzitě.

Po náhlém skonu primáře Všeobecné nemocnice v Třebíči byl tam vyslán a pak byl v roce 1926 jmenován primářem a ředitelem této nemocnice. Zde se zasloužil o postavení dvou nových pavilonů.

V roce 1932 přešel do Městské nemocnice v Ostravě na Fifejdách, kde se stal primářem a ředitelem. Zasluhou pověsti, kterou si získal jako vynikající chirurg,

přiměly jeho známosti s řadou představitelů země Moravy k tomu, že prosadil plán na přestavbu nemocnice a zajistil finanční prostředky.

V průběhu druhé světové války nejen financoval odchod dvou dobrovolníků ke spojeneckým armádám, nýbrž i po celou dobu jejího trvání zachránil se svými asistenty operačními zákroky spoustu našich občanů před tzv. totálním nasazením na práci v Německu a také před uvězněním. V roce 1946 odešel jako ředitel a primář do Zemské nemocnice v Opavě a v r. 1948 odešel do důchodu. Zemřel ve Skaličce dne 24. 6. 1954 na infarkt.

Prof. MUDr. Čestmír Vohnout

Narodil se 7. září 1899 v Brně. Byl žákem prof. MUDr. Júlia Petřivalského (1873–1945). Maturoval v Brně, na Lékařské fakultě začal studovat v Praze, studia pak dokončil v roce 1925 na Lékařské fakultě MU v Brně.

V roce 1931 byl jmenován již jako kvalifikovaný chirurg odborným asistentem. MUDr. Č. Vohnout pokračoval v chirurgické činnosti na chirurgické klinice Zemské nemocnice U sv. Anny (vedoucí prof. MUDr. J. Podlaha – po jeho zatčení v roce 1941 doc. MUDr. Vl. Rapant), kde proběhlo jeho habilitační řízení. V lednu 1946 nastoupil na místo primáře velkého chirurgického oddělení (225 lůžek) v Moravské Ostravě.

Prof. MUDr. Vohnout patřil a dosud patří k nejvýraznějším osobnostem ostravské chirurgie. Jeho životním krédem byl výrok Ollierův: „Čím se chirurgie stává mocnější, tím má být mravnější,“ který publikoval v článku „Mladým lékařům, budoucím chirurgům“ (Rozhledy v chirurgii, XXXVII, 7, 1958). Během své patnáctileté služby ostravské veřejnosti, mnohdy na klinické úrovni, se stal po stránce politické persona non grata a tehdejší koryfeje ostravského zdravotnictví usoudili, že si nezaslouží sebemenší vděčnost a poděkování. Fifejdskou chirurgii opustil ve věku 60 let a odstěhoval se do Brna, kde působil ještě na chirurgické klinice.

Vděku a uznání se mu dostalo až po roce 1989, kdy byl jmenován profesorem. Zemřel v roce 1996.

Doc. MUDr. Vojmír Ševčík, CSc.

Narozen 25. 7. 1915, byl absolventem Lékařské fakulty MU v Brně. Svou chirurgickou dráhu nastoupil na chirurgickém oddělení v Prostějově, pak pokračoval na chirurgické klinice Vojenské lékařské akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové pod vedením akademika Bedrny. Po krátkém působení na chirurgickém oddělení v Uherském Hradišti přišel na zdejší oddělení dne 1. 8. 1960.

Vedle jiných publikací stojí za zmínku docentská habilitační práce „Pokusné práce o sterkorálním zánětu pobřišnice“, která vyšla knižně v roce 1957.

Na Fifejdách zdědil oddělení, které mělo velmi dobré jméno v Ostravě a širokém okolí, a na kterém se v mnoha směrech prováděly výkony na klinické úrovni. Doc. Ševčík na tuto tradici plynule navázal. Hlavním pilířem se stala abdominální chirurgie. Nový přednosta postupně zaváděl moderní právě se prosazující trendy v diagnostice, chirurgické intenzivní péči i v traumatologii, kde dosud převažovala konzervativní bohlerovská škola. Nechal přestavět operační sály i ambulanci, kde byly zřízeny oddělené systémy pro ošetření septických a aseptických pacientů. Z velkého operačního sálu v prvním poschodí vznikly dva sály (dvojče), mezi nimiž byla sterilizační místnost. Z operačního sálu ve druhém poschodí vzniklo ARO oddělení, které bylo oficiálně ustaveno v roce 1965. Nad traktem operačních sálů bylo v půdorysu celé střechy dostavěno podlaží, v němž byly umístěny inspekční pokoje lékařů, kancelář, knihovna a společenská místnost chirurgického oddělení.

Ještě před vznikem samostatného anesteziologického oddělení (později ARO) zřídil doc. Ševčík šestilůžkovou chirurgickou JIP, kterou vedl anesteziolog (MUDr. Jan Fizély), který byl ve stavu chirurgie.

V roce 1961 byla zřízena ambulance pro onemocnění prsu a brzo nato ve spolupráci s rtg oddělením byla zavedena nová vyšetřovací metoda hledající si své uplatnění v diagnostice lézí prsů – mamografie. V roce 1967 byly v Praktickém lékaři publikovány první výsledky mamografie u 235 žen v článku „Význam prosté mamografie v diferenciální diagnostice a prevenci maligních onemocnění prsu“. V poradně pracoval chirurg, onkolog a rentgenolog.

Převážně konzervativní trendy v úrazové chirurgii byly postupně nahrazovány aktivnějším přístupem v souvislosti se zaváděním operativní metody AO.

V šedesátých letech se v odborné literatuře množily zprávy o blahodárném vlivu kyslíku za přetlaku u některých onemocnění, jako například u plynatě sněti, otrav CO, těžkých zhmoždění a ischemii tkání apod. V té době byly v Evropě jen dvě podobná pracoviště, v Glasgowe a Amsterdamu. Doc. Ševčíka tyto zprávy inspirovaly k vybudování centra pro léčbu kyslíkem za přetlaku. Ve spolupráci se ZAM (Závody automatizace a mechanizace) v Ostravě byla sestrojena malá, pojízdná komora s pláštěm z plexiskla, která byla plněna kyslíkem z láhví na 0,95 ATA. Současně se pracovalo na konstrukci, projekci a výstavbě tzv. velké komory, která byla plněna vzduchem na přetlak 2 ATAQ s dýcháním kyslíku z centrálního rozvodu. Stavbu budovy provedl závod VOKD a vlastní komoru (kovový plášť) Vítkovické železářny. Malá komora byla v provozu od roku 1963, v roce 1965 uvedena do užívání komora velká. Prvním ordinariátem pro hyperbaroxii byl ustanoven MUDr. Jiří Holek. Ve dnech 11.–13. 5. 1967 byla uspořádána první celostátní konference o hyperbaroxii, další sympozium o léčbě kyslíkem v přetlaku se konalo pod záštitou Spolku lékařů v Ostravě 4. 9. 1970.

Dne 5. 3. 1968 provedl doc. MUDr. Ševčík první implantaci kardiostimulátoru na území Ostravy ve spolupráci s doc. Peleškou z ÚKECH. Později následovaly ještě další dvě implantace, nicméně rychle se vyvíjející politická situace dalšímu nepřála. Doc. Ševčík se zúčastnil kardiologického sympozia v Hradci nad Moravicí, kde se setkal s prof. Brodem z ÚKECH, který jej seznámil s výzvou „2000 slov“. Tu z Ostravy podepsali prim. MUDr. Veleminský a PhDr. Alois Knop z vedení pedagogické fakulty. Svými podpisy tak zpečetili svůj další osud.

Za doby působení doc. MUDr. Vojmíra Ševčíka, CSc., se provádělo ročně asi 2000 operací, nepočítaje v to menší ambulantní výkony, převážně se jednalo o výkony z abdominální chirurgie.

Doc. Ševčík byl dlouholetým předsedou všeobecné sekce České lékařské společnosti J. E. Purkyně, později přejmenované na Spolek lékařů. Po podpisu svolání „2000 slov“ mu bylo doporučeno, aby se vzdal předsednictví ve Spolku lékařů a rok poté, byl ke dni 15. 11. 1970 odvolán i z funkce přednosta chirurgického oddělení. Svou chirurgickou kariéru ukončil na chirurgické ambulanci ZÚNZ VŽKG. Jeho posledním lékařským působištěm byla ordinace obvodního lékaře na Městské poliklinice v Ostravě-Porubě. Zemřel dne 7. 8. 1992 ve věku 77 let.

MUDr. Milan Koziel, nar. 19. 12. 1925

Vedl chirurgické oddělení MNO 20 let, od roku 1970 do konce roku 1989. Před nástupem na primariát v MNO působil na chirurgickém oddělení krajského ústavu národního zdraví ve funkci zástupce přednosta doc. MUDr. Kamila Typovského, CSc.

Po dobu vedení pracoviště prim. MUDr. Kozielem se nadále rozvíjela hlavně abdominální chirurgie a traumatologie. Po celou dobu úsek vedený MUDr. Zdeňkem Halvou (spolu s prim. MUDr. Kozielem spoluautory celostátní učebnice traumatologie vydané doc. MUDr. Kamilem Typovským, CSc.) řešil celou řadu nejzávažnějších úrazů a polytraumat z dolů Ostravsko-karvinského uhelného revíru. Na oddělení se rovněž koncentrovaly náročné septické chirurgické stavy, které byly léčeny ve spolupráci s nynější hyperbarickou komorou v celé tehdejší ČSSR a střední Evropě.

O šíři spektra poskytované chirurgické péče svědčí i publikační práce o 12bodových poraněních srdce. K obzvláštním zálibám prim. MUDr. Koziela patřila chirurgie žlučových cest, štítné žlázy a thymektomie, které systematicky prováděl ve spolupráci s neurology z indikace myasthenia gravis (jedna z největších sestav v tuzemsku ve své době).

MUDr. Jan Dostalík

Od 8. ledna 1990 na základě konkurzního řízení nastoupil MUDr. Jan Dostalík (narozen 1944) jako primář chirurgického oddělení MNOF. Předtím působil jako ordinář pro cévní chirurgii v Závodní nemocnici Vítkovických železáren. Do funkce zástupce byl ustaven MUDr. Ivan Pavlů a zástupce pro výuku MUDr. Zdeněk Halva, který rovněž vedl traumatologii. Po úmrtí MUDr. Ivana Pavlů, v září 1994, byl do funkce jmenován MUDr. Václav Klimeš. Prakticky od roku 1990 pracuje na chirurgii 16 lékařů, kteří si postupně doplňovali svoji kvalifikaci atestacemi. Celkem 9 lékařů složilo atestaci druhého stupně, z toho další 2 atestaci nástavbovou z traumatologie a 2 chirurgové z cévní chirurgie.

Přednosta oddělení MUDr. Jan Dostalík absolvoval v roce 1991 6týdenní stáž cévní chirurgie u profesora Gröglera v Německu a v dalších letech zahraniční stáže zaměřené na laparoskopickou chirurgii ve Francii, USA a v Rakousku. V roce 1997 obhájil kandidaturu s prací „Laparoskopické operace tlustého střeva“.

Od roku 1990 měla chirurgie 131 lůžek, jednotku septickou, traumatologickou a všeobecnou chirurgii. V roce 1991 byla otevřena desetilůžková jednotka intenzivní péče a v lednu 1997 pak septická jednotka intenzivní péče, takže od tohoto data měla chirurgie celkově 128 lůžek. V říjnu 1998 byl snížen stav na 106 lůžek, a to tím, že se zvětšil komfort pacientů na jednotlivých pokojích snížením počtu lůžek na 1–3lůžkové pokoje. Jednotka intenzivní péče měla 11 lůžek a septická jednotka intenzivní péče 4 lůžka.

Od roku 1991 se stala chirurgie v Petřkovicích součástí oddělení městské nemocnice. V té době zde bylo 42 lůžek. Tato lůžka sloužila spíše pro chronické pacienty, operace se zde prováděly jen v době rekonstrukce chirurgických sálů na Fifejdách. Chirurgie v Petřkovicích byla uzavřena v roce 1996.

V roce 1990–1991 bylo rekonstruováno 1. patro chirurgického oddělení, vznikla nová standardní jednotka 26lůžková o jedno až třílůžkových pokojích. Jednotka intenzivní péče v druhé části tohoto patra je prostorná, dobře vybavená, od roku 1999 s moderní monitorovací jednotkou, a zajišťuje vysoce odbornou péči 11 pacientům. V roce 1991 byla po předchozí projektové přípravě zahájena generální rekonstrukce křídla operačních sálů, kdy nákladem 80 mil. Kč vznikly 4 moderní operační sály vybavené klimatizací s laminárním prouděním, moderními operačními stoly, rentgenovým zesilovačem, instrumentáři pro osteosyntézu. V tomto křídle vzniklo dále lůžkové oddělení ARO a inspekční pokoje lékařů chirurgického oddělení. Provoz nových operačních sálů byl zahájen 5. 6. 1993.

Počet personálu kolísá během tohoto období podle počtu lůžek. V roce 1991 bylo na chirurgii zaměstnáno 16 lékařů, 79 zdravotních sester, 15 nižších a pomocných zdravotnických pracovníků, 21 pomocnic. V roce 1999 to bylo

16 lékařů, 104 zdravotních sester, 21 nižších a pomocných zdravotnických pracovníků.

Již v roce 1990 se rozšířil rozsah cévních rekonstrukcí na oblasti abdominální aorty a tepen oblouku aorty. V listopadu 1991 byla na zdejším oddělení provedena první laparoskopická cholecystektomie, jako na druhém pracovišti v tehdejší Československu. Od tohoto data se stále rozšiřuje škála laparoskopických výkonů na operace kýl, apendektomií, střev, žaludku a akutních operací. O této problematice bylo předneseno 55 přednášek na celostátních konferencích a naše oddělení patří svými zkušenostmi v laparoskopické chirurgii k předním pracovištím v republice. O unikátní laparoskopické implantaci aortobifemorální protézy bylo referováno i v zahraničí a výsledky laparoskopických operací střev byly publikovány v monografii známého amerického koloproktologického chirurga, profesora S. D. Wexnera „Laparoscopic Colorectal Surgery“, vydané v roce 1999. V domácích odborných periodikách bylo publikováno 25 prací z traumatologie, cévní chirurgie a laparoskopické chirurgie.

Traumatologie je na vysoké úrovni odbornými znalostmi, kvalifikovaným personálem i technickým vybavením. Ve spolupráci s ARO, rtg oddělením, ortopedií, neurochirurgií se řeší ta nejsložitější poranění, včetně polytraumat.

Cévních operací se provede ročně více než 200. Jedná se o výkony na tepnách, chronické stenózy a uzávěry tepen karotických, tepen pro horní i dolní končetiny, aneurysmata tepen a akutní operativa je zajištěna 24 hodin denně. V problematice cévní chirurgie péče o pacienty daleko přesahuje hranice města Ostravy.

V domácích odborných periodikách bylo publikováno od roku 1995 dvacet sedm prací z laparoskopické chirurgie, traumatologie a cévní chirurgie. Jsou dále rozvíjeny moderní způsoby léčby v břišní chirurgii s laparoskopickým přístupem, v traumatologii i cévní chirurgii a do popředí se dostává také ošetrovatelská péče. Právě každodenní vnímavá péče o pacienty vytváří tu správnou atmosféru na oddělení a pocit spokojenosti pacienta.

Na jaře roku 2001 odešel z místa přednosta oddělení chirurgie a traumatologie doc. MUDr. Jan Dostálík, CSc., který od 1. 4. 2001 nastoupil na místo přednosta chirurgické kliniky FNŠP v Ostravě-Porubě.

MUDr. Tomáš Malý

Na základě výběrového řízení nastoupil k 1. 7. 2001 do funkce přednosta oddělení chirurgie a traumatologie MNO MUDr. Tomáš Malý, nar. 25. 4. 1957.

Pochází ze známé ostravské lékařské rodiny. Po maturitě na Matičním gymnáziu v Ostravě absolvoval studium všeobecného lékařství na LF UP v Olomouci v letech 1976–1982. Během studia pracoval jako volontér a poté studentská vě-

decká síla po 4 roky na I. chirurgické kliniky LF UP vedené prof. MUDr. Zdeňkem Šerým, DrSc.

Po promoci nastoupil na oddělení chirurgie, později chirurgickou kliniku KNsP, pak SNsP a naposled FNsP v Ostravě Zábřehu (různé názvy téhož zdravotnického zařízení v průběhu historie času). Chirurgická klinika FNsP byla vedena do roku 1990 doc. MUDr. Josefem Kopeckým, DrSc., a poté primářem MUDr. Tomášem Posoldou.

MUDr. Tomáš Malý v roce 1985 absolvoval I. atestaci z chirurgie, v roce 1991 II. atestaci a v roce 1992 složil atestaci z dětské chirurgie. V letech 1993–1996 pracoval jako přednosta chirurgického oddělení NsP v Českém Těšíně, v letech 1996–1998 přednosta chirurgického oddělení Karvinské hornické nemocnice, a. s. Od listopadu 1998 do 30. 6. 2001 zástupce přednosta chirurgické kliniky pro léčebnou péči FNsP v Ostravě Porubě (přednostové prof. MUDr. Anton Pelikán, DrSc., a doc. MUDr. Josef Kopecký, DrSc., od února 1999 do konce ledna 2001).

Prim. MUDr. Tomáš Malý absolvoval stáže na chirurgických pracovištích v Polsku, Itálii, Řecku, v USA a Izraeli. Dosud přednesl přes 170 přednášek na sjezdech všeobecné i dětské chirurgie jak v ČR, tak v zahraničí (Polsko, Slovensko, Portugalsko, Itálie). Dosud provedl přes 8500 operací z celé šíře a spektra obecné chirurgie včetně nadstavbových a příbuzných chirurgických oborů (břišní chirurgie, traumatologie, cévní chirurgie, dětská chirurgie, hrudní chirurgie, urologie a gynekologie). V poslední době je jeho hlavní náplní operační činnost onkochirurgie.

V době působení MUDr. Malého ve funkci primáře pracovalo na chirurgickém oddělení 23 lékařů. Zástupcem přednosta LP byl as. MUDr. Václav Klimeš a zástupcem přednosta pro výuku as. MUDr. Zdeněk Halva (obr. 107).

Chirurgické oddělení disponovalo 106 lůžky, z toho 15 lůžek JIP (12 aseptických, 3 septická). Počty operačních výkonů na čtyřech operačních sálech: 1999 – 2922, 2000 – 2842, 2001 – 3058. V rámci chirurgie a traumatologie MNO se rozvíjela onkochirurgie (celý GIT včetně pankreatu a jícnu), dětská chirurgie, traumatologie, cévní a miniinvazivní chirurgie. Bylo nově koncipováno a zřízeno v kooperaci s RTG oddělením a oddělením onkologie centrum mamologické péče (CMP), jež bylo vedeno MUDr. Jiřinou Herokovou, která měla plnou kvalifikaci v chirurgii.

V rámci oddělení pracovaly dvě ambulance: všeobecné chirurgie a ambulance traumatologická, které dohromady v průměru ošetří kolem 150 pacientů denně. Na těchto ambulancích pracovali 4 lékaři. Dále fungovaly nadstavbové chirurgické ambulance: traumatologická, proktologická, mamologická (CMP), cévně chirurgická, dětská chirurgie, gastroenterochirurgie.

Primáře MUDr. Malého vystřídal ve funkci na základě nového výběrového řízení vyhlášeného vedením nemocnice v roce 2004 prim. MUDr. Karel Piš, bývalý pracovník Vítkovické nemocnice. Funkci přednosta oddělení chirurgie a traumatologie MNO zastával od 1. 3. 2004 do 30. 6. 2007. Za jeho působení se vrátila na oddělení operativa onemocnění štítné žlázy, pokračovalo se v miniinvasivní chirurgii a rovněž došlo k opětovné renesanci cévní chirurgie. Za působení doc. Dr. Dostalíka se provádělo ročně 120 tepenných rekonstrukcí, za prim. Dr. Malého do odchodu Dr. Chmela a Dr. Bláhy na chirurgické oddělení ve Vítkovicích se tyto počty udržely, ale po odchodu Dr. Chmely poklesl počet tepenných rekonstrukcí na 50 za rok, protože tyto prováděl pouze prim. Dr. Malý (vzhledem k vyčerpání další náročnou operativou se nemohl více cévní chirurgii věnovat) a další erudovaný chirurg v problematice cévní chirurgie v celé šíři na oddělení v té době nebyl. S prim. Dr. Pišem přešel na chirurgické oddělení MNO z nemocnice Frýdek-Místek Dr. Berský – atestovaný cévní chirurg, který tuto operativu opět rozvinul v plné míře. Současně se začal erudovat v cévní chirurgii, posléze rovněž získal nástavbovou atestaci i MUDr. Matuš Peteja. S prim. Dr. Pišem nastoupil na oddělení jeho kolega Dr. Vyležík, erudovaný traumatolog, který po odchodu dlouholetého nestora nejen traumatologie, ale

Obr. 107 Lékaři oddělení chirurgie a traumatologie na jaře 2002

sedící zleva: MUDr. A. Matušek, MUDr. Z. Halva – zástupce primáře pro výuku, prim. MUDr. T. Malý, vrchní sestra oddělení J. Nikolová, MUDr. V. Klimeš – zástupce primáře pro LP
 stojící zleva: MUDr. J. Čermák, MUDr. A. Zatloukal, MUDr. T. Kyselý, MUDr. P. Zonča, MUDr. J. Pitřík, MUDr. R. Kubičková, MUDr. J. Heroková, MUDr. M. Pospíšil, MUDr. M. Květenský, MUDr. P. Klimecký, MUDr. F. Galdun, MUDr. J. Bencúr

i chirurgie Dr. Halvy do důchodu přebíral v plné míře péči o oblast traumatologie. Dalším atestovaným traumatologem byl MUDr. Miroslav Květenský.

V roce 2007 vypsal vedení nemocnice opět nové konkurzní řízení a na místo přednosty oddělení chirurgie a traumatologie MNO a ke dni 1. 7. 2007 nastoupil primář MUDr. Tomáš Mrázek, Ph.D. (narozen 1963). Pochází z ostravské lékařské rodiny, jeho otec byl v osmdesátých a devadesátých letech minulého století přednostou chirurgického oddělení Nemocnice v Novém Jičíně, dříve 22 let pracoval právě v městské nemocnici v Ostravě-Fifejdách. V roce 1988 promoval na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Chirurgickou erudici získal v pozici sekundárního lékaře, když deset let (1990 až 2000) pracoval pod vedením doc. MUDr. Jana Dostalíka, CSc., na současném pracovišti. Atestaci z chirurgie I. stupně složil v roce 1991, II. stupně v roce 1997 a atestaci z traumatologie v roce 1999. V roce 2007 úspěšně dokončil doktorský studijní program na LF UP v Olomouci a získal titul Ph.D. Před nástupem do MNO v Ostravě pracoval ve funkci primáře chirurgického oddělení Nemocnice Ostrava-Jih (2000–2005) a poté jako zástupce primáře chirurgického oddělení a primář operačních sálů Vítkovické nemocnice, a. s. (2005–2007).

MUDr. Tomáš Mrázek absolvoval stáže na zahraničních pracovištích (Anglie, Německo, Itálie), publikoval a přednášel na kongresech doma i v zahraničí, nyní studuje v rámci MBA studijního programu TUO-VŠB v Ostravě a přednáší na Zdravotně sociální fakultě Ostravské univerzity.

Ve funkci zástupce přednosty pracují MUDr. Václav Klimeš a MUDr. Aleš Matušek. V současné době na chirurgickém a traumatologickém oddělení MNO pracuje 17 lékařů, kteří si postupně doplňují kvalifikaci absolvováním chirurgických nebo nastavbových atestačních zkoušek. Chirurgický tým je složen z deseti lékařů s II. atestací, dva lékaři mají traumatologickou atestaci, další dva nastavbovou atestační zkoušku z chirurgie cévní.

V současné době má fifejdská chirurgie 93 lůžek, z toho 11 intenzivní péče. JIP má část aseptickou a septickou, v té jsou často léčeni pacienti v přímé návaznosti na léčbu hyperbarickou oxygenoterapií, která je specifikem, pilotním programem i jedním z imagerů celé nemocnice. Standardní lůžkovou péči poskytuje chirurgické oddělení na traumatologické, dvou aseptických a jedné septické jednotce.

Kromě zmíněných 17 lékařů poskytuje komplexní chirurgickou péči v operačním, ambulantním i lůžkovém sektoru přes 80 zdravotních sester a kolem 40 NZP a PZP.

Koncem minulého a počátkem tohoto roku byl chirurgickému oddělení MNO udělen statut akreditovaného traumatologického a chirurgického pracoviště,

což zvýšilo prestiž pracoviště v oblasti postgraduálního vzdělávání a přípravy mladých lékařů.

Důsledkem mnohých restrukturalizačních a organizačních změn, kterými ostravské zdravotnictví prošlo v minulých letech, je přetížení fifejdské chirurgie akutním provozem (přes 150 ošetřených pacientů denně). Přesto se její zaměstnanci snaží o koncepční řešení chirurgické péče se zvláštním zaměřením na oblast miniinvasivní chirurgie, onkochirurgie a traumatologie. Sledovanými programy je léčba kolorektálního karcinomu, karcinomu ženského prsu, miniinvasivní přístup k benigním onemocněním zažívacího traktu a úrazová chirurgie.

V uplynulém roce se podařilo výrazně navýšit počty ošetřených pacientů právě s těmito onemocněními. Bylo ošetřeno téměř sto pacientů s kolorektální malignitou, přes šedesát pacientek s karcinomem prsu. Narůstá i počet laparoskopických výkonů pro benigní onemocnění, trendy sleduje toto oddělení i v tradičně bohatém sektoru fungujícího kýlního centra. Respektování moderních chirurgických trendů se projevuje především ve výrazném nárůstu laparoskopických operací všech stupňů náročnosti (laparoskopické střevní resekce, laparoskopická nefrektomie apod.).

V segmentu traumatologie je patrný aktivní přístup k řešení úrazových stavů, který se projevuje zvýšeným počtem a časnou indikací operační léčby zlomenin. Zvyšuje se i počet ošetřených s polytraumaty, což posouvá chirurgické oddělení mezi akreditovaná traumatologická pracoviště s bohatými zkušenostmi i v této oblasti.

Výsledky své práce prezentují představitelé oddělení formou publikační činnosti nebo přednáškami na kongresech s chirurgickou, traumatologickou nebo ošetrovatelskou tematikou. V červnu 2008 uspořádalo chirurgické oddělení MNO workshop Laparoskopický gastrický by-pass s live přenosem z operačního sálu s mezinárodní účastí.

30 Historie chirurgického oddělení nemocnice Ostrava-Vítkovice

*Antonín Bělař, Karel Piš,
Jozef Chmelo, Pavol Holéczy*

První baráky závodního špitálu Vítkovických železáren vznikly v oblasti tzv. Žofínské huti – na počátku 40 let XIX. století – a lékař se pravděpodobně natrvalo ve špitále nenacházel. Teprve v roce 1853 je na plánu železáren zakreslena budova, označená jako Artzwohnung, obydlí lékaře.

Vedení Vítkovických železáren si bylo vědomo této neutěšené situace, a proto v roce 1878 povolalo do vedení nemocnice prvního vysokoškolsky graduovaného lékaře, kterým byl vídeňský lékař Dr. Munk.

Dr. Munk přišel záhy k závěru, že původní nemocnice nevyhovuje rozměry, uspořádáním, ani polohou a nebude stačit přestavba, ale bude nutné vybudovat nemocnici novou a na vhodnějším místě. Na uskutečnění této myšlenky však musel čekat více než deset let. Krach na vídeňské burze v roce 1873 hluboce poznamenal hospodářství, zejména v českých zemích. Konjunktura se dostavila až koncem osmdesátých let.

Výstavba nemocnice byla zahájena v roce 1888 a již za dva roky byl zahájen provoz. Další rozvoj Vítkovic, ale zejména vysoké procento pracovních úrazů, z nichž mnoho bylo smrtelných, přinutilo vedení Vítkovických železáren zahájit výstavbu moderního chirurgického pavilonu. Stavba byla započata v roce 1913, ukončena v roce 1914 s kapacitou oddělení 94 lůžek. Vznikla budova, na svou dobu ojedinělá. Nebyl to již žádný přestavěný klášter nebo chudobinec, ale moderně koncipovaná dvoupodlažní budova s půdorysnou plochou cca 2500 m² (obr. 108).

Obr. 108 Historická budova chirurgického pavilonu nemocnice ve Vítkovicích

Protože dosavadní přednosta, Dr. Pressburger (narozen 1849) svoji aktivní činnost ukončil, byl vedením oddělení pověřen Dr. Karl Gütig (obr. 109). Narozen v Praze dne 3. 8. 1879, promoval na pražské německé Karlově-Ferdinandově univerzitě v roce 1909 a poté nastoupil chirurgickou praxi na Videňské klinice profesora Roberta Gersunyho. Gersuny (Geršony) pocházel z Teplic a jeho jméno nesou dodnes některé postupy v břišní a plastické chirurgii. Karl Gütig měl u něj dobré možnosti rozvoje a stal se jeho „erste asistent“. 15. 12. 1918 nastoupil ve Vítkovické nemocnici jako „oberarzt“ – odpovídá asi našemu staršímu sekundáři. O rok později se stává „chefarzt“, tj. v dnešní terminologii přednosta – primář oddělení, a vychoval řadu mladších kolegů, z nichž je třeba jmenovat Dr. Ludvíka Alta a Dr. Pavla Wurzela.

Obr. 109 Operace na aseptickém sále v roce 1915, operátor prim. Dr. Gütig, asistuje Dr. Mandler, s. Elvíra a ošetřovatel Havránek

Rozsah operací na našem oddělení byl obdivuhodný. Jako charakteristický jsme vybrali rok 1929. Vyřazen z anestezie byl již chloroform, většina výkonů (803) byla provedena v éterové narkóze, malá část v chlorethylu (kelenu), značná část v lokální anestezii novokainové. Celkem bylo provedeno 4951 výkonů, z nichž podle tehdejších i dnešních hledisek bylo 678 výkonů (zákroky na střevěch, žaludku, žlučníku, strumy, amputace, peritonitidy, urologické operace). Mortalita nebyla

malá – z 18 perforovaných apendixů byla 3 úmrtí, ze 112 flegmonosních, příp. gangrenosních apendixů, zemřelo 8 nemocných. Pozoruhodný je nízký výskyt zhoubných nádorů prsu a tlustého střeva, počet nádorů žaludku je poněkud vyšší než v dnešních statistikách, což je zřejmě dáno strukturou tehdejší výživy. Úmrtí v důsledku pracovního úrazu bylo ve Vítkovicích ročně kolem 15 až 20.

Vítkovická chirurgie začala záhy získávat věhlas, a to nejen mezi pacienty, ale i v odborných společnostech. Dr. Gütig za dvacet let své činnosti publikoval téměř 50 vědeckých prací jednak v německých časopisech (Brünnsche Beiträge zur klinische Chirurgie, Der Chirurg, Zentrallblatt für Chirurgie), ale přispíval i do Časopisu lékařů českých, což ilustruje aktivní znalost českého jazyka.

Publikoval v široké škále, stejně jako operoval. Ve svých sděleních se nevyhýbal ani filozofickým úvahám. Samostatně, případně s Dr. Gütigem, publikovali a přednášeli i jeho spolupracovníci – Dr. Alt, který se zaměřoval na urologické problémy, Dr. Wurzel v břišní chirurgii, Dr. Herzog v aplikaci RTG diagnostické nebo terapeutické.

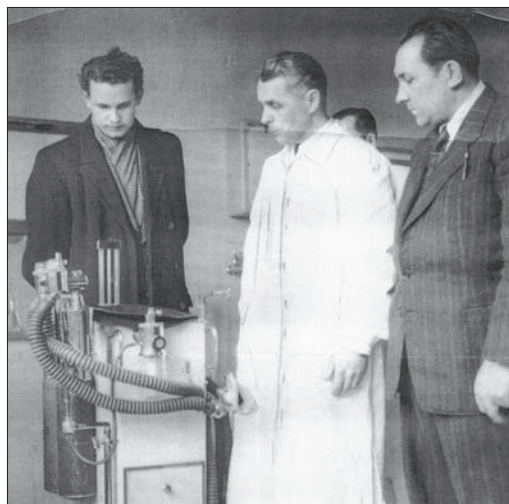
O přiměřenou výši platu se v Rakousku, stejně jako v demokratickém Československu, staral trh – pokud by stát nebo Vítkovice platily lékařům málo, volili by výnosnější privátní praxi. Plat přednosty oddělení byl zhruba na úrovni sekčního šéfa Vítkovického odboru včetně prémie a odměn. Roční plat primáře Gütiga byl 120 000 Kč + naturálie (uhlí, železo). Vánoční prémie činily 40 000 Kč (1932).

Toto šťastné období končí březnovou okupací zbytku Československa v roce 1939. Nařízením ze 4. dubna 1939 jsou všichni lékaři „narijského“ původu zbaveni práce a začínají individuální tragédie každého z nich. Nemocný Karl Gütig odjíždí do lázní Poděbrad, jako Žid má však blokovány finance, dopisem 21. 7. 1939 prosí o výpomoc. Dostane se mu 1500 Kč. Poté pobývá krátkou dobu v Praze a následovně je odtransportován do lodžského ghetta, kde v roce 1941 zahynul. Další židovští lékaři zahynuli v Osvětimi. Válka byla tragédií i pro nemocnici, pronásledován byl i český personál. Část nemocnice byla proměněna v lazaret wehrmachtu, pak SS, koncem války pak v ubytovnu pro uprchlíky při postupu Rudé armády přes Polsko na východ. Nejinak tomu bylo i v prvních měsících po válce.

Do konce roku 1945 je však situace v ústavu konsolidována, vedení se ujímá Dr. Vladimír Drašnar (obr. 110). V témže roce je naše nemocnice, její interní a chirurgické oddělení zvoleno jako vzorové pracoviště pro návštěvu lékařů z USA, členů Unionistické církve. Chirurgii navštěvuje prof. Dragstaed, gastroenterolog, autor a propagátor nové metody léčení žaludečních vředů, která spočívala v protěti obou větví bludných nervů. Prof. Dragstaed provedl společně s primářem Drašnarem na našem oddělení přes 40 těchto operací, jedny z prvních v Evropě.

Primář Drašnar přinesl precizní operační techniku, rozvíjela se i hrudní a břišní chirurgie, několik let po válce ústav fungoval na úrovni krajské nemocnice. Zlom přichází po roce 1952.

Obr. 110 Prim. MUDr. Drašnar (uprostřed) se zaměstnanci Vítkovických železáren A. Výtiskem a Z. Silberem

Jakožto důsledek komunistického převratu pozbývá samostatnosti v rámci závodu, dostává se pod Státní zdravotní správu, Vítkovicím zbývá jen majetek. Lékaři a personál již nejsou placeni Vítkovicemi, dostávají plat jako ostatní zaměstnanci kteréhokoliv zdravotnického zařízení, což znamená jejich naprostou pauperizaci. Prudce se zvětšuje počet nových zaměstnanců ve Vítkovických železárnách, přicházejí tisíce nových obyvatel ze Slovenska a jiných oblastí republiky, začíná se stavět Nová huť a chirurgie se musí vypořádat s prudkým nárůstem těžkých úrazů. Počet smrtelných úrazů dosahuje začátkem tohoto období až padesáti ročně.

V této době, v roce 1951, přichází do Ostravy Dr. Antonín Staněk (obr. 111). Narozen 30. 9. 1916 v obci Perná u Mikulova, začal studovat před válkou brněnskou Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity. Doktorát však získal, vzhledem k válečným událostem, až v roce 1945. Po promoci nastoupil v Brně na Žlutém kopci u prim. Kulíška, pokračovatele Dr. Bakeše, krátce pracoval i v Uherském Hradišti, avšak v roce 1951, kdy začínalo direktivní období „umístěnek“, odešel do Ostravy. V roce 1956 nastupuje Dr. Staněk na primariát po Dr. Drašnarovi, který odešel do Liberce. Byla to šťastná volba. Primář Staněk měl dostatečnou empatii, aby dovedl pochopit problémy mladšího kolegy, dostatečný smysl pro

Obr. 111 Prim. MUDr. Antonín Staněk
v roce 1956

pořádek a důslednost, aby dovedl napomenout (se svou lehkou ironií), dostatečnou rozhodnost, tak nutnou v indikacích operačního zákroku, a dostatečnou skepsi a opatrnost, aby neprováděl zákroky, jejichž prospěšnost by byla pochybná. V politicky velmi nebezpečné době měl svoje přesvědčení – byl to humanismus. „Veškeré spolkaření od ďábla jest,“ tak v jednom rozhovoru citoval rodinnou poučku, která u Staňků vládla od té doby, co se jeho otec zapletl do politiky. Vedl totiž delegaci poštovních zaměstnanců k poslanci Rašínovi, kde žádali zvýšení platů, jak jim poslanec Rašín před volbami slíbil a nesplnil. Platy se sice krátce po návštěvě delegace pošťákům zvýšily, vedoucí jejich výpravy však byl záhy nato přeložen na inferioritní „štaci“.

Rozsah operativy se poněkud zúžil, což vyplývalo z otevření nových specializovaných oddělení v rámci kraje. Dominantou

naší chirurgie však zůstávala chirurgie břišní, zejména chirurgie žaludku a žlučových cest, traumatologie kostní a i měkkých tkání a chirurgie ruky. Koncem šedesátých let již bylo každému prozíravějšímu lékaři jasné, kudy se bude rozvíjet pokrok v chirurgii.

Primář Staněk si byl vědom nutnosti sledovat rozvoj nových postupů a materiálů v chirurgii a traumatologii a společně s Dr. Zhánělem, který převzal primariát v roce 1975, vyvinuli úsilí o získání nových diagnostických a terapeutických prostředků. Doba byla příznivá, dychtivá po změnách, vedení zářezů bylo ústavu nakloněno, a tak mezi prvními v republice vítkovická chirurgie získala zesilovač RTG obrazu Polarix fy Balteau Medical, který nám dával prioritu jak v chirurgii žlučových cest, tak i v traumatologii. Současně jsme dostali nové vybavení pro osteosyntézu vypracované švýcarskou společností AO (Arbeitsgemeinschaft für Osteosynthesenfragen), která zavádí řád a prvotřídní materiály pro všechny druhy osteosyntéz. V době dokončení přestavby na podzim roku 1978 byla vítkovická chirurgie nejmodernější a nejlépe vybavenou chirurgií v Ostravě s širokým zázámem oborů klinických i paraklinických ve vlastní nemocnici.

Obr. 112 *Prim. MUDr. Zháněl, primář oddělení se spolupracovníky v roce 1979*
sedící zleva: doc. MUDr. Ševčík (bývalý přednosta chirurgického oddělení MN Ostrava-Fifejty), prim. MUDr. M. Zháněl, primář chirurgického oddělení, MUDr. Mazánek, traumatolog, stojící zleva: MUDr. Čermáková, MUDr. Sýkora, MUDr. Šípula, MUDr. Staněk, MUDr. Mičková, MUDr. Zrubek, MUDr. Přívozník, MUDr. Vojtěchovský, MUDr. Bělař, MUDr. Goj (pozdější primář urologie), MUDr. Dostalík (pozdější primář chirurgického oddělení Ostrava-Fifejdy a Chirurgické kliniky FN Ostrava-Poruba), MUDr. Glogar

Primář Zháněl však správně pochopil a prosazoval zásadní význam potlačení nosokomiální infekce v chirurgii (obr. 112). Tím byla řízena jeho snaha v přestavbě, tím i pokračovala jeho činnost chirurgická. Sál v I. patře si dále udržel svůj aseptický charakter, důsledně byly oddělovány stavy infekčních od neinfekčních, a to jak v provozu, tak i při chování personálu. Výsledek se dostavil, u „čistých“ operací, jako jsou tříselné kýly, cévní, osteosyntetické operace, klesl počet nosokomiálních infekcí pod 0,5 %, celkově, i při přísných kritériích nedosahoval 5 %.

Za jeho vedení se rychle rozšiřuje používání Enderových prutů při zlomeninách horního konce kosti stehenní, začínáme aplikovat parciální protézy hlavičky kosti stehenní, metoda AO se rozšiřuje téměř na celý kostní systém. Počet provedených cholecystectomií na našem oddělení dosáhl koncem sedmdesátých let 280 výkonů ročně. Rozvíjela se činnost pokoje intenzivní péče, který kromě pooperačních stavů a náročnější chirurgické diagnostiky soustřeďuje krvácení do zažívacího traktu, záněty slinivky břišní, poranění mozku a další stavy, které si vyžadují nepřetržité sledování životních funkcí. Chirurgie poskytovala své sály i lůžka urologickému oddělení, jehož vedením byl od roku 1978 pověřen prim. Petr Goj. Rozvinula se chirurgie periferních cév a abdominální aorty (ročně až 65 výkonů) a na oddělení vyrostli odborníci, jako Dr. Dostalík, jehož činnosti se dostalo veškeré možné podpory. Jeho nástupce, Dr. Samlík, rozšířil škálu výkonů o zákroky na krčních tepnách. Dále se prováděla chirurgie ruky a plastická chirurgie kožních nádorů.

Události roku 1989 většina zaměstnanců chirurgického oddělení uvítala s nadějí. Mezi našimi staršími spolupracovníky byli lékaři, jako Dr. Mazánek, volyňský Čech, přímý účastník únorového protestu pražského studentstva a jeho cesty na Hrad k prezidentu Benešovi, a doc. Vojmír Ševčík, signatář dvou tisíc slov, vyhozený po roce 1968 z postavení přednosta chirurgie Městské nemocnice Fifejdy, a který u nás našel vážnost i sympatie.

Nemocnici, která se osamostatnila, však vznikl problém, chřadnoucí Vítkovice nejen přestaly naši nemocnici podporovat, ale požadovaly naopak nájem za provozované prostory. Město provozovatel vyžadovalo další péči o obyvatele Ostravy. O tom, že by jako provozovatel mělo platit nájem a investovat do rozvoje nemocnice, nechtěli volení zástupci města Ostravy ani slyšet.

Ke komplikovaným majetkovým poměrům, které po roce 1989 vznikly, nutno připojit tuto historickou poznámku:

Počátkem roku 1939 zadrželo gestapo v okupované Vídni Luise Rothschilda a podmiňovalo jeho propuštění prodejem Vítkovic, jejichž cena byla 10 milionů liber šterlingů, za pouhou třetinovou částku. Po nátlaku byli Rothschildové ochotni přijmout 3,6 milionu liber za propuštění svého příbuzného. O koupi se

nedalo samozřejmě mluvit, platilo se únoscům a vyděračům. Částka byla nakonec snížena na 1 milion liber, splatných v září 1939. Následující události, jakými byla okupace zbytku Československa a válka, nakonec způsobily, že cestou via facti se veškerý majetek Rothschildů v okupované zemi stal majetkem německým. Konkrétně to byla společnost Hermann Göring Werke a Rothschildové nedostali nic. K jejich úplnému odškodnění po válce asi nedošlo, a i kdyby, rozhodně do odškodnění nebyl započítán movitý i nemovitý majetek Vítkovické nemocnice. Ten prostě propadl státu. Logika zde byla dvojitá a) znárodnovací, komunistická a b) nacionalistická – vždyť Rothschildové byli Němci, co naplat, že to byli Židé.

Měl-li tedy někdo po roce 1989 nárok dělat si právo na vlastnictví a vybírání nájmu, pak snad jedině Rothschildové, nikoliv dosazení úředníci a. s. Vítkovice.

Do nového období vstoupal náš ústav za velmi nepříznivých podmínek. Primář Zháněl odchází v roce 1990 do důchodu, na jeho místo nastupuje Dr. Zdeněk Zrubek (obr. 113). Chirurgie, chtěla-li si zachovat své postavení, musela zachytit nové trendy a reorganizovat svou činnost.

Obr. 113 Prim. MUDr. Zdeněk Zrubek, primář oddělení v letech 1990–2001

Obr. 114 Prim. MUDr. Karel Piš, přednosta chirurgického oddělení Nemocnice v Ostravě-Vítkovích 2001–2003 a Městské nemocnice v Ostravě v letech 2003 až 2007

O čtvrtinu je snížen počet lůžek, adekvátně se snížil i počet lékařů. V roce 1994 zahajujeme endoskopické výkony, jejichž počet rychle vzrostl na 180 za rok, v posledních letech bez vážných komplikací a s konverzí 5–8 %. Celkový počet operačních výkonů v roce 2000 dosáhl 2050, nemalou částí jsou výkony akutní pro trauma a náhlé příhody břišní, což je dáno přirozenou spádovou oblastí s téměř 150 000 obyvateli.

V letech devadesátých se nemocnice ocitá pod správou města a je určena k přeměně na LDN. Od 1. 3. 2000 je nemocnice provozována jako soukromé zdravotnické zařízení a od tohoto data také nese nový název Vítkovická nemocnice Blahoslavené Marie Antoníny, akciová společnost, zastoupená prof. RNDr. Jiřím Močkořem, DrSc., předsedou představenstva, a ing. René Janoschem, místopředsedou představenstva a poté i ředitelem nemocnice.

V srpnu 2001 po primáři Zrubkovi přebírá vedení MUDr. Karel Piš, dlouholetý pracovník oddělení s bohatými zkušenostmi zejména v traumatologii, chirurgii břicha a štítné žlázy a s aktivním a činorodým přístupem k práci (obr. 114). Současně oddělení dostává další endoskopickou výbavu firmy Storz poslední generace v hodnotě 1,4 mil. Kč. Ve spolupráci s prof. Dudou, přednostou II. chirurgické kliniky Fakultní nemocnice v Olomouci, byly zahájeny laparoskopické operace tříselných kýl, postup bude rozšířen na další výkony II. stupně obtížnosti. Dokončeno bylo vybavení JIP centrální monitorovací soustavou (vedoucí lékař Dr. Antonín Bělař). Perspektivní je i činnost mamologické ambulance (Dr. Zdeněk Gloger, Dr. Pavel Tkadleček), kde roste počet nemutilujících výkonů a ve spolupráci s radiologickým oddělením se operují zacílené, nepalpovatelné léze. Intenzivní je spolupráce s oddělením ortopedickým (prim. Širokovský) v endoskopických zákrocích oblasti všech velkých kloubů.

V lednu 2003 nastupuje do funkce primáře oddělení MUDr. Jozef Chmelo. V této době se rozvíjí v nemocnici centrum vaskulárních intervencí a nový primář rozvíjí v rámci tohoto centra cévní chirurgii. Oddělení poskytuje komplexní škálu chirurgických rekonstrukčních cévních výkonů. Centrum je plně srovnatelné se špičkovými západoevropskými pracovišti a odpovídá i nejmodernějším americkým trendům, jak byly definovány na konferenci – Vascular Centers – v Atlantě v dubnu 2001. V rámci chirurgie se mění celková škála operací. Převládají cévně-chirurgické výkony, laparoskopická chirurgie dutiny břišní, mamologie a ortopedické výkony, hlavně artroskopie. Traumatologické výkony jsou řešeny ve spolupráci s FNŠP Ostrava-Poruba. Upravují se lůžková oddělení a na operačních sálech se zavádí jednorázové rouškování a kontejnerový systém operativy. Rozvíjí se i mamologická péče pod vedením MUDr. Jiřiny Herokové.

V červenci 2005 se Vítkovická nemocnice stala součástí sítě zdravotnických zařízení Agel (Euromednet) a vrátila se k původnímu názvu Vítkovická nemocnice, a. s. Zároveň se spojila s Nemocnicí Ostrava-Jih, Centrem péče o zažívací trakt, které se z Ostravy-Zábřehu přestěhovalo do Vítkovic. Od 1. července 2005 do funkce primáře oddělení chirurgie nastupuje doc. MUDr. Pavol Holéczy, CSc. Na oddělení dochází k útlumu doplňkových programů (ortopedie, plastická chirurgie) a rozvíjí se čtyři nosné programy: vaskulární, koloproktologický, mamologický a chirurgie proximálního GIT-u (obezita, refluxní nemoc jícnu, benigní tumory žaludku) s důrazem na laparoskopické provádění operací. Rozvíjí se činnost koloproktologické, obezitologické ambulance a ambulance miniinvasivní chirurgie. Samozřejmostí je provádění běžných operací všeobecné chirurgie, přičemž zastoupení laparoskopických výkonů stoupá. Po rozsáhlé rekonstrukci se uvádí do provozu nová chirurgická a úrazová ambulance. Od 1. 6. 2008 pracuje v nových prostorách mezioborová JIP (MOJIP, vedoucí lékař

MUDr. J. Ehrenberger), na které participuje chirurgické a gastroenterologické oddělení, které společně vytváří Centrum péče o zažívací trakt. V průběhu roku 2007 a 2008 se zavádějí do praxe nové operační postupy (operace prolapsu konečníku metodou STARR a Transtar, operace hemoroidů metodou THD, tubulizace žaludku pro obezitu a Roux-Y bypass pro obezitu). Od 1. 1. 2008 cévní skupina přechází do Centra vaskulárních intervencí a vytváří nové Vaskulární centrum. Pokračuje rozvoj nosných programů pod vedením jejich garantů (MUDr. J. Őrhalmi, MUDr. J. Heroková, doc. MUDr. P. Holéczy, CSc.) Zvýšený důraz se klade na mezioborovou spolupráci v rámci nemocnice i v rámci holdingu Agel. Připravuje se rekonstrukce operačních sálů s vytvořením komplexu operačních sálů a pavilonu chirurgických disciplín.

Za laskavou pomoc autoři děkují paní PhDr. Janě Machotkové z vítkovického archivu a panu Ing. Vladimíru Šaršovi.

31 Vzpomínky na ostravskou chirurgii

Josef Kopecký

V době první Československé republiky na území průmyslově se rozvíjející Ostravy byly tři nemocnice, které měly chirurgické oddělení: Městská nemocnice v Ostravě-Fifejdách, Závodní nemocnice Vítkovických železáren a Hornická nemocnice v Ostravě-Petřkovících. Nedostatek nemocničních lůžek vedl k tomu, že se v areálu Infekční nemocnice v Ostravě-Zábřehu, která vznikla ještě za Rakousko-Uherska v r. 1912, začala v r. 1929 stavět nová Státní oblastní nemocnice.

V r. 1935 v této Státní oblastní nemocnici vzniklo provizorní chirurgické oddělení. Jeho vedením byl pověřen tehdy mladý, 34letý MUDr. Jiří Šejhar. Prim. MUDr. Jiří Šejhar po promoci na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze nastoupil jako operační elév na 1. chirurgickou kliniku LF Univerzity Karlovy v Praze, tehdy vedenou prof. MUDr. Arnoldem Jiráskem, vynikající osobností československé chirurgie, světově uznávaným chirurgem. Prof. MUDr. J. Knobloch, DrSc., tehdy asistent prof. MUDr. A. Jiráska, později ředitel Institutu pro další vzdělávání lékařů v Praze, na MUDr. Jiřího Šejhara vzpomíná v r. 1983 jako

na přítele, který se těšil přízni náročného šéfa kliniky. Podle jeho vzpomínek byl „svědomitým, velmi pečlivě operujícím chirurgem, odborně na výši, naprosto čestný, mírné, přímé, spíše uzavřené povahy. Byl poměrně brzo habilitován. Jeho habilitační práce se týkala ošetřování žil při amputacích prsu. Po habilitaci dojížděl občas na odpolední přednášky. Válka přerušila všechny jeho styky s klinikou, po válce již nepřednášel, a tak jeho jméno upadlo v Praze v zapomnutí“.

Chirurgický pavilon se sto šedesáti lůžky byl otevřen až na začátku 2. světové války a stal se vojenským lazaretem jednotek SS. Za války byl chirurgický pavilon i jiné objekty nemocnice poškozeny při bombardování Ostravy. Provoz chirurgického oddělení byl obnoven až v r. 1947. V poválečném období, ale prakticky až po roce 1948, začala probíhat zdravotnická reforma, zejména po r. 1952, kdy došlo k zestátnění a sjednocení zdravotnictví a vznikly „Ústavy národního zdraví“. Zdravotnictví organizačně bylo začleněno podle nového politického a územního uspořádání a zřizovateli se staly krajské a okresní národní výbory.

Pozice doc. MUDr. Jiřího Šejhara nebyla jednoduchá. Dlouholeté působení a tradice zejména chirurgických oddělení Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdách a Závodní nemocnice Vítkovických železáren zanechaly dlouho v povědomí veřejnosti jméno výborně pracujících zdravotnických zařízení, vedených výbornými chirurgy, jakými byli doc. MUDr. Čestmír Vohnout a prim. MUDr. Vladimír Drašnar. V Městské nemocnici Ostravě-Fifejdách v r. 1947 vzniklo samostatné Urologické oddělení vedené na klinické úrovni doc. MUDr. Karlem Uhlířem, které se po dlouhé období stalo druhým centrem urologického dění v Čechách a na Moravě. Krajským odborníkem pro chirurgii byl jmenován prim. MUDr. Vladimír Dašnar a také až do roku 1956 se na jeho pracovišti na chirurgickém oddělení Závodní nemocnice Vítkovických železáren konaly atestace z oboru chirurgie.

Doc. MUDr. J. Šejhar se věnoval všeobecné chirurgii a urologii, na pracovišti pracovala řada zkušených chirurgů, z nichž někteří se později stali primáři chirurgických oddělení. Je potřeba jmenovat prim. MUDr. Šíru, který se stal primářem chirurgického oddělení v Bílovci, prim. MUDr. Branžovského ve Vyškově. MUDr. Zdenka Prokopová (11. 8. 1926), která přišla z Vyšných Hágů v prosinci 1954, se věnovala hrudní chirurgii, později mamologii a onkologické chirurgii a po určitou dobu zastupovala za zemřelého primáře ve Valašském Meziříčí.

MUDr. Jiří Kalina, který přešel z Bohumína v r. 1954, se po dlouhodobé stáži na Klinice plastické chirurgie v Brně a na Popáleninové stanici v Praze na Legerově ulici stal vedoucím lékařem samostatné Popáleninové stanice v Ostravě. V nově vzniklé Krajské nemocnici v Ostravě-Zábřehu 11. 10. 1954 přístavbou k chirurgickému pavilonu vzniká samostatná „Popáleninová stanice“. Tři měsíce před oficiálním otevřením pro veřejnost 4. 12. 1954 vedla toto pracoviště

doc. MUDr. Věra Rieblová. Po otevření vedl první polovinu roku Popáleninovou stanicí prof. MUDr. Václav Karfik. Od roku 1955 vedoucím lékařem byl jmenován MUDr. Jiří Kalina (27. 11. 1927), který v této funkci pracoval do r. 1972. Toto pracoviště, které mělo 30 lůžek, 2 operační sály, laboratoř a ambulantní složku, bylo druhým vysoce specializovaným pracovištěm v Československé republice a po dlouhou dobu jediným pro spádové území Moravy a Slovenska. Pracoviště zajišťovalo nejen náročnou komplexní péči o závažně popálené, ale bylo také zapojeno do výzkumu a postgraduální přípravy chirurgů.

Doc. MUDr. Jiří Šejhar v r. 1956 odchází z Ostravy a přechází na místo primáře chirurgického oddělení v Českých Budějovicích, kde působil do r. 1961, kdy odešel na chirurgickou ambulanci. Zde pracoval až do odchodu do důchodu v 75 letech. Zemřel v 85 letech.

Na místo primáře chirurgického oddělení Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu byl v r. 1956 jmenován MUDr. Kamil Typovský (nar. 13. 4. 1913, zemřel 3. 10. 1992). Narodil se v Ostravě. Maturoval na gymnáziu v Olomouci. Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity v Brně absolvoval v r. 1938. Jako student lékařské fakulty pracoval na Ortopedické klinice prof. MUDr. Frejky v Brně. Po promoci pracoval krátkou dobu jako externí, později jako sekundární lékař tehdejší Baťovy nemocnice ve Zlíně. V r. 1941 přešel na chirurgické oddělení Zemské nemocnice v Olomouci. Po válce a znovuoobnovení Olomoucké univerzity se stal asistentem chirurgické kliniky prof. MUDr. Vladimíra Rapanta, DrSc. Absolvoval několikaměsíční studijní pobyty na chirurgických klinikách v Montpellier a v Paříži, později i krátkodobé pobyty na chirurgických pracovištích v Rakousku a Německu. Na chirurgické klinice v r. 1946 získává specializaci z chirurgie a později i z hrudní chirurgie. Věnoval se především traumatologii, přednáší, publikuje, vydává skripta traumatologie pro mediky.

Mimo profesní kariéru všestranného chirurga, pedagoga a vědeckého pracovníka se díky svému organizačnímu talentu stává v letech 1952–1955 i zástupcem ředitele Fakultní nemocnice v Olomouci. To snad bylo rozhodující pro jeho jmenování primářem chirurgického oddělení Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu a současné pověření funkcí krajského odborníka. V r. 1959 je habilitován na Lékařské fakultě Palackého univerzity v Olomouci. Později získává i vědeckou hodnost CSc.

Po nástupu do Ostravy reorganizuje chirurgické oddělení, zasazuje se o jmenování ústavního anesteziologa, zakládá ordinariáty pro specializované chirurgické obory, nastavbové chirurgické ambulance a zavádí nové metody chirurgické léčby. Zástupcem přednosta chirurgické kliniky se stal MUDr. Josef Demel, vysoce erudovaný chirurg, který získal později vědeckou hodnost CSc. a v r. 1962 se stal primářem chirurgického oddělení v nové nemocnici v Trinci-Sosně.

Primářem nelůžkového anesteziologického oddělení se stal MUDr. František Walczok, který měl svoji pracovnu na chirurgickém oddělení. Byl anesteziologem, který zavedl endotracheální anestezii na klinické úrovni, umožňující provádění i těch nejnáročnějších chirurgických výkonů, naučil základy anesteziologie všechny chirurgy oddělení a vychoval také své nástupce. Přesto bylo velkou ztrátou pro chirurgii, když se v r. 1967 přestěhoval do Spolkové republiky Německo.

V r. 1956 byla Popáleninová stanice začleněna do chirurgického oddělení jako ordinariát, ordinářem a vedoucím lékařem zůstal MUDr. Jiří Kalina až do roku 1967, kdy po rozhodnutí o oborové příslušnosti popáleninových pracovišť k plastické chirurgii se opět stává toto pracoviště primariátem. V r. 1972 prim. MUDr. Jiří Kalina přechází do funkce vedoucího lékaře nově zřízeného Oddělení zdravotnické techniky a později do funkce náměstka ředitele Krajského ústavu národního zdraví pro výstavbu. Primářem Popáleninového oddělení se pak stává MUDr. Miroslav Ježek, od r. 1979 prim. MUDr. Monika Adámková a konečně od r. 1991 MUDr. Jarmila Tymolová, která zůstává primářkou i po přestěhování pracoviště do Ostravy-Poruby a vzniku Popáleninového centra Fakultní nemocnice.

Na chirurgickém oddělení pracovali další zkušení lékaři. MUDr. Milan Kozíel (nar. 19. 12. 1925–5. 2. 2008), který se stal zástupcem doc. MUDr. K. Typovského, CSc., v r. 1962, po odchodu prim. MUDr. Josefa Demla, CSc., na chirurgické oddělení v Trinci-Sosně. Jeho odborným zájmem byla abdominální chirurgie, chirurgie žlučových cest a chirurgie endokrinního systému – operace štítné žlázy, nadledvinek, thymu. V roce 1970 se stal primářem chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostavě Fifejdy a v této funkci pracoval celých 20 let až do konce r. 1989.

Vynikajícím cévním chirurgem byl MUDr. Jan Malina, který zavedl na pracovišti angiografickou diagnostiku a chirurgickou léčbu akutních i chronických onemocnění tepenného systému, embolectomie, endarterectomie, by-passu, hrudní a bederní sympatektomie a další. Získal vědeckou hodnost CSc. V r. 1969 emigroval se svojí manželkou a synem do Švédska, pracoval nejprve v Örebro, později v Malmö, kde se habilitoval na Univerzitě v Lundu.

V roce 1962 příchodem MUDr. Zdeňka Fišera (nar. 8. 3. 1923) z neurochirurgického oddělení LF UP v Olomouci vzniká na chirurgickém oddělení vyčleněním 15 lůžek neurochirurgický ordinariát. Zpočátku s MUDr. Z. Fišerem spolupracuje MUDr. Josef Kopecký a později od r. 1963 MUDr. Ervín Wolný, který zůstává neurochirurgii věrný trvale. Díky vysokému pracovnímu nasazení a organizačnímu úsilí získává pracoviště velmi dobrou odbornou úroveň a záhy se stává lůžková kapacita nedostačující. Hlavní náplní byla kraniocefalická trau-

mata, poranění páteře, kde zavedl přední přístup k fixaci krční páteře, herniace meziobratlových plotének a mozkové nádory.

V r. 1964 vzniká ordinariát pro hrudní chirurgii, ordinářem se stává MUDr. Radomír Kaupa (25. 5. 1926). Po chirurgické atestaci v r. 1956 pracoval na oddělení hrudní chirurgie v Opavě pod vedením prim. MUDr. Radima Tesaře. Oddělení hrudní chirurgie v Opavě bylo otevřeno 1. 11. 1950 a fungovalo do r. 1973, kdy prim. MUDr. R. Tesař odešel do důchodu. Hrudní chirurgie pod vedením MUDr. Radomíra Kaupy dosáhla klinického standardu, operativa zahrnovala nejen získaná onemocnění plic, pleury a mediastina u dospělých, ale také vrozené vady hrudní stěny a plic u dětí. Zahrnovala také četná poranění hrudníku, často u poranění sdružených a u polytraumat. Operace trachey pak byly prováděny jako úspěšné výkony v Ostravě – na jednom z mála pracovišť v republice.

Ordinářem pro onkologickou chirurgii a vedením mamologické ambulance byla pověřena MUDr. Zdena Prokopová (nar. 11. 8. 1926). Byla u nás jedna z prvních, která propagovala záchovné operace prsů. Radioterapie se prováděla na dislokovaném pracovišti v Paskově. Systémová léčba se rozvíjela postupně. Velmi záhy, díky odd. nukleární medicíny, bylo možné stanovení estrogenových receptorů. Prováděly se nejen adnexektomie, ale i u pozdních stadií karcinomů prsu s kostními metastázami oboustranné epinefrektomie.

Dětské chirurgii se po atestaci z chirurgie po roce 1962 věnoval MUDr. Josef Kopecký. Po promoci na LF UP v Olomouci na chirurgické oddělení v Ostravě nastoupil 1. 9. 1959. Za studii byl pomocnou vědeckou silou na oddělení patologie (doc. Dr. Č. Dvořáček) a později na ortopedické klinice (prof. Dr. Pavlík). MUDr. J. Kopecký již během předatestační přípravy absolvoval dlouhodobou stáž na dětském oddělení. V r. 1965 absolvoval půlroční studijní pobyt na Klinice dětské chirurgie Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze (přednosta prof. Dr. Václav Kafka, DrSc., prim. prof. MUDr. Václav Tošovský, DrSc.) a krátkodobě stáže na Klinice dětské chirurgie v Krakově (prof. Dr. med. hab. Grochowski), Institutu zdraví matky a dítěte ve Varšavě (prof. Dr. med. hab. Kalicinski). Atestaci dětské chirurgie získal v r. 1967. Ve spolupráci s dětským oddělením, které vedl prim. MUDr. M. Žák, byla vyčleněna chirurgická lůžka pro novorozence, kojence, batolata a předškolní děti na dětském oddělení, pro děti od 6 let pak na oddělení chirurgickém. Celková kapacita byla 21 lůžek.

Ordinariát dětské chirurgie byl zřízen v r. 1967. Rozsah poskytované chirurgické péče zahrnoval neonatální chirurgii, dětskou traumatologii, abdominální chirurgii a ve spolupráci s dalšími ordináři i dětskou neurochirurgii a hrudní chirurgii. Z dětské kardiochirurgie byla operována jen Botalova dučej a vybrané výkony z dětské urologie. Vzhledem k nedostatečné lůžkové kapacitě byla

zavedena jednoduchá chirurgie vybraných výkonů, jakými byly vrozené kýly, hydrokély a další. V sedmdesátých letech minulého století byl počet operačních výkonů v dětské chirurgii 1100–1200 ročně.

Jedním z nosných programů chirurgického oddělení byla traumatologie, již byla věnována mimořádná pozornost. Její moderní zásady zavedl primář MUDr. K. Typovský ihned po příchodu na chirurgické oddělení. Traumatologie se pak dále kvalitativně i kvantitativně rozvíjela. Svědčí o tom mimo jiné i první publikace monografií doc. Dr. Kamila Typovského, CSc., a spolupracovníků: „Traumatologie pohybového ústrojí“ a „Traumatologie břicha“. Ordinářem pro traumatologii byl jmenován MUDr. Oldřich Šimeček (3. 1. 1932), který přišel na chirurgické oddělení v r. 1969 z vítkovské nemocnice.

V tomto roce dochází k dalším změnám a po odchodu MUDr. Jana Maliny, CSc., v prosinci 1969, do zahraničí, ordinářem pro cévní chirurgii se stal MUDr. Jaroslav Mayzlík, který na oddělení přestoupil z chirurgického oddělení Závodní nemocnice v Ostravě-Vítkovicích. Spolu s prim. MUDr. Kamilem Typovským do Ostravy přišli MUDr. Jiří Dostál, MUDr. Zdena Typovská, oba se stali později primáři ARO, a MUDr. J. Lukáš, který se později vrátil do Olomouce jako zástupce přednosta II. chirurgické kliniky a posléze se stal primářem chirurgického oddělení ve Šternberku. Na oddělení pracovala řada zkušených chirurgů – MUDr. Karel Leikep, později pracující na oddělení pro popálené a jako primář chirurgického oddělení ve Vsetíně, MUDr. Jaroslav Mrůzek, vedoucí lékař chirurgické ambulance, a další absolventi lékařské fakulty.

Doc. MUDr. K. Typovský, CSc., byl náročným šefem oddělení, vizitu dělal 3× týdně a vedl ranní pracovní porady. Zavedl odpolední vizity zástupce primáře a vedoucího lékaře pohotovostní služby s referencí. Na oddělení se konaly klinické semináře, vyžadoval na spolupracovnících studium odborné literatury a referování na seminářích, přednáškovou a publikační aktivitu. Podporoval pracovní aktivitu, postgraduální vzdělávání, podle možností pracoviště účast na sjezdech a konferencích, kde většinou podmínkou byla účast aktivní. Vyžadoval disciplinovaný přístup k pracovnímu harmonogramu oddělení, zejména na operačních sálech. Loajalita a soudržnost pracovního kolektivu byly podmínkou. Pro rebely a rebelky, kterých bylo málo, dovedl vždy najít adekvátní pracovní zařazení. Byl výborným organizátorem, a to nejen jako primář oddělení, ale i ve funkci krajského odborníka. Nebyl to jen audit chirurgických pracovišť, ale i účinná podpora věcného, personálního a přístrojového vybavení chirurgických pracovišť, o kterém ale rozhodovaly příslušné okresní ústavy národního zdraví a okresní národní výbory. Vyžadovalo to nesporně velmi dobrou argumentaci a komunikativnost s vedoucími pracovníky těchto institucí. Významnými akcemi byly i krajské chirurgické semináře, které dávaly příležitost prezentace mladým

chirurgům i organizátorům, byly dobrým fórem pro inspiraci a vzájemné předávání zkušeností i k osobním kontaktům a možností vzájemného porozumění a spolupráce. Významná byla jeho publikační, vědecká a přednášková činnost, aktivity jako zástupce vedoucího redaktora *Rozhledů* v chirurgii, člena poradního sboru ministra zdravotnictví, člena chirurgických kateder LF UP v Olomouci a ILF v Praze. Za svoji celoživotní práci byl oceněn řadou čestných uznání a Medailí Jana Evangelisty Purkyně.

V r. 1970 přechází MUDr. Milan Koziel na chirurgické oddělení Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdy na funkci primáře chirurgického oddělení a zástupcem doc. MUDr. Kamila Typovského, CSc., se stává MUDr. Jiří Králík, CSc., teoreticky vysoce vzdělaný chirurg, zkušený a talentovaný operatér. Přináší s sebou rozvoj chirurgie portální hypertenze, chirurgie cévní a implantací kardio-stimulátorů, za jejichž zavedení spolu s internisty získává Cenu města Ostravy. V r. 1975 je jmenován primářem chirurgického oddělení v Přerově a okresním odborníkem pro chirurgii. Po jeho odchodu se zástupcem primáře chirurgického oddělení stává MUDr. Josef Kopecký.

V r. 1976 doc. MUDr. K. Typovský, CSc., odchází do důchodu. Nepřestal být věrným chirurgii a přechází na nově zřízenou chirurgickou ambulanci na Poliklinice v areálu budované Krajské nemocnice v Ostravě-Porubě a později přechází do Posudkové lékařské služby. Zůstává stále v kontaktu s chirurgickým oddělením, zúčastňuje se krajských chirurgických seminářů i ostatního dění. V soukromí byl doc. MUDr. Kamil Typovský, CSc., přes všechna problematická úskalí života milujícím otcem, dědečkem a bratrem, na kterého se rodina vždy s důvěrou obracela ve svých problémech a dostávalo se jí vždy uvážlivé podpory. V posledních týdnech svého života si byl plně vědom beznadějnosti svého onemocnění a umírá 3. 10. 1992.

V r. 1976 na základě výběrového řízení jsem byl jmenován primářem chirurgického oddělení Krajské nemocnice v Ostravě. Měl jsem na vybranou – buď dětskou chirurgii nebo chirurgii dospělých. Domníval jsem se, že s erudovanými a schopnými spolupracovníky bude možné obojí. Prvním problémem k řešení bylo zajištění personálního chodu pracoviště.

Zástupcem primáře byl jmenován MUDr. František Novotný, asistent II. chirurgické kliniky Masarykovy univerzity v Brně (přednosta prof. MUDr. V. Kořístek, DrSc.). Tím mohly zůstat obsazeny všechny stávající ordinariáty výbornými a zkušenými pracovníky. V r. 1977 po otevření některých nových pracovišť v areálu Krajské nemocnice s poliklinikou v Ostravě-Porubě – ve výstavbě (II. etapa výstavby) v uvolněných prostorách v dosavadní nemocnici v Ostravě-Zábřehu vzniklo samostatné neurochirurgické oddělení vybavené jak větším lůžkovým fondem, tak i operačními sály a ambulancemi. Tím se do ur-

číté míry uvolnily některé prostory v chirurgickém pavilonu. Jejich adaptací byl rozšířen počet operačních sálů na tři, mohla vzniknout dobře vybavená jednotka intenzivní péče a zřízen urologický ordinariát. Jednotka intenzivní péče měla 8 lůžek, byla rozdělena na boxy, klimatizována, vybavena monitorovacím zařízením, vybavením pro kardiopulmonální resuscitaci, ventilátory a také sponzorem zakoupenými PC (osobními počítači) ze Slušovic. Jednotka intenzivní péče a nově vzniklé lůžkové ARO v gynekologicko-porodnickém pavilonu byly významným přínosem pro léčbu chirurgických nemocných. Vedoucím lékařem JIP byla MUDr. Jarmila Tymová. Po jejím odchodu do funkce primáře popáleninového oddělení v r. 1991 pak MUDr. Igor Satinský. Provozní místnosti oddělení (konferenční místnost a knihovna) byly přesunuty do adaptovaných prostor v suterénu.

Přítomnost urologa na pracovišti byla nutná nejen proto, že se od dob doc. Dr. J. Šejhara v krajské nemocnici urologie neprováděla, ale především proto, aby na pracovišti, které ošetřuje polytraumata, byl potřebný specialista. Ordinářem pro urologii se stal MUDr. Josef Černý, který přišel z urologického oddělení Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdách, jeho spolupracovníkem, který se specializoval v oboru chirurgie, pak MUDr. Zdeněk Häring. Narůstající počet nemocných s koloproktologickými problémy i pokroky v jejich včasné diagnostice a léčbě vyžadovaly zřízení ordinariátu pro koloproktologii, který jako ordinář zajišťoval MUDr. Tomáš Posolda. Konečně bylo nutné posílení pediatricko-chirurgického týmu. MUDr. Vladimír Richter se připravoval po chirurgické atestaci k nástavbové atestaci z dětské chirurgie. Z chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě se zájmem o dětskou chirurgii přišel v r. 1976 MUDr. Jan Karásek. Bohužel v r. 1979 emigroval i s manželkou, která byla vynikajícím pediatrem, do USA, kde oba působili jako anesteziologové v Denveru. Pro dětskou chirurgii se rozhodoval i MUDr. Tomáš Malý, dalšími adepty dětské chirurgie byla MUDr. Eva Bednaříková, která ukončila LF ve Volgogradu, a MUDr. Mečislav Lukosz, který vystudoval LF v Petrohradu a byl elémem u známého pediatrického chirurga prof. Bairova. Na oddělení pracoval od r. 1977 do r. 1982, kdy po chirurgické atestaci přešel do zdravotnických zařízení Ministerstva vnitra v Praze a v současnosti je ředitelem lázeňských zařízení ministerstva.

Dalším přínosem ukončení II. etapy výstavby Krajské nemocnice v Ostravě-Porubě bylo, že uvedením nové polikliniky v tomto areálu do provozu vznikla nejen další chirurgická ambulance, ale také i ambulance specializovaných chirurgických oborů – ambulance dětské chirurgie, cévní ambulance a traumatologická ambulance. Ukončení III. etapy vybudováním 2 monobloků, monobloku pro dospělé pacienty a monobloku pro děti včetně centrálních operačních sálů,

jednotek intenzivní péče, urgentního příjmu a ARO zůstávalo v této době vzdálenou perspektivou.

Nicméně aktuální se stala příprava perspektivních pracovníků nejen pro chirurgické oddělení, ale i pro všechny nástavbové chirurgické obory a také pro urologii, ortopedii i rehabilitaci, které se měly stát samostatnými primariáty. Na neurochirurgické oddělení odešli prim. MUDr. Zdeněk Fišer, MUDr. Ervín Wolný, MUDr. Tomáš Paleček, MUDr. Petr Veselský, MUDr. Michal Filip a MUDr. Tomáš Nytra. Někteří, již atestovaní chirurgové, přešli na rehabilitační pracoviště. MUDr. Zdeněk Klimeš a MUDr. Petr Gallus odešli do nově otevřeného Rehabilitačního ústavu v Hrabyni, později i MUDr. Anna Mohylová-Čuříková. MUDr. Jaroslava Hejdomová na rehabilitační oddělení Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu. Na Popáleninové oddělení odešla MUDr. Monika Adámková, později i MUDr. Jarmila Tymonová, obě se postupně staly primářkami tohoto pracoviště. MUDr. Taťána Sotorníková se dala na anesteziologickou dráhu. Na oddělení přicházeli noví pracovníci: jednak absolventi léc. fakulty (MUDr. Petr Guziana, MUDr. Igor Satinský, MUDr. Libor Kříž, MUDr. Bronislav Vřeský, MUDr. Stanislav Jelen, MUDr. Pavel Doubrava, MUDr. Ladislav Lukáč, MUDr. Pavel Dostál, MUDr. Petr Prusenovský a MUDr. Radim Brát, který po atestaci odešel na Kardiochirurgické oddělení IKEM Praha).

Z chirurgického oddělení MěNsP v Ostravě přišel v r. 1978 erudovaný chirurg MUDr. Leopold Pleva (21. 4. 1947), který se stal v r. 1982 ordinářem pro traumatologii a později primářem traumatologického oddělení v rámci chirurgické kliniky. V r. 1990 získal vědeckou hodnost CSc. a po přestěhování pracoviště do Poruby se stal primářem Traumatologického centra. V r. 2000 se habilitoval na LF UP v Olomouci, je předsedou České traumatologické společnosti, vydavatelem a vedoucím redaktorem časopisu „Úrazová chirurgie“.

Dalšími lékaři, kteří přišli z jiných pracovišť, byli MUDr. Zbyněk Juřica v r. 1977, který odešel z oddělení v r. 1981. MUDr. Bohumil Hrabovský – později ordinář pro onkologickou chirurgii a v r. 1986 ředitel Rehabilitačního ústavu v Hrabyni. MUDr. Rudolf Michalský přišel po atestaci z chirurgického oddělení v Mostu, zajímal se o transplantace a byl vyslán na stáž do IKEM Praha.

Po ukončení nezbytných adaptací při plném provozu chirurgického oddělení bylo ročně prováděno až 5500 operací. Oddělení mělo 110 lůžek, jednotku intenzivní péče, 3 operační sály, 2 chirurgické ambulance a další ambulance specializovaných chirurgických oborů. Na pracovišti pracovalo 22 lékařů a celkový počet zaměstnanců se pohyboval okolo 100 pracovníků.

V r. 1982 odešel MUDr. František Novotný, který předtím obhájil kandidátskou disertační práci a získal věd. hodnost CSc., do Prostějova na funkci primáře chirurgického oddělení. Zástupcem primáře se stává MUDr. Oldřich

Šimeček a ordinářem pro traumatologii MUDr. Leopold Pleva. MUDr. Jaroslav Mayzlík (5. 12. 1934), ordinář pro cévní chirurgii, získal hodnost CSc. v r. 1983, habilitoval se jako docent pro obor chirurgie na Lékařské fakultě v Olomouci v r. 1994 a v roce 1999 byl jmenován profesorem na Lékařské fakultě v Košicích. V roce 1975 přichází na chirurgické oddělení tehdy ještě docent MUDr. Jiří Bartoš, DrSc. (19. 11. 1920–17. 7. 2007) z I. chirurgické kliniky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Byl spolu s prof. Lichtenbergem u nás první, kdo již v r. 1970 provedl aortokoronární by-pass. Byl vynikajícím cévním chirurgem i kardiochirurgem a jeho úkolem byla příprava programovaného kardiochirurgického pracoviště. Později byl zaslouženě jmenován profesorem na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Na klinice zůstal zavedený způsob práce, který se osvědčil za předcházejícího vedení doc. Dr. K. Typovského, CSc., a byl doplněn podle měnících se podmínek provozu nemocnice a mezioborové spolupráce. Po devítiletém čekání, kdy byly odloženy obhajoby kandidátských disertací, obhájil jsem v roce 1979 na Fakultě dětského lékařství Univerzity Karlovy v Praze práci na téma: „Velká nitrobrášní a retroperitoneální krvácení novorozenců“. V roce 1982 jsem byl habilitován na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a následně jmenován docentem pro obor chirurgie. V roce 1986 na Vědecké radě Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci proběhlo úspěšně jmenovací řízení profesorem pro obor chirurgie. V r. 1992 jsem obhájil před komisí pro obhajoby doktorských disertací z vědního oboru chirurgie na Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy v Praze doktorskou disertaci na téma: „Vrozené poruchy průchodnosti dvanáctníku“.

Po jmenování krajským odborníkem pro chirurgii Severomoravského kraje, v zájmu dobré spolupráce Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a chirurgických klinik s krajským a okresními chirurgickými pracovišti, byla ustanovena funkce krajského metodologa, do které byl jmenován prof. MUDr. Zdeněk Šerý, DrSc., přednosta I. chirurgické kliniky. Poradní sbor krajského odborníka pak tvořili okresní odborníci, kteří se scházeli dvakrát ročně a projednávali aktuální problémy zajišťování odborné úrovně chirurgické péče. Výbornou úroveň měly krajské chirurgické semináře, které se konaly 2× ročně. Od r. 1980 se konaly 1× ročně společně s jihomoravskými chirurgy, střídavě v různých oblastech Moravy a Slezska. Byl jsem jmenován členem poradního sboru hlavního odborníka, kterou po odchodu prof. MUDr. J. Rödlinga, DrSc., vykonával později prof. MUDr. J. Procházka, DrSc. Ministrem zdravotnictví a sociálních věcí prof. MUDr. Prokopcem jsem byl v r. 1988 jmenován členem poradního sboru ministra. V roce 1990 byly tyto funkce ministerstvem zdravotnictví a sociálních věcí zrušeny.

Významnou činností byla také příprava konečné etapy výstavby nové Krajské nemocnice v Ostravě-Porubě, týkající se zejména chirurgických oborů. Výhodou pro chirurgii bylo to, že náměstkem ředitele krajského ústavu národního zdraví pro výstavbu byl nejen zkušený organizátor a znalec provozu zdravotnických zařízení, ale i zkušený chirurg MUDr. Jiří Kalina. Chirurgické oddělení krajské nemocnice s poliklinikou se stalo v r. 1984 výukovým pracovištěm pro posluchače Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci pro prázdninovou praxi a posluchače posledního ročníku studia. Byl jsem externím členem chirurgické katedry a členem komise pro státní rigorózní zkoušky v obou chirurgie.

V roce 1986 rozhodnutím ministerstva zdravotnictví ČSR by dán souhlas ke zřízení výukových základů Institutu pro další vzdělání lékařů a farmaceutů (ILF) na vybraných pracovištích KÚNZ, které měly oprávnění k označení „Klinika“, a primáři na těchto školicích místech se stali externími učiteli příslušných kateder ILF. V krajské nemocnici to byly: Interní klinika ILF, Chirurgická klinika ILF, Pediatrická klinika ILF a Pracoviště katedry lékárenství ILF. Tím byla organizačně zajištěna již dlouhodobě realizovaná postgraduální specializační příprava, předatestační stáže, kurzy a školicí místa.

Chirurgická klinika ILF se podílela také na výzkumu v oblasti traumatologie a jeho organizaci. Ředitelem Výzkumného ústavu traumatologického v Brně prof. MUDr. Jaroslavem Michkem, DrSc., jsem byl jmenován členem a účastnil jsem se jednání vědecké rady.

V roce 1990 bylo vypsáno výběrové řízení na místo přednosta kliniky, ke kterému jsem nebyl pozván. Byl vybrán MUDr. Tomáš Posolda, zkušený chirurg, oblíbený pacienty i mladými spolupracovníky. Na něm zůstala odpovědnost dále v novém, moderním zařízení dokončit všechny plány a záměry, jak zajistit špičkovou, na klinické úrovni poskytovanou péči pro pacienty ostravské aglomerace. Uvítal jsem nabídku tehdejšího ředitele nemocnice a primářů traumatologického a chirurgického oddělení Nemocnice ve Frýdku-Místku na místo zástupce primáře chirurgického oddělení. To je ale jiná kapitola a netýká se mých vzpomínek na ostravskou chirurgii.

Podruhé jsem se setkal se svým bývalým pracovištěm v roce 1999. Byl jsem spolu s ředitelem tehdy již Fakultní nemocnice s poliklinikou v Ostravě-Porubě pozván na Ministerstvo zdravotnictví ČR, které řídil ministr MUDr. Ivan David, CSc. Šlo o řešení „Ostravské transplantační kauzy“. Odpověděl jsem, že je to úkol, na který by nestačil ani Billroth, ale je možné stabilizovat chod pracoviště a s pomocí výboru chirurgické společnosti výběrovými řízeními na všechna funkční místa na klinice zajistit její perspektivní vývoj. Na základě tohoto jednání jsem byl 30. 10. 1999 bez výběrového řízení jmenován ministrem Davidem přednostou chirurgické kliniky, a to na dobu neurčitou. Nechtěl jsem, aby tato

skutečnost nepříznivě ovlivnila chod kliniky, a proto jsem souhlasil, aby bylo vysáno výběrové řízení na místo přednosta. Toto výběrové řízení bylo vysáno již novým, tehdy zastupujícím ředitelem fakultní nemocnice po odvolání MUDr. J. Luxe z funkce. Výběrová komise po vyslechnutí všech kandidátů zhodnotila moji koncepci stabilizace a rozvoje pracoviště tak, že jsem byl opětovně jmenován do funkce přednosta kliniky stávajícím ministrem zdravotnictví a sociálních věcí PhDr. Vladimírem Špidlou, a to na dobu určitou. Přestože koncepce rozvoje kliniky byla projednána a akceptována i výborem České chirurgické společnosti a k určité stabilizaci došlo, pro realizaci koncepce nebyly v neustále se měnících podmínkách vytvořeny předpoklady. To vedlo k mému rozhodnutí požádat o uvolnění z funkce v roce 2001.

Považuji za svou povinnost vzpomenout ještě na historii dvou chirurgických oddělení v Ostravě, jejichž vznik souvisí s průmyslovým rozvojem a zánik se změnou průmyslové struktury minulých období. Je to chirurgické oddělení závodní nemocnice Nové Huti (poznámka editora: je mu věnována samostatná kapitola 28) a na původně Hornickou nemocnici v Petřkovicích, která vznikla za první Československé republiky.

Chirurgické oddělení Nemocnice v Ostravě-Petřkovicích

Ze stejných důvodů, které vedly v první Československé republice k výstavbě nové Státní oblastní nemocnice v Ostravě-Zábřehu, vznikla v této době i Hornická nemocnice v Petřkovicích, převážně pro zaměstnance a rodinné příslušníky pracující v ostravském revíru. Měla pouze 2 lůžková oddělení, chirurgické a interní, operační sál a ambulance. Za druhé světové války Petřkovice, které jsou na druhé straně řeky Odry, byly územím německé říše. Primářem chirurgického oddělení, které mělo kapacitu okolo 50 lůžek, byl MUDr. Rozmanith. Zůstal primářem chirurgického oddělení i po osvobození, kdy se měnily názvy tohoto zdravotnického zařízení. Nejprve byla Státní okresní nemocnicí v Petřkovicích, koncem roku 1951 Státní závodní nemocnicí v Petřkovicích, okres Hlučín, a po r. 1953 Státní oblastní nemocnicí v Ostravě-Petřkovicích a byla začleněna do Městského ústavu národního zdraví.

Po primáři MUDr. Rozmanithovi, který odešel v r. 1950 do důchodu, primářem chirurgického oddělení se stal MUDr. Jan Procházka, který na pracoviště přišel ze Státní oblastní nemocnice v Ostravě-Zábřehu. V této době na chirurgickém oddělení pracovali MUDr. Radomír Kaupa, později zástupce primáře oddělení hrudní chirurgie v Opavě a ordinář pro hrudní chirurgii Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu. MUDr. Josef Kunrád, který přešel na ortopedické oddělení Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdách vedené primářem MUDr. Karlem Novotným, který byl současně i krajským odborníkem pro ortopedii. Později

se stal MUDr. J. Kunrád primářem tohoto oddělení a krajským odborníkem Severomoravského kraje pro ortopedii. MUDr. Otakar Bulvas, který později přešel na chirurgické oddělení v Krnově. MUDr. Jiří Hrnčíř, který přešel na chirurgické oddělení Krajské nemocnice v Ostravě-Zábřehu a poté na chirurgickou ambulanci Hornické polikliniky v Ostravě.

Po primáři MUDr. Janu Procházkovi se posledním primářem oddělení stal MUDr. Schilberger. Oddělení v této době mělo 42 lůžek, bylo zaměřeno na doléčování chirurgických pacientů a léčení chronických nemocných. Operovalo se jen výjimečně, později jen po dobu rekonstrukce operačních sálů Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdy. Vedení Městského ústavu národního zdraví uvažovalo o změně této nemocnice v LDN. V r. 1991 se stala chirurgie v Petřkovicích součástí chirurgického oddělení Městské nemocnice v Ostravě-Fifejdy, které v té době vedl prim. MUDr. Jan Dostálík. V r. 1996 bylo chirurgické oddělení zrušeno.

32 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Prostějově

Bohumil Hruban

Prostějovská nemocnice byla vystavěna podle plánů ing. Karla Bieberleho v letech 1886–1887 a zprovozněna roku 1888. Při zahájení činnosti bylo k dispozici sice 118 lůžek, ale léčba byla pochopitelně převážně interní.

Chyběl operační sál a operace byly prováděny jen sporadicky v případech ohrožení života. Péče v nemocnici byla zajišťována dvěma městskými lékaři a pacienty obsluhovaly čtyři laické ošetřovatelky. Teprve v roce 1896 byla v nemocnici zřízena dvě samostatná lékařská místa. Při jmenování bylo přihlíženo k chirurgické kvalifikaci, aby mohla být rozšířena chirurgická léčba. Ústav však neměl operační sál a nutné operace se konaly na pokoji nemocných za plenu.

Zásadní obrat ve vývoji prostějovské nemocnice a prostějovského zdravotnictví vůbec přinesl 1. leden 1897, kdy po usnesení městského výboru z 27. listopadu

1896 byli pro nemocnici jmenováni samostatní lékaři. Primářem a zároveň ředitelem byl jmenován MUDr. Jaroslav Mathon (obr. 115) a jako sekundář mu byl přidělen MUDr. Ladislav Tužil. Mathon, který se narodil v r. 1867 v Brně a na studiích ve Vídni byl žákem slavného vídeňského chirurga profesora Eduarda Alberta, měl v době příchodu do Prostějova 30 let. V nemocnici se ujal vedení chirurgického pracoviště, spojeného tehdy s gynekologickým oddělením, a postupně z ústavu vytvářel moderní nemocnici.

Obr. 115 Prim. MUDr. Jaroslav Mathon, přednosta oddělení v letech 1897–1933

Počet sekundárních lékařů byl postupně rozšířen na čtyři. Po jednoročním působení primáře Dr. Mathona byla započata přístavba operačního sálu s předsíní a sterilizační místností na východní straně chirurgického pavilonu. V druhé polovině roku 1899 byl sál odevzdán do užívání. Počet operovaných případů pak rychle stoupal, a tím rostl i celkový počet ošetřovaných ve veřejné nemocnici. Rozrůstal se i počet lékařů a sester.

Z iniciativy primáře Mathona se na počátku 20. století prostějovské městské radě s účinným přispěním MUDr. Ondřeje Přikryla, tehdejšího zemského poslance za město Prostějov, podařilo získat od sněmu větší subvenci na novostavbu jednopatrového pavilonu, určeného pro aseptickou chirurgii, který by plně vyhovoval zdejším požadavkům. Ve stejné době byla v poměrně krátké době vybudována nová obytná budova pro lékaře, správce nemocnice a sestry-ošetřovatelky. Budovy byly předány do užívání roku 1903 a o dva roky později se začalo operovat v nově vybaveném operačním sále. Tím vzrostl počet lůžek na 160 a v roce 1907 mohla být septická (hnisavá) chirurgie odloučena od případů aseptických.

Na podzim 1906 byl rozšířen nemocniční park přikoupením dalších pozemků a vybudováno nové infekční oddělení. Zvýšil se tak počet lůžek v nemocnici na 200. Proto se městské zastupitelstvo usneslo rozdělit nemocnici na tři samostatná oddělení: chirurgicko-gynekologické, interně-infekční a oční. Řídícím primářem nemocnice a primářem chirurgicko-gynekologického oddělení byl jmenován MUDr. J. Mathon, očního MUDr. L. Mlčoch a přednostou interně-infekčního oddělení MUDr. J. Navrátil.

Další rozvoj nemocnice pokračoval po I. světové válce, v roce 1923 bylo zřízeno nové rentgenologické oddělení, v roce 1928 postaven nový chirurgicko-porodnický pavilon se 70 lůžky a v roce 1931 nové infekční oddělení s dalšími 78 lůžky.

MUDr. Jaroslav Mathon působil ve funkci primáře až do roku 1933 (zemřel 1953). V průběhu 36 let, prožitých v Prostějově, se zásadním způsobem zasloužil o rozvoj nejen chirurgie, ale i dalších pracovišť místní všeobecné nemocnice. Historiky je hodnocen jako univerzálně založená lidská osobnost: na jedné straně úspěšný lékař, budovatel prostějovské nemocnice a autor řady odborných lékařských prací, na straně druhé amatérský historik umění a sběratel, který se svými znalostmi a přehledem vyrovnal profesionálním badatelům. Prof. A. Jirásek o něm ve své monografii o historii české a slovenské chirurgie napsal: „Muž jemného vzezření, bystrého jednání, pozorný debatér opírající se o skutečnosti, v životě arbiter elegantiarum.“

Významnou osobností prostějovského zdravotnictví i společenského života města i regionu byl MUDr. Miloslav Hel, který působil ve funkci primáře chirurgického oddělení od roku 1933 přes období 2. světové války až do roku 1968. MUDr. Hel, rodák z Letovic u Brna, absolvent brněnské lékařské fakulty, byl žákem prof. Petřivalského, zakladatele moravské chirurgické školy. Vynikal skvělou operační technikou a z dnešního pohledu až neuvěřitelným rozsahem operativy. Skvěle ovládal nejen břišní chirurgii a traumatologii, ale i urologii a gynekologii. Navzdory limitovaným možnostem předoperační přípravy a pooperační péče úspěšně prováděl radikální operace, např. totální gastrektomii thorakophrenolaparotomickým přístupem, prostatektomie, nephrektomie. Chirurgii se plně obětoval, bydlel přímo v nemocnici, byl oddělení trvale k dispozici nejen v období let válečných, dokonce ještě v 60. letech 20. století, v době, kdy byl 6denní pracovní týden, v neděli dělal vizity na oddělení.

Obdobně jako primář Mathon byl i primář Hel významnou a váženou osobností společenského života města, členem Rotary klubu.

Po 2. světové válce v období sjednocení zdravotnictví v r. 1951 měla prostějovská nemocnice 8 odborných oddělení s počtem 576 lůžek. Krátce předtím byla zestátněna nemocnice Milosrdných bratří a připojena k nemocnici a v této pobočce bylo zřízeno oddělení tuberkulózní. Koncem roku 1955 bylo otevřeno nové porodnické oddělení o 52 lůžkách, vzniklé adaptací z bývalé továrny Sponit v Plumlovské ulici.

V r. 1957 měla nemocnice OÚNZ Prostějov 12 odborných oddělení se samostatnými primariáty a 663 lůžky.

Po odchodu primáře Hela do důchodu v r. 1968 nastoupil na post primáře jeho žák, MUDr. Karel Wdowka (obr. 116), rodák z Vendryně u Českého Těšína,

narozen v r. 1926, který nastoupil na chirurgické oddělení v Prostějově v r. 1953 po absolvování lékařských studií v Krakově a promoci na LF UP v Olomouci. Oddělení bylo v té době minimálně personálně saturováno, MUDr. Wdowka bydlel v nemocnici, takže měl spoustu příležitostí se kvalitně erudovat. Této příležitosti také využil, postupně se stal zástupcem primáře a posléze primářem. Vynikal šetrnou operační technikou, nadále rozvíjel zejména břišní chirurgii. Vychoval řadu mladých chirurgů, nejschopnějším z nich, zejména MUDr. Jiřímu Hornému, díky své velkorysosti umožnil aplikovat do praxe chirurgického pracoviště řadu moderních operačních postupů v břišní chirurgii, operativě varixů. Veřejnost si dokázal získat i velmi přívětivým vztahem k pacientům. Jeho zálibou ve volném čase byla myslivost.

Obr. 116 Prim. MUDr. Miloslav Hél (vlevo), přednosta oddělení v letech 1933–1968, s prim. MUDr. Karlem Wdowkou (oddělení vedl 1968–1982), fotografováno při předání funkcí v roce 1968

Po odchodu MUDr. Wdowky z chirurgického oddělení v r. 1982 byl jmenován do funkce primáře chirurgie MUDr. František Novotný, absolvent LF UJEP Brno, odchovanec II. chirurgické kliniky v Brně, který před nástupem do Prostějova působil ve funkci zástupce krajského chirurga v Ostravě doc. Kopeckého. Primář Novotný se věnoval zejména cévní chirurgii, intenzivní péči, prosadil a realizoval rozsáhlou rekonstrukci operačních sálů.

Po 4letém působení prim. Novotného nastupuje na post primáře MUDr. Jindřich Tomeček. MUDr. Tomeček, nar. v r. 1934,

promoval na LF UJEP Brno v r. 1960, po ročním působení na chirurgickém oddělení v Havlíčkově Brodě od r. 1961 do r. 1967 pracoval jako asistent v Ústavu experimentální patofyziologie v Brně, v letech 1967–1969 absolvoval studijní pobyt ve Spojených státech na chirurgické klinice Univerzity of Mississippi Jackson a Maymonides Medical Center Brooklyn New York. Po návratu ze studijního pobytu v r. 1970 nastoupil na chirurgické oddělení v Prostějově, v r. 1975 se stal ordinářem pro cévní chirurgii, v letech 1977–78 a 1984–85 pracoval jako konzultant chirurgie na Maltě a v Severním Jemenu, v roce 1985 byl jmenován primářem chirurgického oddělení v Prostějově. Věnoval se zejména cévní chirurgii, ovládal i široké spektrum výkonů v břišní chirurgii, publikoval

35 vědeckých prací a přednesl 14 přednášek na mezinárodních chirurgických kongresech doma i v zahraničí.

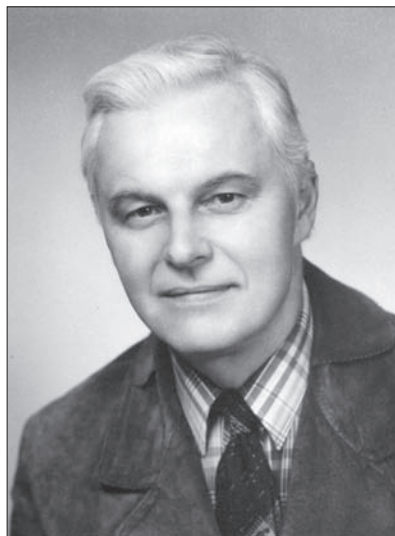
V r. 1991 byl jmenován do funkce primáře chirurgického oddělení MUDr. Jiří Horný, který od r. 1968 působil ve funkci zástupce primáře, řadu let byl oporou pracoviště, ale z politických důvodů nemohl být jmenován primářem (obr. 117).

MUDr. Jiří Horný se narodil v r. 1933 v Olomouci, promoval na LF UP v Olomouci v r. 1958, krátce pracoval na psychiatrickém a kožním oddělení a od března r. 1960 až do svého odchodu do starobního důchodu v prosinci 1994 zůstal věrný chirurgickému oddělení nemocnice v Prostějově. MUDr. Horný odborně vyrůstal pod vedením primáře Hela, byl výrazně ovlivněn jeho osobností, obdobně jako jeho učitel se cele věnoval chirurgii, průběžně studoval odbornou literaturu ve všech světových jazycích. Díky velkorysosti primáře Wdowky měl na postu zástupce primáře možnost aplikovat moderní chirurgické postupy a operační metody do praxe prostějovské chirurgie – zavedl celou řadu nových operačních metod, např. transduodenální sphincterotomii u revize žlučových cest, kmenovou a superselektivní vagotomii u vředové choroby gastroduodena, moderní operativu kýl, varixů, užití šicích přístrojů. Poznatky ze světové literatury dokázal aplikovat do celé řady zlepšovacích návrhů, kterými suploval v té době chybějící moderní pomůcky a materiál. Dokonce osobně vyráběl některé operační nástroje, největšího úspěchu dosáhlo jeho instrumentarium pro operaci varixů, které bylo užíváno v řadě českých a slovenských nemocnic.

Patřil ke generaci, která obsáhla všeobecnou chirurgii v celé šíři, obdivuhodné bylo kvantum jeho teoretických znalostí. Nezištně vychoval řadu mladých chirurgů, investoval do nich svoje teoretické znalosti i praktické zkušenosti, strávil stovky hodin asistencemi, dával jim hodně příležitosti k získání praktické erudice.

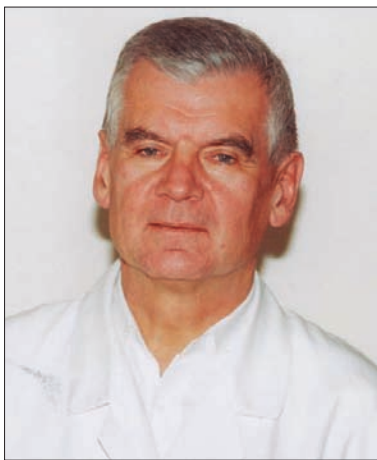
V publikační činnosti se věnoval problematice kýl, šicích přístrojů, pankreatitid, varixů. V roce 1997 vydalo nakladatelství Grada monografii J. Horný: Rychlá kosmetická operace varixů dolních končetin.

1. 1. 1995 nastoupil do funkce primáře chirurgického oddělení MUDr. Bohumil Hruban. Narodil se v Hamrech u Prostějova v r. 1942, promoval na

Obr. 117 Prim. MUDr. Jiří Horný, přednosta oddělení v letech 1991–1995

LF UP v Olomouci v r. 1965, do prostějovské nemocnice nastoupil v r. 1966, 2 roky působil na interním odd., v květnu 1968, ještě za působení primáře Hela, přechází na odd. chirurgické. V období svého odborného růstu byl ovlivněn precizní operační technikou primáře Wdowky, entusiasmem, hlubokými teoretickými znalostmi a náročností jeho zástupce MUDr. Horného. Po absolvování 2. atestace v r. 1975 až do roku 1984 vykonával funkci ordináře pro onkochirurgii. V letech 1984–1987 působil ve funkci primáře chirurgického oddělení ve Znojmě, v letech 1987–1989 byl zástupcem přednosta III. chirurgické kliniky v Brně a krajského chirurga doc. Michka. V letech 1989–1994 vykonával funkci ředitele OÚNZ Prostějov v náročném období transformace a rozvolňování ústavu a po odchodu prim. Horného do důchodu nastoupil do funkce primáře chirurgického oddělení, kterou vykonával až do 31. 1. 2008. V r. 2003, v období přípravy a realizace přestěhování nemocnice do nového areálu, byl náměstkem ředitele nemocnice pro LPP (obr. 118, 119).

Obr. 118 Prim. MUDr. Bohumil Hruban, CSc., přednosta oddělení v letech 1995–2008

V operativě se věnoval zejména břišní chirurgii se zaměřením na radikální onkochirurgické výkony na žaludku, pankreatu, tlustém střevě, podílel se na zavádění šicích přístrojů, laparoskopické operativy a moderních technologií (harmonický skalpel a radiofrekvenční ablace) do praxe chirurgického oddělení, v oblibě měl i operativu kýl, šitné žlázy.

Intenzivně se věnoval publikační činnosti, na tuzemských, mezinárodních sjezdech i v odborném tisku publikoval 65 prací. V r. 1988 obhájil kandidátskou disertační práci na téma „Příspěvek k optimalizaci chirurgického léčení rakoviny střední třetiny konečníku“. 30 let působil jako externí učitel na Zdravotnické škole v Prostějově, byl členem komise pro státní zkoušky z chirurgie na II. chirurgické klinice v Olomouci.

Ve funkci ředitele prosazoval dostavbu nové nemocnice, posléze ve funkci náměstka realizoval přestěhování nemocnice z původního místa v ulici Brněnské do areálu v ulici, která byla pojmenována symbolicky po zakladateli prostějovské chirurgie, Dr. Mathonovi. Ve volném čase se věnoval sportu, zajímal se o výtvarné umění.

Ve druhé polovině 20. století se postupně rozrůstala lůžková kapacita nemocnice bohužel v různých lokalitách na území města (oční odd. v ulici Rejskova, kožní a plicní na Svatoplukově ulici, porodnice na ulici Plumlovské), což kom-

plikovalo provoz a zatěžovalo ústav ekonomicky. Většina oddělení byla umístěna v budovách, které po stránce stavební, komunální a hygienicko-epidemiologické nevyhovovaly požadavkům na provoz moderní nemocnice.

Dlouhá léta diskusí o nevyhovujícím stavu nemocnice vyústila v plán výstavby nové nemocnice „na zelené louce“ na severozápadním okraji města. První etapa byla zahájena v r. 1980, její součástí byla stavba lůžkového oddělení infekčního, plicního, patologie a funkčního zázemí pro novou nemocnici – prádelny, kotelny, spalovny. I. etapa byla dokončena v r. 1985. V letech 1985–1989 byla z finančních prostředků ONV realizována výstavba polikliniky. Ve 2. etapě výstavby nemocnice, která probíhala v letech 1990–1993, byly v návaznosti na budovu polikliniky postaveny další budovy, do nichž byla umístěna lůžková oddělení kožní, rehabilitace, ORL, dětské oddělení a ambulantní provozy dialýzy a endoskopické pracoviště. Ve 3. etapě v letech 1996–2003 bylo vybudováno „srdce“ nemocnice – budova, v níž jsou umístěny centrální operační sály, centrální sterilizace, ARO, centrální JIP operačních oborů, pracoviště akutního příjmu, lůžková oddělení operačních oborů – chirurgie, gynekologie, ortopedie, porodnice a lůžkové oddělení interní.

Výstavba nové nemocnice v Prostějově trvala 23 let, v jejím průběhu došlo k závažným politickým a společenským změnám, změnil se zdravotní systém, došlo k modernizaci léčebné péče. Všechny uvedené změny výrazně ovlivňovaly

Obr. 119 Kolektiv chirurgického oddělení v Prostějově v roce 2005

stojící zleva: Martin Stašek, Tomáš Hruban (jr.), Roman Batěk, Petr Šišma, Jiří Pistulka, Karel Wdowka, Jiří Štátný, Karel Vidomec, Ivo Navrátil, Petr Špička, David Marek, Jindřich Tomeček, sedící zleva: Vladislav Košťálek, Jan Horna, zást. prim. Luděk David, prim. Bohumil Hruban, vrchní sestra Eva Němečková, Miloš Kleiner

průběh výstavby, průběžně probíhaly rekonstrukce nově postavených objektů, výrazně byl redukován původně plánovaný počet lůžek. Nicméně zejména přerušení výstavby v letech 1993–1996 přineslo pozitivní důsledky – do projektu bylo možné aplikovat zahraniční poznatky a zkušenosti, pozornost byla věnována ekonomice provozu. Díky těmto skutečnostem má chirurgie i další operační obory optimální podmínky pro moderní nemocniční péči (obr. 120).

Do 1. 2. 2008 vedl chirurgické oddělení prim. MUDr. Bohumil Hruban, CSc., kterého ve funkci vystřídal prim. MUDr. Petr Vojáček, CSc., dřívější primář chirurgického oddělení v Přerově. Zástupcem primáře je MUDr. Luděk David.

Obr. 120 *Nová nemocnice Prostějov*

Použité prameny:

- [1] www.nempv.cz
- [2] J. Mathon: *Věřejná nemocnice v Prostějově. Prostějov 1993, nákladem nemocnice – tiskem V. Horáka v Prostějově (zdroj Okresní knihovna v Prostějově)*
- [3] A. Jirásek: *Česká a slovenská chirurgie v letech 1898–1945, Státní zdravotnické nakladatelství Praha 1956, s. 111 (prim. MUDr. Jaroslav Mathon)*

33 Historie chirurgického oddělení nemocnice v Přerově

Ladislav Březina, Adolf Gryga, Petr Vojáček

Nemocnice v Přerově byla otevřena v roce 1912 a její výstavba trvala 20 měsíců. Prvním primářem chirurgie a současně ředitelem byl MUDr. Karel Šantrůček, manžel dcery Antonína Dvořáka. Ambulance měla tehdy jen 2 místnosti, ale oddělení se postupně rozrůstalo. Ve 30. letech měla chirurgická ambulance již 3 sekundáře a koncem roku 1938, po obsazení Sudet, se zvětšil počet lékařů dvojnásobně o uprchlíky z pohraničí. Mezi válkami k dosavadním dvěma objektům bylo zřízeno pracoviště chirurgie v dřevěných barácích. Po roce 1945 získává oddělení další prostory vystěhováním jiných oddělení, která se mezitím osamostatnila. Tak mohl být v roce 1953 modernizován operační blok a zvětšena ambulance. Počet lůžek se zvýšil na 116 při celkovém počtu šesti lékařů. V 60. letech, po zrušení baráků a přemístění dětského oddělení, vzrostl počet lůžek na chirurgii na 150. MUDr. Šantrůček vedl nemocnici a chirurgické oddělení až do roku 1932.

Do doby obsazení místa primáře chirurgie novým přednostou vedl přerovskou chirurgii asi půl roku tehdejší asistent profesora Petřivalského z Brna, pozdější profesor MUDr. Vladislav Rapant. Sám se později u příležitosti semináře v Přerově k výročí profesora Petřivalského vyjádřil, že v té době např. neuměl nefrektomii.

V roce 1932 nastoupil na místo primáře chirurgického oddělení v Přerově MUDr. Vladislav Skřivánek. Za války byl jako odbojář často mimo oddělení, a tak na přerovskou chirurgii pravidelně docházel již penzionovaný profesor Petřivalský, který tehdejšímu staršímu sekundáři MUDr. Cenkovvi pomáhal a radil. Např. u ureterotomie říkal: „Cenek, nešijou to, sedmý den se to zavře,“ a měl pravdu. Primář Skřivánek zemřel náhle v průvodu 1. máje roku 1948. Jeho nástupcem se stal MUDr. Cenek, který již od roku 1946 pracoval u profesora Podlahy na I. chirurgické klinice v Brně (obr. 121, 122, 123).

Primář MUDr. Cenek vedl přerovskou chirurgii až do roku 1976. Chirurgie v Přerově měla od roku 1953 až 120 lůžek a tento počet vzrostl až na 180 lůžek

v roce 1973, a tak se dosavadní chirurgie rozdělila na 2 samostatné pracoviště. Dosavadní chirurgie (90 lůžek) byla vedena nadále prim. Cenkem a II. chirurgie – 60 lůžek – vedená prim. Kudělkou do roku 1976, kdy odešel na primariát do Kyjova. Po jeho odchodu se obě oddělení opět spojila. Postupně byly zřízeny poradny: pro choroby prsu, choroby cévní a traumatologická. V letech 1956–1958 zastával prim. MUDr. Cenek také funkci ředitele. Má obrovské zásluhy na rozvoji přerovské nemocnice. V chirurgii zavedl moderní léčbu v traumatologii, běžné provádění embolektomie, totální gastrektomie a celou urologii. Viděl nezbytnost zřízení transfuzního oddělení, které se kolem 60. let realizovalo. Správně rozpoznal nezbytnost specializace v oboru, a tak nechal vyškolit MUDr. Hrnčíře v ortopedii – pozdějšího primáře lůžkové ortopedie, a MUDr. Kovaříka v urologii – pozdějšího primáře lůžkové urologie. Byl zakladatelem rehabilitačního oddělení a chirurgickým estétem. Z jeho oddělení odešli na primariát MUDr. Kubeš a MUDr. Kudělka. Příchodem vynikajícího rentgenologa primáře MUDr. Hlavinky začala éra častých resekcí žaludku, o které se může dnešní generaci pouze snít. (Sám pisatel tohoto článku při odchodu na primariát měl více než 400 resekcí žaludku.) V 60. letech dojížděl operovat

Obr. 121 Ředitel OÚNZ, NsP Přerov a primářské kolegium v roce 1960

zleva sedící: prim. MUDr. L. Pokluda – ORL odd., prim. MUDr. J. Havel – oční odd., MUDr. J. Špička – ředitel OÚNZ, MUDr. M. Koudelka – ředitel NsP, prim. MUDr. J. Müller – interní odd., prim. MUDr. K. Vrba – gyn.-por. odd., prim. MUDr. V. Komínek – kožní odd., prim. MUDr. J. Ondřej – dětské odd. Zleva stojící: prim. MUDr. R. Cenek – chirurgické odd., prim. MUDr. F. Hlavinka – RTG odd., prim. MUDr. V. Krátký – plicní odd., prim. MUDr. F. Zitta – transfuzní odd.

plíce do Přerova as. MUDr. Kropáček, který o prim. Hlavinkovi jednou prohlásil: „Až jednou pan primář zemře, měl by se zpopelnit a jeho popel rozsypat po všech chirurgických pracovištích, aby každý chirurg získal něco z jeho umění, moudrosti a lidskosti.“

V roce 1976, při dosažení svých 65. narozenin, odchází primář MUDr. Cenek do důchodu a je vystřídán primářem MUDr. Jiřím Králíkem, CSc., později přednostou I. chirurgické kliniky v Olomouci. Dlouholetým pracovníkem přerovské chirurgie byl MUDr. Ladislav Březina. Od roku 1973 byl zástupcem primáře Cenka a tuto funkci vykonával i během celého působení primáře Králíka až do roku 1986, kdy odešel na místo primáře do Valašského Meziříčí. Primář MUDr. Králík, CSc., opět pozvedl úroveň přerovské chirurgie a obohatil o operace portální hypertenze, o operace jícnu a operace plicní. Za jeho působení byly zrušeny velké pokoje pro nemocné a byla postavena nová budova, kde tři podlaží patřily chirurgii. Byla vybudována JIP

Obr. 122 Operační sál na přerovské chirurgii v roce 1965, zleva: Dr. F. Kovařík, s. Olga, Dr. L. Březina

Obr. 123 Kolektiv chirurgického oddělení v Přerově z období kolem roku 1970. Z lékařů na snímku chybí Dr. L. Březina (fotografoval) a Dr. J. Hrnčíř. Jména zleva: dvě staniční sestry, Dr. J. Možný (později se stal ortopedem), vrchní sestra Brázdová, Dr. K. Nohejl, dvě praktikující dětské lékařky, prim. Dr. R. Cenek, pan Mohyla (sádrovník), Dr. H. Koutná, Dr. M. Kudělka, Dr. S. Žurková, Dr. F. Kovařík (později primář urologie), a Dr. Z. Koutný

chirurgického oddělení a 2 nové operační sály. Jeho působení na I. chirurgické klinice v Olomouci a později na chirurgické klinice v Ostravě mělo vliv i na ostatní spolupracovníky, neboť byli prim. MUDr. Králíkem vedeni k trvalému studiu a k přednáškám. Profesor MUDr. Králík byl velmi odvážný a zručný chirurg, takže se v Přerově prováděly operace příštítných tělísek, nadledvinek, a dokonce pericardectomie. Běžně prováděl operace jícnu, hrudníku a vybudoval cévní chirurgii. Prál mladým chirurgům a hojně je nechal operovat za asistence zkušenějších. Často publikoval a ke studiu vedl své spolupracovníky. Vychoval tři budoucí primáře, z nichž jeden odešel mimo Přerov, jeden se stal jeho nástupcem a jeden vede oddělení v současné době. Od 1. ledna 1988 odchází primář MUDr. Králík, CSc., z místa přednosta chirurgického oddělení v Přerově a vrací se na I. chirurgickou kliniku v Olomouci, kde se později stává přednostou. Za jeho působení bylo otevřeno lůžkové ortopedické a lůžkové urologické oddělení a přednosta se stali odchovanci přerovské chirurgie.

Novým primářem je jmenován jeho poslední zástupce MUDr. Nohejl. Za jeho vedení probíhá rozsáhlá výstavba nových operačních sálů a ambulance. MUDr. Nohejl na vlastní žádost odchází z primariátu v roce 2001 pracovat do Zlína. Posledním přednostou chirurgického oddělení v Přerově se stal opět (jak bylo téměř vždy zvykem) asistent I. chirurgické kliniky MUDr. Petr Vojáček, CSc. Rozšířil operativu o některé rozsáhlé výkony v gastrointestinální chirurgii, např. pankreatektomie.

Po privatizaci v roce 2007 se nemocnice stává spolu s nemocnicí v Prostějově a Šternberku součástí společnosti Agel a počátkem roku 2008 odchází primář Vojáček na místo primáře chirurgie do Prostějova. Na jeho místo nastupuje od 1. 2. 2008 bývalý asistent a zástupce prof. Dudy na II. chirurgické klinice v Olomouci prim. MUDr. Adolf Gryga, CSc. Dle svého profesního zaměření zde začal rozvíjet ve větší míře laparoskopickou chirurgii, a zejména chirurgii v oblasti jícnového hiátu, včetně operací pro morbidní obezitu (obr. 125, 126, 127).

Obr. 124 Vstup na chirurgickou ambulanci v roce 2008

Obr. 125 Chirurgický pavilon – lůžková část v roce 2008

Obr. 126 Kolektiv chirurgického oddělení v Přerově na jaře 2008

zleva dřepící: S. A. Máčková, s. G. Válková, s. J. Radová, MUDr. J. Novák, s. I. Dvořáková, s. Jemelková. První řada stojící zleva: prim. MUDr. A. Gryga, zástupce prim. MUDr. S. Kalabus, Dr. K. Janková, staniční sestra operačních sálů B. Budínová, staniční sestra chirurgické ambulance M. Šivcová, staniční sestra chirurgické JIP M. Březinová, Dr. Charvot, s. M. Matušková, s. R. Hanáková, staniční sestra společného chirurgického lůžkového fondu Bogdanová. Druhá řada zleva: Dr. J. Hadwiger, Dr. P. Hasala, Dr. J. Babuščák, vykonává stážistu, s. Chmelařová, Langerová, dokumentační pracovnice, Dr. P. Novák

34 Historie chirurgického oddělení v Rýmařově

Alois Rosípal

Prvním záznamem o zdravotnictví v kronikách města Rýmařova je zpráva z roku 1441, kdy v Rýmařově a okolí řádil mor. A první nemocnice dle záznamů v kronikách fungovala již v roce 1693, ze kteréhož roku je zachována kresba faráře Metoděje L. Schmidta, znázorňující „Špitál v Rýmařově“. Mnoho dalších zpráv v kronikách se týká jak epidemií moru a jiných nemocí, tak i lékařů, lékárníků a ranhojičů působících ve městě. Další zpráva o nemocnici je z roku 1861, kdy město zakupuje dům č. 319 a zřizuje zde nemocnici pro chudé. Dne 22. prosince 1864 byly sepsány a vydány „Stanovy pro provoz nemocnice v Rýmařově“ a 1. ledna 1865 byl v nemocnici zahájen provoz. V nemocnici pracovali dva lékaři a pro pacienty měli k dispozici čtyři pokoje, počet lůžek není znám.

Časem toto zařízení zřejmě nedostačovalo, a tak dne 18. července 1909 podává městské zastupitelstvo žádost Zemskému výboru Markrabství moravského v Brně žádost k povolení stavby nové nemocnice v Rýmařově. 23. července téhož roku markrabský úřad stavbu povoluje a požaduje do 15. srpna téhož roku předložit plány a rozpočet stavby, aby v následujícím roce mohla být stavba zahrnuta do rozpočtu markrabství. Dne 19. ledna 1910 Zemský sněm Markrabství moravského stavbu povoluje a dává na ni státní subvenci 93 000 rakouských korun a 12. září 1911 dle stavebního povolení stavba začíná. Zemský výbor zvyšuje 13. ledna 1912 subvenci o dalších 30 000 K. Celý rok 1912 se pilně staví a 2. prosince 1912 je u příležitosti 64. výročí korunovace císaře stavba kolaudována. Nemocnice má kapacitu 82 lůžek, sestává z hlavní budovy s operačním sálem, infekčního pavilonu, márnice, garáže pro vozy a prádelny. Nese jméno „Nemocnice císaře Františka Josefa v Rýmařově“.

Celá stavba stála 197 115 korun rakouských. A my se jen podivujeme rychlosti, s jakou byla nemocnice vybudována – pouhé tři roky od stavebního záměru rýmařovské radnice, o velkorysé státní stavební dotaci ani nemluvě.

Prvním primářem nemocnice v Rýmařově byl MUDr. Julius Boese, který vedl nemocnici až do konce 2. světové války. Po odsunu německy mluvícího obyvatelstva zde zůstává a pracuje jako praktický lékař a umírá roku 1965. Nemocnice byla monoprimaryátem až do začátku padesátých let, kdy jsou zde zřízena další oddělení – interní, plicní, chirurgické, dětské a gynekologicko-po-

rodnické. Prvním primářem chirurgického oddělení byl MUDr. Přemysl Macků, který vedl chirurgii deset let do roku 1961, kdy začala první generální oprava budovy chirurgie. Primář Macků odchází do okresní nemocnice v Bruntále, kde pak pracuje až do svého odchodu do důchodu. Generální oprava byla ukončena koncem roku 1962, na chirurgický primariát nastupuje MUDr. Arnošt Zdenkovič, který po dvou letech odchází, a na podzim 1964 nastupuje na místo primáře MUDr. Roman Volnohradský, který vede oddělení až do června roku 1992. Po něm je primářem na chirurgii MUDr. Alexandr Nazarčuk, CSc., a od roku 1995 MUDr. Vladimír Romanov.

A čím se primáři chirurgického oddělení v Rýmařově zapsali do našeho vědomí?

Prim. MUDr. Julius Boese byl znám tím, že ve třicátých letech zachránil život známému letci Rumunského královského letectva, který havaroval se svým letadlem v Jeseníkách, v blízkosti Rýmařova.

Primáře Macků jsem znal jako mladý chirurg. Byl to starý, přísný pán, který se ve volných chvílích věnoval řezbářství, loutkovému divadlu a jízdě na koni. Pěstoval chirurgii v celé šíři, kterou mohl praktikovat v malé nemocnici s jediným operačním sálem. Dodnes vzpomínám na jeho precizní techniku nejen u resekce žaludku.

MUDr. Roman Volnohradský přišel na chirurgický primariát v Rýmařově jako mladý 32letý chirurg. V průběhu svého působení v nemocnici se věnoval i traumatologii, zavedl v Rýmařově moderní osteosyntézy metodami AO, prováděl urologické operace, započal s operacemi na periferních cévách, ale rozšiřování operativy bylo rychle – hlavně administrativními zásahy a méně již vznikem specializovaných oddělení – znemožněno. Za jeho působení probíhá v letech 1986–1991 rozsáhlá generální oprava a rekonstrukce budovy chirurgického oddělení. Byl prvním lékařem v Rýmařově, který v 70. letech obhájil kandidátskou práci o hromadných úrazech a získal titul CSc.

Od roku 1995 byl primářem MUDr. Vladimír Romanov. To již je budova tři roky po druhé generální opravě, která mimo jiné zřizuje druhý operační sál. Operativa se rozšiřuje o operace na cévách, o resekční výkony na pankreatu, operace hiátových hernií, rozšiřuje se paleta výkonů při frakturách kostí. Je podstatně vylepšeno technické vybavení operačních sálů i personální obsazení chirurgického oddělení. V roce 2002 odchází MUDr. V. Romanov do Šumperku.

(zpracováno 2001)

Dodatek hlavního autora:

V letech 2002–2004 byl primářem oddělení prim. MUDr. Dušan Kratochvíl, který přišel ze Šumperka. Od února 2005 se nemocnice stala součástí skupiny

Euromednet, oddělení krátce vedl MUDr. Jaroslav Louda a chirurgická lůžková péče pak byla k 1. 6. 2005 přesunuta do nemocnice v Bruntále, která od 1. 4. 2006 změnila jméno a právní formu na „Podhorská nemocnice, a. s.“, která má dvě pracoviště – Bruntál a Rýmařov, kde v provozu zůstala jen chirurgická ambulance.

35 Historie chirurgického oddělení ve Šternberku

Ivo Stavěl, Adolf Gryga, Miloslav Duda

V roce 1908 rozhodla městská rada ve Šternberku vybudovat novou městskou nemocnici na nynější Jívavské ulici. Dne 25. 1. 1913 byly slavnostně otevřeny čtyři pavilony s celkem 174 lůžky. Bylo zřízeno oddělení chirurgicko-porodnické, oční, infekční a interní, kde se léčila i tuberkulóza.

Za 1. světové války ošetřovala městská nemocnice především těžce raněné vojáky. I za první republiky byla nemocnice ve správě města. Měla stále 14 budov, některé z nich však byly rozšířeny. Koncem 30. let zde pracovalo 6 lékařů, 30 zdravotních sester a 42 členů ostatního personálu. Za německé okupace ve válečném období se stala nemocnice opět především vojenským lazaretem, jenž v květnových a letních dnech 1945 sloužil i sovětským vojákům.

V roce 1948 převzal správu nemocnice Okresní národní výbor ve Šternberku. Příští rok se osamostatnilo porodnicko-gynekologické oddělení, zřízeno oddělení dětské, v roce 1952 otevřena neurologie. Počet lůžek stoupl na 331, počet primariátů na pět. 1. ledna 1952 vznikl Okresní ústav národního zdraví ve Šternberku, jehož jádrem byla právě nemocnice. Adaptovány byly operační sály.

Při územní reorganizaci 1960 přestal být Šternberk okresním městem a nemocnice se stala součástí OÚNZ Olomouc. Přístavbou rozšířeno gynekologické oddělení, dokončen spojovací trakt mezi chirurgií a budovou kuchyně, tím byl získán chirurgický komplement se dvěma operačními sály a společnou sterilizací v mezisáli, pracovny pro lékaře, velká hala v přízemí sloužící jako čekárna k ambulancím. V nemocnici, zejména v odděleních chirurgie, pediatrie a gynekologie, se postupně přeměnily velké sály na menší pokoje. Roku 1971 byla zahájena nadstavba spojovacího traktu nad chirurgií, aby zde bylo zřízeno resuscitační oddělení.

Od 1. ledna 1992 zanikl OÚNZ Olomouc a vzniklo sdružené zdravotnické zařízení Nemocnice s poliklinikou Šternberk a dalšími poliklinikami v Uničově a Litovli (celkem pro 75 tisíc obyvatel) jako samostatný právní subjekt. Zakladatelem byl Okresní úřad Olomouc.

V roce 1993 byly rekonstruovány operační sály a gynekologický pavilon a od roku 1994 byly služby rozšířeny o laparoskopické operace.

V letech 2001–2003 probíhala rozsáhlá přestavba pavilonu chirurgických oborů a naši klienti jsou dnes ukládáni na moderní pokoje s vlastním sociálním zařízením na oddělení chirurgickém i traumatologickém a jsou ošetřováni v moderních ambulancích a zákrových sálích. Vznikly nové odborné ambulance včetně centrálního příjmu pro chirurgické obory. Dále bylo nově koncipováno oddělení ARO, které je personálně, prostorově i technicky připraveno pro fungování jako multioborová JIP. Nově bylo zřízeno pracoviště centrální sterilizace a sociální zázemí pro zdravotnické pracovníky (obr. 127).

O primářích působících na chirurgickém oddělení ve Šternberku se podařilo získat tyto údaje:

MUDr. Zdeněk Berka, nar. 1893, promov. v roce 1921. Pracoval na chirurgickém oddělení Zemských ústavů v Olomouci pod vedením prim. MUDr. Felixe Smolera (nar. 1873), který vedl oddělení v Olomouci od roku 1903 do roku 1935. Po odchodu prim. Smolera Dr. Berka krátce olomoucké oddělení vedl. Poté odešel jako primář do Ivančic a později pak přešel do Šternberka, kde převzal vedení chirurgického oddělení od německého lékaře po skončení II. světové války. Působil zde až do roku 1957, vrcholným výkonem v době jeho působení byla gastroenteroanastomóza.

MUDr. Miloslav Čermák (1917–1993) pocházel z Mostu, pracoval na Petřivalského klinice v Brně, kde se oženil a krátce bydlel u své tchyně, která měla baletní školu v Tugendhatově vile. S profesorem Rapantem odešel na I. chirurgickou kliniku v Olomouci, kde patřil k jeho nejstarším žákům. Specializoval se na hrudní a břišní chirurgii, ale byl široce vzdělaným chirurgem a běžně prováděl i operace traumatologické, urologické a základní výkony z neurochirurgie. Jeho klinickou kariéru změnila zahraniční mise v Kore-

Obr. 127 Pavilon chirurgických oborů ve Šternberku po rekonstrukci v roce 2003

ji, po které se rozhodl k odchodu do Šternberka. Jako nástupce prim. Dr. Berky od 16. 5. 1957 zcela změnil chod chirurgického oddělení ve Šternberku. Zavedl moderní chirurgii ve stylu Rapantovy školy. S jeho příchodem se začala provádět systematická chirurgie dle „německé školy Biere-Braun-Kümmela“. To vše se ještě umocnilo po jeho dalším zahraničním pobytu v Berlíně, kde působil jako hrudní chirurg v Charité. Rozsah operativy byl mimořádně široký. Operoval novorozenata, atresie jícnu, hrudní výkony a veškeré operace zažívacího traktu. Na oddělení zavedl i moderní urologii včetně cystoskopií a na tu dobu vrcholných operací, jako byla pyeloplastika. Byl vyhrazen i pokoj pro popáleninovou medicínu. Jakmile se objevilo AO instrumentarium, bylo šternberské pracoviště jedno z prvních, které tuto metodu zavedlo. Ačkoliv se rozsah činnosti již řídil dělením na nemocnice I.-III. typu, pro primáře Čermáka to, díky jeho úzkým vazbám na olomoucké kliniky, neplatilo. Byl iniciátorem modernizace a přestavby celého oddělení a vybudováním lůžkového ARO, jehož primářem se stal jeho žák MUDr. Pavel Brogowský. V té době neměla ARO ani Fakultní nemocnice v Olomouci. Vychoval celou řadu chirurgů. Funkci primáře zastával do konce roku 1980 (obr. 128, 129).

Prim. MUDr. Jiří Králík zastupoval primáře Čermáka během jeho zahraničního pobytu v Berlíně v polovině šedesátých let minulého století. Byl rovněž

Obr. 128 Kolektiv pracovníků chirurgického oddělení ve Šternberku na počátku 60. let minulého století. Dřepící v popředí Dr. Jiří Opluštil, stojící první zleva Dr. Božena Žižková, čtvrtá s. V. Vítková, šestá J. Ludvíková, zcela vpravo prim. MUDr. M. Čermák, uprostřed vzadu v brýlích Dr. J. Králík

žákem prof. Rapanta a později působil v Ostravě jako zástupce doc. Typovského. Byl primářem v Přerově a v letech 1991–93 pak přednostou I. chirurgické kliniky v Olomouci.

MUDr. Jaroslav Lukáš byl dlouholetým zástupcem doc. J. Buriána na II. chirurgické klinice v Olomouci. Po nástupu na místo primáře ve Šternberku od počátku roku 1981 zde rozvinul především chirurgii štítné žlázy. Tato problematika byla jeho celoživotní odbornou láskou. Po odchodu do důchodu od 1. 1. 1992 se chystal s plnou intenzitou věnovat svému koníčku, kterým byla jeho velká zahrada, bohužel nedlouho po svém penzionování zemřel na komplikace srdečního infarktu.

Od 1. 1. 1992 bylo oddělení rozděleno na samostatné oddělení traumatologie vedené prim. MUDr. Josefem Ščudlou a oddělení chirurgie vedené prim. MUDr. V. Hrabalem. Tato organizační struktura trvala až do roku 2007. Po privatizaci nemocnice a začlenění nemocnice Šternberk do Středomoravské nemocniční, a. s., člena skupiny Agel, bylo vytvořeno opět jen jedno chirurgicko-traumatologické oddělení (říjen 2007) vedené prim. MUDr. J. Ščudlou. Dlouholetým zástupcem chirurgického oddělení je MUDr. Ivo Stavěl.

Obr. 129 Prim. MUDr. Miloslav Čermák v době nástupu na primariát ve Šternberku

36 Historie chirurgického oddělení v Šumperku

*Lubomír Kirchmann, Dušan Kratochvíl,
Jan Korger, Vladimír Štěpán*

I když první zmínky o „špitále“ v Šumperku jsou z poloviny 16. století a další vývoj se dá poměrně dobře sledovat, historie šumperské chirurgie začíná až dobudováním nové nemocniční budovy, která byla slavnostně otevřena 9. března 1896. Operační sály byly přistavěny krátce před vypuknutím 1. světové války, během roku 1913–1914. Byly postupně modernizovány po celá desetiletí a sloužily až do dokončení výstavby moderního operačního komplexu, jak jej známe dnes. Až do konce 2. světové války existovalo společné oddělení chirurgicko-gynekologicko-porodnické.

Z doby před vznikem samostatného Československa dlužno vzpomenout jméno MUDr. Augusta Hagera, německého lékaře, který měl pověst velmi dobrého operátora. Po jeho odchodu na odpočinek získala movitá německá většina šumperského obyvatelstva do svého města vynikajícího chirurga, asistenta vídeňské chirurgické kliniky, MUDr. Hanse Ehrlicha, který nastoupil a zároveň se stal ředitelem nemocnice v roce 1913 a v Šumperku působil až do roku 1945, kdy předával nemocnici do českých rukou. Ehrlich byl nejen proslulý operátor, ale i velmi oblíbený člověk, milovník přírody a náruživý nimrod. O tom, jak byl vážen, svědčí i to, že mu město poskytlo k obývání tak velkou budovu, že dnes je v ní umístěna celá hudební škola. Zemřel v roce 1945, za ne zcela jasných okolností, nalezen mrtev ve své pracovně. Příčinou byl údajně infarkt myokardu.

Po válce vedl velmi krátce chirurgické oddělení pouze administrativně MUDr. Jaroslav Simandl, operativa zůstala v rukou zručné německé lékařky MUDr. Koffrániové až do dubna 1946, kdy byl Zemským úřadem v Brně ustanoven primářem MUDr. Miroslav Sekanina, žák známého moravského chirurga, primáře MUDr. Miloslava Hela z nemocnice v Prostějově. Prim. Sekanina měl odbornost jak chirurgickou, tak gynekologicko-porodnickou. V Šumperku byl jmenován i ředitelem nemocnice a společně s novým českým správcem Františkem Havlíčkem se vehementně pustili do budování moderního oddělení. Postupně byly dobudovány dva operační sály – septický v přízemí a aseptický v 1. poschodí a daleko později přístavba chirurgické ambulance s nástavbou a vyhovující pracovny pro lékaře. Chirurgické oddělení mělo bezprostředně

po válce 120 lůžek. Nutno uvážit, že v této době se přijímali, třeba jen ke krátkému pozorování, i nemocní s běžnými zlomeninami, ba i těžkými distorzemi a složitější hnisavá onemocnění prstů a ruky. Než vzniklo samostatné kožní oddělení, nebyli výjimkou ani pacienti s bérčovými vředy a jinými kožními defekty. Primář Sekanina měl výjimečně bohatý operační repertoár, kromě břišní chirurgie a veškeré traumatologie byla běžně prováděna i rozsáhlá operativa urologická a některé operace ortopedické. Za zvláštní zmínku stojí velký počet operací na štítné žláze v poválečných letech. Struma (zvětšení štítné žlázy) zde byla endemická, a tak statistika oddělení např. v roce 1947 vykazala více než 90 strumektomií (částečné nebo úplné odstranění štítné žlázy), což je nepochybně na nemocnici podobného typu počet nebývalý a úctyhodný. Přitom počet lékařů v této době nepřevyšoval 5 včetně primáře na zmíněných 120 lůžkách. V této souvislosti nelze nezpomenout záslužné práce, kterou zde až do roku 1958 vykonávaly sestry řádu sv. Karla Boromejského. Ojedinelá byla tehdy i spolupráce se šumperskou léčebnou dětské tuberkulózy, kterou vedl ftizeolog doc. Vojtek. Do Šumperka jezdil z Bohumína operovat hrudní chirurg, shodou okolností zcela shodného jména MUDr. Miroslav Sekanina, který prováděl torakoplastiky (operační zákroky na hrudní stěně) v místním znecitlivění. Krátkou dobu pokračovala ještě plicní operativa na sálech vybudovaných v dětské léčebně, kam dojížděl z Olomouce prof. Rapant se svým asistentem Šerým.

S olomouckou klinikou měla šumperská chirurgie velmi dobré vztahy, snad i zásluhou toho, že jak profesor Rapant, tak primář Sekanina byli vášnivými lovci. Výsledkem dobrých odborných vztahů bylo i to, že šumperští chirurgové brzo zahájili operativu žaludečních tumorů na základě zkušeností olomoucké I. chirurgické kliniky.

Lékaři, kteří pracovali na oddělení v Šumperku hned po válce, odešli většinou do praxe, a tak prvními, kteří získali chirurgickou odbornost a složili atestační zkoušku na Rapantově klinice v červnu 1956, byli MUDr. Dušan Fügner st., MUDr. Lubomír Kirchmann a MUDr. Jan Sedláček. MUDr. Fügner st. odešel z chirurgie a věnoval se organizátorské činnosti, MUDr. Sedláček se stal zakladatelem moderní anesteziologie v Šumperku. Přibližně v této době ukončil svou činnost monoprimaryát v Horní Libině, který vedl chirurg MUDr. Jaroslav Hlaváček. Ten se stává vedoucím lékařem chirurgické ambulance v Šumperku a zároveň je jmenován zástupcem přednosta oddělení. Po jeho smrti v roce 1963 byl ustanoven do této funkce MUDr. Lubomír Kirchmann. Kromě něho pracují již na oddělení další postupně se erudující chirurgové – MUDr. Stefan Mutaščiev, MUDr. Jaroslav Hnízdil, MUDr. Pavel Hašek, později vedoucí oddělení chirurgie v Chemnitz (Saská Kamenice), MUDr. Jan Korger a MUDr. Antonín Zámečník. MUDr. Korger je prvním chirurgem pracujícím v mamologické po-

radně založené prim. MUDr. Koutnou – onkoložkou, v poradně jej pak střídá MUDr. Zámečník a později na dlouhé roky MUDr. Kratochvíl. MUDr. Korger se eruduje v cévní chirurgii, MUDr. Zámečník rozvíjí především traumatologii. K zásadním personálním změnám došlo na počátku 70. let, kdy v době politických čistek nuceně odchází MUDr. Kirchmann na chirurgické oddělení v Jeseníku, kde působí dalších 23 let. Místo zástupce získal MUDr. Sněžný z nemocnice v Boskovicích. Prim. MUDr. Miroslav Sekanina zůstal ve funkci do roku 1975 a stačil ještě v posledních letech svého působení připravit k atestační zkoušce I. st. z chirurgie mladé kolegy (MUDr. Klofanda, MUDr. Wagner, MUDr. Velčovská, MUDr. Kratochvíl), z nichž první tři odcházejí na jiná pracoviště.

Jako nový primář nastupuje MUDr. Zdeněk Štěpán st., mimo jiné také vášnivý lovec, který chirurgickou odbornost nabyl ve Vojenské nemocnici Olomouc, kde vykonával funkci zástupce pro vojenskou chirurgii. Opět z důvodů politických čistek opouští v roce 1975 armádu a stává se primářem chirurgie v Šumperku. Prim. MUDr. Zd. Štěpán st. vnáší do řízení šumperské chirurgie vojenského ducha a nadále je udržován vysoký standard břišní chirurgie, traumatologie, urologie i operací na štítné žláze. Díky osobnímu přátelství s prof. MUDr. Zd. Šerým, který je v té době přednostou I. chirurgické kliniky FN Olomouc, je přáno i další spolupráci s touto klinikou. Chirurgie se stává vyhledávaným nadregionálním pracovištěm. Zástupcem zůstává až do roku 1981 MUDr. Sněžný, který v tomto roce odchází do Spolkové republiky Německo. Na místo zástupce je po složení atestace II. st. z chirurgie jmenován MUDr. Kratochvíl. Na oddělení pak přicházejí mladí lékaři – MUDr. Kleiner, MUDr. Kousalík, MUDr. Hándlová, MUDr. Neoral, MUDr. Hetcl, jako atestovaný MUDr. Navrátil, který pak po letech odchází na místo zástupce primáře do Vsetína. Prim. MUDr. Štěpán umožnil specializaci v oboru urologie MUDr. Fügnerovi ml., příchod dalších adeptů urologie – MUDr. Hanuliaka v r. 1982 a MUDr. Marady v r. 1985 pak přes období ordinariátu urologie vytvořil podmínky pro vznik samostatného urologického oddělení v šumperské nemocnici pod vedením MUDr. Fügnera ml. V roce 1982 je otevřeno nové oddělení anesteziologie a resuscitace se 6 lůžky, čímž stávajících 6 lůžek začíná sloužit jako lůžka JIP (jednotka intenzivní péče) chirurgie a navíc úpravami se získávají 2 lůžka septické JIP. V dalších letech tedy přichází na chirurgické oddělení podstatně více lékařů, než bylo v dřívějších letech zvykem. Objevují se nové tváře – MUDr. Singer, MUDr. Halama, MUDr. Vladimír Štěpán, MUDr. Volnohradský, MUDr. Ziegelheim, MUDr. Zálešák, MUDr. Rýznar, MUDr. Horálek, MUDr. Holý. Během působení prim. Štěpána pak skládají atestační zkoušku z chirurgie II. st. MUDr. Navrátil, MUDr. Kratochvíl, MUDr.

Hetcl a MUDr. Neoral. Oddělení opouští MUDr. Singer, který odchází do Prahy – FN Bulovka, a MUDr. Kleiner do Prostějova.

V roce 1986 předčasně umírá v plném nasazení na srdeční selhání prim. MUDr. Zd. Štěpán st., razantní chirurg, který veškerou svoji energii věnoval práci na chirurgii. Jeho nástupcem se pak stává MUDr. D. Kratochvíl, kterému sekundují Dr. Korger, Dr. Zámečník a Dr. Mutafčiev. Oddělení opouští Dr. Neoral na I. chirurgickou kliniku FN Olomouc, později Dr. Horálek odchází do Fakultní nemocnice Brno, Dr. Zálešák na dlouhodobý zahraniční pobyt a na oddělení nastupuje Dr. Fischer.

K dalším výrazným změnám v životě šumperské chirurgie dochází v porevolučním období, kdy probíhá dostavba nového chirurgického komplexu a lůžkového pavilonu. Před dokončením stavby střídá ve vedení chirurgie roku 1991 Dr. Kratochvíla Dr. Korger, za jehož působení se v roce 1992 chirurgie přemísťuje do nových prostor lůžkového pavilonu a začíná se operovat v novém komplexu v kvalitativně výrazně lepších podmínkách. Atestaci II. stupně postupně skládají MUDr. Vl. Štěpán, MUDr. Halama a MUDr. Volnohradský, tým chirurgů je posílen novou chirurgickou krví – MUDr. Dvořák, MUDr. Tošenovský, MUDr. Riegl a MUDr. Sekyra. MUDr. Korger je zvolen poslancem FS a jeho angažovanost se posléze rozšiřuje i předsednictvím v poradním sboru výboru Chirurgické společnosti.

Privatizační vlna neminula ani šumperskou nemocnici. V roce 1993 odchází do privátní praxe Dr. Zámečník a ne zcela dobrovolně i Dr. V. Štěpán, od roku 1995 se pak stává provozovatelem ústavní společnost Nemocnice Šumperk, spol. s r. o. Na chirurgickém oddělení se vyčleňuje tým cévních chirurgů pod vedením cévního chirurga MUDr. Roubala, CSc. (II. chirurgická klinika Brno – Sv. Anna), v cévní chirurgii se eruduje a skládá atestaci Dr. Holý. Z oddělení odchází na vyšší pracoviště Dr. Tošenovský (IKEM Praha). Zkušenostmi přispívá k rozvoji erudice svým pobytem prof. MUDr. J. Králík, DrSc., zejména v oblasti hrudní a břišní chirurgie.

V důsledku pověření MUDr. Korgera funkcí náměstka ředitele v privatizované nemocnici je vedením chirurgie od roku 1996 opět pověřen MUDr. Kratochvíl, zástupcem se stává MUDr. Hetcl, kterého následně na tomto místě střídá MUDr. Halama, až do svého odchodu na I. chirurgickou kliniku FN Olomouc. Během tohoto období také postupně skládají atestační zkoušky z chirurgie II. st. MUDr. Rýznar, MUDr. Ziegelheim, MUDr. Dvořák a jako poslední MUDr. Fischer.

V nových prostorách měla chirurgie k dispozici 90 standardních lůžek a 11 lůžek JIP, po restrukturalizaci se počet lůžek snížil na 66 standardních + 11 lůžek JIP. Snížení počtu lůžek vedlo i ke snížení počtu lékařů, odchází

na jiná pracoviště MUDr. Riegl a MUDr. Sekyra, vedením operačních sálů je pověřen Dr. Volnohradský. Nicméně nároky na zajištění provozu a pohotovostních služeb si vynucuje posílení stavu lékařů, přicházejí noví – MUDr. Šimek, MUDr. Večeřa a MUDr. Hrbáč, který ale záhy přechází na jiné pracoviště a MUDr. Šimek mění obor, takže následné posílení stavu chirurgů představují absolventi MUDr. Lysák, MUDr. Bobuš, MUDr. Hetcl ml. a MUDr. Parvez. Kádrově došlo k oslabení týmu cévních chirurgů, když za do privátní praxe odcházejícího erudovaného MUDr. Holého přichází MUDr. Milota, zařazený do přípravy k cévní atestaci, chirurgii opouští Dr. Večeřa. Úmrtí MUDr. Roubala v květnu roku 2002 pak nebylo jedinou smutnou událostí, neboť ve stejné době umírá již jako důchodce dlouholetý člen a spolutvůrce historie šumperské chirurgie MUDr. Stefan Mutafčiev.

Za cenu udržení cévní erudice je v roce 2002 z funkce primáře odvolán Dr. Kratochvíl a na jeho místo nastupuje Dr. Romanov, kterého střídá Dr. Kratochvíl na primariátě chirurgického oddělení v Rýmařově. Zástupcem primáře se stává Dr. Dvořák.

Léta 2002–2004 nejsou nejšťastnějším obdobím. Ne zcela korektním vedením spol. s r. o. se nedostává nemocnici dostatek finančních prostředků a dochází k všeobecnému útlumu činnosti ve všech odbornostech, tedy i chirurgie.

Úspěšným jednáním mezi městem Šumperk, KÚ a skupinou Agel dochází k převzetí nemocnice v r. 2004 touto skupinou. Ředitelem nemocnice se stává chirurg Dr. Volnohradský.

Po odvolání Dr. Romanova z funkce primáře vede přechodně oddělení Dr. Dvořák a následně Dr. Rýznar, který koncem roku 2005 abdikuje na svoji funkci, a do funkce primáře je jmenován Dr. Vl. Štěpán, který vede oddělení dodnes, zástupcem primáře je Dr. Dvořák.

Chirurgické oddělení v současných prostorách pavilonu B poskytuje péči na 56 standardních lůžkách a na 14 lůžkách JIP. Pracuje zde trvale 11 lékařů spolu prim. Dr. Ziegelheimem, který svoje pracovní vytížení dělí mezi řízení centrálního příjmu, chirurgii a vedení traumatologické ambulance. Využíváme služeb externistů Dr. Rýznara, Dr. Kotyzové a Dr. Miloty, který vede cévní ambulanci a podílí se spolu s internisty na zavádění kardiostimulátorů. Došlo ke stabilizaci oboru s preferencí miniinvasivních laparoskopických metod, které jsou využívány při plánovaných chirurgických výkonech, ale i při řešení akutních stavů v břišní chirurgii. Spolupráci s Onkochirurgickým centrem J. G. Mendela Nový Jičín se zvýšila radikalita výkonů především v oblasti onkochirurgie zažívacího traktu a onemocnění prsu, rozšířilo se spektrum výkonů v oblasti pankreatobiliární chirurgie, ve spolupráci s ortopedickým oddělením byly zavedeny nové metody do traumatologie, v cévní chirurgii byly opuštěny cévní rekonstrukce

a jsou řešeny jen akutní uzávěry a ošetření cév při traumatech. Díky vstřícnosti doc. MUDr. Č. Neorala, který je odchovancem zdejší chirurgie, nezanikla ani spolupráce s I. chirurgickou klinikou FN Olomouc především v oblasti hrudní chirurgie a horního GIT, ve spolupráci s FN Olomouc jsou řešeny i stavy vyžadující si neurochirurgický zákrok.

Vytíženost chirurgického oddělení je značná, ústavní chirurgickou péči zajišťuje pro celou oblast Šumperska, částečně i Jesenicka, Rýmařovska a Ústí nad Orlicí. Velkou zátěží je pak permanentní příjmová služba včetně pohotovostní po celý rok nepřetržitě. V roce 2007 bylo hospitalizováno 5911 pacientů při průměrné ošetrovací době 4,7 dne, počet operací za rok osciluje pravidelně kolem 2100–2200 výkonů, z toho více jako 650 laparoskopickou metodou, ambulantních ošetření je téměř 32 000 ročně. Při této příležitosti je nutno zmínit spolehlivou a obětavou práci středně zdravotnického personálu na lůžkových odděleních, operačních sálech i v ambulancích.

37 Historie chirurgického oddělení Nemocnice Podlesí v Třinci

Stanislav Czudek, Daniel Říha

Třinecké železářny, které byly založeny v roce 1839, se koncem 19. století významně rozrůstaly a tím i narůstal počet pracovních úrazů. V roce 1895 Těšínská arcivévodská komora, spravující v té době hutě císaře Františka Josefa v Třinci, podala žádost o povolení ke stavbě nemocnice na území obce Třinec. Výstavba nemocniční budovy trvala 2 roky a dne 22. října 1897 byl v ní zahájen provoz (obr. 130). Po 2. světové válce dne 3. 5. 1945 zůstala nemoc-

Obr. 130 Budova nemocnice v Třinci-Podlesí kolem roku 1900

nice několik dnů bez lékařů a dokonce některé lékařské zákroky i akutní břišní operace prováděl ošetřovatel Dominik Novák.

V roce 1946 do funkce ředitele nemocnice a primáře chirurgického oddělení nastupuje prim. Dr. Josefa Hřňa. Do roku 1948 pracuje na chirurgickém oddělení sám. V roce 1951 pracuje na chirurgickém oddělení a chirurgické ambulanci již 7 lékařů. Po sjednocení zdravotnictví v roce 1952 vznikl ZÚNZ – Závodní ústav národního zdraví. V roce 1953 odchází prim. MUDr. Hřňa a do funkce ředitele nemocnice a primářem chirurgie byl 9. 6. 1953 jmenován MUDr. František Molák. V listopadu 1957 odchází prim. MUDr. František Molák do Karviné a na místo primáře byl 1. 2. 1958 jmenován MUDr. Ferdinand Stria, vynikající traumatolog a břišní chirurg. Do funkce zástupce primáře je jmenován MUDr. Pavel Starzyk.

Obr. 131 Prim. MUDr. Jaromír Freiwald

Obr. 132 Prim. MUDr. Josef Kubiczek

Freiwald (obr. 131) a zástupcem primáře chirurgie MUDr. František Kopálek, ředitel ZÚNZ TŽ.

Pod vedením primáře MUDr. Freiwalda pracovali jako chirurgové MUDr. František Kopálek (1961–1979), MUDr. Vilém Nevřala (1963–1994), MUDr. Helena Doleželová (1971–1972), MUDr. Michal Chromiak (1971–1973), MUDr. František Hampl (1973–1997), MUDr. Ladislav Kocich (1973–1983), MUDr. Bohuslav Stabrawa (1976 – doposud), MUDr. Josef Kubiczek (1979–1997), MUDr. Stanislav Czudek (1983–2004) a MUDr. Jan Branný (1984 – doposud). V roce 1988 ze zdravotních důvodů prim. MUDr. Freiwald ukončil funkci primáře chirurgie a v roce 1990 odešel do invalidního důchodu.

Rok 1985 se stal významným historickým mezníkem ve vývoji závodního zdravotnictví v Trinci. Trinecká závodní nemocnice na Podlesí dostala moderní budovu vybavenou špičkovou technikou a zařízením na vysoké úrovni. Velký díl

V květnu 1963 prim. MUDr. Ferdinand Stria náhle umírá v 52 letech a primářem chirurgie byl 1. 2. 1964 jmenován MUDr. Pavel Starzyk, který v roce 1969 opouští Československo, a vedením chirurgie je pověřen MUDr. Enoch Mořkovský.

Po konkurzním řízení byl 1. 6. 1971 ustanoven do funkce primáře MUDr. Jaromír

zásluhy na transformaci měly Trinecké železářny, jejichž součástí byla závodní nemocnice až do roku 1993. Dne 1. 7. 1988 byl do funkce primáře chirurgického oddělení jmenován MUDr. Josef Kubiczek (obr. 132).

Politické změny po roce 1989 vedly také ke změnám ve zdravotnictví. Zaniká ZÚNZ Trineckých železáren a vznikají dva samostatné subjekty – Závodní poliklinika a Závodní nemocnice. Dne 1. 7. 1993 zahájila nemocnice v Trinci-Podlesí provoz jako nestátní zdravotnické zařízení.

Od 1. 7. 1997 je do funkce primáře chirurgie jmenován MUDr. Stanislav Czudek, CSc. Pod jeho vedením se na chirurgickém oddělení prováděly především plánované miniinvazivní výkony a bylo zde vytvořeno Centrum miniinvazivní chirurgie (CMC).

CMC má v oblasti miniinvazivních zákroků bohaté zkušenosti – jako jedno z prvních v ČR začalo v roce 1991 provádět laparoskopické operace. Doménou byly laparoskopické plastiky tříselné kýly, kterých bylo ke konci roku 2001 provedeno více než 3000. Je to největší česká sestava a jedna z největších na světě z jednoho pracoviště. Výsledky jsou velmi dobré – výskyt recidiv byl do 0,5 %. Pro tyto výborné výsledky je pracoviště akreditačním pracovištěm Ministerstva zdravotnictví České republiky v oblasti miniinvazivní chirurgie a je často navštěvováno chirurgy nejen z Česka, ale i ze Slovenska, Polska, Německa, USA, Francie a dalších zemí. Přednosta Centra miniinvazivní chirurgie MUDr. Stanislav Czudek byl zvolen prezidentem Sekce Endoskopické a Miniinvazivní Chirurgie České chirurgické společnosti. Je členem EAES (Evropské asociace endoskopických chirurgů) a SAGES (Americké asociace endoskopických chirurgů). Cílem Centra je dále rozvíjet endoskopické metody, držet krok se světovou špičkou ku prospěchu pacientů. Díky vlastním bohatým zkušenostem se podařilo vyvinout novou metodu řešení tříselných kýl – tzv. TOM plastiku (transabdominal onlay mesh). Tato metoda má především podstatně lehčí pooperační průběh ve srovnání s klasickou chirurgickou metodou a podstatně nižší procento recidiv.

CMC Nemocnice Podlesí bylo zařazeno jako jediné pracoviště ze střední a východní Evropy do velké americké studie sledující výsledky operací tříselných kýl – jejich různých technik.

Byla rozvinuta spolupráce s Mamocentrem Nový Jičín, kterému byly poskytnuty prostory k operacím žen s karcinomem prsu. Ženy s tímto onemocněním jsou léčeny podle nejnovějších poznatků. Na komplexním stanovení strategie léčby se podílí: onkolog, chirurg, radioterapeut a psycholog. Chirurgickým trendem jsou zachovné operace prsu, peroperační odečítání resekčních linií, vyšetření sentinelové uzliny, případně endoskopická exenterace axily.

Přednosta CMC prim. MUDr. Stanislav Czudek, CSc., je jako jediný chirurg států bývalého východního bloku lektorem EITS (Evropského Institutu Telechirurgie) ve Štrasburku. CMC Nemocnice Podlesí Třinec provádí pravidelně přenosy operací nejen do České republiky, ale i do celého světa: Štrasburk, Brusel, New York. Každým rokem navštívilo CMC Nemocnice Podlesí Třinec na 100 chirurgů z různých států celého světa. CMC pravidelně organizuje světová sympozia laparoskopické chirurgie, kterých se zúčastňují přední světoví odborníci z USA, Francie, Německa, Španělska, Itálie. Prim. MUDr. Stanislav Czudek, CSc., aktivně přednáší každým rokem na světových chirurgických kongresech (Los Angeles, New York, Bangkok, Trondheim, Řím, Nice, Istanbul, Paříž, Singapur).

CMC velmi intenzivně pracuje (spolu se Štrasburkem, Bruselem, New Yorkem) na novém programu aplikace robotů do praktické chirurgie. Dokladem je aktivní účast přednosta MUDr. Stanislava Czudka, CSc., na světové prioritě: Lindberghově operaci, kdy chirurg z New Yorku operoval pacientku ve Štrasburku pomocí robota. Nemocnice Podlesí v Třinci se tak aktivně podílí na rozvoji špičkové světové chirurgie.

Druhým nosným programem chirurgického oddělení je problematika cévní. Je zřízeno Centrum onemocnění cév pod vedením MUDr. Daniela Říhy, kde spolu v týmu pracují diagnostici, invazivní radiologové a chirurgové což představuje moderní koncepty diagnostiky, terapie a péče o pacienty s onemocněním cév. Na přelomu tisíciletí pracoval kolektiv chirurgického oddělení v tomto složení: MUDr. Stanislav Czudek, CSc. - přednosta, MUDr. Daniel Říha - zástupce přednosta, členové týmu a spolupracující chirurgové: MUDr. Vlastimil Mec, MUDr. Josef Matloch, MUDr. Leszek Kluz, MUDr. Jan Branný, MUDr. Bohuslav Stabrawa, MUDr. Rudolf Mrózek, MUDr. Jan Cielecký, MUDr. Aleksandr Otaševič, MUDr. Lukáš Adamčík, MUDr. Pavel Wantulok a MUDr. Martin Bardoň - urolog, MUDr. Aleksandr Čaplygin - gynekolog, MUDr. Daneš Raška a MUDr. Jiří Palkovský - plastičtí chirurgové.

V souvislosti s reorganizací zdravotní péče v regionu a ve společnosti Agel byla nemocnice v Třinci-Podlesí v roce 2004 profilována převážně na oblast kardiologie, kardiochirurgie, angiologie a cévní chirurgie. Prim. MUDr. S. Czudek, CSc., přešel jako primář chirurgického oddělení do Onkologického centra J. G. Mendela a nemocnice Nový Jičín od 1. 10. 2004. Primariát v Třinci převzal MUDr. Daniel Říha a oddělení se profilovalo převážně na problematiku cévních onemocnění (obr. 133).

Obr. 133 *Současný pohled na Nemocnici Podlesí v Třinci (2008)*

38 Historie chirurgického oddělení Nemocnice Třinec-Sosna

Ilja Piños, Josef Adamík

Prvním primářem chirurgického oddělení Nemocnice Třinec byl od 15. března 1962 jmenován MUDr. Josef Demel, CSc. Začala fungovat chirurgická ambulance a v červenci 1962 byli na nově otevřenou lůžkovou část přijati první nemocní (obr. 134). Po velmi těžkých začátcích s mladým kolektivem lékařů a zdravotních sester dokázal primář Demel vytvořit kvalitní chirurgické pracoviště a připravit k odborným atestacím v oboru chirurgie celou řadu svých spolupracovníků, mimo jiné MUDr. Josefa Kubiczka a MUDr. Josefa Adamíka. Primář MUDr. Josef Demel vedl chirurgické oddělení do 31. 11. 1981.

Obr. 134 Nemocnice v Třinci-Sosně, foto-
grafováno v r. 1970

Druhým primářem chirurgického oddělení Nemocnice Třinec byl od 1. prosince 1981 jmenován MUDr. Josef Adamík (obr. 135). Pracoviště s vysokou výkonností, které primář Adamík převzal po svém předchůdci, se dále vyvíjelo. Kromě chirurgie břišní, prsu a štítné žlázy se prováděly v rámci chirurgického oddělení i operace urologické. Primář Adamík nebránil rozvoji traumatologie, v rámci které bylo zavedeno mnoho nových léčebných postupů. V rámci chirurgického oddělení byli vyškoleni lékaři, kteří se začali aktivně věnovat endosko-

pickým vyšetřovacím metodám. Od jara 1994 se začaly provádět laparoskopické operace žlučníku. Primář MUDr. Josef Adamík vedl chirurgické oddělení do 31. 12. 1995.

Třetím primářem chirurgického oddělení Nemocnice Třinec byl od 1. 1. 1996 jmenován MUDr. Ilja Piños. Kromě stávající operativy byly zavedeny další nové operační postupy v traumatologii a pracoviště převzalo péči o zraněné z celého regionu. Laparoskopicky se začaly provádět další operace – tříselné kýly, su-

tury perforovaného vředu žaludku a některé další výkony. Byla otevřena nová JIP, dokončeno její přístrojové vybavení a zajištění, pokračuje se v rekonstrukci lůžkové části oddělení. A od roku 2001 i rekonstrukce chirurgické ambulance. V rámci chirurgického oddělení došlo k dalšímu rozvoji endoskopie zavedením endoskopické retrográdní cholangiografie a s ní souvisejících miniinvazivních výkonů.

Lékaři chirurgického oddělení

MUDr. Ilja Piňos, narozen 18. 11. 1948 v Ostravě. Maturita na Gymnáziu v Ostravě 1, Matiční ul., v roce 1967. Promoce na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1973. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v r. 1976, II. stupně v r. 1982, nástavbová atestace v oboru traumatologie v r. 1990. Licence pro chirurgii, traumatologii a laparoskopické operace. Certificates AO International-Association for the Study of Internal Fixation – Operative Treatment of Fractures. Od 1. 8. 1973 pracoval na chirurgickém oddělení Městské nemocnice Ostrava-Fifejdy, od 1. 6. 1983 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec nejprve jako ordinář pro traumatologii a od 1. 1. 1996 jako primář chirurgického oddělení.

Obr. 135 Primář MUDr. Josef Adamík

MUDr. Josef Urbánek, narozen 7. 3. 1948 v Třebíči. Maturita na Gymnáziu v Třebíči v r. 1966. Promoce na Lékařské fakultě UJEP v Brně v roce 1972. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 1976, II. stupně v roce 1983. Licence pro chirurgii, laparoskopické operace a endoskopii, stáž na klinice Eppendorf v Hamburku v roce 1992. Od roku 1972 pracoval na chirurgickém oddělení Nemocnice v Třebíči, od roku 1974 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec, od roku 1983 jako zástupce primáře chirurgického oddělení.

MUDr. Jan Větěch, narozen 4. 8. 1954 v Ostravě. Maturita na Gymnáziu v Ostravě-Vítkovcích v roce 1973. Promoce na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1979. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 1983, II. stupně v roce 1989, nástavbová atestace v oboru traumatologie v roce 1995. Licence pro chirurgii, traumatologii a laparoskopické operace. Postgraduální kurzy v intenzivní péči, parenterální a enterální výživě. Od roku 1979 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec, od roku 1992 jako vedoucí lékař jednotky intenzivní péče.

MUDr. Josef Kučera, narozen 24. 4. 1958 v Českém Těšíně. Maturita na Gymnáziu v Třinci v roce 1976. Promoce na Lékařské fakultě UJEP v Brně v roce 1983. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 1986, II. stupně v roce 1992, nástavbová atestace v oboru traumatologie v roce 1994. Licence pro chirurgii, traumatologii, laparoskopické operace a endoskopii. Od roku 1983 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec.

MUDr. Josef Kubiczek, narozen 19. 3. 1943 v Třinci. Maturita na Gymnáziu v Českém Těšíně v roce 1960. Promoce na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1966. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 1970, II. stupně v roce 1976. Licence pro chirurgii, laparoskopické operace. Od 31. července 1966 pracoval na chirurgickém oddělení ZÚNZ Třineckých železáren, od 1. srpna 1968 na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec, od 1. 11. 1979 na chirurgickém oddělení ZÚNZ Třineckých železáren (nynější Nemocnice Podlesí, spol. s r. o.) jako zástupce primáře, od 1. 7. 1988 jako primář chirurgického oddělení. Od 1. 7. 1997 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec a od 1. 9. 2000 vykonává funkci náměstka ředitele pro léčebně preventivní péči.

MUDr. František Hampl, narozen 29. 10. 1945 ve Slaném, okres Kladno. Maturita na Gymnáziu v Olomouci v roce 1964. Promoce na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1970. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 1974, II. stupně v roce 1983. Licence pro chirurgii, laparoskopické operace. Od roku 1970 pracoval na chirurgickém oddělení Nemocnice ve Šternberku, od roku 1973 na chirurgickém oddělení ZÚNZ Třineckých železáren (nynější Nemocnice Podlesí, spol. s r. o.), od roku 1988 jako zástupce primáře, od roku 1998 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec jako vedoucí lékař chirurgické ambulance.

MUDr. Jan Kaleta, narozen 28. 3. 1966 v Třinci. Maturita na Gymnáziu v Třinci v roce 1984. Promoce na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 1990. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 1993, II. stupně v roce 1999. Připravuje se k nástavbové atestaci v oboru traumatologie. Licence pro chirurgii. Od roku 1990 pracoval na chirurgickém oddělení Nemocnice Skalica ve Slovenské republice, od roku 1993 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec.

MUDr. Jan Stryja, narozen 19. 3. 1973 v Třinci. Maturita na Gymnáziu v Třinci v roce 1991. Promoce na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity v Brně v roce 1997. Atestace v oboru chirurgie I. stupně v roce 2000. Zařazen do přípravy k atestaci v oboru chirurgie II. stupně. Kurz v ultrasonografii. Od roku 1997 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec.

MUDr. Jan Hložek, narozen 21. 12. 1975 v Bilovci. Maturita na Gymnáziu v Třinci v roce 1994. Promoce na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2000. Od roku 2000 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec.

MUDr. Žaneta Ožanová, narozena 10. 10. 1975 v Havířově. Promoce na III. lékařské fakultě Karlovy univerzity v Praze v roce 2000. Od roku 2000 pracuje na chirurgickém oddělení Nemocnice Třinec.

Vedoucí funkce na oddělení zastávaly tyto sestry: Šárka Panáková – vrchní sestra chirurgického oddělení, Marta Dalová – staniční sestra chirurgické ambulance, Marie Krenželoková – staniční sestra JIP, Irena Czudková – staniční sestra chirurgie I, Arnoštka Haratková – staniční sestra chirurgie II, Eva Golíková – staniční sestra chirurgie III.

V rámci oddělení pracuje: chirurgická ambulance a nástavbové ambulance chirurgického oddělení (cévní ambulance, mamologická ambulance, traumatologická ambulance, endoskopická ambulance, ultrasonografická vyšetřovna).

Lůžková část chirurgického oddělení má k dispozici tři standardní stanice a jednotku intenzivní péče.

Na rekonstruovaných stanicích mohou být nemocní a zranění umístěni ve dvou a třílůžkových pokojích s vlastním sociálním zařízením. Jednotka intenzivní péče má část aseptickou a mezoseptickou s rozdílným typem klimatizace. Chirurgické oddělení ročně hospitalizuje 2500 až 3000 nemocných a zraněných. Průměrná doba hospitalizace je méně než osm dnů.

Chirurgické oddělení zajišťuje nepřetržitě operační léčbu nemocných a zraněných na třech klimatizovaných oborových operačních sálech vybavených moderními přístroji a operačním instrumentáři. Na dobré úrovni je zajištěna chirurgie břišní, štítné žlázy, prsu a z dětské chirurgie operace kýl, nesestoupných varlat, fimózy. Laparoskopicky jsou prováděny operace žlučníků, tříselných kýl, perforovaného vředu gastroduodena a některé jiné. Chirurgické oddělení zajišťuje komplexní péči o zraněné a operační sály jsou vybaveny potřebným instrumentáři pro operační léčbu zraněného skeletu.

(zpracováno 2001)

Dodatek hlavního autora

Prim. MUDr. Ilja Piňos zastával funkci primáře oddělení od 1. 1. 1996 do 30. 4. 2004. Na základě vyhlášeného konkurzního řízení byl do funkce primáře od 1. 5. 2004 vybrán MUDr. Tomáš Malý, který oddělení vedl do 7. 10. 2004, kdy byl z funkce odvolán a do funkce primáře byl znovu jmenován od 8. 10. 2004 prim. MUDr. Ilja Piňos. Ten pak jako primář působil do 14. 12. 2007, kdy ho ve funkci přednosty oddělení vystřídal MUDr. Josef Kučera.

Dodatek doc. MUDr. Josefa Kopeckého, DrSc.

Od 1. 12. 1963 bylo v této nemocnici zřízeno oddělení plastické chirurgie. Prvním primářem oddělení byl jmenován doc. MUDr. Richard Kluzák, CSc. (1928), který přišel z Kliniky plastické chirurgie Lékařské fakulty J. E. Purkyně v Brně. Oddělení zajišťovalo tuto specializovanou péči jako jediné pro celý Severomoravský kraj. Pracoviště poskytovalo specializované výkony plastické chirurgie i pro vrozené vývojové vady u dětí a také zajišťovalo ošetřování popálenin.*

Zástupcem primáře oddělení byl jmenován MUDr. Petr Česaný (1928). Oddělení zajišťovalo nejen lůžkovou a ambulantní praxi, ale zajišťovalo také vědecko-výzkumnou činnost a odbornou přípravu lékařů v plastické chirurgii v kraji.*

Doc. MUDr. R. Kluzák, CSc., na svém dřívějším pracovišti publikoval 17 vědeckých prací a obhájil i kandidátskou disertaci. Na vlastním pracovišti publikoval dalších 27 prací. Hodnost docenta pro obor chirurgie mu byla udělena po obhajobě práce „Primární osteokartilaginózní transplantace v chirurgii rozštěpů“ na Lékařské fakultě Palackého univerzity v Olomouci v roce 1974. Dva lékaři oddělení získali nástavbovou specializaci plastické chirurgie.

Po odchodu doc. MUDr. R. Kluzáka v roce 1978 do zahraničí se primářem oddělení stal MUDr. Petr Česaný (od 1. 11. 1978 do 30. 6. 1990) a zástupcem primáře MUDr. Ivana Křížová. Rozsah odborné činnosti zůstal na velmi dobré odborné úrovni s dobrými výsledky léčby.

V nemocnici Třinec získali specializaci v oboru plastické chirurgie tito lékaři: MUDr. Daneš Raška, MUDr. Luboš Raška, MUDr. Kazimír Kawik, MUDr. Sylvie Pallová, MUDr. Eva Šteflová, MUDr. Martin Brzuchanski, ale i řada lékařů doplňující si odbornou erudici v rámci předatestační přípravy k nástavbové atestaci: MUDr. Monika Adámková, MUDr. Jarmila Tymonová, pozdější primářky Popáleninového centra FNŠP v Ostravě-Porubě a další.

V roce 1990 MUDr. Petr Česaný je jmenován primářem oddělení plastické chirurgie ve FNŠP Ostrava-Poruba. Nástupkyní ve funkci primáře oddělení se stává MUDr. Ivana Křížová, zástupcem primáře MUDr. Martin Brzuchanski.

Dalším primářem oddělení plastické chirurgie byl MUDr. Libor Polák od 1. září 2000 do 25. listopadu 2002, a MUDr. Daniel Furmánek, od 1. února 2003, který vykonává tuto funkci i v současnosti.

39 Historie Soukromého chirurgického zdravotnického sanatoria Area Medica ve Valašském Meziříčí

Ladislav Březina

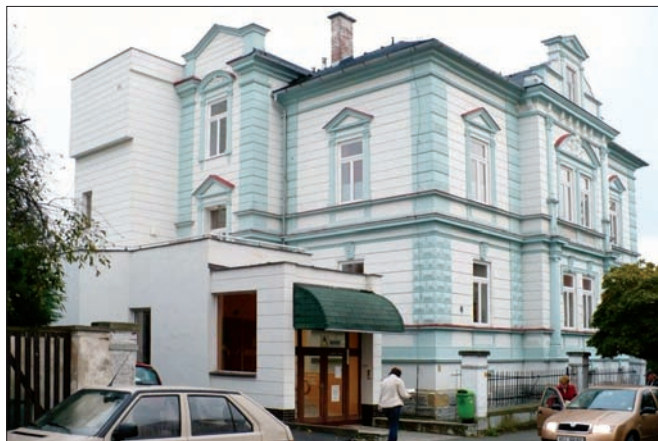
Nestátní zdravotnické zařízení Area Medica bylo vybudováno přestavbou mateřské školky – dříve soukromá vila, která byla v restituci vrácena původním majitelům. Přestavba trvala 6 měsíců a zařízení bylo otevřeno 1. 10. 1993 (obr. 136). Zakladatelem a odborným ředitelem Area Medica byl od roku 1993 prim. MUDr. Vladislav Březina (obr. 137).

Zařízení má složku ambulantní a lůžkovou. V lůžkové části se zabývá chirurgií a gynekologií. Má 13 lůžek v jedno a dvoulůžkových pokojích. Každý pokoj je vybaven samostatným sociálním zařízením, telefonem, televizí, některé pokoje mají i balkon. Jeden dvoulůžkový pokoj je vybaven na úrovni JIP.

V ambulantní části jsou činné obory, které se buď ve spádové oblasti nevyskytují nebo jsou málo saturovány. Jsou to ambulance neurologická, neurochirurgická, ortopedická, interní, sonografie a RTG, alergologická, kožní, ambulance akupunktury, plastické a kosmetické chirurgie, rehabilitace a samozřejmě ambulance chirurgická.

Zařízení úzce externě spolupracuje s Fakultní nemocnicí v Olomouci, jejíž někteří odborníci v Area Medica mají konzultační hodiny a provádějí specializované výkony. Jedná se

Obr. 136 Budova Area Medica ve Valašském Meziříčí

zejména o prof. MUDr. Miloslava Dudu, DrSc., přednostu II. chirurgické kliniky FN a LF UP Olomouc, prof. MUDr. Michaela Houdka, CSc., přednostu neurochirurgické kliniky z Olomouce, a MUDr. Josefa Machače, z téže kliniky, a o prim. MUDr. Stanislava Boháče, přednostu kliniky alergie a klinické imunologie v Olomouci. I ostatní ambulance jsou obsazeny zkušenými druhoatestovanými lékaři.

Za čtrnáctileté období trvání bylo provedeno téměř třináct tisíc středních a větších operací a dvanáct tisíc drobných výkonů. Zařízení disponuje dvěma operačními sály a 20–25 % operací je prováděno laparoskopicky. Průměrná ošetrovací doba je 2,98 dne. Vlastní sanitní vůz umožňuje odvoz pacientů jak z ambulantní, tak z lůžkové části prakticky bez čekání. Přestože toto

Obr. 137 Zakladatel a odborný ředitel Area Medica v letech 1993–2007

Obr. 138 Návštěva v sanatoriu Area Medica v druhé polovině 90. let minulého století
zleva: P. Nečas – poslanec, V. Klaus – předseda vlády ČR, L. Březina – primář sanatoria

nestátní zdravotnické zařízení za dobu svého trvání nedostalo žádnou subvenci od státu či okresních nebo městských státních institucí, splatilo půjčku u KB včetně 18% úroku a v roce 2001 se dovybavilo sanitkou a novým sonografickým přístrojem.

Chirurgické sanatorium Area Medica bylo první nestátní zdravotnické zařízení toho druhu v republice, postupně jej navštívili ministr Kočárník, premiéři Klaus a Zeman a ministr Rubáš. V roce 1993 a 1994 jej navštívily desítky lékařů z České i Slovenské republiky zajímající se o privatizaci (obr. 138).

V sanatoriu pracuje v roce 2007 ředitel a současně primář s II. atestací z chirurgie, jeden lékař před II. atestací z chirurgie, jeden lékař na chirurgické ambulanci s II. atestací z chirurgie a jeden lékař absolvent. Na oddělení ARO pracuje jeden lékař s II. atestací a jeden lékař absolvent. Na oddělení léčby bolesti pracuje druhoatestovaný lékař z anestezie. Za dobu trvání zařízení složili čtyři lékaři úspěšně atestaci z chirurgie I. stupně a jeden lékař atestaci II. stupně. Koncem roku 2007 odešel ze své pozice zakladatel sanatoria MUDr. L. Březina. Hledání jeho nástupce vyústilo ve jmenování MUDr. F. Hrabala ze Šternberka počátkem února 2008 novým odborným ředitelem sanatoria.

40 Historie chirurgického oddělení nemocnice ve Valašském Meziříčí

*Ladislav Březina, Aleš Bařinka,
Dalibor Dvořák*

Nynější nemocnice ve Valašském Meziříčí byla postavena v akci „Z“ v první polovině šedesátých let, poliklinická část byla otevřena na podzim roku 1964, lůžková část na jaře 1965. Součástí nemocnice bylo chirurgické oddělení s 95 lůžky a chirurgickou ambulancí pod vedením primáře Pavlíčka. Do současné doby zajišťuje oddělení chirurgickou péči pro obyvatele ze spádové oblasti 78 000 obyvatel s průměrnou operativou mezi 1500–2000 výkony ročně. Oddělení se zabývá především problematikou břišní chirurgie a traumatologie, ale také chirurgií štítné žlázy, prsu a některými výkony z oblasti cévní a plastické chirurgie. Od roku 1994 se provádí laparoskopické operace – cholecystectomie, hernioplastiky, appendectomie, některé operace žaludku a připravuje se program operací střev. V rámci ambulantní péče jsou zajištěny odborné poradny: mamologická, koloproktologická, cévní, plastická, pro onemocnění ruky a tři lékaři chirurgického týmu provádějí endoskopická vyšetření (gastroskopie a koloskopie). V současné době pracuje na chirurgickém oddělení Městské nemocnice ve Valašském Meziříčí 9 lékařů, z toho pět druhoatestovaných, tři s jednou atestací, jeden v přípravě k atestaci I. stupně. Na úvazek 0,2 pracuje na oddělení atestovaný plastický chirurg.

Historický přehled primářů chirurgického oddělení:

MUDr. Pavlíček Zdeněk	1964–1972
MUDr. Bednář František	1972–1977
MUDr. Bobek Vladimír	1978–1983
MUDr. Škopík Antonín	1983–1986
MUDr. Březina Ladislav	1987–1990
MUDr. Sankot Jaroslav	1990–1997
MUDr. Vychytil Oldřich	1998–2000
MUDr. Dvořák Dalibor	2001–2004
MUDr. Bařinka Aleš	2004 – dosud

Komentář:

Prim. MUDr. Zdeněk Pavlíček zavedl ve Valašském Meziříčí poskytování chirurgické péče, operace žlučníku a žlučových cest, žaludku, střev, náhlých příhod břišních, traumatologické a urologické. Prim. Pavlíček později pracoval jako onkolog ve Šternberku.

Prim. MUDr. František Bednář pokračoval v rozvoji chirurgie v regionu, zemřel ve 42 letech na infarkt myokardu.

Prim. MUDr. Vladimír Bobek s bohatou publikační činností a zahraniční praxí zemřel rovněž uprostřed práce v 53 letech na srdeční infarkt.

Prim. MUDr. Antonín Škopík bohužel pokračoval v nedobré tradici svých předchůdců a odešel z funkce primáře rovněž ze zdravotních důvodů.

Prim. MUDr. Ladislav Březina přišel z Přerova a na oddělení uplatňoval moderní chirurgické trendy, které mu vštíplili jeho učitelé prim. Cenek a prim. Králík, zavedl operace pertrochanterických fraktur enderovými hřeby a rozšířil spektrum cévních operací (obr. 139). Odešel do soukromého chirurgického sanatoria Area Medica jako ředitel.

Prim. MUDr. Jaroslav Sankot zavedl na pracovišti nové operační techniky, např. jednovrstvé střešní anastomózy vstřebatelnými materiály, od roku 1994

Obr. 139 Kolektiv chirurgického oddělení ve Valašském Meziříčí v roce 1989, zleva: Dr. L. Lipová, Dr. A. Lipový (zástupce primáře), Dr. M. Leckěši (tehdejší ředitel nemocnice a chirurg oddělení), Dr. D. Dvořák (později primář ve Valašském Meziříčí a Lito-myšli), Dr. M. Mana (později urolog), Dr. Z. Rohan, prim. Dr. L. Březina, MUDr. A. Bařinka (student medicíny a od roku 2004 primář oddělení)

zavedeny laparoskopické operace žlučníku, tříselných hernií, apendektomie, fundoplikace a další. Věnoval se též operacím jater a pankreatu. Během působení prim. Sankota byla provedena rekonstrukce operačních sálů a jednotky intenzivní péče. Pod jeho vedením byla zdokonalena perioperační péče, parenterální výživa, ve spolupráci s traumatologem MUDr. Zdeňkem Bobalíkem byla zavedena metoda zajištěného nitrodřeňového hřebování. Prim. Sankot v současné době působí jako primář chirurgického oddělení ve Vsetíně.

Prim. MUDr. Oldřich Vychytil rozšířil operativu o hrudní chirurgii a torakoskopii a v současné době působí jako primář chirurgického oddělení v Hodoníně.

Prim. MUDr. Dalibor Dvořák odešel po kratším působení jako primář do Litomyšle

Prim. MUDr. Aleš Bařinka rozšířil operativu v traumatologii, zavedl endoskopické operace střev a operace pro morbidní obezitu (obr. 140).

Po celou dobu existence chirurgie ve Valašském Meziříčí pracuje nesmírně obětavě MUDr. Aleš Lipový, který působí jako zástupce primáře, vychoval již několik generací chirurgů, vždy svědomitě vedl oddělení v době změn.

Obr. 140 Kolektiv chirurgického oddělení ve Valašském Meziříčí v roce 2008, sedící zleva: A. Bařinka (primář oddělení), L. Březina (bývalý primář v letech 1986–1990), Z. Mikesková, P. Murin, J. Bednář, stojící zleva: Z. Bobalík, Z. Rohan, R. Teleky, D. Pešák (zástupce primáře), M. Leckeš jun. (chirurg a ředitel nemocnice)

41 Historie chirurgického oddělení státní nemocnice ve Vítkově

Karel Šimek

Státní nemocnice ve Vítkově byla na podkladě návrhu z roku 1898 založena v roce 1905. Podobně jako v jiných malých městech se jednalo o monoprimaryát. První chirurgické výkony zde prováděl MUDr. Samuel Steiner, kterého v roce 1929 vystřídal MUDr. Rudolf Stix. Ten zde působil do roku 1945, kdy byl odsunut do Německa. Při příchodu Rudé armády byla nemocnice krátkodobě (asi na jeden týden) přeložena i s ošetřujícím personálem do Bruntálu. Po odchodu MUDr. Stixe se stal v roce 1945 primářem asi na jeden rok MUDr. Arnošt Siegel. V roce 1946 se pak stal primářem MUDr. Hynek Tiefenbach, kterého nahradil v roce 1948 MUDr. Ferdinand Stibor.

Od pamětníků a z dokumentace osobního oddělení se podařilo zjistit působení dalších primářů chirurgického oddělení Vítkov:

MUDr. Skřivánek	blíže nespecifikovanou dobu před rokem 1969
MUDr. Bohuslav Velcl	1969–1977
MUDr. Antonín Škopík	1977–31. 12. 1983
MUDr. Jaroslav Nepor	1984–1993
MUDr. Pavel Karhánek	1993–2000
MUDr. Petr Anděl	2000–2001 – ze záznamů oddělení lze soudit, že tento primář byl iniciátorem zavedení moderních operačních metod, které se daly ve zdejším zařízení provádět, zejména metod laparoskopických. Poněkud stranou zůstala moderní traumatologie.
MUDr. Jiří Bartoš	1. 2. 2001–31. 12. 2001 – pokračoval v tomto trendu
MUDr. Karel Šimek.	Od 1. 1. 2002 pověřen vedením (zpracováno březen 2003)

Dodatek hlavního autora

Od 1. 6. 2006 se nemocnice stala součástí nemocnice v Jičíně a lůžková chirurgická péče zde byla zrušena.

42 Historie chirurgického oddělení nemocnice ve Vsetíně

Jaroslav Sankot

I když první špitál byl ve Vsetíně zřízen hrabětem Janem již v roce 1767 a v další historii fungovalo několik chudinských zařízení, vlastní nemocnice byla postavena až v roce 1911 z prostředků města a velkých sponzorů. Byl to monoprimaryiát s přidruženým infekčním pavilonem a kapacitou 72 postelí, jak bylo v té době v menších městech zvykem.

Prvním primářem a zároveň ředitelem nemocnice byl jmenován MUDr. Josef Gregor. Byl to absolvent Lékařské fakulty Karlovy univerzity a měl nemocniční praxi z Německého Brodu, odkud přišel. Rozsah jeho operativy není dokumentován, byl proslulý hlavně svým společenským chováním a laskavostí k lidem. Zasluzná byla i jeho osvětová činnost, kterou pozvedával uvědomění a zdravotní stav tehdy hodně zaostalého Valašska. Zemřel v roce 1928 krátce po svých padesátinách na blíže neurčenou plicní chorobu a jeho pohřeb byl událostí celého Vsetínska.

V roce 1928 byl jmenován primářem a ředitelem nemocnice MUDr. Josef Holz. Narodil se v roce 1892 a Lékařskou fakultu Karlovy univerzity absolvoval v roce 1917. Erudoval se v Brně u docenta Leischnera a sám se pokládal za žáka školy Eiselsbergovy. Byl to již chirurg v pravém slova smyslu. Prováděl běžně resekce žaludku a střev, operace žlučníku a žlučových cest, štítné žlázy, urologické operace. Sám vzpomínal, že v prvních letech po svém nástupu operoval ročně kolem 80 štítných žláz a 80–100 žaludků. Za psychicky náročnější než tyto výkony však pokládal patologické porody a nejasné stavy pediatrické, interní a infekční, za které byl také jako šéf monoprimaryiátu zodpovědný. Sám sebe v tehdejších poměrech charakterizoval jako nadřazeného praktického lékaře s dominující chirurgií. Svým uměním však přivedl do vsetínské nemocnice množství pacientů, na které zdaleka nestačila její kapacita, takže pravidelně nejméně polovina postelí byla obsazena dvěma pacienty. Za téměř 30 let, po které stál v čele vsetínské chirurgie, získal neobyčejnou autoritu a věhlas. Během druhé

světové války, i když sám v exponovaném a choulostivém postavení, zachránil mnoho lidí před totálním nasazením (obr. 141).

V roce 1945 se společně s dostavbou nového operačního pavilonu vydělily z monoprimaryátu interna, gynekologie, ORL a pediatrie, takže primáři Holzovi zůstala samotná chirurgie. Vedl ji až do roku 1957, kdy se rok po svých 65. narozeninách vzdal funkce. Ve stejném roce si však sám diagnostikoval zhoubné plicní onemocnění a zemřel na něj v roce 1960.

Po primáři Holzovi převzal vedení chirurgie MUDr. Břetislav Brázda. Narodil se v roce 1913 a Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity v Brně absolvoval v roce 1939 a po promoci nastoupil ve vsetínské nemocnici, kde se hned začal

Obr. 141 Prim. MUDr. Josef Holz, dlouholetý ředitel a primář chirurgického oddělení (1928–1957) ve Vsetíně

věnovat chirurgii. Dle svého šéfa prim. Holze byl velmi zručný a za tři roky zvládl celý rozsah prováděné všeobecné chirurgie. Za války sami dva prováděli kolem 1200 operací ročně, hodně z nich bylo traumat. Koncem války ošetřovali hodně partyzánů a posléze sovětských vojáků. Dr. Brázda například operoval a léčil spisovatele Ladislava Mňačka, který na něj vzpomíná v románu „Smrt si říká Engelchen“. V roce 1948 odešel Dr. Brázda na chirurgickou kliniku do Olomouce, kde získal další klinické zkušenosti. V té době publikoval několik prací. Podle profesora Rapanta práce o metabolických důsledcích totální gastrectomie, otištěná v zahraničí, vzbudila velký ohlas, protože dosud se touto problematikou nikdo nezabýval. Dr. Brázda „měl předpoklady být postaven jako vedoucí pracovník v čelo nejvyšších zdravotnických zařízení“ (cit. prof. Rapant). Přesto se v roce 1955 vrátil zpět do Vsetína a v roce 1957 převzal chirurgický primariát. Intenzivně pracoval a zemřel náhle v roce 1960 na infarkt myokardu.

V letech 1960–1961 byl primářem chirurgického oddělení MUDr. Zdeněk Šrámek. Přišel z II. chirurgické kliniky v Brně a přinesl s sebou hlavně zájem o cévní chirurgii. Po roce a půl intenzivní práce náhle umírá.

Od roku 1962 byl jmenován primářem chirurgického oddělení MUDr. Jiří Podlaha, narozen 31. 12. 1924, absolvent brněnské lékařské fakulty. Pracoval na II. chirurgické klinice v Brně U svaté Anny, odkud přišel do Vsetína. Byl to velmi vitální člověk s velkým chirurgickým záběrem a obzvláštním zájmem o cévní chirurgii. Byl výborný operatér, kterého vyhledávali pacienti i z velmi vzdálených oblastí. Často jej navštěvoval jeho otec, profesor Josef Podlaha, emeritní přednosta I. chirurgické kliniky v Brně, který ve Vsetíně i operoval. V září 1968 odešel na stáž na Kardiochirurgickou kliniku ve Vídni, vedenou profesorem Navrátilem, odkud se již zpět nevrátil. V dalších letech vedl cévní chirurgii v Leonbergu u Stuttgartu a zde dosud žije.

V roce 1969 byl jmenován primářem chirurgie MUDr. Karel Leikep, který přišel ze Zemské nemocnice v Ostravě. V době nástupu byl 53letý. Od začátku často churavěl a byl dlouhodobě nepřítomen na oddělení. V roce 1972 se vzdal primariátu ze zdravotních důvodů.

V září 1972 byl jmenován primářem chirurgie MUDr. František Božek, který ve věku 35 let byl tehdy nejmladším chirurgickým primářem na Moravě. Žák primáře Podlahy měl již velmi rozsáhlé zkušenosti, protože dlouhodobě zastupoval primáře Leikepa v jeho nepřítomnosti. Pokračoval v cévní chirurgii, propagoval nové trendy v gastrointestinální chirurgii. Měl zásluhu na výrazném zlepšení péče o akutní pacienty. Z primariátu odešel v roce 1998 do důchodu.

Z ostatních chirurgů je třeba ještě zmínit MUDr. Svatopluka Varmužu 1923–1998, nestora vsetínské chirurgické ambulance, věčně nakvašeného člo-

věka s dobrým srdcem. Tak ho charakterizoval primář Holz a tak jsme jej poznali i my mladší.

Od 1. 1. 1998 se stává primářem chirurgického oddělení vsetínské nemocnice MUDr. Jaroslav Sankot. Absolvent brněnské lékařské fakulty, přišel na oddělení v roce 1984 po 5letém působení v malé nemocnici v Červené Vodě. Chirurgickou erudici získal od primáře Božka. V roce 1991 byl jmenován primářem chirurgického oddělení Městské nemocnice ve Valašském Meziříčí, po 7 letech se po konkurzu vrací zpět do Vsetína.

Jeho hlavním úkolem po nástupu bylo přiblížit úroveň oddělení standardu, který se začal uplatňovat v devadesátých letech v souvislosti s revolučními změnami v chirurgii. Snahou bylo obnovit důvěru a atraktivnost nemocnice, která se mezitím stala východní výspou republiky. Bylo třeba rychle rozvíjet metody minimálně invazivní chirurgie, zavádět i nové technické postupy v obecné chirurgii a traumatologii, školit a vést chirurgy k týmové práci, udržovat kontakty s tuzemskem i světem prostřednictvím českých i evropských odborných společností.

(zpracováno únor 2002)

**Prof. MUDr. Miloslav Duda, DrSc.,
a kolektiv**

HISTORIE CHIRURGIE

Vybrané statě olomoucké a moravské chirurgie

Výkonný redaktor prof. MUDr. Milan Kolář, Ph.D.
Odpovědná redaktorka Mgr. Lucie Loutocká
Technická redaktorka RNDr. Miroslava Kouřilová
Úprava obrázků Lucie Sodomová a Monika Reichlová
Grafická úprava obálky Lucie Sodomová

Vydala Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.upol.cz/vup
e-mail: vup@upol.cz

On-line publikace, dostupná na:
<http://historie.chirurgie.upol.cz>

Olomouc 2012

1. vydání (on-line)

Ediční řada – Monografie
čz 2012/507

ISBN 978-80-244-3230-4

9 788024 432304